ISLAK GÜNEŞ

AYLA KUTLU

HÜR
YAYIN
ÇAĞDAŞ TÜRK
YAZARLARI

AYLA KUTLU ISLAK GÜNEŞ

10
240

ISLAK GÜNEŞ
Yazarı: Ayla Kutlu
Kapak Düzeni: Bülent Erkmen

Yayın Hakkı
Ayla Kutlu / Hür-Yayın
Dizgi, baskı, kapak baskısı:
Hürriyet Ofset
Cilt: Çınar Ciltevi
Birinci baskı: Ocak 1980

Hürriyet Yayınları: 240
Çağdaş Türk Yazarları: 10

Hür Yayın A.Ş.
Cemal Nadir Sok. 7
Cağaloğlu-İstanbul

ISLAK GÜNEŞ

AYLA KUTLU

HÜR YAYIN

1

Sonbahar başlangıçta gün ışığından süzüle süzüle, daha sonraki günlerdeyse gün ışığını yene yene geldi. Gökyüzü daha akşam alacası basmadan çocukları oyunlarından alabiliyordu. Öyle güzeldi. Güneş büyüyor, ardındaki bulutları mora, turuncuya, sarıya boyuyordu. Meydan sokağın sonundaydı. Bu sokaktan başka, ana cadeye bir süre koşut uzanan dar bir yol daha vardı. Sol yandan geliyor, meydanı ortasından ikiye bölüyor, az sonra genişleyerek Marangozlar Çarşısına dönüşüyordu.

Güneş battıktan hemen sonra tepelerden kopan bir ince yel, önce denize iniyor, geniş kumlukları, kıyıya yığılı kahveleri, ara sokakları geçiyor, Balıkçı Hallnin orada durup taşıdığı yosun kokusuna kirli balık kokusunu da ekliyor, Marangozlar Çarşısından geçerken taze biçilmiş yonga, mobilya cilası kokusuyla ağırlaşıyor, meydana vardığında bitkin ve tükenmiş gibi çocukların üstüne yığılıyordu.

Saatler süren koşuşmalar, çığlıklar, küsme ve barışmaların yorgunluğu tere ve daha sonra da göz kenarlarından, boyunlardan aşağıya doğru akan kirli yollara dönüştüğünde, günün bittiğini ilk anımsatan, o kızıl gökyüzü oluyordu. Gözlerinde, sırtlarında ve bacaklarında soluklanmağa çalışan akşam yeli, çocuklara, artık eve dönme zamanının geldiğini söylüyordu. Bu dönüş kendiliğinden yapılmazsa, az sonra abla ya da annelerin sabırsız ve öfkeli sesleri, onları nasıl olsa dağıtacaktı.

Çocuklar gidince meydan kendini birden bırakıverlyordu. Gerilere doğru genişleyip uzayarak, bir yamuk oluşturuyordu. Tozluydu. Tozları yorgun. Ve tozları her gün yeniden yoruluyordu; çocuk ayaklarının altında o yana bu yana savrula savrula gün boyu yer değiştirmek zorundaydılar. Sağ köşede tulumbalı çeşmesi, o çeşmeden gerekli

gereksiz akıtılan suların oluşturduğu çamurlu dereciğiyle, olmadık yerlerinde kalakalmış taşlarıyla, karanlıkta küçülmeğe başlardı meydan. Yakınlardaki yoksul evlerin kadınları bu saatlerde su almağa gelirlerdi. Sonra onların da ayakları çekilir ve meydan, ay ışığı yoksa, kapkaranlık ve başı sonu bilinmeyen yalnızlığını beklemeğe koyulurdu.

Yenisiydik meydanın. Üç kardeştik. Sokağa taşındığımızın ertesi günü, annemin iş buyurmasına fırsat vermeden, kitaplarımızı atıp koştuk. Evden çabucak uzaklaşmak, böylece annemin sesini gerçekten duymayacağımız bir uzaklığa erişerek gönül rahatlığıyla oyun oynamak için, başlarda iri ve uzun adımlar attık. Meydanın ağzına geldiğimizde adımlarımız küçüldü ve korkaklaştı. Tedirgin, dolaşık adımlarla çeşmeye yaklaştık. Canımız hiç istemediği halde uzun uzun su içtik. Sonra ellerimizi yıkamağa koyulduk. Sıra yüzlerimize geldiğinde oyun oynayan kümelerin ikisinde çözülme başlamıştı. Alkan ayaklarını yıkamağa giriştiğinde, Akkan kümenin birine girmişti bile. Alkan da ikinci ayağını yıkamağa gerek görmedi.

Güneşin batmakta olduğunu ilk o gün farkettik. Sonra akşamın o bildik yeli bacaklarımıza sarıldı. Bu sarılışla birlikte oyunun sıcaklığının nicedir yitmekte olduğunu, ben de diğer çocuklarla birlikte ayrımsadım. Çocuklar dağıldı. Bizi kimse çağırmadı. Birkaç saat öncesinde olduğu gibi gölgelerin ardından üç kardeş birbirimize bakıyorduk. Eve dönmek gerektiğini düşündük.

Annemin evden çıkardığı çöp ve moloz, iki kanatlı kapının önünü kapatmıştı. Alkan bu tepeye tırmanıp öte yandan inmek istedi ama, tam o sırada kapıyı açan Nazmiye Hanımın yüzü Alkan'ı, önce o moloz yığınının tepesinde durmağa, sonra da gerisin geri inmeğe zorladı. Oysa molozun öte yanından inse de aynı şeydi. Nazmiye Hanımın, ince, damarlı eli, Alkan'ın koluna yapıştı, onu sertçe içeri çekti. Arkada kalan bizler de Alkan'a bağlıymış gibi tek sıra olduk, içeri girdik. Nazmiye Hanım kapıyı ayağıyla itti. Kapı çarptı. Tavandan sarkan çıplak ampül sallandı, duvara vuran gölgelerimizi titrete titrete büyüttü. Bu yüksek tavanlı boş evde bir tür korku oluştu. Çocukların

her üçünde de oluştu bu korku. Hafifleyerek yukarılara kadar yükseldi, elektriğin kordonuna dolandı.

Akşam hızlı indi. O evde yaşanan yıllar boyunca, akşamın en önce bu eve girdiğini, güneşinse hiç uğramadığını, yapılan türlü savaşımlara karşın farelerin bitmediğini, hatta, zaman zaman, kedilerimizin en güzel yavrularının onlara yem olmasını olağan karşılamayı, öte yandan bu evi sevmeyi, günü geldiğinde kapalı kapılarının indirilmiş perdelerinin, güvenlik getirdiğini açık kapısının ardından sızan ışığın ardında iyi şeyler olduğunu düşünmeyi öğrendik. Büyüdük o evde. Herkes bir kapıyı açıyor ve yeni koşulların ortasına atılıyordu. Zorunlu bir şeydi bu.

O akşam, evde geçireceğimiz ikinci gecenin arifesiydi. Bir gün önce bu saatlerde henüz bu evde değildik.

2

Sait Bey:

" —Hele eşyayı eve bir atalım, temizlik filan sonra yapılır," dedi.

O yüzden eve taşınıldığında ortalık karanlıktı. Nazmiye Hanım elinde bir mumla kapıları açıp kapamağa koyuldu. Çok kirliydi ev. Yıllardan beri kimse oturmamış gibi. Her yer, önde o, arkasında üç çocuğu, dolaşıldı. Nazmiye Hanım her girdiği yerde suratını daha çok sallıyor, ama kızgınlığını yüksek sesle belirtecek yürekliliği gösteremiyordu. Salona döndüklerinde çekine çekine:

" —Kuzum Salt," dedi. "Bu ev bir haftada temizlenmez, ne vardı o kadar acele edecek?"

" —Bu akşam taşınmasaydık hiç taşınamayacaktık hanım, kaçıncı kez söylüyorum. Beğenmiyorsan eski evimize dönelim yine..."

"Beğenmiyorsan" demek kolay. Nazmiye Hanım beğenmese bile bu evden çıkamaz. Yeniden birbuçuk odalara, avlusu mutfağı müşterek evlere dönmek kolay mı? Kaldı ki bu ev, gece karanlığına sığınmış, bırakılmış görünümünde bile, bundan önce oturduğumuz evden de, onun öncesinden de, ondan da öncesinden de iyi. Geniş üç odası var. Odaların tümü büyük bir salona açılıyor. Mutfağı, mutfağın bitişiğindeki kileri (öyle karanlık bir yer ki klier, içeri girmeye korkup kapısında tuttuğumuz mum hiçbir şeyi aydınlatmadı. Kapı ağzına kadar da doluydu üstelik. Yığılı şeylerin atılması, atılmadan önce oraya yuva kurmuş farelerin ve yavrularının öldürülmesi aylar sürdü!) hamamı, mutfakla hamam arasındaki tüm genişliği kaplayan tavanarası, hamam ve mutfağın ayrı ayrı açıldığı küçük bir iç avlusu vardı. Avlu bile odalarınkı gibi desenli taşlarla, hem de en güzelleriyle döşeliydi.

Salt Bey o akşam dışardan bir şeyler aldı yemek için.

Alınanlar mum ışığında yenildi. Erkenden yatıldı. Yatarken iki sokağın birleştiği köşedeki, sokak lambasının harell sarı ışığından yararlandık.

Sabah erkenden kapı çalındı, Zehra Teyze geldi.

Onu ilk gördüğümüz o sabah Zehra Teyze elbette hiçbir şeyimiz değildi. Zaman geçti, Zehra Teyze oldu.

" —Güle güle oturun."

Annem sağına soluna bakındı. Temizlenmemiş bir eve sığınmak zorunda kalmanın sıkıntısı yeniden üstüne bastırdı. Sait Beye yeniden hınçlandı. Yaşamı boyunca, kendisinde utanacak şeyler arayıp durduğunu bilmeden utandı zaten Nazmiye Hanım.

Gelen kadının belirgin özelliği, yırtık yırtık bakan gözleri. Bu gözler yığılı duran eşyayı, duvarlardan sarkan örümcek ağlarını, yerdeki kağıtları, toz toprağı dolaşıyor ve sonra kırpışa kırpışa annemin gözlerine yapışıyor:

" —Çok da işin varmış bacım. Keşke eşyayı taşımadan bir temizlik yaptırtsaydınız."

Saçına kirli bir yazma sarmış. Köylü gibi. Saçının tek teli bile görünmüyor. O gün, yazmanın altında uzun, örgülü saçları vardır, diye düşünmüştüm. Önlüklük boz kumaştan yarı dar, yarı bol bir eteklik giymiş. Koca memelerinin üstüne gelen kısımları eprimiş, dallı güllü bir bluz geçirmiş üstüne; koltuk altlarına gelen kısmında, sabahın bu saatinde ve bu mevsimde harelenen ıslaklıklar var. Etleri glysllerinin her yerinden taşıyor. Hatta, ayağına geçirdiği takunyanın kayışından bile taşıyor.

Annem ağzında bir şeyler geveledi. Ne söylediğini kendisinin bile bilmediğinden kuşku yok. Mutfağa giden koridora kaçtı. Babama seslendi:

" —Sait gelsene biraz."

Babam, karısının gözünde, onun bilmediği her şeyin yanıtını bilmek ve söylemek zorunda olan biri olduğundan, daha koridor kapısına varır varmaz, görevliyle karşılaştı:

" —Kim bu kadın yahu? Gündelikçi falan mı?"

Gözlerini kısıyor Nazmiye Hanım, sonra. Hiç kuşkusuz, yine bir kıskançlık doldurdu içini:

" —Yoksa senin tanıdıklarından biri mi ha?"

Sait Bey omuzlarını silkiyor. Gündelikçiyse, iş istediğini söyler. Paramızın olmadığını, evin temizlenmesi

için gündelikçi tutamayacağımızı söylemek zorunda olan kendisi değil. Bu, Nazmiye Hanımın işi.

Karı koca ardarda geri dönüyor, Zehra Hanımın oturacak yer arayan gözlerlyle karşılaşıyorlar. Annem de aranıyor. Oturacak yer yok. Bir iskemle bile yok görünürde. Salonun ortasına karmakarışık bir yığın atılmış. Dörtköşe yüksek orta masası ile onun üç sehpası özenle bir kenara ayrılmış. Üstlerine bez bağlı. En güzel eşyamız bunlar. Başka da eşya yok. Bu takımla övünüyorum. Ben büyüyünce, evlenlnceye kadar annem iyi bakarsa bunlara, yeni evime götürmeyl düşünüyorum. Masanın tabana oturan kalın tek ayağı biraz sallanıyor ama çok önemli değil bu. Annem her sabah tozlarını alıyor, haftada bir zeytlnyağıyla ovuyor. Şimdi sandalye yok diye bu masanın üstüne oturmasını istemesin kadından. Şişkonun biri. Hem bu kadının boyu bile yetişmez, koca kıçını kaldırıp, bir bacağını masanın ucuna koyamaz.

Korktuğum olmadı. Nazmiye Hanımın, evin bu ilk konuğuna sunacağı oturacak bir yer ya da başka şey yoktu. Ayakta uzayan sessizlikten sonra, Zehre Teyze yürüdü, elindekl küçücük çıkını masanın üstüne bıraktı. Dönüp giderken sesi içtendi:

" —Ev çok pis. Üç de çocuğun varmış. Yardım istersen haber ver bacım."

Annem yardım istemeyi aklından bile geçirmezdi. Zaten kadının evini bilmiyordu. Kadın da annemin adını bile sormamıştı.

Çıkın, biçki artığı bir bez parçasıydı. İçine, kadın çantalarında bulunan türden bir ayna, düzgün kesilmiş bir dilim ekmek konmuştu. Ekmeğin altında da bir tutam tuz vardı.

Ayna, *bu evde çoğalın,* demekti. Ekmek *rızkınız bol olsun,* tuz, *ağzınızın tadı yerinde olsun.*

Annemin gözleri doluverdi.

Eren, iki yıl sonra o evde doğdu. Aç da kalmadık. Savaş bitmişti çünkü. Türkiye Amerikan yardımı alıyordu. Kıyı kentlerindeki Amerikan askerleri, bu kentten de eksik olmuyordu. Barların önünde kendilerini bekleyen oğlanların avuçlarına bıraktıkları sakızlarla şekerlerin satışa

çıkarıldığından haberleri var mıydı, bilemem, ama onların, "hey Coni! Mistır! Çaklıt? Lalipap?" diyerek ellerini dümdüz uzatmalarına katıla katıla gülüyorlardı.

Çikletler, sokak aralarında ikibuçuk kuruşa el değiştiriyor, lalipap ise fazla alıcı bulmuyordu. Lalipap'ın horoz şekerinden farkı yoktu. Çok para vermeğe değmezdi.

Mutsuz olmadık o evde...

3

Meydanda önce bir fısıltı dolaştı. Amerikalılar geliyordu. İskenderun'a da gellyorlardı. Her fısıltı gibi. çocukların yarısı doğru anladı, yarısı da anlamadı, ya da ne anlaması gerektiğini bilemediği için, istediğini anladı. Fısıltı unutuldu. Üstünde konuşulmadı. Bir günün anımsanmayan bir saatinde ve bir oyunun orta yerinde yeniden, ama bu kez fısıltıyla değil, yüksek sesle, Amerikalıların gelmekte olduğunu, Hacı söyledi.

Hacı bu haberi öğrendiğinden beri bir gece geçmişti belkl. Ya da bir yemek. Uykuya dalarken, ola ki, lokmalarını yutarken, bu çok önemli haberi meydana geldiği anda patlatmayı düşünmeden edememiştir. Uyurken düşündüyse, uykusuna bir dakika geç dalmış, yemekte düşündüyse, bir lokmayı ağzında gereğinden çok çevirmiştir. Meydana geldiği zaman unuttuğuna kuşku yok. Öyle olmasaydı, koşarak gelirken bağırır, haberi verirdi. Sonradan, oyunun bir yerinde ansızın aklına gelmiş ve bezden yapılma bir topa vururken ayağını beze değil, boşluğa doğru sallayarak bunun sözünü etmiştir.

Oğlanların oyununda duraklama olduğunu, sonra bir araya geldiklerini, oyunu unuttuklarını, kızlardan biri ayrımsadı. Sonra küçüğüyle, büyüğüyle, çocukların hepsi bir araya toplandı. Büyükler meydanın çevresine dizili evlerden birinin alçak taş duvarına oturdular.

Akkan, ayağıyla kuyu kazmak zorunluluğundaymış gibi, toprağı tekmeleye tekmeleye sordu:

" —Yahu, bu Amerikalılar nasıl adamlar acaba?"

" —Senin benim gibi adamlar. Nasıl olsun istiyorsun?"

Hacı'nın dikleşmiş sesi, Akkan'ın sorusunu sekiz yaşındaki bir aptal oğlan merakına dönüştürüverdi. Akkan sustu.

Ağabeyim, Alkan, küçük kardeşini koruma gereğini

duydu:

" —Nereden biliyorsun, sen hiç Amerikalı gördün mü?"

" —Görmedim ama oğlum, babam görmüş... Sırık gibi sarı, sarı, ama senin benim gibi adamlarmış."

Hacı doğru söylüyordur. Babası şoför. Taksisi var. Hem üstelik Adana, Mersin Ankara, boyuna dolaşıp duruyor.

" —Gemiyle mi geliyor bu adamlar abi?"

Sedat'ın incecik sesi bu.

" —Dünyanın en büyük gemisiyle geliyorlar. İstanbul'a gitmişler. İskenderun'u da bir görelim hele, demişler."

Hacı, meydandaki tüm çocukların içinde Amerikalıları en iyi tanıyan kişi. O yüzden, Amerikalılar hakkında yalnız o konuşuyor. Gerçi kendisi hiç Amerikalı görmemiş ama babası görmüş ya. Benim babam da Amerikalı görmüş müdür acaba? Görseydi anlatırdı. Aklına mı gelmedi yoksa? Babam başından geçen her şeyi anlatır. Cumhuriyetin ilanını anlatır örneğin. Daha on üç yaşındaymış. Çapa Öğretmen Okulunda okuyormuş. Bir sabah sınıfa girmişler. Öğretmenleri "Çocuklar Cumhuriyet ilan edildi," demiş. Herkes birbirine bakmış, "Sevinin, bayram yapın," demiş öğretmen. Onlar da nasıl sevinip bayram yapacaklarını bilememiş, öylece durmuşlar. Ağızları açıkmış. O zaman öğretmenleri "Çocuklar, hepiniz sevinçten feslerinizi havaya fırlatın." demiş. Çocuklar feslerini havaya fırlatmaya başlamışlar. Çok gülmüşler. Birbirlerinin feslerini havadayken tutup sıraların altına atmak için zıplayıp dururken, bir yandan yumruklaşırken, öğretmenin gülerek kendilerini izlemesinden hoşlanmışlar... O yüzden ben biliyorum ki babam, Cumhuriyetin kuruluşunu yürekten kutlamış bir insan olarak, en az, Cumhuriyeti ilan etmiş olan saylavlar kadar önemli bir insandır. Babam öyle söylemez ama, biz anlarız. Oysa şimdiye kadar Amerikalılardan söz etmedi babam. Unutmuş olabilir, Belki, gerçekten tanımıyordur. Tanısaydı, Amerikalıların atalarının Orta Asyadan gittiklerini söylerdi. Çünkü babam diyor ki, yeryüzünde ne kadar ülke varsa, onu Türkler kurmuştur. Her halde Amerika'yı da Türkler kurmuştur.

Alkan Hacı'yı sıkıştırmak istedi:

" —Ne kadarmış bu dünyanın en büyük gemisi?"

" —Çok büyük!"

" —Ne kadar yani bu meydan kadar mı? "

Hacı, bir tükrük cırklattı dudağının kıyısında:

" —Bu meydan kadar mı? Deli misin oğlum? Herifler dünyanın en büyük gemisiyle geliyor diyorum. Körfezin içine girerse iyi."

Alkan'ın ağzı açık kaldı:

" —Çok büyük be... O kadar büyük gemi de olur muymuş? Körfez kadar ha? Peki ya taşarsa deniz?"

" —Taşmaz. Onlar öyle akıllı adamlar ki, bir yolunu bulup denizi taşırmazlar. Zaten niye geliyorlarmış biliyor musunuz?"

Soruyu sınıfta öğretmenimiz sormuş gibi yanıtlıyoruz:

" —Bilmiyoruz!"

Okula gitmeyenler de aynı yanıtı veriyorlar ama, onların sesi bu koro içinde yeralamıyor. Daha önce başlayan ya da daha sonra bitiveren zayıf heceler olarak düzgün sesi bozuyor.

" —Biz," diyorlarmış, "biz Türkleri çok seviyoruz. Türkler dünyanın en büyük milleti. Onları tanımak, Ruslara karşı onlara yardım etmek için geliyoruz."

Ben okula gitmiyordum, okumasını da bilmiyordum önceleri, ama gazetelere bakmayı seviyordum. O zamanlar, gazetelerde, gazetelerin adları kadar, belki de adlarından daha büyük yazılar çıktığını anımsıyordum. Babam anneme "çok tehlikeli," diyordu." Savaş bitti ama biz savaştan kurtulamayacağız galiba. Çok zor durumdayız."

Ekmek bulamadığımız için üzüm leblebi yemekten daha yeni kurtulmuştuk. Babam da paslı paslı jiletlerle traş olduğu için durmadan yüzünü kesmekten, kestiği yerlere sürekli olarak yapıştırdığı sigara kâğıtlarıyla dolaşmaktan yeni kurtulmuştu.

Amerikalıların bizi Ruslardan kurtarmak istemeleri çok iyiydi.

Gerçi biz, dünyanın en büyük ve en eski ulusuyuz. Yine de bizi düşünen dostlarımızın olması güzel bir şey.Yalnız ben miyim böyle düşünen? Hayır. Hacı'nın söylediği şeylere hepimiz yürekten inanıyoruz. Kardeşlerim, yukar-

dakilerin kızları, karşımızdaki Zekiye Kadının torunu Aysel, doktorun çocukları, Esperans, Corç, İvon...

" —Ama yine de ben korkuyorum. Gemileri o kadar büyükse, deniz taşacak demektir. O zaman da boğulur gideriz."

Alkan bu. Pis mızıkçı. Zaten hep birşeyler bulur karşı çıkacak. Adamlar bizim için geliyormuş işte... Neden kötülük etsinler? Hacı bakalım nasıl yanıtlayacak hoşnutluğumuzu silen bu soruyu? Hacı'ya bakıyorum. O sırada birden, annemin bizlere okuduğu bir eski öyküyü anımsayıveriyorum:

Okyanuslardan birindeki küçük bir adayı sular basıyor. Adada yaşayanların hiç birinin kurtulma umudu yok. Onlar da adanın en yüksek tepesindeki bir gece kulübüne gidiyor, deniz suları gövdelerini hareket edemez hale getirene kadar dans ediyorlar. Sonra da... Sonrasını anımsamak istemiyorum. Çok acıklı geliyor bana. Öykünün başında bir resim var: Başını geriye atmış, uzun sarı saçları uçuşarak vals yapan bir genç kızla, kara saçlı, kara gıyslil bir adam. Boğulanlar onlarmış gibi gözlerim dolmadan bakamazdım o resme.

Gemi gelirse ve körfez de taşarsa, o yüzden, İskenderun'da, sular bizleri yutana kadar dans edeceğimiz bir yer yok. Pınarbaşı var ama, orada da su deposundan başka şey yok. Sonra ben dans etmesini de bilmiyorum. Resimdeki kızın giydiği türden bir tuvaletim de yok. Kimle dansedeceğim, boğulana kadar? Kardeşlerimden biriyle mi? Onlar da dans etmesini bilmiyor benim gibi. Yani denizi taşırırsa gelecek olan gemi, bir kedi yavrusu gibi debelene debelene, aptalca boğulur giderim ben.

Bunu düşünmek, o öyküden bile acıklı geliveriyor bana.

" —Bu adamlar her şeyin en iyisini yaparlarmış oğlum. Belki de taşacak suyu pompayla geminin içine çekiyordur herifler."

Alkan artık söyleyecek söz bulamadı. Bizler de boğulmaktan kurtulduk. Boğulmaktan kurtuluşun verdiği sevinçle, geminin gelişini gözlemeğe koyulduk. Konuşma üstünden günler geçmesine karşın Amerikalılar görünmedi. Alkan, Hacı'nın damarına basmak isterdi ama, babam

da doğrulamıştı Amerikan gemilerinin geleceğini. İstanbul Boğazından geçerken neredeyse sıkışıyormuş bu gemiler. Neyse ki, kaptanları akıllıymış, yavaş, yavaş, santim santim ilerlemeyi akıl etmişler de öylece sıyrılıp geçmişler, darma duman etmemişler boğazdaki evleri.

" —Nasıl insanlar bu Amerikalılar baba?"

Sait bey, her akşam içme alışkanlığında olduğu şarabın zaman zaman önüne düşürdüğü başında dağılıveren düşüncelerini, bir o kadar dağınık sözcüklerle toparlamağa çalışarak anlatıyor:

" —Çok güzel insanlar. Hele kadınları..." Dilini dudaklarının üstünden geçirirken, ucuz şarabına katılan afyon, dilini, dudağının bir yerinde durdurup belki de hiç olmayacak bir düşü, gerçekten yaşanmış bir anı gibi oluşturuyor, tazeleyip yine sunuyor Sait beye. Yüzü gülüyor o yüzden.

" —Nereden biliyorsun baba?"

Sait bey, bu soruya gülüyor. Olaylara dayalı bir yanıt almak için bekleyen üç çocuğunun gözlerinde biriken isteğin, Hacı'ya üstün çıkmak gayretinin farkına bile varmayarak, yumuşak yumuşak gülüyor.

O gece uyumadan önce, Amerikalıların o kocaman gemiye çocukları çağırdığını, uçsuz bucaksız güvertelerinde koşmaca oynadığımızı, saklandığımızı düşlüyorum. Geminin altında görünmez olan koskoca körfezimize acıyorum. Gemi gittikten sonra, o gemide oynayacağımız coşkulu oyunları bulamayacağımız meydanımızın ne denli zavallılaşacağını düşünüyor, meydana karşı bir türsuçluluk duyuyorum.

Bir gün, sol yana doğru uçsuz bucaksız bir mavilikle açılan denizin üstünde kara noktacıklar belirliyor. Hep tek geminin geleceğinin düşlendiği ayrımsanıyor şaşkınlıkla. Oysa yaklaşan, yaklaştıkça büyüyen ayrı koyu lekeler görüyoruz. Daha da yaklaşınca kurşun grisine dönüşen o lekeler genişleyip uzuyor. Deniz, altlarında yitiyor sanki. Ama ötelerde yine uçsuz ve açık ve mavi ve bizim, duruyor...

İskelede, bir gün öncesinden beri, iki yandaki elektrik direklerinin arasına asılmış, üstüne WELCOME yazılı ak bir

bez dalgalanıyordu.

Gidenler gelenler oldu. Hızlı motorlar işledi iskeleyle gemiler arasında. Çocuklar arkada kaldı. İtildi. Gemiler büyüktü. Bir tanesi sahiden çok büyüktü. Gündüzden daha çok, gece etkiliyordu o büyüklük. İskenderun'un kent ışıkları sarı ve seyrek bir yığındı. Oysa denizden kıyıya kadar uzayan gümüş ışıltıları gökyüzünü bile aydınlık bir maviye çeviriyordu. Hele ara sıra gökyüzünü tarayan, kentin üstünde içten bir el rahatlığının iyiliğiyle geçtiğini sandığımız koni biçimindeki ışıklar, bayram gecesine döndürdü her yanı. Yumurtalık kıyılarında bir ince sis oluşurdu akşamları, gözden silinirdi Yumurtalık. Oysa bu ışıklar, o sisi yok ediyor, Yumurtalık'ı, daha ötedeki karşı kıyıyı zorluyor, yanaştırıyordu.

Denize demir atmış gibi görünmüyordu bu gemiler. Hiç kıpırdamadan duruyor, temel atmışa benziyorlardı. İçleri asker doluydu. Bol paçalı pantalonlar giyen, birbirlerine çok benzeyen, koca koca kıçlı, uzun, sarı adamlardı. Sokaklar doluverdi. Gün batımıyla kararan sokaklarda, gördükleri genç kızlara sarılıyor, öpmek istiyorlardı. Hatta bazıları bizleri bile öpmek istedi. Ağızları tahta kurusu gibi kokuyordu. Bizlere sarılabilmek için eğiliyorlardı. Bırakmaları içinse, biraz debelenmek yetiyordu. "Ağmsorl" diyorlardı. Ceplerinden çürümeyen sakızlar çıkarıp, ellerimize tutuşturmak istiyorlardı. "Çaklıt?" Onların verdikleri çaklıtları almıyorduk. O sakızları, sokak aralarında satanlar nasılsa vardı. Çürümeyen sakızlardı ama, şekeri biter bitmez, tatsız tuzsuz bir şey oluyordu ellerimize tutuşturmak istedikleri şeyler. Kocaman kıçlarının ardındaki ceplerine doldurdukları şekerlerle daha da büyüyen kıçlarını belki de küçültmek için boşalttıkları şekerlerini hiç sevmemiştik. Alışmadığımız bir tadı vardı o şekerlerin.

Büyük gemi ve yanındaki küçük gemiler gittikten sonra körfez boşalıverdi. Birkaç balıkçı motorunun oluşturduğu küçük sallanmalar dışında, büyük ve suskun bir su yığınıydı körfez.

Bir gün, yeniden o kurşun grisi gemiler geldi. Yıllar boyunca boşaldı,doldu deniz. YıllarcaWELCOMEyazılı olan bez gerildi, o ilk gerildiği yere. Bez sarardı, kirlendi. Ak

giysili komutanları iskeleye çıktı. Selamlandı. Dönüşte, iskeleden inip motorlarına binmeden önce selamlandı. Denizcilerimiz, onlar gibi bacaklarını dizden kırıp yürümeyi öğrendiler ve öyle geçtiler bayramlarda

Çocukların hepsi WELCOME yazısına baka baka "velcome" demesini öğrendi. Bu ilk öğrendiğimiz İngilizce sözcüktü. Hemen ardından da "ağmsori" demesini öğrenmiştik.

Geçen zamanla İngilizce bilgimiz iyice ilerledi.

Sazlar vardı eskiden, onlar kapandı, yerlerine barlar açıldı. Yüce bir orman ağacı altında bir gecede pıtrak gibi baş veren mantar benzeri, hızla arttı barlar. Çabuk yapıldı. Briketten, tek kat üstüne, kırmızı, mor, yeşil renklere boyanmış kötü kulübelerdi önceleri. Yarı aralık kapılarından görünen, yalnızca kırmızı bir ışıkta boğulmakta olan karanlıktı.

Barların kapılarına, tabelalarına yazılan yazıların İngilizce bilgimize katkısı oldu. Erken öğrendik:

"Welcome Friends Ünidet States Of Sailors... Nice Girls, Fresh Beer..."

O karanlık briket yapılara giren, şişman, esmer ve çoğu yaşlı kadınların incecik naylon bluzlarının altından etlerini ve memelerinin bir kısmını taşıran sütyenleri görünüyordu. Saçları bellerine kadar uzundu, karaya boyalıydı. Dudakları kandı.

Duvarlara, yukardan aşağıya dizili harflerle başka sözcükler de yazılmıştı:

"ENGLİSH SPOKEN"

Boyuna konuşuyor, gidip geliyor, sokağımızda oturanları tanıyorduk biz de. Artık, yeni gelmiş yabancılar olduğumuzu söyleyemezdik. Nazmiye Hanım bile. O bile arkadaş bulmuş, komşularını tanımaya koyulmuştu. Yöntem tekti: Olmayan hangisiyse, onun ardından konuşuluyordu. Böylece, herkes birbirini tez zamanda tanıdı.

4

İnce iplikler gibi uzayan, göze değip değmediği pek ayrımsanamayan yağmurlar başladı. Pencereler yıkandı. Madam Mariya'nın bahçesini dolduran çiçeklerin; büyük, küçük, kalın, açık yeşil, koyu yeşil, aç, kokulu, kokusuz yükseklere uzanan ve toprağa yapışmış olan yaprakları cilalandı. Yağmurun iplikleri, gökle yer arasında mekik dokudu. Gökten aldığını, düzenli ve sessiz, toprağa bıraktı. Daha o gürültülü ve savruk yağmurlara vakit vardı.

Eve yerleşildi.

Eşyalar için yer arandığında, evin ne kadar büyük ve bizim ne kadar yoksul olduğumuz çıktı ortaya.

Elden düşme tahta bir masayla, dört sandalye aldı Salt bey. Oysa beş kişiyiz. Bufeyi en büyük görüneceği bir yere yerleştirdi annem. İçinde tabak çanak değil, babamın kağıtları, resim gereçleri, pul koleksiyonu ve eski bir karagöz takımından arta kalan parçalar duruyor sade.

Bir sedir uydurdu Nazmiye Hanım. Yıllar boyunca bir şeyler uydurmağa alışa alışa, daha sonra uydurmadan elde ettiği şeylere alışamadı. Misafir odası olarak kullanmağa karar verdikleri, salona camlı bir kapıyla açılan, evin en küçük ve karanlık odasına konuldu dört sandalye. Aralarına sehpalar, ortaya da tek ayaklı masamız yerleştirildi. Yemek yenileceği zaman misafir odasındaki dört sandalye toplanıp yemek masasının çevresine dizilliyor, bir kişi de sedire oturuyordu.

Odalardan birisi kapatıldı. Boş duruyor. O oda, bizler büyüyene kadar öylece bırakıldı. Pencerelerine içten kağıt yapıştırıldı. Gözbebekleri akmış insanlar gibi, sokağa, yıllarca ak gözlerle baktı oda.

Köşedeki odada, tüm alle birlikte yatıyoruz. Annemle babam, yıllardan beri yaptıkları gibi, babamın askerliğinden kalma tek kişilik portatif karyolaya sığıştılar.

İki oğlan, bir kız, bir de eve geldikten üç gün sonra Sait Beyin sokakta bulup gülerek eve getirdiği, bir haftalık bir köpek yavrusu, iki kişilik bir somyaya enine yatırılıyoruz. Somyanın ortası çukur; kim yatsa, somya yere değdi değecek. Günlerce ad beğenilemeyen, o yüzden "Köpek" diye çağrılan yavru, bizlerle birlikte yatırılmıyor ama, ne yapıp ediyor, odanın dışında bırakılsa ağlıyor, babam yanına alsa kaçıyor ve aramızda ya da üstümüzde bir yere kıvrılıyor.

Amerikan gemileri geldiğinde, "Köpek" bir aylık olmuştu. Güdük bacakları üstünde yürümeğe çalışan, çok şişman bir avcı cinsiydi. Sait Bey, Amerikan gemisindeki bir ziyafete gidip geldikten sonra, ağzı tahta kurusu buharı salarak ve gözleri kayarak "Köpek"i karnından tutmuş:

"-Sana ad buldum Köpek," demişti. "Senin adın 'Viski' olsun."

Kızıl kahve tüyleri ışıl ışıl yanıyor, uykusundan uyandırılan Viski, gözlerini açamıyordu.

Zehra Teyze, yerleşildiği sırada, eve en çok gelip giden komşu oldu. Bir iki kez kapıyı çaldı. Sonra anneme öğütledi:

"-Sizden önceki kiracılar, kapının üst penceresini açık bırakırlardı. mutfaktan yahut ayak yolundan apar topar koşturacağına, kapıyı açar, girerdik kız."

Nazmiye Hanım suratını buruşturdu ama, bitmek bilmeyen sonbaharı sokaklarda geçirmekte olan üç çocuğun durmadan kapıyı çalmasından tez zamanda usandı, kapının üst penceresini açık bırakmaya başladı. Bundan da herkes yararlandı. En çok Zehra Teyzeydi yararlanan. Gelenin, kolunu sokup, sürgüyü çekmesi ve içeri girmesi öyle doğal sayılıyordu ki, kapısına alıştırdığı dilenciler bile kapıyı çalmadan açıp, Nazmiye Hanımı evin içinde aramağa başlamışlardı bir süre sonra.

Zehra Teyzeye özel bir ilgi duyuşum, bir gün onun benden az önce kapıyı açıp girmesi ve Nazmiye Hanımla ikisinin, benim yanlarında olduğumu ayrımsamamaları yüzünden oldu sanırım. Eve girmekle çıkmamın uzun sürmesini istemediğim, güzel oyunlardan birinin arasında olsa gerekti. Koşarak çıkmak üzereydim ki, Zehra

Teyze'nin ağlamaklı sesi, kulağıma çalındı:

"-Aha bak, şuramı da çimdikten morarttı."

Duraksadım.

Önlüklük satenden yapılmış eteğini kaldırıp, paçalı uzun donunu yukarı çekerek bir yerini gösteriyor.

Ne kadar kara bir kadın bu. Bacağı da yüzü gibi. Uzun kılların arasına yayılmış kopkoyu bir leke, gözlerimin inanmazlığında genişleyerek bacağından yukarılara doğru yayılıyor.

Yüzüne bakıyorum. Gözünün üstünde de kocaman bir morluk var. Ağzım açık kalıyor:

"-Ne oldu gözünüze Zehra Teyze?"

Yüzüne yapışık duran, o kendine acıyan anlamı bozuveren bir telaşla toparlanıyor:

"-Kapıya çarptım."

"-Peki bacağınıza?"

"-Ne olmuş bacağıma?"

"-Çimdikledi dediniz ya demin. Kim çimdikledi?"

Nazmiye Hanım dikleniyor:

"-Öyle bir şey demedi. Sen kapı arasından dinlediğin için uydurdun tabii."

Kapı aralarından dinlemiyordum kimseyi o zamanlar. Odanın içindeydim. Yine de karşı çıkmak aklıma gelmedi. Bana neydi Zehra Teyzenin kapıya çarpmasından!

Aynı gece, yattığım yerde, annemin, ağzını babamın kulağına yaklaştırarak fısıldadığı sözleri ise, gerçekten kulağımı diktiğim için duyuyorum:

"-Kocası her akşam dövüyormuş Zehra Hanımı Sait. Her akşam.... Sonra da korkutuyormuş. Bağırırsan ya da birine söylersen delerim, seni, diyormuş."

Zehra Teyzenin delineceğinden korkuyorum önce. Sonra da nasıl delineceğini, adamın karısını neresinden deleceğini düşünerek uykuya dalıyorum.

O geceden sonra, Zehra Teyzeye daha dikkatli bakmağa başlıyorum. Kollarında diş izleri oluyor. Yanağında morluk... O geçiyor bu kez bacağında. Yerleri sürekli değişiyor ama izler bir türlü bitmek bilmiyor.

Geceleri öğreniyorum:

"-Dün gece, odunla vurmuş bileğinin üstüne. Görsen Sait, elim büyüklüğünde bir yeri morarmıştı kolunun."

Karşıdaki Madam Marlya'nın kızı, yukarda oturanların iki kızı, yanda Cebrail Ustanın kızı, hepsi biliyor, Zehra Hanımın neresinde ne izi olduğunu. Ben de biliyorum.

Her sabah, tam sekizde, akşamları da beş buçukta kapının önünden bir adam geçiyor. Pırıl pırıl bir aklığı olan bisiklet fanilasının üstünde, kırışıksız kavuşan yüksek kemerli pantalonuyla, hiç ceketli görmediğim bir adam. Yağmur da yağsa, giysisi değişmiyor. Dimdik yürüyor. Bacakları ince. Kolları aksine çok kalın. Bisiklet fanilasının altından, omuzlarının gelişmiş kasları seçiliyor. Belki de omuzlarının genişliği belli olsun diye, kollarını hafif yana açarak ve kasarak yürüyor. Yüzünde anlaşılamayan bir ürkütücülük. Çirkin de ondan mı? Çirkin, çok çirkin bir adam. Yüzü kırışık içinde. Dikey ve yatay kırışıklar öyle çok ve öyle belli ki. Koyu esmer bir adam. İnce bacaklarının ucuna ayakları esnek bir vidayla tutturulmuş gibi. Çok hareketli ayakları var. Bir adım atmak için birkaç hareket yapıyor.

Kocasının evden gitmesinden az sonra, kendisini sokağa atan Zehra Teyze, o kapı senin, bu kapı benim, dolaşmağa çıkıyor. Öğle geçip, güneş döndükten sonra da huzursuzlanmağa başlıyor. İki de bir saat soruyor. Kocasının dönüş zamanına yakın, ortada dolaşan bir lâf varsa lâfı, beş kuruşa açmalı konken oynanıyorsa, oyunu kesiyor, sokağa fırlıyor, oğlunu daldığı oyundan koparıp, çekiştire çekiştire götürüyor, evine kapanıyor.

Annem de Madam Marlya da, Remziye Teyze de onun bu korkusunu alaya alıyorlar:

"-Ne varmış anam? Herifi bunca yükseğe çıkartıp da kafana sıçıracak?"

"-Ben anlayamıyorum" diyordu annem. "Şöyle bir kolundan savursa, herif balkondan aşağı uçar. Yarısı kadar bir adam. Bu kadar mahkûm olunur mu erkeğe canım?"

Oysa savuramıyordu adamı Zehra Teyze. Buna kalkışması bir yana, eve kapanıyor, oğlunu da kolundan çekiştirip, gık çıkarmasına izin vermeden, kocasının sabah işe giderken giydiği fanilayı çıkartıp temizini giymesini, oğlana ayakkabılarını sildirtmesini, perma yaptırılmış ve katran karasına boyanmış saçlarını özenle taramasını izliyor, hiç bir şey söylemeden çıkıp gidinceye kadar yerinden kıpırdanmıyordu. Adam, bir kez bile "Allahaıs-

marladık" demiyordu. Bir kez bile ne zaman geleceğini söylemiyordu. Eve bir şeylerin lâzım olup olmadığını sormuyordu. Zehra Teyze bunları ayrımsıyor muydu? Hiç anlatmadı. Belki de adam sokağa çıkmak için hazırlanırken, onun da bu akşam kendisini dövmek için neyi neden gösterebileceğini düşünüyordu. Ya da korkudan, düşünmeyi bile unutuyordu.

Hidayet Beyin, geldikten yarım saat sonra evden çıktığını, dimdik ve kollarını kasarak yürüyüp gittiğini görüyorduk. Sokağı geçiyor, caddeye çıkınca denize doğru uzanan yöne dönüyor ve gözden yitiyordu. Eve kaçta döndüğünü, zamanını nerede ve kimlerle geçirdiğini kimse bilmiyordu.

Bu arada biz de sokağa alışmıştık. Karşılıklı sıralanmış çoğu tek katlı, ikisi iki katlı bir dizi evin on altı çocuğuyduk. Bu çocukların hepsi için Zehra Teyze, büyükler içinde en çok ilgi toplayanıydı. Belki başlarda öyle değildi de, gide gide öyle oldu.

Zehra Teyze annemden daha genç. Yukarı katta oturan Remziye Teyzeden de. Karşıda oturan Madam Marlya en yaşlıları. Bunu o günlerde böyle saptamak öyle zor bir işti ki. Zaman zaman parlayıveren ve çok uzayan yaş tartışmalarında üçü de Zehra Teyzeyi bir yana bırakıp birbirlerinden daha genç olduklarını savunmaya koyuluyorlardı. Ölçüsüz bir tartışmaydı bu. Hiç biri doğum tarihini söylemiyor, evlendiklerinde kaç yaşında olduklarını söylemekle yetiniyorlardı. O zaman en dikkat edilecek şey, evlenme yılını söylememekti. Söylemiyorlardı. Biri, önemli bir olaydan ve o olayla ilgili anısından söz etmeğe kalkışsa, bir başkası pat diye, o olayı anımsayamayacağını, çünkü o tarihte çok küçük olduğunu söylüyordu. Tartışma böylece başlıyordu. Sonra bir başka gün, bir diğerinin anlattığı olayı dinleyen ikisi o olayı hiç anımsamıyordu:

"-Bilemem bacım," diyorlardı. "Çok küçüktüm zahir, aklımda yer tutmamış."

Bu gençlik savları yıllar sürdü. Çok zaman gerekti, bırakılması için. Önce annem bıraktı. Sonra Madam Marlya. Remziye Teyze, bir süre daha sürdürmek istedi ama karşısında artık bu tartışmalara girmeyi düşünmeyen, hatta onun tartışma açtığını ayrımsamayan iki kadın vardı. Tartışılmayınca da bu konunun açılması anlamsız gelmeğe

başladı Remziye Teyzeye. O da bu yüzden bıraktı. Sonra sokaktan taşınıp gitti.

O günlerde zaten, analarımızın yaşı bizi hiç ilgilendirmiyordu. Bizim, oyunlarımız ve Viski'miz vardı. Köpek, Viski, olduktan hemen sonra, yuvarlana yuvarlana ardımızdan sokağa çıkmaya, gittiğimiz her yere kısa bacaklarıyla yetişmeğe başlamıştı. Girdiğimiz her yere giriyordu Viski. Gördüğümüz herkesi görüyordu. Konuştuğumuz herkesin başını okşamasına izin veriyordu. Yediğimizi yiyor, limonata içiyorsak, önüne konulan limonatayı süt bulaşığı kabından dilini şaklata şaklata içiyordu.

Viski de öğrendi bu onaltı çocuğun evinin içini. Babaların kazancını. Kocaların huysuzluklarını, içki içip içmediklerini, kadınların ayın hangi gününde hastalandıklarını, hangi annenin daha yumuşak yürekli, hangi annenin daha titiz olduğunu, evlerine giren çıkanı, eşyaları...

Madam Marlya'nın salonunda çok eski bir avize vardı. Mor sümbül, ak papatya, kızıl gelincik biçiminde boncuklardan yapılmış sallantılı uçlarında gündüz güneş gece ise sarımsı ışık çoğalır, durur, her çocuğun içinde, bu koca demeti kucaklamak, onları saymak, hiç solmayışlarının sevincini sürdürmek isteği uyandırırdı. O sallanan uçlardan birini koparıp bana vermesi için Esperans'a baskı yapardım. Viski o zamanlar kuyruğunu sallaya sallaya beni desteklerdi:

"-Bir dal koparıp vermezsen, seni meydandaki hiç bir oyuna aldırmam." diyordum Esperans'a. "Cankurtarmaca oynarken en önce seni tutsak ederim, sonra da hiç bırakmam, oyun oynayamamış olursun."

Bunları söylerken Esperans'ın ağlamaması için sesimi çok sertleştirmiyor, bir yandan da mutfaktan ansızın çıkabilecek Madam Marlya'ya yakalanmamak için, kulaklarım kapının açıldığını belli eden seste, mutfak kapısını gözlüyordum.

Viski de benim gözlerimi izliyordu. Ona bakıyor, son kez vuruyordum Esperans'ı:

"-Viski'ye de el süremezsin o zaman."

Tek çocuktu Esperans. Viski'yi kucağından bırakmak istemiyordu. Ben Viski'ye bakınca, o anlıyor, Esperans hiç

yokmuş gibi, gözünü gözüme dikip, bacaklarıma sürtünmeğe koyuluyordu. Esperans bu aldırmazlığa dayanacak kadar güçlü değildi. O zaman korka korka avizeye uzanıyor, bana vermek için, daha önce de koparmış olduğu yerden uzakta duran bir diziyi koparıyor, böylece, avizenin bir yerinde diş oyuğu gibi büyüyen bir oyuk oluşmasını önlüyor, avucuna yığılıveren ağırlığı bana uzatıyordu. Yeni çiçeklerim beni çok mutlu ediyordu. Arkamdan, kucakladığı Viskl'yle birlikte koşan, bahçe kapısında beni bile geçen Esperans benden de mutluydu.

Remziye Teyzenin biri benden bir yaş büyük, diğeri yaşıtım olan iki kızıyla birlikte, Dörtyol'dakl portakal bahçelerinden gelip, kilerlerine dökülen dağ gibi sıkmalık portakal yığınının üstüne çıkıyorduk. Az sonra Alkan'la Akkan da geliyor, kızların iki küçük kardeşi de aramıza katılınca, portakal yığınının tepesinde bir yarıştır başlıyordu. Ağaç altına düşmüş kötü portakallardı bunlar. Elimizi istediğimiz yöne uzatıyor, avucumuza gelen portakalı iyice yumuşattıktan sonra tepesinden ısırarak somurmağa koyuluyorduk. İçi emildikten sonra bir kabuk olarak kalmış portakalları saymak olanaksızdı. Sekiz çekirgeydi yığının üstünde kımıldaşan. Remziye Teyzenin görmesinden korkarak, posaları bir sepete dolduruyor, meydanın orada bir yere döküyor, koşa koşa eve dönüp sepeti yerine atıyor, yine dışarı çıkıp saatler boyu yağan yağmuru, soluk almaksızın, hiç bir yere taşırmaksızın emmiş olan meydanın kucağına atlıyorduk. Yağmur yağdığını anımsatan tek şey, tulumbadan akan, bulanık suydu. Meydan değil. Yağmur durduktan beş dakika sonra meydan kendini, çocukların oyununa hazırlamış oluyordu. Toprağını yeteri kadar kurutuyor, bunun için de güneşle elbirliği ediyordu. İşleri az, güneş de, meydan da, hamarattı. Onları bekleyen çocukların çokluğunu ikisi de yıllar boyunca hiç unutmadılar.

Her zaman meydan değildi oyun yeri. Oyunlar zaman zaman başka sokaklara da kayıyordu. Ev bulursak, meydanı bir süre boşlayıp, evlere de doluyorduk ama, bu öyle her zaman bulunan olanak değildi. Evde olmayan anne, çok yakındaydı hep. Ve çok tedirgindi. Başlarda, evin dağıtılmaması, kirletilmemesi, kırılabilir şeylerin kırılmaması için evin çocuklarının gösterdiği özen, az sonra

nasıl ve nereye uçuyordu bunu anlamıyordu ama, dağınıklığın ya da bir şeylerin kırılmış olduğunu gösteren gözlerimiz vardı. İçimizde büyüyen pişmanlığın beslediği korkular, tüm gövdeleri kaplıyordu çoğu kez.

En iyisi sokaklarda oynamaktı. Almak başımızı, ayaklarımızı, serüven oluşturan kafalarımızı, ve başka sokaklara gitmek... En iyisi buydu.

Kimi zaman her şeye karşın, yine de Nazmiye Hanımın evde olmadığı günlerden yararlanıyor, eve doluşuyorduk. Babamın, yıllar önce Avrupa'dan getirttiğini söylediği ve büfenin içini dolduran kağıtların arasına özenle gizlediği, altın ve gümüş renkli yaldızların paketlerini saklandığı yerden çıkarıyordu. Bu işi babam kadar özenle yapan Alkan'dı. Yaldızlar el büyüklüğünde paketler içindeydi ve yağlı kağıtlara sarılıydı. Sait Bey, bu yaldızların üstüne titriyordu, çocukların hoyrat ellerine düşmemesi için kendince önlem almıştı. O yüzden önleminin etkili olduğunu sanması gerekliydi. Alkan da bunu pek güzel beceriyordu. Bir yaldız zerreciğinin bile uçup büyüklerin dikkatini çekmemesi için özen göstererek, paketlerden birini açıyor, yaldızları avuçluyor, birer kaba koyuyordu. Bu sırada, hiçbir çocuk hızlı soluk vermiyordu. Yaldızların uçmaması gerekti. Soluklar göğüs kafesinde tutuluyor, yüzler kızarıyordu.

Sokağa, önde Alkan, ardında diğerleri, peşpeşe çıkılıyordu. Alkan, yaldızların üstüne çeşmeden su doldurduktan sonra tasları arkasında gizliyordu. Sokaktan bir çocuğun geçmesi için fazla beklemiyorduk. Çünkü sokak, kentin çarşılarına ulaşan caddeye açılıyordu. Alkan, ağır ağır avına yaklaşıyor, o sıra kendisi de, bizler de dev sanıyorduk Alkan'ı. Ya da bir tür Tanrıydı:

"-Söyle bakalım ey insanoğlu!... Altından mı bir yüzün olsun istersin, yoksa gümüşten mi?"

Bu kalınlaştırılmış ses, sesin ardında küme oluşturup kıkırdayan çocuklar, yakalanan avı kuşkuya salıyordu. Bir tehlike olduğunu anlamıyor değildi ama, sorulan soru yanıt vermeksizin kaçmasını gerektirecek kadar korkutucu da değildi. Yüzünde değişik kararların oynaşması görünüyor, çocuk dayanamıyordu:

"-Altından..."

"-Al sana altından bir yüz!..."

Taslardan biri yere bırakılıyor ve Alkan'ın avucu, sulu sarı yaldıza dalıyor, parmaklarının arasından sızan boya çocuğun yüzünden kayarak, giysilerine damlıyordu.

Evlere dağılma zamanı geldiğinde, kaplarda kalan yaldızlar dökülmeğe kıyılamadığı, suçun ortaya çıkacağı kaygısıyla eve de götürülemediği için, altın yüzlülerle gümüş yüzlüler arasında bir savaş yapılması uygun bulunuyor, daha sonra, yüzlerde kuru, giysilerdeki ıslak yaldızlar, batan güneşin ışıklarını çoğaltıyor, ama ardından gölgeli bir gülünçlüğe dönüşüyordu. Yaldızlar kaplardan iyice sıyrılıyor, kaplar yıkanıyor, bu iş bittikten sonra da anne ve babalar görmeden temizlenmeye koşuluyordu. Yaldız tanecikleri çok inceydi. Derinin içine yerleşiyor, yüzün sert sert keselenmesi bile pek başarılı sonuç vermiyordu. Neyse ki Salt Bey akşamcıydı. Eve gelir gelmez, önce perdelerin sıkı kapatılıp kapatılmadığına, sonra da sofranın hazır olup olmadığına bakıyordu da, çocuklarından birinin burnunun, diğerinin çenesinin ortasında oynaşıp durmakta olan küçük ışınları ayrımsamıyordu.

Belki de, biliyordu Salt Bey. Bir oyun oynandığını biliyor, o oyunu da gizli bir sırdaşlıkla sürdürüyordu. Hiç aramıyordu yaldızlarını. Bir gün yakalanılacağı korkusunun yeterli bir bedel olduğu kanısındaydı belki. Çünkü hiçbir zaman el atmadı o yaldızlara. Gereksinim duymadı.

Çocuklar birbirlerine hep bir şeyler verirdi. Yalnız Sedat hiçbir şey vermiyordu. En küçüktü. En arkadaydı, ama yine de topluluğun içindeydi. Kimi zaman oğlanlar kızıyordu ona:

"-Gelme ulan bizimle. Hiçbir şey getirmiyorsun. Evine de gelemiyoruz. Ne işin var bizim yanımızda senin?"

Dudakları kıvrılıyordu Sedat'ın:

"-Yok ki bişey getireyim. Vallaha yok."

"-Sizin evde oynayalım o zaman."

"-Yok olmaz. Babam ne der? Olmaz..."

Zehra Teyzenin tek oğlu, Sedat. Annesinin her akşam dayak yediğini görüyor ve o yüzden babasından korkuyor. Bu korku öyle büyük ve öyle boyutları saptanabilecek bir korku ki, babasından söz edildiği anda, Sedat sağına soluna bakınmağa başlıyor. Oyunu unutuyor. Yalınayak katıldığı oyunlardan kopup, meydanın bir köşesine

bıraktığı takunyalarını ayağına geçirerek, evine ya da annesine erişmek için koşuyor.

Bunu görünce, çocuklar Sedat'la eğlenmenin bir yolunu daha buldular:

"-Sedat, baban geliyor..."

Sedat önce duruveriyor. Sonra hemen köşeye koşuyor:

"-Kapkaplarımı giyem. Gidem ben... Ben gidem artık."

Takunyalarını giymeğe çabalarken sürekli söyleniyor, telaşından yana devirdiği takunyanın kayışına etli ayaklarını sokuşturmağa çabalıyor, yan dönmüş takunyayı eğilip düzeltmek aklına gelmediği, ayaklarıyla da bu işi bir türlü beceremediği için mırıldanmaları ve korkusu uzuyor da uzuyordu.

Çocuklar onun başına toplanıyor, korkusunun kendilerine yansıyan hoşnutluğunu içlerine iyice sindiriyor, sonra, Sedat koşarak meydandan uzaklaşırken bağırmağa başlıyorlardı:

"-Dur Sedat... Dur! Şaka yaptık. Babanın falan geldiği yok!."

Sedat duymazdı artık bunları. Çabuk uzayıp, yeniden kestirme masrafı çıkarmasın diye saçları iyice kazınmış kocaman kafasını sallayarak, takunyalı bacaklarının üstünde çalkalanan koca kıçını zorla taşıyarak evlerine kadar koşardı.

Annesini evde bulamazsa, bu kez onu aramağa koyulurdu. Onu bulması ve güvence alması gerekirdi meydana yine dönebilmesi için. Annesi:

"-Sen meydandan ayrılma." derdi." Baban geleceği zaman ben seni çağırırım."

Gerçekte, Sedat hiçbir oyunu oynamaz, yalnızca oynadığını sanırdı. Her oyunda kulanılacak bir çocuk gerekli olduğu için Sedat da oyunda yer alırdı. Ayak topu oynanıyorsa sürekli olarak kalede duracak, yerinde hoplayacak, topraklara, sağda solda gördüğü taşlara tekme savuracak, ama, görevinin kaleyi korumak olduğunu bilen, "Burada dur" komutunu unutmayacak biriydi. Ya da koşmaca oynarken birinin ayağı taşa çarpmışsa, kanıyorsa, bir süre için onun yerine girecek bir başkası gerekiyorsa, kızların oyununda, gelin ya da güvey yapacakları, istedikleri gibi çekiştirip itiştirecekleri bir küçük gerekiyorsa; bunlar hep Sedat'tı. Kızlar, ağzını gözünü, kömür

tozuyla sulu boyayla boyuyor, boyama sırasında kımıldamasına izin vermiyorlardı. Sedat, yine de oyunun baş kişisi kendisidir sanıyordu.

Böyle davranması bile yetmezdi.Zaman zaman kimsenin içinden gelmezdi Sedat'ı oyunlara almak

"-Ulan koca kıç. Çekilsene ayağımızın altından!."

Bir tekme atarlardı. Tekme daha gövdesine değmeden Sedat'ın gözlerinden iri yaşlar dökülürdü:

"-Gidicem, anneme söyleyecem sizi."

"-Hiç durma. Söyle. Ama annene söylersen biz de babana, Sedat bizi rahatsız ediyor, hep oyunumuzu bozuyor deriz."

Duruverirdi. Gözünden yaşlar akmasını sürdürür, ama o sesini keserdi.

Yetmezdi Sedat'ın annesine gitmekten vaz geçmesi. Oğlanlar Sedat'ı korkutmayı sürdürürlerdi:

"-Len Sedat, senin baban o biçim mi?"

"-Ne biçim?"

Gözlerini, ağzını açar, sonuna kadar açar, bir türlü o çocukların ne demek istediklerini çıkaramazdı.

"-Len senin babanın hiç bişeysi yokmuş. Doğru mu len?"

"-Nesi yokmuş?"

"-Bırak bu saf oğlan numaralarını oğlum. Sen neler görüyorsundur o tek odada. Bilmez miyiz? Hadi, anlatsana len?"

"-Ne anlatayım?"

Sorulardı karşılıklı gidip gelen. Çünkü Sedat büyüklerin kendisine ne sorduğunu bir türlü anlayamıyordu.Yanıtı da bilmiyordu. Bilseydi, ağabeylerini hoşnut etmek için söyleyecekti.

Doğrusunu söylemek gerekirse, sorulan soruların bir kısmını bizler de anlamıyorduk. En çok Hacı sorardı bu türden soruları. Gevşek bir ağzı, sarkık dudakları vardı Hacı'nın. Çoğu kez açık unuttuğu ve tembel ve pörsümüş gibi durduğu için, alt dudaklarının ortasında oluşan belli belirsiz girintiden sular akacak gibi gelirdi bana. Birden bir akıntı oluşacak ve kesilmeden inecek gömleğine. Sınıf arkadaşımdı ama, ağabeyimden bile büyüktü. Her sınıfı iki yılda bir geçiyordu. Bu yaşı ondört oluyormuş." Artık bundan sonra,feriştah gelse beni okula gönderemez. Ben

okulumu çoktan bitirmişim arkadaş," diyordu. Gerçekten, sınıfta, tahtaya kalktığında, hepimizden bir baş uzun boyu, açık ağzıyla pek sûklûm pûklûm ve pek zavallıydı ama, her dersin sonunda bir teneffüs ve teneffüste çıkılacak kocaman bir bahçe vardı. Onun da ötesinde, okul süresi beş saatti. Geriye, Gregoryen takvimine göre ondokuz saat kalıyordu. Bu ondokuz saatte Hacı'nın girip çıkmadığı yer, tutmadığı iş yoktu. Babası, şehirlerarası çalışan bir taksi şoförü. Annesinin işi: "Babamın altına yatıp sonra da her dokuz ayda bir çocuk kunnamak..." Annesine çok kızıyordu ama kardeşlerini koruyordu. Bizlere çiklet satıyordu. "Başka şeyler de var bende ama, onlar size yaramaz. Onları kıymetini bilen, parasını bastırana veriyorum.." Bizimle eğlenliyordu. Herkesle eğlenliyordu zaten.

Bu ara, Sedat'a takmıştı. Bildiği bir şeyler vardı. Mutlaka vardı ama bizlere anlatmıyordu. Ağzından, dahası, cebinden çiklet eksik olmuyordu Hacı'nın. Çikletler kendisine tatsız gelmeğe başlayınca, biraz sertleşip, rengi de azıcık morarınca, çıkarıp küçüklerden birine veriyordu. Meydandaki çocuklar içinde en çok Sedat'a verirdi bu eski çikletleri. Sedat bu borçluluk içinde, kızması mı, yoksa onun sorularına verdiği yanıtlarla Hacı Abisini güldürdüğü için sevinmesi mi gerektiğini çıkaramaz, ağzı gülmekle ağlamak arasında gergin dururdu.

Hacı, satmak için çiklet getirdiğinde, Sedat da bir kez olsun parayla almak için annesine koşardı. Bir kez bile para vermedi ona Zehra Teyze. Takunyaları ayağından fırlayacak kadar hızlı koşan Sedat, dönüşte isteksiz adımlarla gelir, Hacı'nın önce soru sormasını, yanıtlarına gülmesini, diğer çocukların anlayarak ya da anlamayarak Hacı'yla birlikte gülmelerini, anlamayanların bile anladıklarını Hacı'ya kanıtlama gayretini sürdürerek gülüşlerini uzatmalarını göğüsler, sonra Hacı'nın:

"-Haydi koçum benim... Aslan Sedat'ım" diyerek, ağzından sündüre sündüre çıkarıp, parça parça ağzına tıkıştırdığı çikletlerin ağzında birikmesini beklerdi.

Güneş, daha doğru dürüst batıya kaymadan Zehra Teyze oğlunu almağa gelirdi.Meydandaki çocuklar her gün, Sedat'ın kendisiyle alay ettiğimizi söyleyeceğinden korkardık. Hacı, istifini bile bozmadı.

"-Mıymıntılar... Ulan tüm mahalle mıymıntı yuvası oldu

be!."

Bu sözleri de bizler yutardık. Çünkü çiklet, satıcılarda beş, Hacı'daysa iki buçuk kuruştu.

Zehra Teyzelerin evi, bizim köşe odamızın tam karşısına geliyordu. Ermeni dönmesi Zekiye Kadın'ın kiracısıydılar. Sokak kapısından girince geniş bir toprak avlu vardı. Sokakta oturanlar çamaşırlarını buraya sererlerdi.Zehre Teyzeler, avluyu geçince sol yanda, merdivenle çıkılan tek odalı bir evde oturuyorlardı. Merdivenin yarısı beton, üst kısmı tahtaydı. Önce, küçük bir hayata erişiliyor, oradan da odaya geçiliyordu. Hiçbir komşu gitmemişti Zehra Hanımın evine. Annelerimiz, avluya çamaşır asarken, bizler de merdivenin beton kısmına çıkıyor, tahta basamakların birincisine bile adım atmağa korkuyorduk. Orada durup,odanın içini görmeğe çabalıyorduk. Hayat, içeriyi görmemizi engelliyordu.

Biliyordum, Zehra Teyze kocasından sürekli dayak yiyordu ama bu, onun evine gidersem beni kovmayacağı anlamına gelmezdi. Diğer arkadaşlarım da biliyorlardı ve onlar da korkuyorlardı. Bazan, Remziye Teyzenin kızlarıyla, köşedeki pencerenin camlarına yanaşıyor,Zehra Teyzenin evinin içini görmeğe çabalıyorduk. Bu da boşunaydı. Görünen, odanın içi değil, açık kapının ardında, temizlikten saman sarısına dönüşmüş yer tahtalarından birkaçıyla, parça kumaşlardan dokutturulmuş bir kilim ucundan başka bir şey değildi.

Bu, hiçbir şeyin görülmesine olanak vermeyen gözetlemenin en çekici yanı, taşıdığı korkuydu. Zehra Teyze, bizi bir yakalarsa, öyle döverdi ki..." Demek, evimi gözetliyorsunuz ha?" Sırtlarımızın tüyleri ürperiyordu. Serüven tutkusu katmadan tad alınan bir şey yoktu o günlerde. Bir döverdi Zehra Teyze, bir döverdi. Belki duvara bile çarpardı...

Kızdığı bir gün, Sedat'ı duvara çalmağa kalkışmıştı.

Sedat'ı elinden annem koşup almıştı. Koşarken de bir çığlık atmıştı da, Zehra Teyze o çığlık yüzünden bir ara duralamıştı. Bu ara da anneme yetmişti.

Sonra, annem sesi çıktığı kadar bağırmıştı, sokağın ortasında:

"-Aklından zorun var galiba senin. Sizin soyunuz hepten mi deli be kadın?"

O zaman Zehra Teyze usulcacık oturmuştu kaldırımın kıyısına:

"-Bir gün kaatil olurum ben. Görürsünüz... Burama kadar geldi artık. Burama değil... Burama..."

Eliyle önce boğazını, sonra da kafasının üstünü gösteriyor, daha sonra, elini yükseltebildiği yere kadar yükseltiyordu.

Sedat, gözündeki yaşlar kurumuş, öylece duruyordu. Karşısına ansızın çıkan yılandan gözünü alamayan bir tarla faresi gibiydi. Farkında olmadan hıçkırıyor, derin soluklar alıyordu.

Ne olduğunu anlatmak gereğini kimse duymadı, sorulara yanıt verilmedi, sonradan akşam yemeğinde annem anlattı:

Sedat, her zaman olduğu gibi, çikletleri görünce annesini aramaya çıkmış, Kadınlar, bizim evde konken oynuyorlarmış. Annesinden para istemiş. O da her zaman verdiği yanıtı vermiş: "Yok."

"-Anne, elinde iki coker var. Açarsan o zaman bana para verir misin?" diye sormuş Sedat. Zehra Hanım da elinin açıklanmasından kızmış sözde. Oysa, oyunlarının sürekli yakınılan ama sürdürülen bir kuralı vardı. Herkes birbirinin elini gözlerdi. Kendi ellerindeki kağıtlardan daha çok ligi duyarlardı oyun arkadaşlarının kağıtlarına. Sedat, annesinin yanında durmuş, beklemişti. Oyunu da bir başkası bitirmişti. Ya Remziye Teyze ya da Madam Marlya. Her kimse... Zehra Teyze buna kızmış, olmalıydı. Kağıtlarını masaya fırlatıp hışımla dönünce, oğlan başına gelecekleri sezmiş,kendini kapıdan dışarı dar atmıştı. Zehra Teyze oğlunun arkasından koşmuş, terliklerini fırlatmış, oğlan şaşalayarak durunca da yakalayıp bizim evin püskürtme duvarına çarpmağa kalkışmıştı, kafasını.

Bu olayın etkisi, sokağın tüm çocuklarının üstünde görüldü. Zehra Teyzeye duyduğumuz korku, Hidayet Beyin soğuk, uzak ve bizi hiç var saymayan davranışının uyandırdığı korkudan farklıydı. Bu, elle tutulabilir bir korkuydu. Bizler Hidayet Beyin karısını ve oğlunu nasıl bir tükenmez öfkeyle dövdüğünü görmemiştik. Oysa işte her gün, hepimizin evine girip çıkan kadının öfkesi, oğlunun kafasını betona çarpmağa kadar uzanıyordu. Kıpkızıldı. Cehennem gibi sıcak...

Bu olayı aklımızdan çıkarmağa gayret edebilirdik. Zorlar, unuturduk. Ama öyle olmadı. Meydanın çocuklarının korktuğu deliler arasına tam bir deli gibi değil ama, en azından bir yarım akıllı kişiyi somutlaştırarak karıştı Zehra Teyze.

Evinin yanındaki bir avuçluk bahçesindeki mimoza ağacından bir küçük dal koparmak için sıçradığımız da bellimizin ortasına koca bir odunu yapıştıracak kadar kötü yürekli "Bıyıklı." ya da ardına takılıp "Yarım Pabuç" diye bağırıp çağırarak ellerimizle tempo tuttuğumuz için üstü müze taş, toprak, tuğla, ağaç dalları, eline ne geçerse fırlatan Yarım Pabuç kadar deli bulmuyorduk onu ama, eğlendirici de bulmuyorduk. Uzun süre, Zehra Teyze evimize geldiğinde bizler kaçtık. Bu kaçışımızı ayrımsayıp ayrımsamadığını bilmiyorum. Biz kafalarımızın betona vurulmasından kurtulduğumuz için sevinç duyuyorduk.

Korku, onun evini görme isteğimizi yok etmedi. Bunu annelerimiz de istiyordu. Zehra Teyze ise bu konuda çok açıktı:

"-Gelmeyin anam. Bizimki evde misafir istemez!"

Sonra, sesi ve bakışları saldırgan bir açıklıkla dikleşiyordu:

"-Yok eğer, ben sizi evime çağırmıyorum diye rahatsız oluyorsanız, ben de size gelmeyeyim."

O zaman kadınlar, birbirlerinin sözlerini keserek, kendilerinin bunu hiç önemli bulmadıklarını, önemli olanın birlikte olmak olduğunu söylüyorlardı:

"-Senin evin bizim evimiz, bizimki de senin. Lafı mı edilir bunun şimdi?"

Bu kadarı da Zehra Teyzeye yetiyordu. Herkesin evini kendi evi gibi kullanma olanağını bir kez daha sağlamlaştırmış oluyordu. Sabahları, evini temizliyor, dışarı çıkıyor, öğle yemeklerini kendisi bir evde, oğlu bir başkasında, geçiştiriyorlardı. Çamaşır yıkamağa ya da büyük temizliğe kalktığında da Sedat elinde bir ekmek parçasıyla sokakta ya da meydanın bir köşesinde açlığını bastırıyordu.

Zehra Teyze arada bir sokaktan ve alıştığı ve alıştırdığı evlerden çekiliveriyordu. O zaman, akşamın bir saatinde, babaannesinin geldiğini anlıyorduk. Babaannesi kaldığı sürece sokağa çıkmıyor, Sedat'ı da bırakmıyordu.

Babaannesini tanıyorduk. Çatık kaşlıydı. Uzun boylu,

direk gibi dümdüz bir kadın. Üç etekli giysisi yürüdükçe ardında bir dalgalanma oluştururdu. Öyle sanırdım ki, bu kadının ardından gitsem, ılık bir yel kuşatır gövdemi. Hafifletir, alır götürür...Yılda iki, bazan üç kez yinelenen gelişlerinde giysileri hiç değişmedi. Belki değiştl ama bana aynı göründü. Yıllar sürdü bu. Uzun yıllar. Üstüne giydiği alacalı yünden örülmüş aba gibi yelek eskimedi, solmadı. Üç eteğin bir ucunu önden katlayıp kalın kuşağının içine sokuyor, giderken elindeki kalaylı tasla ardından su serpmeğe sokak kapısının önüne çıkmış olan torununu uzun uzun öpüyor, kokluyor, sonra sağında solunda hiçbir şey yokmuş, ardında hiç kimseyi bırakmamış gibi savuşup yitiyordu.

Zehra Teyze, onun caddeye kadar yürümesini ve garajlara giden yöne dönmesini gözlüyor, bu sırada hiçbir zaman rengini tam olarak çıkaramadığım gözleri, sarımsı ışıklarla çoğalan bir kızıl kahveye dönüşüyordu.

Annem: "Bu kadının gözleri tavşan gözü renginde. Kırmızı yani," diyordu. O zaman, büyüklerden öğrenilen kalıp değerleri bilmediğim için, ne tavşanın gözünü kırmızıya ne de Zehra Teyzenin gözünü tavşan gözüne benzetebiliyordum. Bir şeyi ise anlıyordum: Annem böyle söyleyerek, küçültmek istiyordu Zehra Teyzeyi. Öyle durup, babaannesinin ardından bakarken kaşlarının kalınlığı ve düzlüğü belirginleşiyordu. Çünkü yüzünde hiç anlam olmuyordu o zamanlar. Kaşları gözlerinin başladığı yerde başlıyor, bittiği yerde bitiyordu. Kısacık. Yüzü etli. Yanakları adamakıllı büyük.

Bir süre sonra toparlanıyor, düz ayak girebileceği komşularından birinin evine atıyordu kendini. Bunlar da çoğu kez Madam Mariya ya da Nazmiye Hanım oluyordu.

"-Allah kavuştursun ama, niye teyzeyi bize getirmedin kız?"

"-Ne yapsın sizde? Ne konuşsun? Dil bilmez, usul bilmez, bir garip köylü karısı işte. Sonra ardından gülüşüp eğlenmek için mi soruyorsunuz?"

Haklı. Eğlenmek, Zehra Teyzenin yokluğunda bir de onun pek köylü olan babaannesinden bir şeyler koparark onu alaya almaktı bu kadınların tüm istediği. Eğlenmek için ellerinde öyle az olanak vardı ki. Ya da onlar öyle sanıyorlardı.

Yine de bu sürekli ilgi Zehra Teyzeyi bir şeyler anlatmağa götürüyor:

"-Beni babaannem büyüttü. Anam babam ben çok küçükken ardarda ölüp gitmişler. Bir küçük bostanı vardı. O bostanla hem beni hem kendini yaşatmak zorundaydı. Çok dişini sıktı, çok aç kaldık. Hele o...Neyse, ortaya çıkardı beni sonunda."

Bir süre kadınların hiçbiri konuşmadan duruyor. Madam Marlya dışındaki kadınlar bir bostanla geçinmenin ne zorlu bir savaş olduğunu biliyor çünkü. Madam Marlya ise yoksulluk denen şeyi hiç yaşamamış, yaşayacağa da benzemiyor:

"-Anası babası ardarda öldüler diyorsun ya Zehra, niye ardarda ölmüşler acep?"

Zehra Teyze nedense bu soruya yanıt vermek istemiyor. Üstelemesi de sonuç vermiyor Madam Marlya'nın. O yüzden, Nazmiye Hanımın aklı buna takılıyor. Akşam, Salt Beye soruyor:

"-Acaba neden ardarda ölmüş gencecik insanlar Salt? Verem, merem diyelim ama, öyle değil sanırım. O kadar üsteledik, zorladık, yine de anlatmağa çekindi gibi geldi bana. Acaba bir cinayet falan mı dersin? Mesela adam birini karısıyla yakaladı, onu bıçakladı, sonra hapiste kendisi de veremden...? "

Çok okuyor Nazmiye hanım cinayet haberlerini. Arzu ile Kamber, Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre okuyor. Mısır filmlerine gidiyor çokça. Her şeyi aşk öykülerine bağlamağa iyice alıştırıyor kendini.

Ama, Salt Beyin anlattığı başka:

Yedek Subaylığını yaptığı sıra, yakındaki bir kasabadan dönerken, birden fırtına patlamış. Gök gürültüsü, şimşek, yıldırım.. Yağmurdan göz gözü görmüyor. Önüne bir karaltı çıkmış. Bir karı kocaymış bunlar. Elele tutuşmuş, koşarak köylerine dönüyorlarmış. Birden bir ışık çakmış: Yıldırım kadının başından girmiş. Aynı anda kadın bir yana, erkek bir yana devrilmiş. Bir tümseğin üstündelermiş ikisi de. Salt Bey eğilip baktığında, kadının altında kalmış, sırtına bağlı bir bebeğin avaz avaz bağırdığını duymuş. Elele tutuşmasalarmış erkek de ölmeyecekmiş. Salt Bey çocuğu alıp...

Ne akıllı adam Salt Bey... Bu öykü her şeyi açıklıyor.

Her şeyi. İyi ki benim babam olmuş Sait Bey. Evet, kuşkusuz, Zehra Teyzenin anne ve babasının ölümü de böyle olmuştur. Giderek kafamda, babamın anlattığıyla, Zehra Teyzenin yapayalnız kalışı arasındaki bağ öylesine birbiri içine giriyor ki, öykü, onun yaşamındaki gerçek öyküdür diye inanmağa başlıyorum.

5

Remziye Teyzelerin evine bizimkinden değil, yandaki öbür sokaktan girilirdi. Sokak kapısının tam karşısında, merdiven altına yerleştirilmiş bir kömürlük vardı. Merdiven iki kez döner, Remziye Teyzelere çıkardı. Böylece, iki katlı olan bu yapıda ayrı ayrı evlerde oturmuş oluyorduk. O zamanlar, Remziye Teyzeler de kışın odun alamazlardı ısınmak için. Merdiven altı o yüzden, kızların oyun yeri olurdu zaman zaman. Meydanda oynanacak oyunların tümü de tüketilmişse, o yarı karanlık yere doluşmanın sevinci, başlarımızı döndürürdü. Burada oyun oynarken iki de bir fare tıkırtıları duyardık. Daha tıkırtılar başlar başlamaz ayaklarımızı yere vurarak, ellerimizi çırparak, bağırarak, farelerden daha çok gürültü çıkarmağa koyulurduk. Fareler bizi, bizler fareleri görmek istemiyorduk. Gürültümüzü duyan fareler kendilerinden korkmadığımızı sanır, yuvalarında iyice sinerlerdi. Yine de zaman zaman kaçınılmaz kazalar olur, tüyleri daha iyice çıkmamış, gözleri açılmamış çiğ et görünümündeki fare yavrularından biri, ayak altında kalıverirdi. Ayakkabının altında ezilen taze et ve kemiğin cayırtısı, küçücük hayvanın duyduğu acının çığlığına karışırdı. Bu, oyunları biraz bozardı ama yine de iyi bir sığınaktı merdiven altı.

Bebeklerle oynayacağımız zaman orayı daha çok kullanırdık. Düzgünce açılmış, sonra bir kağıdın altında iyice düzleştirilmiş çukulata kağıtları burada değiş tokuş edilir, biraz daha büyük olan kızlar, böylece, süslü kağıt varlıklarını artırmış olurlardı. Güzellik, çirkinlik oyunları oynanırdı sonra. Evlerinin merdivenlerini kullandığımız için genellikle Remziye Teyzenin büyük kızı güzel seçilir, küçük kızı da iyi bir çirkin olurdu. Esperans da güzel seçilenlerin başında gelirdi. Çünkü Esperans'ın giysileri her zaman en iyi giysilerdi. Onunla boy ölçüşmeğe kalkmak aklımızdan bile geçmezdi, bayramlıklarımız bile onun gündelik

giysilerine ulaşamazdı.

Esperans'ın babası, en büyük kumaş mağazasının sahibi, annesi, başkalarına dikiş dikmese bile terziydi ve ikisi de ayrı ayrı çok zengindiler.

Remziye Teyzelerin evinin sokak kapısının karşısına Cebrail Usta nın evinin iki penceresi düşerdi. Cebrail Usta nın evinin kapısıysa, bizim sokağa açılıyordu. Sokaktaki çocukların en çok korktuğu insan Cebrail Ustaydı. Onu hiç ayık görmemiştik. Ayık dolaşmadığından değildi bu; ayıkken görülmüyordu da ondan. Bir zamanlar fırını varmış, çok içtiği için fırınını satmak zorunda kalmış. Fırın hâlâ evlerinin yanında simit çıkarıyordu. Cebrail Usta, ilk işi olan duvarcılığa dönmüştü. Aldığı paranın çoğunu içkiye yatırıyordu. İkindiden hemen sonra, evine dönerken, onun düz bir çizgi üstünde yürüdüğünü gördüğünü söyleyebilecek tek çocuk yoktu.

Cebrail Ustanın dört çocuğu vardı. Büyük oğlu Adana'da, babası gibi duvarcı ustası olarak çalışıyordu. Arada sırada anasının, babasının yanına gelirdi. Çok içen, babası gibi kabarık saçlı, genç yaşına karşın, kafası kurşuni renkte bir adamdı. Bir kaç yıla kadar büsbütün ak saçlı olacağa benziyordu. Cebrail Ustanın ikinci çocuğu kızdı. Evde oturuyordu. Kardeşlerini, annesini, babasını hiç sevmeyen bir kız. Bizden üç yaş büyük olmalı. Bazı bazı çok yalvarırsak, bebeklerimize giysiler diker, ama hiç konuşmazdı. Babasına, "Azrail" diyordu. Okula gitmek istemiş, babası göndermemiş. "Kafasızın birisin sen, anan gibi." demiş. "Hem okumak da neymiş? Ben okudum da mı adam oldum? Amma... Adam oldum." Bir türlü kabullenememişti kız okutulmamış olmayı. Onurlu bir kızdı galiba.

Corç, ikiziydi bu kızın. O zaman orta okula yeni başlamıştı. Çalışkan değildi. Başarısız bir öğrenci de sayılmazdı. Esmer, dik saçlı bir oğlan, gözlerinin çevresinde kırışıklıklar vardı ve bu kırışıklıklar, onu, yaşlı bir adamın gözlerini taşımak zorunda bırakıyordu. Kavgaya, gürültüye karışmaz, ama hiç kimsenin aklına gelmeyen oyunlar ve yerler bilirdi. Fenere içimizde yalnızca o çıkmıştı. Denizin ufuk çizgisinin uzağını görebildiği için biraz kıskanırdık. O kadar kıskanırdık da, fenere çıkma yollarını aramak aklımıza gelmezdi.

Corç yazları bir ayrancının yanında çalışırdı. Yıllardan beri, okulun bittiği gün, ustasının yanına gidiyor, ak önlüğünü kafasını ve kollarını aşırtarak üstüne geçiriyordu. "Meşhur Ömür Ayranı" satıyordu. Yaz çok uzun sürdüğü için, işsiz kalınan bir devre yoktu. Ayranın yanında meyvalı gazoz da satıyorlardı. Araba beyaza boyalıydı. Ön yüzüne, Meşhur Ömür Ayranı yazısının altına, iki tane tavus kuşu resmi yaptırtmış usta. İkisi gaga gagaya vermiş, mavi tavus kuşları. Kuyrukları sonuna kadar açılmış. Öyle gaga gagaya verdiklerine göre tüylerinin önden görünmemesi gerekirken resmi yapan, yandan göstermeğe kıyamamış,kuşların popolarını azıcık eğriltmiş, bu sorun da böylece çözümlenmiş. Usta da, Corç da günde altı yedi kez arabayı sillerlerdi. Silinince tavusların tüyleri ıslak ıslak parlardı. Daha güzel görünürlerdi. Meyvalı gazozun şerbetini usta kendisi hazırlardı. Arabanın üst yanında, parmaklıklı kısımda türlü meyva şerbetleri dururdu. Büyük şişelerde. Tertemiz. Gün ışığı vurunca, şişelerin üstünde bin parçaya bölünürdü. Limon şerbeti, portakal, turunç, muz...Muz şerbeti hemen koyulaşırdı. Kısa sürede morumsu kahve rengine dönüşürdü. Kokusu da, tadı da alışılmış değildi. Yine de güzel. Şişelerin altında, arabanın iki yanında soda depoları. Çocuklar en çok karışık gazozu seviyor. Bütün şuruplardan birer parça konulduktan sonra bardağın boş kalan üst yarısına soda sifonunun kulpuna bastırılarak köpüren soda dolduruluyor. Köpükler bir tür oyun oynuyor bardağın üstünde, hızlı ve afacan, hemen duruluyorlar sonra. Akşam üzeri çarşıya çıkan bir arkadaşını görürse, Corç, muz şerbetini diğerlerine göre daha çok tutarak hazırladığı bardağı aşağıdan yukarı,yukardan aşağı çalkalaya çalkalaya, bardağın üzerinde tez eriyen köpüğün oyununa kapılıp çığırtkanlık ödevini de unutmayarak, sodayla doldurup uzatır, ustasının görmez tarafına gelirse, para da almazdı.

İvon, en küçüklerliydi. İlkokul üçe kadar okumuş, o yıl sınıfta kalınca babası okuldan almıştı. Çirkin bir kızdı İvon. Nazmiye Hanım: "Bakmayın, bu kız biraz büyüsün, bir afet olacak" derdi. O zaman dikkatle bakardım İvon'a. Kocaman ağızlı, küçük burunlu, kara, kavruk bir kız. Kıskanmak isterdim annem onu güzel bulduğu için, yine de kıskanılacak yanını bir türlü göremezdim.

Öyküsü sonradan acı verdi İvon'un. Ve gerçekten de, on

dört yaşında iken inanılmaz güzelliğini de yanında taşıyarak geçip gitti.

O zamanlar İvon, çirkin ama Sedat'la iyi ilişkiler kurmuş, iyi yürekli bir kızdı. Cebrail Usta da Sedat'ı doyurmakla yükümlüydü sanki. Sedat öğle yemeklerinde en çok Cebrail Ustalarda kalıyordu. İvon, babasının kendisini sokağa bırakmadığı günler Sedat'ı türlü kılıklara sokarak onunla oynuyordu.

İvon'un Sedat'a olan düşkünlüğünü başlarda anlayamamıştık. Oysa, İvon da çok dayak yiyordu babasından. O yüzden kendisini Sedat'ı korumağa adamış olmalıydı. Cebrail, kızına dayak attıktan sonra sızıp bir köşede kalıyordu. İvon saatlerce ağlıyordu. Ağıdın uzamasından hoşlanıyor gibiydi. Bir kez Nazmiye Hanım bile dayanamamıştı: "Bu kızın uluması yüzünden bunların başına bir bela gelecek." demişti. "Köyde bir it uzun uzun uludu mu mutlaka ölü çıkar o evden."

Bu sözler aklıma iyiden iyiye takılmış, günlerce Cebrail Ustaların evinden kimin ölüsünün çıkacağını gözlemeğe koyulmuştum. Oysa ölü falan çıkmadı. Annemin bu sözü de zaman içinde kayboldu gitti. İvon'sa sürdürdü uzun ağlamalarını.

Cebrail Usta nerede sızıp kaldıysa, büyük kızıyla karısı onu oradan alıp yatağına taşıyordu. Uzun boylu değildi, şişman da değildi Cebrail Usta ama ağırdı. "Domuz gibi bir herif bu benimkisi..." diye yakınırdı karısı Sara. Cebrail'i taşırken söver, beddualar ederdi. Açıktan açığa herkese söylüyordu. "Bir ölse şu adam. Bir kurtulsa biz bundan, ele güne karşı göbek atacak ben. Hem de daha cenaze evden çıkmamış,göbek atacağım."

Sokağın tüm çocuklarının ilk cinsel bilgilerinin kaynağı Cebrail Ustayla karısı Sara oldu. İvon, babası sabaha karşı ayıldığında annesine ne yapıyorsa anlatıyordu. Önceleri Sara istemezleniyordu. Cebrail Usta zorluyordu. Utanıyor, kulaklarımızı tıkamak istiyorduk. Ama tıkamıyorduk. Daha doğrusu az tıkıyorduk. Duyacak kadar. İvon, anlattıklarını kesiyor, halimize gülüyordu. Cebrail Ustayı gördüğümüzde utanıyorduk. Sara'yı hiç utanmadan sokakta dolaşır görünce onun adına da utanıyorduk.

Sara, Madam Mariya'nın büyük temizliği olduğunda ona yardıma giderdi. Çamaşırına yardım ederdi. Madam

Mariya haftada bir gün büyük temizlik yapardı. Perdeleri yerlerinden söker, çırptırır, akşama kadar güneşletir, halıları çırptırır, tüm ağaç mobilyaları cilalatır..

Sara hep giderdi yardıma. Sonra da yakınırdı:

"-Benim kocadan beter bu şarmuta. Daha bile zalim.."

"-Gitme sen de Sara. Gelmiyorum de. Hastayım de."

Boynunu bükerdi Sara. Yakındığına pişman olur, telaşlanırdı. Nedenini yıllar sonra öğrenmiştim. Cebrail Ustanın oturduğu evi Madam Mariya almıştı. Cebrail Usta her ne kadar evin kendi malı olduğunu söylüyorsa da Sara gerçeği bilmek zorundaydı. Madam Mariya'ya kira veremiyorlardı.

Yıllar geçince, Cebrail içkiyi bırakmadı, azaltmadı da, ama bedeninin dayanısı azaldı. Daha çabuk sarhoş oluyordu artık. Kötü kötü sövmeğe başlayınca bi. kez Sara dövüyordu onu. Büyük kızı da annesine yardım ediyordu. Tokatları babasının orasında burasında patlıyordu. Sesleri odaları, pencereleri, sokağı, bizim duvarı aşıp geliyor, korkunç acılar veriyordu hepimize. Haklı ve doğru hiç bir şey yoktu Cebrail Ustanın evinde. Nitekim sonları da öyle bitti. Haksız ve kötü..

Cebrail Usta dayak yedikçe sesini kısıyor, sonra da ağlayarak kendisine acımaları için karısıyla kızına yalvarıyordu. Hiç bir yararı olmuyordu bu yalvarmaların. O zaman, onları bırakacağını, sabaha Adana'ya gidip oğlunun yanına sığınacağını, kendilerini burada aç ve sahipsiz bırakacağını söylüyordu.

"-Git, hiç durma git. Seni alacak birini bulursan evinde, gelme bir daha."

Gitmiyordu ertesi sabah. Sarhoşluğunu da, yediği dayakları da unutmuş oluyordu.

O iyi huylu Corç, orta ikide okulu bıraktı. Artık eve daha çok para getirmesi gerekiyordu. Neyse ki, Amerikalılar iyiden iyiye ayak atmışlardı kente. Çok işi olan bir Amerikan Konsolosluğu vardı. Corç, davul çalmasını öğrendi önce. Sonra bir bara girdi davulcu oldu. İlk olarak, Celal İnce'nin doldurduğu ve kartpostallara plak olarak basılıp parasız dağıtılan bir şarkı öğrendi. Sesi güzeldi Corç'un çünkü:

"Ammmerika Ammmerika Türkler dünya durdukçaaa."

"Berabeeerdir seninle hürriyet savaşındaaa"

Bir tür marştı bu ama, çalıştığı barda en çok söylediği şarkı da buydu.

Çalışmadığı gündüzlerde, Amerikalılardan viski, incik boncuk, naylon erkek çorabı, bluzlar, başka başka şeyler aldı, sattı Corç. Parasını getirip Sara'nın eline saymağa başladı. Sara nereye giderse oğlunu övüyor, dualar ediyordu arkasından.

"-Sus be Sara. Bardan gelen para. Haram bu para yahu..."

"-Ne demek haram? Neresinde belli, haram olduğu? Helal parası ne yaptı Cebrail'in? Ne faydası geldi? Elli yaşında geçti ben, daha bir manto geçmedi sırtında. Mis gibi para. Nerden gelmiş. Bende ne... İsterse Amerikalı bilmem ne yapmış..."

"-Aman sus be. Sen de ne pis bir kadın oldun Sara!"

Az daha büyüyünce bardan bir kız çıkarttı Corç. Ayrı ev açtı. Sara, yine Cebrail Ustanın parasıyla yetinmek zorunda kaldı. Bardan çıkarılan kızlar Corç'un evine girip çıkmayı sürdürdüler. Hiç bir iz bırakmadan çekti gitti sonra Corç. Aranmaktan yorulununcaya kadar arandı. Yo, aramaktan yorulunmadı. Corç hep arandı. Giderek, aranan bir evlat değil, aranan bir şey oldu yalnızca. Ne olduğu bilinemeyen.

İvon, zaten dört yıl önce çekip gitmişti dünyadan. Cebrail Ustanın ölümünde göbek atmadı Sara. Öyle yıkılmıştı ki, kimse onun yüzüne bakacak kadar yürekli olamadı. Günlerce ağladı, sonra da büyük kızıyla birlikte sessiz sedasız ayrıldı sokaktan. Adana'ya, büyük oğlanın yanına sığındılar. Bir süre sonra kızın evlendiğini duyduk. İstanbuldalarmış. Kocasının Lübnan'da akrabaları varmış. Onların yanına gideceklermiş. "O bari kurtuldu." diye sevindi sokağın kadınları. Sara. "ben gitmem, evime dönerim" diye tutturmuş. Evleri yıkılmıştı Sara dönüp geldiğinde Hıncından uğramadı Madam Marlya'ya. Bize geldi. Nazmiye Hanıma sarıldı, ağladı:

"-Ya haram Cebrail, Ya haram. Sensiz bu dünya bana haram imiş Cebrail, bilemedi ben.."

Büyük kız da şanssız çıkmış. Kocası, sızı sonra aldırırım diye gitmiş Lübnan'a. O günden beri de bir kez aramamış. Kızın yazdığı mektupları açmadan geri gönderiyormuş. Kız kucağında çocukla...

"-Şimdi ne yapacaksın Sara?"

"-Büyük oğlanın yanında gidecek. Başka ne yapacak? Onlar da aç. O da Cebrail gibi. Olsaydı bir başka çaresi. Bir Corç'u bulsaydı ben. Ölünce hesap soracak Allahtan. Hep o mu hesap soracak? Onun da bende verecek bir hesabı var.."

Bir daha görünmeyeceği bilinen bir gidişle gitti. Omuzlarından başka her yeri dümdüz ve uzundu. Upuzun kır saçları ardında darmadağın...

Yıktırttığı evin yerine uzun bir süre hiç bir şey yaptırtmadı Madam Mariya. O zamanlar, sokak aralarına "Arsa spekülasyonu" denilen deyim daha inmemişti. Ama Madam Marlya bunu bliiyordu. Bekledi. Bekleyecek gücü vardı.

6

Eren doğduğu yıl, Sedat okula başladı. İlkokulların açıldığı gün pırıl pırıl önlüğü, yeni çantası, ayaklarına büyük gelen sert ayakkabıları içinde Sedat'ı kimseler tanıyamadı. Parlak, tertemiz yüzlüydü. Öyleyken dikkatleri yine de ayaklarına çekiyordu. Hep takunyalı görmeğe alışmıştık Ayakkabıları eğreti duruyordu. Çorap yakışmıyordu.

Akşam üzeri, meydana koşarak gelen Sedat, bizim bildiğimiz oğlandı yine. Takunyanın kayışına iyice yapışmış ayaklarının taraklı etli uçları,az sonra tırnaklarının arasına dolan meydanın tozuyla birleşti ve bizim alıştığımız, Sedat'ın ayakları oldu, çıktı.

O yıl, yaşama biçimimde büyük değişiklik oldu. Annem artık büyüdüğümü, sokağa çıkmamın, koşturmamın, oğlanlarla alt alta, üst üste boğuşmamın —böyle bir oyunumuz yoktu oysa, ama Nazmiye Hanım her nedense üstüne basa basa söylüyordu bunu— ayıp olduğunu anlattı. Büyümüş sayılmak için çok küçük olduğumu biliyordum ama, kızını büyümüş saymak Nazmiye Hanımın işine geliyordu. Kızının yaşıtları hâlâ oynuyordu meydanda, koşuyor, Bıyıklı'yı ya da Yarım Pabuç'u kızdırıyor, Remziye Teyzenin merdiven altında fısıldaşıyorlardı ama, onun kızı büyümüştü.

Eren'in bezleri sürekli olarak yıkanmayı bekliyordu. Sürekli olarak taze hazırlanması gereken mamaları vardı ve bunları Nazmiye Hanımdan başka birinin daha bilmesi rahatlık vericiydi. Bebeğin altının değiştirilmesi, uyuması için birisinin onu bacaklarının üstüne koyup sallaması, ağladığında yine birisinin kucağına tutuşturulup dolaştırılması gerekliydi. Bunlar için kızının büyümüş olmasından başka çıkar yol görmüyordu Nazmiye Hanım.

Öylece günler geçmeye başladı. Hiç değişmiyordu: Evden okula, okuldan eve gidip geliyordum. Meydana

gitmeden önce,köşede durup birbirlerine seslenen, oyun seçmeye çalışan, birden parlayıp kavgaya tutuşan,küsüşen, hemen barışan, barıştıkları için birbirlerini daha çok sevdiklerini ansızın fark ediveren kızların sesleri sürüp gidiyordu ama,artık benim adımı kimse söylemiyordu. Her biri evlerinden çıkıyor, hiçbiri de beni anımsamıyordu.

O günlerde, seçimler yapıldı. Hemen ardından tatil geldi. Eren emeklemeye, ilgisini, gördüğü her şeye dağıtmaya başladı. El attı, eline geçirdiklerini yemeye çalıştı, elinden kaçırdıklarını kırdı, döktü. Verdiği zarar için Nazmiye Hanım kızını azarlıyordu. Eren'le bakıcısını özdeşleştirdi, rahatladı.

Seçimler, tüm evlerde olduğu gibi bizim evde de çok konuşuldu ama, ellerimi belinden kenetleyerek kucağıma oturttuğum Eren'le dolu kafam,seçimlere falan öyle büyük bir ilgi duyamayacak kadar yorgundu. Oysa bu seçimler yüzünden kimi tanıdıklarımızın çok üzüldüğünü, kimilerinin ise göklere uçtuğunu görmüştüm.

Okul dönüşünde yitirdiğim arkadaşlarımı, okula giderken her sabah yeniden buluyorum. Remziye Teyzenin küçük kızıyla gidiyoruz okula. Her sabah,kızına on kuruş veriyor Remziye Teyze. Bazan annem de bana beş kuruş veriyor. Ama her gün değil. Para verdiği günler, zaten, okul yakınına sıralanmış dilencilere gidiyor param. Her birine ortası delik,birer iki buçuk kuruş. Okula girdikten sonra da yolumda oturan o dilencileri gördüğüm için kendime kızıyorum. Kapatsam gözlerimi, yanlarından geçerken görmesem, leblebi şekeri yiyen ya da horoz şekeri yalayan çocukları görünce pişmanlık duymazdım. Ne var ki, dilencileri gördüğümde, pişmanlıklarımın ne kadar yoğun olduğunu anımsatan bir belleğim olmadığından, yeni pişmanlıklar çekmeye yükümlü kılıyordum kendimi.

Zehra Teyzeyle o günlerde sokaklarda karşılaşmaya başladık. O kadar yakın oturduğumuz halde, artık çoğu kez bizde değildi. Madam Mariya'da da değildi. Kış gelmişti, Sedat okula başlamıştı ya, o yüzden eskisi kadar gelemiyor artık diye düşünmüştüm. Ama sokaklardaydı. Uzak caddelerdi bizim çapraz karşılaşmalarımızı sağlayan. Elinde kara, tombul bir çanta vardı. Kendi görünümü, elindeki çantadan daha küttü. Her geçen gün biraz daha, sokakların, caddelerin alışılmış yüzü haline geliyordu.

Evlerimizde, yemek masaları başında oturan Zehra Teyze yoktu artık. Sait Beyle masanın karşılıklı iki yanına sandalyelerini çekip, bilek güreşine tutuşan, saatlerce oturup çene çalan, bu sırada sayısız kahve, çay içen Zehra Teyze ansızın ortadan çekilivermişti.

"-Hemen her gün Zehra Teyzeye rastlıyorum anne. Elinde de çanta var. Ne yapıyor o? Bize neden gelmiyor artık?"

"-İğnecilik yapacakmış. Sürtüp duruyor zahir..."

Yağmurlar başlıyor o günlerde. Hiç bitmeyeceği korkusu oluşturan yağmurlar. Su, damlalar biçiminde değil, ince iplikler gibi de değil, gökten salıverilip, yere yığılan urganlar gibi iniyor. Sel gidiyor. Sokaklar, caddeler yitiyor. Ama en çok iki saat sonra yağmur diniyor ve hemen ardından da seller emiliyor. Güneş çıkıyor. Kumlu yollarda kalan azıcık suyu da o yalayıp kurutuyor. Geri gelen, ışıltılı mavi bir gökyüzü ve ilkbahar sıcaklığı. Oysa kış sürüyor. Zehra Teyze de yağmur sokaklarda egemen olduğu sürece, yeni bulduğu dost evlerinde, ayaklarını ıslatmayacak bir güneşi bekliyor. Güneş ışığını, bahar sıcaklığını...Çünkü herkes bulur. Havanın aydınlığını, güneşin sıcaklığını. Buluyordu Zehra Teyze de. Hamam külhanının hemen ardındaki sokağa yığılan odun külleri, öğle olmadan önce mutlaka başlayacak olan yağmurla yıkanıp gitmeden, evlerindeki bulaşıkların yıkanabilmesi için kül almaya gelen yoksul çocuklar aradıklarını nasıl buluyorlarsa öyle. O külhan artıklarının atıldığı sokaktan geçip pazara gitmek isterken benim karşımda buluverdiğim, yüreğimin ağzımdan fırlayıp kaçtığını sandıran bir korkuyla buluverdiğim, bir genç erkeğin, sertleşmiş mor erkeklik organı gibi.

O beni çok korkutan olaydan sonra annemin sözü ürkütücü, çok özel bir anlam kazanıyor:

"-İğnecilik yapacakmış, sürtüp duruyor zahir..."

Benim, alışık olmadığımız bir sokaktan bir kez geçmekle bulduğum şeyi onun günler boyunca gezdiği bir sürü sokakta ne kadar çok ve ne kadar kolay bulacağını düşünüyor ve Zehra Teyze için üzüntü duyuyorum.

Oysa daha geçen yaz Zehra Teyze, değil elinde bir iğneci çantasıyla sokakta dolaşmak, oğluyla birlikte deniz kıyısına gidip bir aile gazinosunda oturacak kadar yürekli

değildi.

Güneşi de, aydınlığı da uzatmalı yaz günlerinde rahat bir soluk alamamamın sıkıntısıyla yüklü olurdu Zehra Teyze.Deniz kıyısı yasaktı. Belli ki, günler öncesinden alınmış bir izni vardı. Çünkü anneme, günler öncesinden, birlikte geleceğini söylüyordu. Bu izin, yalnızca annemle birlikte olması koşuluyla çıkıyordu. Çünkü annemin dört çocuğu vardı. Dört çocuğu olan bir kadın, herhalde güvenilir bir kadındı Hidayet Beyin gözünde. Üstelik, Nazmiye Hanımın kocası huysuzdu. Belli bir saatte evde olmasını isterdi karısının. Yani, hiçbir şeye takılamazdı Nazmiye Hanım. Kimseyle, aşna, fişne edemezdi. Orta okulda okuyan oğlu yanındaydı. O zamanlar, Nazmiye Hanım, Hidayet beyin bu düşüncelerini bilseydi, onun karısını yanına alır, deniz kıyısına götürür müydü? Hiç sanmıyorum. Ama, bilmiyordu o zamanlar. Zehra Teyze salt kendisiyle gönderiliyor diye hoşnutluk bile duyuyordu.

Denize çok yakın masalardan birine oturmak yasaktı. Bu, her iki kadının kocaları tarafından ayrı ayrı konulmuş bir yasaktı. Yeni yetme gençler geliyordu deniz kıyısına. Oturuyor,denizi gözlüyor, kızlar için ileri geri sözler söylüyor, aralarında'ya da balıkçılarla konuşuyor, bu sırada ağızlarından sövgüler kaçırıyorlardı. Bazıları soyunuyor, donlarıyla denize giriyorlardı. O sırada kadınlara bakmasalar bile, onların sudan ıslak çıkışlarını kadınlar görmemeliydi. Islaklıkları hakkında birbirleriyle yaptıkları şakaları karıları duymamalıydı.

Oysa kulaklarına değecek bir sözden bile incinecek sandıkları kadınların birbirlerine şaka havası içinde rahatça, alabildiğine doğal, ne sözler söylediklerini, neler anlattıklarını, neler düşlediklerini bir bilseler!..Bilmiyorlar mıydı?

Zehra Teyze, Sedat'la birlikte geldiği deniz kıyısı soluklanmalarında, daha masaya oturmadan parasını hazır ederdi. Bir mendilin ucuna bağlanmış para, sütyeninin içine sokulu dururdu. Hesabın verilmesi zamanı geldiğinde, elini koynuna atar, karıştırmaya başlardı. Annemin gözlerinde soru işareti büyürdü. Düşürmüş müydü yoksa Zehra parasını? Yoksa geçen sefer mi görmüştü mendilin ucuna bağlı parayı? Bu kez, "Sonra veririm, para almamışım bacım, gördün mü aptallığımı, tüh!..." der

miydi Zehra Hanım?

Bu sessiz ve zaman geçtikçe birbiri üstüne yığılan sorular,deniz kıyısının zevkini donduruyordu. Çünkü buraya gelmeden önce çoğu zaman öylesine hesaplanırdı ki on, elli, yüz kuruşluklar, kimin ne içeceği, en çok ne isteyeceği...Benim de yüreğim ağzıma geliyordu. Böyle bir şey söylerse Zehra Teyze, annemin yedi kişinin parasını vermeye gücü yetecek miydi? Yetmezse ne yapardı, ne yapardık? O zamanlar tüm kadınların, çok katlı, çok küçültülmüş, çok gizli paralarının bulunduğunu, bunların her zaman, en kötü koşullarda bile bulunduğunu bilmiyordum.

Mavi naylon bluzunun bağcıklarını çözmeden, bağcıkların altındaki açıklıktan, küt parmakları memelerinin arasına giriyordu Zehra Teyze'nin. Annemin gözleri oynaşan parmaklara yapışıyordu. O sırada ben de sorumlu olduğum, kesintisiz sorumlu olduğum Eren'in kaçıp gideceğinden duyduğum korkuyu unutuyordum. Zehra Teyze elli kuruşu çıkarıyor, annemin önüne beşlik onluk, sayarak koyuyor, sonra fazla vermiş olmaktan korktuğu için, hemen uzanıp paraları önüne çekerek yeniden saymaya koyuluyor, yine annemin önüne itiyordu eliyle:

"-Al bacım. Bizim iki gazoz elli kuruş eder. Bahşişi de senden..."

Annem, Zehra Teyzenin eli memelerinin arasından dolu çıktığından beri rahatlığını takınmış oluyordu.

"-Bir gün de şu bahşiş senden çıksa ne olur a hatun?"diyordu.

"-Deli mi ne karı? Ayol siz beş kişisiniz. Bahşiş neden benden olacakmış?"

Ortada dönen bu bahşiş sözcüğünün tutarı beş, bilemedin on kuruş. Annem dört çocuğuyla bu masanın patronu olmaktan nasıl kurtulabilir?

Eve dönmek üzere kalkarken, Eren saatlerdir elinde tuttuğu, ara sıra ağzına götürüp tükrüklerini saldığı ve bu yüzden ağzına kadar dolmuş olan, hatta ağzından tükrüğünün köpükleri taşan gazoz şişesini bana veya küçük ağabeysine uzatıyor.

Eren için, isteyene veremeyeceği hiçbir şey yoktur. Şimdi ise kimse istemeden uzatıyor gazozunu. Sevgisini kanıtlamak istiyor. Ona fark ettirmeden masaya bırakıp

kaçmak gerekiyor şişeyi.

Zehra Teyzeden iki gazozun parasını koparan annem, çoğu zaman kendini bir hovardalığın etkisinden kurtaramıyor ve masaya gazoz taşıyan bıçkın alevi çocuğa karşı borçlu kalmamak için, on kuruş bahşiş bırakıyor.

Şişman, esmer kadının yanındaki ince, uzun kumral kadına bakmayı sürdürürse garson —onaltı ya da onyedi yaşlarında bir yeni yetme— gözünü masaya çevirdiğinde az önce bırakıldığını gördüğü on kuruşu bulamıyor. Aptallığına doymasın. Azıcık aklı olsaydı, Nazmiye Hanımın eli masadan kalkarken, atılır, parayı cebine indiriverirdi.

Para, onüç yaşındaki öfkeli oğlanın cebinde ya da yanındaki küçük kardeşinin elini bırakmayan saz benizli, asık suratlı kızın —sıtmalı mıdır nedir?— elinde kaybolup yitmiştir. Bunu da adı gibi biliyor garson.Ama artık gitti gider.

Çoğu kez ağabeyimin bir küçük uzanışıyla alıverdiği para, bazan olmadık bir rastlantıyla benim elimin altında yitiveriyor. Para, sonuna kadar bende kalabilirse Akkan'la paylaşıyoruz. Bunun için, Akkan da ben de canımızı dişimize takıyoruz. Para benden Akkan'a, ondan Sedat ya da Eren'e geçiyor. Eren'e geçirebilirsek para kurtulmuş demektir. Yarın okula giderken dilencilere vereceğim paradan sonra Akkan'la paylaşılacak bir avuç leblebi şekeri demektir bu. Eren ise bunu karşılıksız yapar. Yalnızca ona güvenilmesinden mutluluk duyar. Canını alsalar, parayı kendisine verenden başkasına vermeyecektir. O yüzden kimse onu fazla zorlamaz. Zorlamanın yararı olmadığını onun bir buçuk yıllık yaşamında yakınında olan herkes öğrenmiştir de ondan.

Yine de para çoğu kez Alkan'ın oluyor. Zorluyor, bilekleri kıvırıyor. Sedat onu karşısında görünce korkusundan veriyor. Bir Eren var içimizde, zorbalığa boyun eğmeyen.

O on kuruşları hak ettiklerini sananlar, gerçekte hak etmemiş olanlardı. Kim olursa olsun. Ama bazan para acıları taşıyordu yanında. Korkunç acıları. Çünkü ülkede koşullar değişiyordu. İki sokağın kesiştiği köşede, gövdeleri bile bulunamayan onaltı yaşındaki şoför ölümleri olağan sayılıyor. Türkiye kalkınıyor. Bu kalkınmada İskenderun da kendine düşen payı almasın, olur mu?

Liman yapılıyor kente. Limanın yapımında çok şeye gereksinme duyuluyor. En başta da insan gücüne. Taş taşıyan kamyonlardan biri denize uçuyor. Kamyon şoförü: Hacı...Yaşı ortalıda durmuş. Cesetsiz...

7

Hacı'nın ölümü, sokakta inanılmaz bir suskunluk oluşturdu. Haber Sedat'tan çıkmıştı. Annesi, limanın oralarda bir yere iğneye gitmişmiş. Limanda çalışan işçilerden birine. İğneyi yapmış,kahvesini içerken zangır zangır titreyerek eve gelen iki işçi anlatmış:

"Kamyon geri geri geliyordu. Kalıpları yerleştirileceği yere indirmesini istemişlerdi. Yoo, öyle hızlı falan geldiği yoktu. Yavaş yavaş...Ama bir deli fişek oğlandır işte. Az daha öteye de indirebilirdi. Ama yapmadı. Gözümle gördüm. Önce tekerleklerden bir tanesi yavaş yavaş boşluğa geldi, boşlukta dönüyordu, sonra kamyon aşağı doğru kaymaya başladı. Hep, son anda kapıyı açıp atlayıverecek sanıyordum. Hoop, diye bağırıyorlardı. Oğlan, kan ter içindeydi, toparlanmaya çalışıyordu. Kamyonu kurtarabileceğini sanıyordu. Arka tekerleklerden ikisi de kayınca arkası hızlı geldi. Ön kısım denize dalarken, gözleri iyice açılmıştı. İnanmıyor gibiydi. Ağzı açıldı sonra, belki de bağırıyordu, ama kimsenin bir ses duyduğunu sanmam."

Herkes donmuş kalmış. Bir süre kımıldanan olmamış. Yine de, sonra Hacı'nın dışarı çıkacağını, ağzından sular fışkırtarak o koca ağzıyla gülerek el sallayacağını sanmışlardır. Bir anda, suda helezonlar oluşturan kamyonun yerini herkes biliyormuş ama harekete geçip aramaya başladıklarında, dalanlardan hiçbiri görememiş kamyonu. Hacı'yı epey beklemişler. Usta başları koşmuş, mühendisler gelmiş. İşi tatil etmişler...

Sedat'ın getirdiği haberi merakımızla büyütüp hemen Hacı'nın evine koştuk. Annesi, dokuzuncudan mı, yoksa onuncu çocuğundan mı ne, yine lohusaydı. Hep gebe bir kadındı zaten. Hep emzikliydi. Emzikliyken çocuğu sütten kesiyor, yeni bir çocuğa aşermeye başlıyordu. Kocaman bir göbeği vardı. Gebeliklerinde büyüdüğü ayrımsanmayacak,

doğumlardan sonra da küçülmeyen koca bir göbek...

Kadını görünce bizim annelerimiz hemen dedikodusunu yapıyorlardı:

"-Abovvv anam! Karıyı sütü de korumuyor ki Allah korusun. Hem, bu kadar azgın olanı Allah nasıl korusun?"

Hacı ile okulda geçirdiği son yılı birlikte okumuştuk. Kamyon sürmeye başlamıştı, işini çok seviyordu. Daha önceleri ciklet satardı çocuklara. Dostu Cimi ya da Coni, her kimse, onlardan parasız aldığı cikletleri satıp para kazanıyordu. O şiş göbek anası, ayağına naylon erkek çorapları geçirip bizim analarımızı çatlatmaya kalkışıyordu. Bunda başarılı oluyordu. Çünkü hiçbirinin, ne kendilerinin ne de kocalarının tek bir çift naylon çorapları yoktu. Kendinden pileli olarak dokunmuş kumaştan —ön kısmı göbeği yüzünden iyice havaya kalkmış— etekler, onun üstüne de içini gösteren incecik naylon bluzlar giyiyordu. Saçlarını bar kızları gibi uzun ve sırtına atılmış bırakıyor, bu saçların kara parlaklığına kadınların içi gidiyordu.

Giysileri Hacı getiriyordu anasına. Sonra da ardından söyleniyordu:

"-Bu benim anam var ya, orospunun biri. Aklı fikri babamın orasında."

Babasının orasının adını söylüyordu. O zaman ağabeyim hırsla bana dönüyordu:

"-Kız git eve. Patlatırım şimdi. Ne işin var senin erkeklerin arasında?"

Bana bağırmak, ağabeyimin her geçen gün daha çok hoşlandığı bir şey oluyordu.

Eren'in elinden tutuyor, dayak yemek korkusuyla eve kaçıyordum. Aynı korku Eren'in gözlerinde de büyüyordu. Oysa Eren, kendisi farkında olmasa bile erkekti ve o yüzden bu azarı haketmiyordu. Eren, bunu da ayrımsayamıyordu.

Hacı'nın anası inanmadı. Gözleri inanmadı. Gövdesi inanmadı. Aklı inanmadı. Yine de...Yüreği inanıverdi. Kucağındaki son bebesini yere çaldı, ellerini oğuştura oğuştura dönenmeye başladı odada.

Annem, Madam Mariya, Remziye Teyze geldiklerinde, Zehra Teyze haberi getireli bir saatten çok olmuştu. Sessiz ve suçlu oturuyordu kadının yanında. Başka komşuları da gelmişti kadının. Annemler kapının eşiğini atlayıp odaya giremediler. Orada yığın halinde durup bekleştiler.

Çocuklar, onların da arkasındaydık. Herkes bekliyordu. En çok da Hacı'nın annesi bekliyordu. Biri gelecekti; Zehra Teyzenin duyduğu haberin yanlış olduğunu, denize gömülen kamyonda bulunanın Hacı değil, bir başkası olduğunu söyleyecekti.

Madam Mariya herhalde böyle bir bekleyişi bilmiyordu:

"-Olur bu, ya komşu? Oncacık çocuk şoför yapılır? Orda burda yollanır? İşte gördün? Ne oldu?"

Nazmiye Hanım hınçla çimdikledi Madam Mariya'nın kolunu. O da döndü, ağzını açmışken, bakışlardan ürktü, geri kapandı.

Anası:

"-İnanamıyorum, inanamıyorum," diye bağırdı. "Allahım bunu bana niye yapasın?"

Zehra Teyzeyi o akşam çok sevdim.

Kalktı, yavaş yavaş çantasına uzandı, açtı, içinden çıkardığı ampullere baktı. Kadını yumuşakça çevirdi, eteğini kaldırdı, uzun, pazen donunu aşağı doğru çekti. Kocaman kıçına bir iğne yaptı. Az zaman sonra Hacı'nın annesi ortalığa aptal aptal bakmaya başladı. Gözleri kapanıyor, kayacak gibi oluyordu.

Kim inanmadıysa Hacı'nın ölümüne, yanılmıştır. Hacı'nın erkenden öleceğini herkesin bilmesi gerekirdi. Hacı çok küçük yaşta yaşamaya başlamıştı çünkü. Hepimizden gözü açık yaşamak zorundaydı. O yüzden Cimi ya da Coni'nin arkadaşı oldu. Öyle olmak zorundaydı.

İskenderun limanında liman betonlarının ya da onların bile altında, demirlerin ve ayakların arasında yitmiş nice kamyonve nice onbeş,onaltı yaşlarındacocuk gövdesivardır. Analarına başka ZehraTeyzeler uyuşturucu iğneler yapmıştır.

Ertesi yıl doğan çocuklarına yine Hacı adını verdi, Hacı'nın anasıyla babası. Gözlerinde, Hacı yeniden yaşamaya koyuldu böylece. Hacı'nın annesine aldığı tüm pahalı şeyler eskidi, bıkıldı atıldı. Sözleri unutuldu. Yalnızca kadının yediği uyuşturucu iğne, bazı bazı da yeni Hacı'nın bir bakışı, bir gülüşü, bir duruşudur Hacı'yı anımsatan. Bir de artık iğne yapmayı bırakmış olan Zehra Hanımın, Hacı'nın annesini şimdi gördüğünde tanımaz olan bakışıdır. Başka ne olabilir? Dünya öyle değişirken? Öyle hızlı? Yer yüzünde her saniyede, binden çok çocuk doğarken?

8

Güneşin, evlerin içinde uzayan bacakları toparlandı, kırmızılaştı, gölgelendi, silindi. Aynı şey, sokaklarda da oldu sonra. Akşamın o bilinen yeli geldi, durdu yanı başlarında, belli. Çocuklar dağılmaya koyuldular.

Ben artık dışarı çıkamıyorum.

Yukardakilerde akşam yemeği hazırlığı başladı. Remziye Teyzenin dört çocuğu var. Her birine karma karışık buyruklar yağdırıyor. Anlamsız şeyleri birbiri ardına istediği için olmalı, kendine değil, çocuklarına kızıyor, suçluyor onları.

Birazdan Salt Bey eve gelir. Karısının eve dönmemiş olmasına çok kızar. Yemeğin hazır olmaması yüzünden de mutlaka kavga çıkar. Sofrayı hazırlamakla, koşup anneme çabuk olmasını söylemek arasında gidip geliyor kararsızlığım. Eren, bacaklarının üst kısmında torbalanmış ıslak bez yığınından rahatsız, sürekli ağlıyor. Pis şey bu oğlan. İki yaşına geldi, hâlâ çişini söylemeyi beceremiyor.

Gazocağında, Eren'e şekerli nişasta pişirirken, annemin telaşlı sesi mutfağa erişiyor. Babamın gelip gelmediğini soruyor. Babam, iki de bir huysuzluk ediyor ama bu kadının hakkından da o gelir ancak. Şu oğlancık benim çocuğum sanki. Kafama atıp atıp o kapı senin, bu kapı benim, dolaşıp duruyor. Sonra da derslerimi yetiştirebilmek için uğraşıp duruyorum, yetişmeyeceğinden korkuyorum. Hep Nazmiye Hanımın yüzünden.

İçimi dolduran kızgınlığı yüzüne söylemek isteği birden bastırınca, mutfaktan fırlamak için bir hamle yapıyorum. Pek talihsiz bir hamle bu, gazocağının üstüne iyi yerleştiremediğim cezve devriliyor,nişasta dökülüp her yana saçılıyor. Kızgınlığım, hemen suçlanmaya dönüşüyor.Eren, koşup annesinin eteklerine sarıldı, sevinçli sesler çıkarmaya, bir şeyler anlatmaya koyuldu bile. Nazmiye Hanım:

"-Kız günah değil mi bu çocuğa? Bak poposu kızarmış. Allah senin cezanı versin e mi?" diye söyleniyor.

Söylenenleri duyacak zamanım yok, duysam anlayacak değilim, aldıracak değilim. Mutfağa geç girmesi için dualar mırıldanarak cezveyi kaldırıyor, duvarlara, tel dolabın üstüne, musluk taşına, musluk taşına erişmek için çıkılması gereken yüksek tek basamağın çevresine dağılan tatlı suları siliyorum elime geçirdiğim bezle. Sırtımdan terler akıyor.

Annem sonunda mutfağa geliyor. Parsesüsünü kim bilir nereye bıraktı. Eren'in bezleri elinde. Artık sorumluluğum yok. O yemeği hazırlayana kadar, bir yarım saat derslerime baksam.

Aman, ne kadar da çirkinleşmiş Nazmiye Hanım. İnsan böyle olmak için para verir mi? Zaten babamın paralarını sokağa atan bu...

"-Nasıl olmuşum kızım?"

Soruyu boşuna sorduğunu bilmesi gerek. Yalan mı söyletecek bana aklı sıra?"

"-Iııhhhh!"

"-Salak!..Suç, zaten seni adam yerine koyup da soranda."

"-Sorma sen de..."

Yanından hışımla geçip, mutfaktan çıkmak istiyorum. Yanına yaklaşınca daha da iyi görüyorum Gerçekten çok çirkin olmuş. Saçları zenci saçı gibi ince kıvrımlarla tepesine yığılı duruyor. Perma, soğuk perma üstelik. —daha pahalı yani, babamın paralarını nerelere harcıyor— Sağ kulağının ardında kalan incecik bir tutam, iyi tutmamış, sivri düz, yapışkan bir parlaklık içinde. Anneme aptal bir görünüm veriyor bu kıvırcıklık. Kendi bileceği şey. Şaştığım, büyükler kendilerini çocuklardan daha akıllı sanırlar ama akılları bu kadar.

Asıl çatışma, babam geldiğinde kopacak. Babam, döne dolana, alay ederek annemin ne kadar çirkinleştiğini söyleyecek. O zaman Nazmiye Hanım ağlamaya başlayacak:

"-Kırk yılda bir kalkıştığım tek zevkim bu. Tek süsüm. Onu da burnumdan getiriyorsunuz."

"-Süs müs değil bu be karı. Bu, elin serserisinin elinin kafanla mıncık mıncık oynaması, üstüne üstlük paranı

sokağa atman, Bu, bu..."

Daha babam gelmedi. O yüzden olacağını bildiğim kavga, sonu kesinlikle ağlamakla bitmesi koşuluyla birazdan yapılacak. Nazmiye Hanım yarım gün süren işkencenin sonunda bu evde başka şeyle karşılaşmayacağını bilsin.

Annem, Eren'in mamasını döktüğümü, yerlerin ıslak olduğunu ayrımsamıyor bile. Cezveye su doldurmak için musluğa uzanıyor. Kurtuldum!

Salonda, —Salonumuz bomboş değil artık. İki tane divanımız var. Perdelerle bir örnek örtüleriyle rahat ve çekici. Yemek masamızın üstünde de süslü bir muşamba serili. Üstünün güzel bir örtüsü de var ama, Nazmiye Hanım örtüyü katlayıp kaldırmaktan, yine örtüp yine kaldırmaktan bıktığı için çoğu kez örtmüyor. Hem, böylesi daha da iyi. Kollarını muşambaya dayıyorsun, bir süre sonra yapışıyor, bu yapışkanlıktan söküp çıkarmak kolları, güzel bir oyun. Nazmiye Hanım kızsa da, çocukları oynuyor bu oyunu, muşambasını eskitiyor. Nasılsa yenisi de babamın parasıyla alınıyor. Babam da bize kızmıyor böyle yaptığımız için. Masanın çevresinde altı tane sandalye. Yerde bir Demirci Halısı. Kırmızı. Ortasında lacivert göbeği var...

Salonda, Zehra Teyze sandalyelerden birini çekmiş, kollarını masaya dayamış oturuyor. Onu görür görmez, dertli olduğunu düşünüyorum. Öyle olmasa, böyle derin bir bırakış içinde görünmezdi. Hem kafası böyle görünen bir kişi ancak çok dertli olabilir. Galiba çok pişman.

Zehra Teyze, kara çantasıyla sokaklarda dolaşmaya başladıktan bir süre sonra örtüsünü atmıştı. Bu kez de, sarıya boyatmış saçlarını. O zamanlar daha bu rengin oksijenle açılmış saçların, kirli yapağı rengi olduğunu bilmiyordum. Ama, bunun ne olduğunu bilmek gerekli değildi. İnsan bile bile yaptırtmazdı. Hasta olsa, sağalmak için yaptırırdı belki. Onun dışında? Anlayamıyordum bu kadınları.

Nazmiye Hanıma az önce haksızlık ettiğimi anlıyorum. Yüzünü olanca büyüklüğüyle, kulaklarının yayvanlığını ekleyerek açıkta bırakan, ensesinin üstüne yığılmış, bereye, ya da posta benzer bir şey. kafasındaki.

"-Siz de mi soğuk perma yaptırttınız Zehra Teyze?"

Soğuk perma demesini bildiğim için pek beğeniyorum kendimi.

"-Hmm..."

"-Hidayet Amcadan izin almış mıydınız?"

Hidayet Beyden izin almadığını pekala biliyordum. O yüzden dayak yiyeceğini düşünüyor şimdi. Dertli görünüyor ya gözüme, dayak korkusundan. Dayak yemeyi beklemek dayak yemekten zordur, biliyorum.

Oysa bu akşam sürekli yanılgılar içindeyim. O bildiğim Zehra Teyze değil karşımdaki:

"-Hidayet'e neymiş benim saçımdan? Kendim kazandım, istedim, boyattım. Ağzını bile açamaz..."

Duyduğum sözle ağzım açık kalıyor. Ama geri çekilici değilim. Beni aptal sanıyor galiba. Sanki sokaktaki herkes onun kocasından yediği dayakları bilmiyor da! Gerçi nicedir yüzünde, gövdesinde iz yok, yakınmıyor da. Ama onu artık eskisi kadar çok göremiyoruz, gelmiyor da ondan. Hidayet Bey dayak atmaktan neden vazgeçsin?

Babam o sırada eve geliyor. Gözlerini Zehra Teyzenin o sönük ışıkta büsbütün kara görünen kaşlarına inat, yapağı katılığındaki sarı kıvırcık saçlarından alamıyor. İlk kez görseydi Zehra Teyzeyi, bu kadar şaşırmazdı, hayır. Çünkü, ilk gördüğü günden bu güne gelen Zehra Teyzedeki değişiklik her şeyden daha şaşırtıcı oluyor.

Babam, o her zamanki rahatlığını takınıyor:

"-Maymuna dönmüşsün Tombul Teyze! *Kim etti sana bu kârı teklif?"* Ama hakkını yemeyeyim, kuşkusuz bizimki senden de beter olmuştur."

Bu son tümcenin çıkışındaki ses tonundan, uzlaşmayı amaçladığını anlıyorum Salt Beyin. Sözünün çok ağır olduğunu anladı, düzeltti, biliyorum.

'Babamınki' o sırada elinde Eren'in mama tabağıyla mutfaktan geliyor. Sait Bey, haksızlık ettiğini görmüştür. Ama, karısıyla uzlaşacağı yerde, artık erkek gibi bir kadın olan, hayatını kazanan ve kendine, evinde yaşayandan daha çekici görünen Zehra Teyzeyi hoşnut etmeyi yeğliyor:

"-Hah...Demedim mi sana? Şuna bak, şunun suratına?"

Gerçekten de Nazmiye Hanımın suratı bakılır gibi değil. Bin parça oluyor suratından düşen. Belli ki babamın söylediklerini duymuş koridorda. Yarın sabah, Remziye

Teyzenin, Madam Mariya'nın henüz Zehra Hanımı görmemiş olmalarından yararlanacak, onun yalnız soğuk perma yaptırmakla yetinmeyip üstüne dünyanın parasını vererek saçlarını bir de sarıya boyattığını söyleyecekti. Kadınlar o zaman, Zehra Teyzeyi beğenmemek için koşullanmış olacak, annemin saçlarının ne güzel olduğunu da vurgulayacaklardı. Şimdi yine söyleyecek. Saç boyayan oğlanın ellerini, özellikle ensesinden aşağıya, yakasının içlerine doğru soktuğunu, bunun için de boynun çevresine doladığı kumaşı iyice yerleştirmeyi bahane olarak kullandığını anlatacak. O sırada Zehra Hanımın kıkırdamaktan öte bir şey yapmadığını, kendisinin ise çocuğun elini tokatlar gibi ittiğini de vurgulayacak.

"-Yapar bacım. İyiden iyiye yoldan çıktı bu kadın. Bir acaip haller. Etekler kısaldı, daraldı. Kollar japone. Yakışsa bari, kolları da kol olsa. Her biri bir bacağım kadar."

Bu sözün son kısmı annem için doğru. Madam Marlya için de öyle. Oysa söyleyen Remziye Teyze. Babamın deyimiyle "Kantar çatlatan"! Yine de diğerleri onun söylediklerinin tümünü baş sallayarak onaylıyor.

Kadınların Zehra Teyze'ye duydukları kızgınlık,yalnız giyimine gösterdiği özenden gelmiyordu. Konuşmasından, daha da çok, konuşurken gösterdiği yürekliliikten rahatsız oluyorlardı. Kendileri, kocalarının bir tür yineleyicisi oldukları halde Zehra Teyze görüşünü bağıra çağıra açıklayabiliyordu. Kocaları, kaş göz işaretleriyle, onlara susmalarını tembihlerken, ona bu tembihi yapacak kimse yoktu. Üstelik, kendi karılarını konuşturmaya yanaşmayan bu erkekler Zehra Hanımı karşılarına alıp saatlerce her şeyi tartışıyor, karılarına da çay kahve taşımak ya da bir kıyıda oturup tartışmanın sonuçlanmasını beklemek kalıyordu. O sırada söyleyemedikleri her şey, bir araya geldiklerinde Zehra Teyze'ye yöneldiğini sandıkları uzun söylevlere dönüşüyordu.

Zehra Teyzenin en çok tutuldukları yönü büyükler hakkında ileri geri sözler etmesiydi. Tüm olaylara, tüm dedikodulara burnunu sokuyordu. Dünyanın gidişini de ülkenin içinde bulunduğu zorlukları da düzeltecek görüşleri (!) vardı. Hele, kente ve özellikle mahalleye ilişkin tüm dedikodular onun sayesinde hızla yayılıyordu. Biraz daha dikkatli olsalar, pek ağızdan dolma atışlar yaptığını

ayrımsayacaklardı ama, onun hakkında yaptıkları eleştirilerin salt kıskançlıktan geldiğini sanıyor, bunun böyle olmadığını kanıtlama çabasına giriyor, böylece kendi kendilerine haksızlık ediyor, öte yandan tüm bu davranışlarıyla, Zehra Teyze'nin önemini kendileri bile ayrımsamadan gözlerinde büyütüyorlardı.

Karısının, kaymakama, "Hımbıl Herif, hâlâ bir şey olamadın" diye bağırdığını Zehra Teyzeden duyuyorduk. O yakışıklı, uzun boylu kaymakamın gerçekte mızmızın birisi olduğunu, kendi sağlığından başka bir şeye önem vermediğini, boyuna hastalıklar yaratıp iğne olmak, ilaç yutmaktan başka hiçbir şey için aklını yormadığını, karısından da çok korktuğunu hep o anlatıyor, kadınların kafasında oluşmuş "Kaymakam"ın değerini har vurup harman savuruyordu.

"Menderes saçlarını boyatıyormuş." Yeminle sıkılıyordu bu iddiasını. O artık pek alıştığımız bir parçası olan İğneci çantasının içinden turuncu bir bez parçası çıkarıyor:

"-Başbakanımızın saçının renginde diye, belki de uğur getirir diyorum, o yüzden dolaştırıyorum anam," diyordu.

Remziye Teyze Demokratın koyusu. Zehra Teyzenin böyle konuşmasına çok kızıyor. Oysa diğerleri, Madam Marlya ile annem gülüyorlar buna. Remziye Teyze kendini tutamıyor, patlıyor:

"-O kendi kocasının saçıyla uğraşsın. O da yetmezse dönsün bilmem nesinin... Diyelim boyuyor Başbakanımız saçlarını, diyelim o çaputun rengine boyuyor. Boya değil mi hepsi? Ha kızıl, ha kara. Üstelik Başbakanımıza yakışır da!"

Hidayet Beyin saçlarının o kopkoyu karalığı boyadanmış demek.

Demek ki, bir Başbakana saç boyatmak yakışırmış ama bir laborant saçını boyatırsa olmazmış.

Remziye Teyze, hızını alamamış, verİştiriyor:

"—Hem üstelik, herif, bir de saçlarını kıvırttırıyor."

Laborant, saçlarını da kıvırttıramaz. Kıvırttırırsa, "herif" olur..

Hidayet Beyin işini söylemek hoşuma gidiyor. Önceleri dilimin takılıp durduğu bir sözcüktü. Unutuyordum da üstelik. Sonra, yineleye yineleye iyice öğrendim. Bence, laborantın yaptığı işle, operatörün yaptığı iş arasında az bir

fark vardır. Operatörün işini biliyorum. Iskenderun Devlet Hastanesinin başhekimliğini yapmaktır. Sonra da ameliyat yapar. Hidayet Bey, belimde bir beze oluştuğunda, üstüne soğutucu bir şeyler sıkmış, sonra keskin bir bıçakla yarıp içinde birikmiş irini akıtmıştı. O sırada da çok pamuk kullanmıştı. Bir kucak dolusu pamuğu ziyan etmişti. Annem onun annesi olsaydı, kim bilir bu yüzden ne kadar çok kızardı. Yanında, kullanmadığı bir sürü ilaç vardı. Demek, laborant da ameliyat yapıyor. O halde, Başhekimden sonra gelen en önemli kişi odur.

Anlayamadığım şey başkaydı: Doktorlar varsıldı. Çocuklarının bir kaç kurdelesi, şık giysileri, uzun pantalonları vardı. Yağmurlu günlerde bot giyerlerdi. Bizler kışı kara lastik çizmelerle geçirirdik. Ayağımıza büyük alındığı için, birinci yıl fırt fırt çıkan, ikinci yıl delinen ya da ayaklarımızın içinde büküldüğü çizmelerle. Onların karıları güzel kokular sürünür, yanlarından geçerseniz, koku ciğerlerinize dolardı. Yapışkan, sürekli kokulardı bunlar. Uzaklaştıktan sonra bile elle tutulurcasına belirgin, asılı kalırdı havada. Oysa, Zehra Teyze de, Sedat da hiç öyle değildiler.

Zehra Teyze, İskenderun'a köyden gelmiş. Tek başına. Okuması kötü. Yazmasını da bilmiyor." Hemşireydim evlenmeden önce" demişti bir kez.

Annem, Remziye Teyzenin kızgınlığını körüklemek için, üstüne üstüne gidiyor, inanmış gibi yapıyor:

"—Zehra Hanım, evlenip hastaneden ayrılmadan önce hemşireymiş, öyle mi Remziye Hanım?"

Şangırtılı ve zorla uzattığı belli bir kahkaha patlatıyor Remziye Teyze:

"—Haydi canım sen de... Hiç bir hemşire Hidayet gibi bir sümsüğe gönül mü indirirmiş? Bal gibi halayıktır."

"—Hastanede halayık olur mu bacım?"

"-Halayık değilse de hademeydi zahir."

Zehra Teyze hademeydi diyelim. Bence Remziye Teyzenin değerlendirmesinde yanlışlık var. Bir laborant —Baş Hekimden sonra gelen görevli— öyle biriyle evlenmeye neden kalkışsın?

İçimde büyüyen soru nedense kimsenin aklına gelmiyor. Remziye Teyze kızgınlığını sürdürüyor:

"-Kör satıcının kör alıcısı. Hidayet gibi birine

varacağıma kırk yıl evde kalırdım ben!"

"-Yok o kadar değil artık Remziye Teyze..." diyorum, varlığımı belli etmemeye çalıştığımı unutup.

Nazmiye hanım köpürüyor:

"-Ne işin var senin burada? Şurada kadın kadına ağız tadıyla konuşamaz mıyız?"

Ne Başbakan savunuldu, ne Hidayet Bey. Konuşulanların evirilip çevirilip önce, kırılmasından çekiniliyormuş gibi yaparak ve yarım yamalak anlatılarak Zehra Teyzeye aktarılacağı kuşkusuz. Sonra, dayanılamayacak. Tüm konuşulanlar anlatılacak. Konuşmaları taşıyanlar,tümden iyi niyetli, dedikoduyu sevmeyen dostları olduğunu bildirecekler Zehra Hanıma. Ama, haberi olsun diye söylemeleri de, iyiliğini düşündüklerinden!

Böylece, iki komşunun particilik yüzünden açılan aralarına Madam Mariya ile Nazmiye Hanım aşılmaz hendekler koymayı pek güzel başardılar. Diğerleri de tümden ödünsüz davrandıkları için, sonunda çocuklar gibi küstüler. Küstükten sonra Remziye Teyze, Zehra Teyzenin evini daha çok gözetlemeye başladı. Hiçbir şey görmüyordu ama, hiç değilse sürekli olarak gözetlediğini belli ediyordu ya Zehra Hanıma. Bu da doyulmaz bir hoşnutluktu. Zehra Teyze de, Remziye Hanımın en küçük kızı hastalandığında iğneye çağırıldı, gitmedi. Böylece, keskin bir bıçak kondu araya. Bu sırada Nazmiye Hanımla Madam Mariya, birer barış ecesi olarak görmeye başladılar kendi kendilerini. Birbirlerinin aynası oldular sanki: Pek iyi yürekli bir kadındı Madam Mariya canım, asil kadındı. Ya Nazmiye Hanım? Bir melekti, melek. Çalışkan, özverili, olgun, iyi komşu...

Madam Mariya, hepsinin içinde tuzu kuru olan tek kişiydi. Zengindi. Karaağaçta başlayan, oradan Gülcihan'a sonra da Arsuz'a uzanan yol üstünde, sağlı sollu sebze ve limon bahçeleri vardı.

İsmet Paşa gitmiş, Bayar gelmiş...Hiçbir anlamı yoktu bunun Madam Mariya için. Ama bu, belki de gizli bir eğlence sağlıyordu ona¸Remziye Teyze konuşurken ateşli baş sallamalarıyla onu yüreklendiriyor, annem veya Zehra Teyzeyle birlikteyken de aynı baş sallamalarını paşa için kullanıyordu.

Madam Mariya'nın derdi başkaydı: Kızı Esperans'ı,

gözü açılmadan baş göz etmek. "Benim damat, yakışıklı olmalı."

"-Benin kocasından daha iyisini Esperans'a bulmazsa, bana da Madam Mariya demesin hiç kimsede..."

Kocasından daha iyisi...Bunu öyle rahat söylüyordu Madam Mariya ama, kocası yoktu. Esperans'ın babası Jozef amca, gerçekte Madam Mariya'nın teyzesinin kocasıydı. Madam Mariya'nın teyzesi, kendisinden birkaç yaş küçük kocasıyla birlikte, Beyrut'ta otururken, bir türlü evlenemeyen ablasının kızını yanına çağırmıştı. Mariya, hem teyze çocuklarına bakacak, böylece teyze biraz daha özgür kalacak, hem de, iyi bir işi, geniş çevresi olan kocası Jozef'in yardımıyla iyi bir koca bulacaktı. Teyzenin hesabı buydu. Mariya'nın yüklü bir drahoması, ince bedeni, kocaman kara gözleri vardı. Ev işlerini, yemek yapmasını, dikiş dikmesini biliyordu. Teyze onun bu bilgisinden çok yaralandı. Ne var ki, Beyrut'ta birkaç yıl kaldıktan sonra, Mariya, yine evlenememiş bir kız olarak İskenderun'a, annesinin yanına dönmüştü. Başlangıçta, kızının ardından Jozef'in çıkıp gelmesi, Mariya'nın annesini fazla rahatsız etmemişti, anlaşılan. Gerçeği, az sonra anlayıvermişti kadıncağız. O zaman da olan olmuş, iş işten geçmiş...

Madam Mariya, annesini sevmezdi. Çocuk düşsün diye geceleri uyandırıp, tekmelemiş kızının karnını. Evinden kovmuş. Bunun yararı olmamış, çünkü Jozef'le Marlya bir ev tutup birlikte yaşamaya başlamışlar.

Madam Mariya'nın teyzesi Beyrut'tan çıkıp geldiğinde, Esperans doğmuş, Jozef amcanın nüfusuna geçirilmişti bile. Şimdi artık Jozef amca haftanın üç gününü Madam Mariya'nın yanında, dört gününü karısının yanında geçiriyordu. Katolikti Jozef amca. Karısı da. Jozef amcayı her iki kadın da el üstünde tutuyordu. Ona kırgın değildiler Buna karşın, teyze ile yeğen ise birbirleriyle konuşmuyor, karşı karşıya gelmiyorlardı.

Dünyanın en sevimli insanlarından biriydi Jozef amca. Çok bilgiliydi. Çok öykü bilir, bunları güzel anlatırdı. Büyük küçük, herkesi güldürmekten hoşlanırdı. İncil'i de Kur'an'ı da ezbere bilirdi. İsa'yla alay ederdi. Madam Marlya kızıp suratını asınca hemen açıklamaya koyulurdu:

"-Mariya, sana yakışmıyor bu tutuculuk. Ben, Katolik İsa'yla eğleniyorum. Gerçek İsa hiçbir zaman ne Katolik ne

de başka bir şey olmadı ki..."

Muhammed'i çok beğendiğini, gelmiş geçmiş en akıllı adamın o olduğunu söylüyordu. Sait Bey üsteliyordu:

"-Haydi haydi Mösyö Jozef, sen Katolik değil Müslüman doğmalıymışsın. Mamafih işine geldiği için, Muhammedin yolundan gidip karıları hiç değilse ikilemişsin. Şu halime bak, ben bana verilen haklarımı bile kullanamıyorum!"

Şaşırtıcıydı sokaktaki dinsel inançlar. Madam Mariya da, Sara da, her Ramazan oruç tutar, zorunlu olarak yedikleri günleri de Bayramın hemen ardından tamamlarlardı.

Bizde yortularda, bazan da pazar günleri, kilisedeki ayinlere giderdik. Paskalyalarda Madam Mariya, tüm çocukların adları yazılı çörekler yapardı.

Kiliselere gittiğimizde —Cebrail Usta ve ailesi Ortodokstu— kimse engel olmaz, neden geldiniz demezdi. Ayini izlerdik, müzik dinler, şaraplı ekmek yerdik. Tek özen gösterdiğimiz şey, haç çıkarmamaktı. Böylece dinimizi sağlam tutuyorduk.

Çarşamba günleri, Esperans Katolik Kilisesindeki din derslerine giderken bizi de yanına alırdı. Onlar ders yaparken, bizler, Pederin verdiği topla geniş bahçede oynar, Esperans ve diğer çocukların çıkmalarını beklerdik. Peder genç bir adamdı. Sarışın. İtalya'dan gelmişti ve bizlerden Türkçe, diğer çocuklardan Arapça öğrenmeye çalışırdı. Kiliseyi gezdirir, anlamadığımız bir dilde bir şeyler anlatırdı. Anlamadığımızı bildiği halde yine bir şeyler söylemesi, istemediğimiz halde bizi güldürürdü. Ona hem gülerdik, hem de güldüğümüz için kırılmamasını isterdik. Bunu yürekten isterdik. Belki de bunu anladı, gülme krizlerimizi görmezden geldi.

Böylece nikâhlı kocası olmayan Madam Mariya henüz onüç . yaşını sürmekte olan Esperans'ın başına kendi başına gelenler gibi bir şeylerin geleceğinden korktuğu için olmalı, kızını hemen baş göz etmek istiyordu.

"-Esperans gelinlik giysin komşu..."

Annem, onun bu isteği yüzünden çok acıyordu Madam Mariya'ya:

"-Ne kadar da çok istemiş gelin olmayı Sait," diyordu.

Madam Mariya'nın başını bağlamak istediği Esperans,

zayıf, ince yapılı, kıvırcık saçlı bir kız çocuğu.

Madam Mariya, bir yıldan beri tüm aklını buna takmış, aranıp duruyordu. O yüzden Menderes'in saçının rengi hiç de önemli değildi. Boş şeylerle uğraşıyordu, hem Remziye, hem de Zehra...

9

Zehra Teyze, simitçi fırınının karşısındaki evi satın aldı.

Ev, yıllardan beri kapalıydı. Bahçesindeki bakımsız asmanın dalları sokağa taşardı. Küçük, piçleşmiş koruklarını toplar, daha acılıktan ekşimeye geçmemiş bu korukları saplarından ayırır, tuzla birlikte bir kabın içine koyar, üstünü kapatır, sallayarak terleme yaptırırdık. Korukların sap ucundan sızan ekşi su tuzla birleşir, kaynaşır, bir tür buğu oluşurdu. Her çocuk, bir başkasının yüzündeki buruşukluktan coşkulanır, böylece o acımsı ekşilik çok tatlı bir şey kadar hoşnutluk verirdi hepimize.

O asmalı ev artık Zehra Teyzenindi. Hayır yanlış, Hidayet Beyindi.

"-Ne varmış bunda? Karı koca değil miyiz? Benim demek, onun demek. İkimiz de para koyduk. Elbette erkeğin üstüne olmalı mal."

Bunu duyunca Remziye Teyze:

"-Hıhhh! Erkek olan da Hidayetmiş," dedi. "İkisi de paralarını birleştirmişlermiş.. Ayol bunların nefesleri kokmuyor muydu bundan iki yıl önce? Hidayet bey parayı nereden bulmuş, biriktirmiş de, karısıyla ortak mülk almaya kalkmış? Bunda da hazıra kondu herif. Nasılsa oğlanda da hazıra konmuştu. Alıştı zahir..."

Bunların evliliğinde bir bit yeniği olduğunu sezmekteymiş öteden beri. "Kız Remziye." demiş kendi kendine: "Şu işin aslını faslını bir öğren bakalım..." Neler çıkmış altından neler.

Bu "neler, neler" i öğrenmek olanağını bulamadım uzun süre. Çünkü eve, belki evin tümüne değil ama evin çocuklarına, büyük üzüntü kaynağı olan olay yaşandı o sıra:

Viski zehirlendi.

Meydanın Marangozlar Çarşısına açılan ağzında bulduğu Viski'nin kısa bacaklı küt gövdesini Alkan

kucaklayarak eve getirdi. Alkan'ın gözünden akan yaşlar, Viski'nin gittikçe daha çok köpüren ağzının çevresine yayılmış ak köpükleri yıkıyordu. Salona, halının üstüne koydu Viski'yi Alkan. Ondan sonra, sönmüş bir mum ucundan çıkan duman dalgaları gibi küçükten başlayan telaş, giderek evi sardı, koşuşturmalar, uğraşmalar, tayfun gibi hızlandı, yoğunlaştı, yükseldi.

Viski'nin daha gece bastırmadan katılaşmağa başlayan gövdesinin yalan söylediğine inanıyordu çocuklar. Hepsi, gece defalarca kalkıp, soğuyan her organını ayrı ayrı elleyerek, başlayan bir ısınmayı aradılar. Katılaşmayı önlemek için bir ara Alkan Viski'nin ön ayaklarını hızlı hızlı salladı.

O gövdeyi yattığı yerden almak kolaydı, halıyı gözlerinden iplik gibi yaş akıta akıta Nazmiye Hanımın silmesi kolaydı. Meydanın bir köşesine keserle çukur açmak, başında ağlayan bir sürü çocukla Viski'yi o çukura gömmek, başına bir tuğla parçası koymak da... Bunlar ne kadar zor görünse, kolaydı, anlaşıldı...

Anlaşıldı, çünkü günlerce beklemek geldi ardından. Günlerce beklemek, kulakları dikmek bir çatırtıya, rüzgarın sesini kapıya gelmiş aç bir köpeğin iniltisi sanmak, yağmuru haber veren ilk damlaları, ayak sesine benzetmek, aynı renkteki her köpeği Viski sanmak, rengi, biçimi ona benzemeyen her köpeğe kızmak, aşağılamak, giderek yaşayan, sokaklarda dolaşan, çocukların ardından koşan her köpeği kıskanmak... Biz, binbir oyunun beklediği meydana koşarken, hepimizden çok daha hızlı koşabilen bir hayvanın yalnızca sevgisinden dolayı, çevremizde dolaşarak bizi beklemesi, beklerken sonsuz bir hoşgörüyle kuyruğunu sallaması, ardımızdan gelmesi, salt onun gelişi yüzünden, iki düzine çocuğun oyunlarını bozması, onun çocukları görünce, kuyruğunu sallayarak sevincini göstermesi, karşısına çömelen çocukların ellerini, yüzlerini yalaması, gel denince gelmesi, git denince önce yalvararak bakması, sonra, asık bir çocuk yüzünü bile evrenin en önemli duygu anlatımı ve en saygıdeğer kararı olarak kabullenmesi, kuyruğunu bacaklarının arasına kıstırarak, yine de ara sıra dönüp, bağışlanacağını umarak, gönlünü gözlerindeki ıslak parıltıya yansıtarak, ağlamaklı bakışlarla beklemesi ve yine: "gel!" diye çağırılacağı anı gözlemesi.

Bir köpeğin, bir çocuğun yaşadığı ve öğrendiği tüm bilgilere ve duygulara neler ekleyebileceğini hangi büyük bilebilir? Bunu, köpeği olmadan büyümüş, şimdi bir köpeği olan büyüğün bile anlayabileceğini sanmıyorum.

Viski, Sait Beyle Nazmiye Hanımın üç büyük çocuğu için yıllar yılı beklendi yine de. Eren için ise.. Eren için, zaman denen şey yoktu. Eren, Viski'yi en çok ablasının kendisine mama yedirdiği zamanlar bekliyordu.

Viski, Eren'e karşı olan sorumluluklarımda, özellikle Eren'in yemek temizliği için en büyük yardımcımdı. Benim küçük ellerim, Eren'in ağzına doğru dürüst uzatamıyordu mama kaşığını ama Eren de ağzıyla kaşığı denk getirmeyi bir türlü öğrenemiyordu. Onun dudaklarına, yanaklarına sıvaşan, önüne dökülen mamaları Viski temizlerdi uzun, usta diliyle. Verdiğim her kaşık mamadan sonra, arka ayakları üstünde hazır bekleyen Viski, dilini uzatıyor, Eren'in ağzının çevresini tertemiz ediyordu. Eren, ilk günlerde gıdıklanarak, biraz da korkarak belki, gözlerini kapatıyor, hatta gövdesini geriye çekmek isteyerek kaçınıyordu ama Viski sabırlıydı. Çocukların eğitilmesi gerektiğini biliyordu ve Eren'i eğitti. Eren, her kaşık mamayı yuttuktan sonra dudaklarını büzüp gözlerini kapatarak yüzünü temizlemesi için Viski'yi beklemeyi öğrendi. Nazmiye Hanım küçücük kızının hiç bir yeri kirletmeden bebeği doyurmasına hep şaştı. Bu zor işi başaranların üçü de Nazmiye hanımın yanında yinelemedi-ler bu tür yemek yeme işini. Bir hayvanla, konuşmasını bilmeyen bir bebekle bakışmaya bile gerek görmeden yaptığımız anlaşma, öylece sürdü ve Viski hiç istemeden, acılar çekerek gidene kadar da gitti.

Remziye Teyze, Zehra Teyze hakkında ne anlattıysa, etkili oldu. Çünkü bir süre Zehra Teyze gözden düştü. Nazmiye Hanımla Madam Mariya da Zehra Teyze'ye yüz vermez oldular. Gerçi o günlerde Zehra Teyze bunu ayrımsayacak gibi değildi. Sokak sokak dolaşıyordu.

Şimdi, kendini sokaklara atan bir başkası daha çıkmıştı. Herkesi bitmez yorgunluklara ve korkulara salarak, sokakları keşfe çıkmış bir yeni kişi daha vardı...

Sokağa kaçmak, sokakların birbirine eklenmesi, sonsuz bir sevinç veriyordu Eren'e. Eklenen bu sokakların nerede bittiğini öğrenmek istiyor, oradan oraya girip çıkıyordu. Tüm ev halkı korkuyla ardına düşüyorduk. Bir gittiği yere bir daha gitmesi düşünülemezdi. O yüzden nerede bulunabileceği bilinmiyordu. Dört yaşının eğri ama sokakları bitirecek kadar güçlenmiş bacakları, kendisine yeni yeni yollar açsın istiyordu. O bacaklar, önünde yeni yollar açıyordu. Kent gün geçtikçe büyüyordu. Dağılan yapıları bağlayan yeni yollar eskilere ekleniyor, Eren'i ve isteklerini alıp götürüyordu.

Bu, sonsuza kadar sürüp gider değildi elbet. Sokaklar gerçekten bitiyordu bir yerde. Ötelerde, başka sokakların başlayamayacağı bitişlere kadar gidiyor, sonra duruyordu Eren. Deniz vardı. Tüm yolların bittiği ve sonra adımlarla aşılamayacak yolların açıldığı yerdi deniz. O yüzden Eren değişik yerlerde de olsa denizin açılışının büyüsünde duraklamış oluyordu çoğu kez. Bazan balık tutanların yanında, bazan Fenerin oralarda, gözlerini ayaklarına takmış olarak gidip geliyordu. Limana gidiyor, Amerikan gemilerini seyrediyordu. Palmiye ağaçlarından birinin gövdesine dayanıyor, bacaklarını uzatarak denizin körfezden sonra eriştiği uçsuz bucaksız yolu görmeğe çabalıyordu. Zeytin çekirdeğini andıran, küçük palmiye tohumlarını topluyor, pantolon cepleri sarkık, elleri dolu, bacakları toz ve sıyrık içinde ve bunları ayrımsamadan yüce ağaçlardan iniyor, ağzının ucuna taktığı kamış parçasından palmiye tohumlarını üfleyerek öğrenecek yeni yerler aranıyordu. Sokakların başka sokaklara açıldığı köşelerde buluverdiği çeşmeye küçük kirli elleriyle yapışıyor, su içiyor, suyunun tadına bakmadık çeşme bırakmıyordu. Yoğun güneş altında, çorapsız, lastik ayakkabılarının havasız, ıslak sıcaklığıyla yumuşamış, kızarmış ayaklarını dinlendirmeyi aklına bile getirmiyordu.

Biz, böyle bir çocuğu aramak için sokaklarda dolaşırken Madam Mariya aradığını dolaşmadan elde etti: Esperans'ı nişanladı.

Esperans nişanlandığı sırada Kız Enstitüsü'nün ikinci

sınıfında okuyordu. Nişanın takıldığı gecenin sabahı okula gitmedi Esperans. Bir daha da gitmeyeceğini söyledi Madam Mariya. Artık evlilik hazırlıklarıyla uğraşması gerekiyordu kızının. Okumak da ne demekti?

"-Bana Madam Mariya demişler. Benim yanında kız mı kalır? İşte, sokakta onca kız var. Yine de en önce Mariya'yı sattı kızını. Mariya'nın kızı başkasınınkinde mukayese edilir?"

Onun bu sözlerinden Remziye Teyze de Nazmiye Hanım da alındılar. Evet, birinin iki, diğerinin de bir kızı vardı ve gerçekten de daha büyüktü kızlar Esperans'tan. Ama hepsi okuyordu, hepsi de çocuktular daha. Madam Mariya'nın sözlerine uyup bir yarışa girmeyi akıllarından geçirmiyorlardı ama, onun patavatsızlığı da onurlarına dokunmamış değildi.

Nazmiye Hanım, Madam Mariya'nın sözlerini duyunca içinin azıcık burkulmasını hemen yenmiş, omuzunu silkmiş, onun sözlerini işine geldiği gibi almayı yeğlemişti:

"-Ben kızımı satmam. Hem de iyi okuyor benim kızım. Ortaokulu beceremez diye enstitüye verilmiş değil ki."

Bu söze Remziye Teyzenin canı ikinci kez sıkıldı. Çünkü onun hem büyük kızı hem de daha önce ortaokula başladığı halde sınıfta kaldığı için oradan aldıkları küçük kızı enstitüye gidiyor

Böylece, Zehra Hanımın ev almasıyla başlayan çözülme, Esperans'ın nişanlanmasıyla yaygınlaştı. Artık kadınlar birbirlerine eskisi kadar çok gelipgitmez, sabah kahvaltısından hemen sonra başlayan dedikoduları eskisi kadar yürekten ve zevkle yapmaz olmuşlardı.

Bu sırada, Esperans'da gözle anlaşılamayan bir değişme oldu. Sabahları Madam Mariya'nın sokağa kadar uzanan öfkeli bağırışı kızına biraz şişmanlaması gerektiğini öğütlüyordu. Bal, yağ yemesi için zorluyordu. Yine de Esperans'da bir gelişme görülmüyordu. Bedeni hâlâ bir çocuk bedeniydi. Ama kızının saçlarını artık berbere kestirtiyordu Madam Mariya. Eskisi gibi, bahçeye bir örtü yayıp önüne oturtarak, başını sürekli kımıldattığından yakınıp, ara sıra tokatlayarak kendisi kesmiyordu. Giyiniyor, süsleniyor, Esperans'ı alıp berbere götürüyordu. Berberin kafasını şişiriyordu. Kızının saçlarını inat olsun diye kötü kesiyordu berber. Neyse ki, nişanlısı çok

beğeniyordu Esperans'ı. Koyun kırkmasını bile bilmeyen berberin kestiği saçların Esperans'a yakıştını söylüyordu. Sevmek bir başka şeydi.

Esperans tüm gün boyunca, burnunun ucunu çıkarmıyordu evden. Akşama kadar süren uğraşlar içindeydi. Güneş çekildiğinde, sırtında yeni diktiği giysisiyle bahçeye çıkıyordu. Giysisinden hoşnut olduğu, eteklerini düzeltmesinden, buruşmamasına gösterdiği özenden belliydi. Ama Esperans, saçlarından hiç hoşnut değildi. Suyla ıslatıyor, limon sürüyor, alnına, kulaklarının üstüne dökülen perçemlerine istediği biçimi veriyor ama onun beğendiği saç biçimi, saçları kurur kurumaz yitip gidiyordu. Bu kez, tükrüğüyle ıslattığı saçları istediği biçimi alıncaya kadar, elleri kafasının orasına burasına yapışıyor, kalıp görevini üstleniyordu.

Öylesi zorlu bir uğraş vererek nişanlısını beklerken, kardeşini gezmeye çıkarmış olan Nazmiye Hanımın kızını görmüyordu. Sanki eski arkadaş değilmişler, bundan en çok üç ya da dört yıl öncesine kadar onun her istediğini yapan kendisi değilmiş gibi bir unutmuşluk, bir aldırmazlık içine giriyordu.

Ramon, şişman ve kalp hastası annesiyle birlikte geliyordu. Adımlarını onun yavaş ve düzensiz adımlarına uydurmaya çabalıyordu. Kapının önüne geldiklerinde koluna girip üç basamağı çıkmasında yardımcı oluyordu. Biri zayıf, diğeri şişman iki anne birbirlerini gördükleri anda haykırmaya başlıyorlardı. İlk sözcükler, birbirlerini görmekten duydukları sevince ilişkin ise de geriden gelenler kavgayı başlatıyordu. Kızın getireceği çeyizle oğlanın evlendikten sonra tutacağı iş, bir türlü çözümlenemeyen iki sorundu ve bu sorunlar kavgasız çözüleceğe benzemiyordu.

Ramon, iki annenin çok kısa bir arayla susmalarından yararlanmak istiyor, eğilip Esperans'ın kulağına bir şeyler söylüyordu. Esperans'ın yanıtı, annesininki kadar yüksek bir sesle gellyordu. O zaman her iki annenin de yüzlerinde bir şaşırmışlık okunuyor, bir süre ne diyeceklerini, nasıl davranacaklarını bilemeden kala kalıyorlardı.

İki nişanlı, bazan misafir odasına giriyordu. Esperans önceden kulağı bükülmüş olduğundan, bahçeye bakan odanın perdelerinin kapatılmasına izin vermiyordu. Açık

pencerelerden her iki annenin de sürekli denetim yapmaları olanakları vardı. Misafir odasında iki uslu çocuk gibi, yan yana oturuyor, Ramon'un Esperans'a armağan ettiği elektrofonda taş plaklar çalıyorlardı. Milyon Darleken valsi, Ayşe, Matador, Cumana...Plaklar bunlardı ve ezgileri ve sözleri sokağın tüm çocukları tez zamanda ezberlemişti.

Annelerin her biri, karşısındakinin kendisine bir oyun edeceğinden korkuyor, konuşmalarını sürdürme çabası bir yerde bitiyor, onlar da çocuklarının her devinimini gözlüyor, iç rahatlığına erdikleri zamana bırakıyorlardı tartışmalarını. Bu sırada, karşıdaki evin üst katında kendileri kadar meraklı gözlerle evin içini görmeye çalışan biri daha oluyordu. Remziye Hanım, somurtuk bir yüzle balkonunda dolaşıyor, kollarını balkon kıyısını çeviren demirlere dayayarak bahçeyi ve içerdekileri açıktan izliyordu. Bunu yaparken en doğal hakkını kullanıyormuşcasına rahattı. Açıkta değil miydiler? Bakmak neden ayıp olsun?

Annelerin dışarı çıkıp yanlarına gelmelerini, Remziye Hanımınsa el ele tutuşmalarını veya öpüşmelerini beklediği nişanlılar plaklarını üstüste çalmaktan başka iş yapmıyorlardı ama bu arada olanlar Salt Beye oluyordu. İyice açılmış pikabın sesi Salt Beyin mutlaka izlemek istediği akşam haberlerinin yarısından çoğunun onun kulaklarına değmeden yitip gitmesine neden oluyordu.

Sonunda, Ramon'un Brezilya'daki ablasının yanına gitmesi, iş edinip oraya alıştıktan sonra Esperans'ı yanına aldırması kararlaştırıldı. Ramon, sekiz aydır nişanlıydı Brezilya'ya gittiğinde. Askerliği gelmişti, oysa o askerlik yapmak istemiyordu. Gidişin bunca çabuk gerçekleşmesinin nedeni bu olsa gerekti. Önce turist olarak İspanya'ya, oradan da Brezilya'ya gitti. Madam Marlya, haklı buluyordu Ramon'un askerlik yapmak istememesini. Çekip gidecek olduktan sonra niye askerlik bitene kadar beklesindi çocuklar? Ramon'un gidişinden en çok bir yıl sonra Esperans da gidecekti. O zamana kadar büyürdü de. On beşine gelirdi. Evlenmek için bundan iyi yaş olur muydu?

Ramon'dan nişanlısına bir çok, Madam Marlya'ya ise beş mektup geldi. Esperans'a gelen mektuplar açılmadan yırtıldı, atıldı. Yalnız Madam Marlya'ya gelenler okundu. Madam Marlya, Türkçe okuma bilmediği için, ona gelen mektupları Esperans günler ve günler boyunca, bağıra

bağıra okudu annesine. Kendisine gelen mektupların yırtılmasına bir kez olsun karşı çıkmadı. Boynunu bile bükmüyor, yüzünden bir hüzün gölgesi geçmiyordu. Annesine yazılan mektuplar kendisine de yetiyor gibiydi. Önemli bir şeyin yazılı olabileceğini bile söylemedi mektupları yırtılırken, Postacının elinden alıyor, zarfın üstüne bakıyor." Bunu bana yazmış." diyerek annesine uzatıyordu. Mektup Madam Mariya'nın elinde evirilip çeviriliyor, sonra küçük parçalar halinde sokağa savrulur yordu.

Namuslu aileydi onlar. Anası dururken, nişanlısına mektup yazmak da nereden çıkmıştı? Ne sanıyordu o kızını? Brezilya gavurlarla doluydu, besbelli. Ramon burada kalsaydı, böyle işlere kalkışmazdı. Ama orada gavurlara uymuştu.

Ramon gittikten sonra da Ramon'un annesi Madam Mariya'ya düzenli olarak geldi bir süre. Ramon'un nişanlısına yazdığı mektupların geldiği günler, zılgıt yedi Madam Mariya'dan. Üzüldüğü belliydi. Karşı çıkmaktan bıktığı da belliydi. O yüzden olmalı, daha az gelmeğe başladı. Madam Mariya'nın bunu anlaması gerekirdi ama o anlamamakta direndi. Kadının ağır gövdesi sokağın köşesinde görünür görünmez, evin kapısından girmesini beklemeden, hoş geldin bile demeden, bağırmağa başlıyordu Madam Mariya. Kadın sesini çıkarmıyordu önce, giderek o da kızıyor, bağırıyordu. Esperans iki kadının arasına girmek onları yatıştırmak istiyor ama anasının dönmüş gözleri, köpüklü ağzı hemen vaz geçiriyordu onu. Vaz geçmezse, zaten Madam Mariya tokadı patlatıyordu. Kadın gittikten sonra ana kız arasında süren tartışmalarda zaman zaman kullanılan Türkçe sözcüklerden anlaşıldığına göre, yan çiziyordu Ramon'lar. Madam Mariya'nın kızının adını nişanlıdan ayrıldıya çıkaracaklardı. Yanılıyordu o kocakarı . Mariya'nın elinden ne uçan, ne kaçan kurtulurdu.

Bir süre sonra annesini yanına çağırdı Ramon. Bunu Madam Mariya'dan değil , anneme Allahaısmarladık demeye gelen kadından öğrendi herkes. Madam Mariya'nın evi tam karşıdayken ve Madam Mariya dışarı çıkmayı göze alamayıp pencereden bakmaktayken, dönüp başını bile çevirmedi oraya Ramon'un annesi.

Kadın gittikten sonra onun hakkında ağıza alınmayacak şeyler söyledi Madam Mariya. Oğlunu evlendirmezdi o kadın. Anlamıştı. Kızını kıskanıyordu. Kıskanacak ne vardı. nişanlısıydı. Madam Mariya'yı da kıskanıyordu. Ramon kaynanasını annesinden çok sevmişti de ondan. Kadın oğluna aşıktı, onu kimselere vermeyecekti. Ramon da, bir budala oğlandı. Anlamıyordu annesinin istediğini.

"-Allah senin belanı versin Madam, sen hastasın be.." dedi Nazmiye Hanım..

Madam Mariya bu sözden hiç alınmadı:

"-Sen nereden bilecek a komşu? Sende var mı bendeki akıl? Mariya demişler bende. Ben neleri bilir..."

Bir süre sürdürdü Esperans yeni giysiler dikip bahçede oturmayı. Yapayalnız oturmayı da sürdürdü. Daha sonra bıktı. Madam Mariya hâlâ olanları saklamağa çalışırken, annesine yardımcı olmaktan da vaz geçti. Ramon'un annesi gittikten üç ay sonra Madam Mariya, Ramon'un armağan ettiği plakları eskiciye tanesi bir liradan sattı. Pikabı kırdı, çöpe attı.

"-Bu karı kontak değilse dünyada kontak olmaz ha anne! Plakları sattı da pikabı kırdı. Bari bize verseydi..." dedi Alkan. Pikaba hepimiz pek hayıflandık Alkan'ın o sözlerinden sonra..

Akkan o hırsla söylendi:

"-Sümüklü Esperans çaputlara sarınınca bir enayi bulacağını sandı."

Karşıdaki evde Madam Mariya kırgınlığını sürdürürken Zehra Teyze, kocasının üstüne yaptırttığı evin onarımını başlatmıştı. Borçtan çok korktuğunu söylerdi. Zehra Teyze. O yüzden, onarım için önce para biriktirmişti. Şimdi onarım başlamıştı işte. Uzun sürdü bu iş. Bir yıla yakın.

Hidayet Bey, evin onarımını üstlenen ustayı çok beğeniyordu. Usta evini —ev Hidayet Beyindi yal— adeta yeniden yapıyordu. Çok iyi adamdı, malzemeyi idareli kullanıyordu. İşçilerin dalga geçmesine izin vermiyordu. Tok gözlüydü. Hidayet Beyle çok iyi anlaşıyordu. Hâzâ adamdı canım.

"-Oyle beğeniyorum ki ustayı. Kesem ayrı olsun, günüm ayrı olsun istemem doğrusu. Hem o da aynen benim gibi. Onunla yekvücuduz biz.."

Hidayet Beyin bu beğenisine fena tutuldu kadınlar. Kadınlar yalnızca Remziye teyze ve annemdi. Madam Mariya'nın başka ve çok uzaklardan başlayıp evinin içinde düğümlenen dertleri vardı. O yüzden sokakta olanların, söylenenlerin farkında değildi. Kızının nişanının bozulmuş olmasından çok, bu nişanın bozulduğunu komşu kadınlara anlatma zorluğunun rahatsızlığını çekiyordu. Oysa değil komşu kadınlar, sokaktaki küçükler bile biliyordu: Esperans'ın nişanlısı Brezilya'da daha güzel, daha zengin bir kız bulmuş olmalıydı. Çünkü Esperans'ı bırakmıştı.

Bununla birlikte, kadınlar Madam Mariya'nın bu haberi nasıl vereceğini merak etmiyor değillerdi. "Benin yanında kız mı kalır?" demişti Madam Mariya. Kendini beğenmişliğinin eriyişini görmek istiyor, o yüzden Esperans'ın evlenme konusunu kendiliklerinden açmıyor, Madam Mariya'nın konuşmasını bekliyorlardı. Öte yandan Esperans'ın üzülmesini de istemiyorlardı. Zaten Esperans daha mı hesaplıydı annesinden, yoksa gerçekten aldırmamış, unutmuş muydu Ramon'u, dahası, kız, nişanlıdan ayrılmış olmayı önemsemiyor muydu, her neyse öyle pek üzgün görünümü de yoktu.

Madam Mariya pıkabı kırıp attıktan, plakları sattıktan sonra bile bekledi Ramon'u. Postacı, sokaktan her geçişinde "Mektup yok." demek zorunda kaldı. Madam Mariya da mektup yok sözcüğünün yeterince inandırıcı olmadığını sanarak, uzun süre ağzının içinde konuştu durdu, mektup gelirmiş ama gecikmiş gibi yapmayı denedi. Oysa artık aylar geçmişti ve postacı aylardır, mektup yok, diyordu.

"Benin yanında kız mı kalır?" demişti Madam Mariya İşte şimdi koşullar vermişti yanıtı: Madam Mariya'nın kızı kalmıştı.

Elbet, iş bu kadar anlamsız bir bekleyiş ve inada dökülmemiştl daha, Hidayet Bey "onunla yekvücuduz biz" dediğinde, kadınlar da bu söze tutulduklarında.

Nazmiye Hanım kocasına sordu:

"-Ayol yekvücut ne demek?"

"-Nereden duydun bu sözü hanım?"

"-Nereden duydumsa duydum, söylesene ne demek?"

"-Kimden duyduğunu söylemezsen ağzını parçalarım. Bu yaştan sonra nelere kalkışıyorsun be kadın?"

Nazmiye Hanım fena korktu kuşkusuz.

"-Ne fesat adamsın Sait. Hidayet Bey, evin onarımını yapan usta için söylemiş. Remziye Hanımla ben de acaba ne demek istiyor, dedik de."

Gülmeğe başlamış Sait Bey:

"-Artık açıktan açığa söylüyor muymuş bunu Hidayet maskarası?

"-Ne demek istemiş Sait, uzatma artık, söylesene?"

"-Yekvücut demek, tekvücut demek.. Hani karı kocanın şey yaparken..."

Nazmiye Hanım bu konuşmayı Remziye Hanıma aktarırken onun ağzından kocaman bir "abovvv" çıktı.

"-Pes bacım. Adam saçlarını boyuyor, kıvırtıyor da, yüzü köse gibi kılsız. Hiç rahatsızlık duymuyor bundan. Ona da amenna.. Demek bir de o biçimmiş ha?"

Yıllar önce, Sedat daha küçücük bir çocukken soruyorlardı:

"-Sedat senin baban o biçim mi?"

O sorunun yanıtı şimdi geliyordu. Remziye Teyzenin ağzından açıklığa kavuşuyordu. Hacı'nın her dediği doğru çıkıyordu. Yaşasaydı şimdi kim bilir neler öğretecekti bizlere. Ama Hacı'nın bildikleri o zamana kadar öğrendiklerinden öteye gitmemişti. Bizler yaşıyorduk ve Hacı'nın belli belirsiz bildiği bir şeyi şimdi kesin olarak öğreniyorduk.

Hidayet Beyin evi bitti sonunda. Ev tepeden tırnağa elden geçti. Daha komşular değil, çocuklardan bile gören yoktu evi. Zehra Teyze, elinde kara çantası, sabahın erken saatinde kapısını kilitleyip sokağa çıkıyor, her nedense öğleden sonra işe gitmiyor, evde kalıyordu. İğne yaptırtmak için araba kiralayıp kendisini götürmek isteyenleri bile geri çeviriyordu. "Hastanızı alın, buraya getirin" diyordu. Hasta sahipleri önce aşağıdan alıp yalvarıyor, bazan da diklenen oluyordu ama bunların Zehra Teyzenin kararına hiç etkisi olmuyordu. Gidip hastalarını getirmekten ya da bir başka iğneci aramaktan başka seçenekleri yoktu, hasta sahiplerinin.

Hastalar, hiç değilse evin avlusuna girebiliyordu. Neden evine hâlâ kimseyi çağırmıyordu Zehra Teyze?

Bunu, sokakta oturan herkes kendilerine hakaret olarak nitelendiriyordu. Salt bu yüzden Zehra Teyzeyi önemsediklerini biliyor, yine de önemsememezlik edemiyorlardı.

Zehra Teyze sokağa çıkıyor, sebzeciler çarşısından küfelerle sebze ve meyva alıyor, etler geliyordu eve. Bu işleri bitirdikten sonra ertesi sabaha kadar burnunun ucunu görmek olanaksızdı.

Evi üst katta olduğu halde sokağın da en meraklı kişisi Remziye Teyze'nin bile elinden bir şey gelmiyordu. Kimseye haber yetiştiremediği için, tüm merakı içinde kalmış doyumsuz bir kadın olup çıkmıştı. Zehra Teyzenin yeni evindeki asma, çok düzgün yapılmış çardağın üstüne bir kürk gibi kapanıyor, yukarıya bir kaç ışık çizgisinden öte hiçbir şey sızdırmıyordu. Remziye Teyze, yalnız balkonunda ileri geri gidip gelerek değil, köşe odanın pencerelerinde de yer bulmağa çalışarak sürekli gözlüyordu karşı evi, yine de gördüğü bir şey yoktu.

Sonunda dayanamadı, evin kapısına dayandı. Zehra Teyze epey sert karşıladı onu:

"-Kusura bakma ama Remziye Hanım, şimdi çok işim var. Dünyanın yemeği hazırlanacak akşama. İstediğin neyse söyle. Yok, konuşmaya geldinse, kusura bakma. Sabret yarına kadar. Sabahla ben uğrarım."

Üstü başı et kokuyordu, saçlarını bağladığı örtü kaymış, alnındaki terden ıslanmış saçlar gözlerine giriyordu Zehra Teyzenin."Gerçekten de çok yoruluyor bu kadın" demek zorunda kaldı Remziye Teyze.

Aslında biz de onun kadar meraklıydık ama, merakımızı gizlemeğe çalışıyorduk.

Gece sokağa iyice kapandıktan sonra, bizim evin köşesindeki sokak lambasının sarı ışığı yanıyordu. Ondan az sonra da asma dallarının arasına yerleştirilmiş renkli ışıklar Zehra Teyzelerin bahçesine dökülüyordu.

Hidayet Bey hızlı adımlarla evine dönüyor, o sırada tüm sokak halkı yemeğini yemiş oluyordu. Hidayet Beyden az sonra da misafirler geliyordu. Hep aynı misafirlerdi bunlar. Evi onaran usta ile karısı. Kadının kucağında bir bebek vardı, adam da küçük bir kız çocuğunun elini tutuyordu. Remziye Teyze balkonda oturup bekliyor, hemen uykusu gelen yatmak için karısının gözünün içine bakan kocasını azarlıyordu. Bu azarlar, bir süre daha tutuyordu rahatsız

tahta sandalyenin üstünde oturan adamı ama, sonra ikide bir sarsıntılarla kesilen uykusu ağır basıyor, sandalyenin üstünde uyuyup uyanmaları çoğalınca, karısını hepten unutuyor ve gidip yatıyordu.

Sait Bey o sırada şarabını içmiş, hafiften kendinden geçerek, ardına kadar açtığı sokak kapısının önünde oturuyor, sokaktan geçen her hangi bir insanı bekliyordu. Söze tutacağı kişiyi hemen kaçırmamak için, karşısına bir sandalye koyuyordu.

Sokakta tek ışık Zehra Teyzenin evindeydi. Onun dışında, Remziye Hanım karanlık balkonunda oturur, Madam Mariya, bahçesindeki yüzlerce çiçeğin arasında kavruk ve gölgeli bir dal gibi yiter, zaman zaman uyuklayarak, zaman zaman da bilinci iyice açılarak belki de ta uzaklara gidiverir, Ramon'un neden yazmadığını, kızının neden bırakıldığını çözümlemeğe çalışır, bunları yaparken, kendi davranışları hiç aklına gelmeden o baygın çiçek kokuları içinde kendini Ramon'un gittiği yer her neresiyse orada bulur, kızını gelin ettiğini, sonunda bunu başardığını düşünürdü.

Her zaman, konuşacak bir şeyler bulan Madam Marlya, böyle akşamlarda Sait Beyin kendisine seslenmelerine kulak vermez, konuşmazdı. Bu seslenişleri gerçekten duymayacak kadar çiçeklerinin ve düşüncelerinin ortasında boğulmuş olurdu Madam Mariya. Mutfakta ya da hamamda bitmez işleri olan Nazmiye Hanım, kocasının seslendiğini duyunca koşarak gelir, kadını rahat bırakması için kocasını azarlardı.

Neyse ki, Sait Beyin o yedek sarıdalyesi hemen hiç boş kalmazdı. Böylece Madam Mariya karanlıkta yitip gitme olanağını bulurdu. Sait Beyin misafiri, ya yakındaki simit fırınının sahibi olurdu, ya da sızmamışsa, ayakta durabiliyorsa, Cebrail Usta. İkisi de bu akşamlarda işlerinden konuşmayı sevmezlerdi. Sait Bey balıklarla açardı sözü, Cebrail Usta çiçekleri anlatırdı. Her ikisi de karılarından yakınırdı. Cebrail Usta Fransızlar zamanını, bir Fransız çavuşuyla olan dostluğunu, çavuşun karısının bizim yemeklerimizi gördükçe gösterdiği süregiden şaşkınlığı anımsardı.

Sait Bey, balıklardan sonra avcılık öyküleri anlatmağa koyulur, gece ilerledikçe öyküleri uzatır, öyküyü nasıl

bitireceğini unutur, o zaman Cebrail Usta sandalyenin üstünde sıza kalırdı.

Çocukları gelip Cebrail Ustayı aldıktan sonra, Nazmiye Hanım da yorgun, yatardı. Remziye Hanım yukarda, balkonda karanlıklar içinde iri gövdesiyle yalnız, Madam Mariya çiçeklerin sakladığı sandalyesinde kaygılıydı. Sait Bey, bomboş sokağı kendisinin beklediğini düşünürdü.

O saatlerde başlardı Hidayet Bey şarkıya. Sesi ince ama güzel, gerçekten güzeldi; sokak kapısının üstündeki hiç kimsenin vurmadığı el biçimindeki suskun tokmağa inat eder gibi, taşardı sokağa:

"Her yer karanlık / Pür nur o mevkî"

Cebrail Usta artık kımıldamaz olurdu. Yatağı, onun kımıltısız yoğun sarhoşluğunu taşırdı. Esperans, yattığı yatakta annesinin neden bu kadar çok üzüldüğünü anlayamaz, ondört yaşın deli uykusuyla çarşafları toplar ama uykusunu bölmezdi. Eren sayıklar, Nazmiye Hanım hâlâ yatmağa gelmeyen, kapı önündeki sandalyede uyku ile düş kırıklıklarının arasında bocaladığını sandığı kocasına kızardı. Gelip yatacağı yerde, içkilerin içildiği, şarkı ve türkülerin söylendiği evde olmayı isteyen, olamadığı için karısına kızan, her şeyden karısını suçlu bulan Sait Beyin ne zaman diğer erkekler gibi öyle sıradan, sorunlar yaratmayan, olan sorunlarını oldukları gibi kabullenen, bunlara karşı çıkmayı düşünmeyen bir erkek olacağını, donkişot olmaktan ne zaman vaz geçeceğini düşünürdü.

Derken, Hidayet Beyin evinde şarkılar yarıda kesilir, sözleri uzar, makam, ton, usul, birbirine karışırdı.

Sabahla, çocukların kahvaltıları verildi, okula gönderildi. Sedat kendi kendine hazırlandı, evden çıktı. Zehra Hanım bir gün öncesinden söz verdiği için Remziye Hanımın evine gitti. Uykusuz gecenin, içkinin ve yorgunluğun sabahında şişmiş gözleri ve taramayı unuttuğu saçlarıyla bilinen Zehra Hanımdan daha çirkindi.

Remziye Teyzenin söyleyeceği çok şey yoktu oysa. "Evini görmeğe geldim, ama sen almadın," diyemezdi. Nazmiye Hanımla konuştuklarını söyledi. Zehra Hanımın kocasına göz kulak olması gerekiyordu. Hidayet Bey hiç utanmadan, evlerini onaran usta için, "Onunla yekvücûduz biz" demişti. Yekvücut ne demek diye Nazmiye Hanım kocasına sormuştu. Cevabı öğrenince, kendisi kocaman bir

"abovv" çekmişti. Erkek kısmının sağı solu belli olmazdı. Şurada, gözlerinin önünde zavallı Zehra Hanım akşamlara kadar yemek hazırlamak, kocasının yüzünü ağartmak için çabalıyordu. Akşamdan sabaha kadar içkiler içiliyordu, - Allah versin - kebaplar, içli köfteler - Allah artırsın ama - içilip yeniliyordu. Hizmet etmek zorunda olan da zavallı Zehra Hanımdı, koca için çekiyordu. Ama, farkında mıydı, aslında bu adam - Allah bu adamların müstehakını versin, hepsi aynı, kadının iliğini, kemiğini kurutur sonra da evlerden uzak... Yani... - canım anlamıyor muydu ne demek istediğini? Kocasının yekvücuduz biz", demekle ne demek istediğini anlamamış mıydı sahiden?

"- Yok anlamadım. Anlamak da istemiyorum. Hiç işiniz yok mu sizin? Kendi işinizle uğraşsanıza siz. Yok işiniz yoksa, sağa sola burnunuzu sokacağınıza kendi .....larınızı karıştırsanıza."

Kapıyı çarpıp çıkmıştı.

Böyle sert bir davranışı hakettiklerine inanmadılar. Remziye Hanım donmuş kalmıştı. Öyle diyordu. Nazmiye Hanım da bir süre öyle kaldı. Bu işe karıştıklarına pişman oldular. Söylediklerini Zehra Hanımın ya da Hidayet Beyin gidip kocalarına anlatacaklarından günlerce korktular.

Zehra Hanım değişmişti. Kendilerini aşmıştı. Ondan korkmaya başladılar. Uzak durdular. Herkes anladı, Zehra Teyze artık Zehra Teyze değildi.

10

Remziye Teyzeler yaylaya çıktı. Yaz, İskenderun'a çok erken gelir. İki mevsimi yaşar İskenderun. Yaz ve sonbahar. Bitmeyen yakıcı güneş, zamanı geldiğinde yerini yağmurlara bırakır. Yağmurlu günlerde de ara sıra görünür yine. Tümden gitmez. Pusuda değil, yanda beklediğini duyurur. Yağmurlar, sürekli olarak bu gökyüzünün altına inmekten, toprağa karışmaktan bıktığında, güneş yine çıkar. Çok yakıcı olmasa da, İskenderun'un denizini ve toprağını seven bir güneştir.

O yıl yaylaya erken çıktı Remziye Teyzeler. Okulların kapandığının ertesi günü evlerinin kapısının açıldığı sokak dar olduğundan gelip bizim sokakta, köşenin başında durdu kamyon. Okuldan bir hademe geldi. Taşınacak şeylerin büyük çoğunluğu sokağın çocuklarının ellerine verildi. Dürülmüş, üstten karşılıklı iki uçları sıkı sıkı bağlanmış bohçalar, tencere içine doldurulmuş bardak çanak. Her kez,dikkat edilmesi gerektiği sıkı sıkı tembihlendi. Çok şey gerekmiyordu yaylada. Yatılsın, yensin içilsin. Dahası gerekli değildi. O yüzden merdivenlerden iniş çıkışlar hızlı oldu, dizler kesilmeye kalmadan, kamyona atılacak her şey, yerli yerine kondu. Okulun hademesi yalnız yatakları yorganları taşıdı.

Kamyonun üstüne doluştuk en sonunda. Soğukoluk'a vardığımızda kamyona yığdığımız eşyayı yine bizler indirecek, yoldan yukarı ince dar bir merdivenle çıkılan, birbirinden uzak iki ayrı barakadan oluşan yayla evine taşıyacak, sonra aynı kamyonla geri dönecektik.

Belen ayırımından az sonra yol bozuluveriyor. Fransızlar güzel bir yol yapmışlar ama, sonradan yolun üstünden bir dereye akış yolu verilmiş ve o güzelim yol dere yatağının içinden geçmeye başlamış. Betonlar kaymış, aşağılarda bir yerlerde parça parça dağılmış, yukarda yazın kuru ama yazın bu ilk günlerinde iyice çamurlu dere

yatağındaki yerlerine uzaktan bakar olmuşlar.

Belen yolundan ayrıldıktan sonra dönemeçli toprak yol, yokuş aşağı inmeye başlıyor, bu dere yatağından az önce beton yola erişiliyor, en alt noktadaki çamurlu yer geçilince, ormanlık kısma gelmeden hemen önce yine, sağlam güzel bir yol oluyor. Dereyi geçemeyeceğini kestirmiş olmalı ki sürücü, bizleri beton yolun bozulmaya başladığı yerde indirdi. Onun çocukları zorlayarak indirmesine en çok küçükler kızdı. Kamyonun bir o yana, bir bu yana devrilecekmiş gibi sallanması, tekerleklerinin boşta dönerek çamur sıçratması ve gidiş süresinin uzaması, yolculuktaki serüven isteklerini artırıyor olmalıydı.

Kızgın seslere hiç aldırmadı sürücü. Yolun kıyısına çekilmiş irili ufaklı on kişiydik. Bunların beş tanesi için çocuk demek zordu. Ben,Eren'in bakıcısı olarak gönderilmiştim. Kendime bırakılsa bu tür bir hizmetçiliğin çekici yanı yoktu ama bunu Eren'e anlatmak olanaksızdı. Diğer ikisi Remziye Teyzenin kızları. Sonra da Alkan'la Corç. Diğerleri küçük çocuklardı. Eren, en küçüktü. Kamyona binmek için uzun süre ağlamıştı. Kimsenin kendisine aldırmadığını görünce kamyon hareket edeceği zaman gözünden akıttığı yaşlarla toprağı ıslatarak, kamyonun iki ön tekerleğinin arasına kendini atmış, oradan çıkmamıştı. Sonunda kamyonun sürücüsü oturduğu yerden inmiş, Eren'i bir kolunun altından tutup kaldırmış, kamyonun altından çıkarıp Eren'in tüm gövdesi o tek koluna asılı olduğu halde götürüp kamyondaki denklerin üstüne atmıştı. Denklere değen gövdesinin nasıl bir rahatlığa eriştiğini düşünmüşse Eren, gözünün yaşı hemen dinmişti. O kadar ağladıktan sonra tek bir kez bile iç çekmeden hemen susmuştu. O yüzden ben de arkadan, zincirlere tutuna tutuna yukarı çıkıp, gövdemi kamyonun içine atmıştım. Bacaklarım, sonra, ardımdan yuvarlanmıştı kasanın içine.

Remziye Teyze akşam üzeri otobüsle gelecekti. Kamyonla gitmekten hoşlanmıyordu. Zaten büyüdükçe hoşlanılan şeyler de değişiyordu. Kendimden biliyordum. Daha önceki yıllarda bu yolculuktan ne kadar hoşlandığımı anımsıyordum. Ama bu yalnızca anımsamaydı. Artık hoşlanmıyordum. Remziye Teyze de benim gibi olmalıydı.

O da artık hoşlanmaz olmuştu kamyonla yolculuk etmekten.

Kamyon, o yana bu yana kaykılarak ilerlemeye çalışırken ve tekerlekleri çamurun içinde düz çizgiler çizdiği sırada,sanırım onları ilk olarak Corç gördü. Bizler hemen ardından gördük ama, anlayıp anlamadığımızı, yani gördüğümüzün gerçek olup olmadığını anlayamadan Eren bağırdı:

"-Bakın bakın, İvon abla!"

Corç, kızmayı bile Eren'in çığlığından sonra akletti. Kötü kötü sövdü.

İvon, bir askeri jipin içinde, kafasını biraz kısarak ve geriye çekerek baktı bizlere. Ağabeyinin sövdüğünü işitmedi kuşkusuz. Jip biraz geri gitti, arabayı kullanan assubay, jipin kapısını açıp arkasını kollaya kollaya geri geri geldi. Corç o sırada arabaya doğru atıldı ama, adam sağ yanındaki yeni yetme çocuğu hiç görmedi. Geri gidişinin yeterli olduğu kanısına vardı herhalde, gaza bastı ve bizim beklediğimiz kamyonun yanından çamurları sıçratarak geçti, yukarı doğru fırladı gitti.

İvon, on dördündeydi. Yanındaki kocaman bir adamdı.

Corç, kamyona bindikten, Soğukoluk'a gelindikten, eşyalar merdivenlerden çıkarılıp akreplerin dolaştığı tozlu yerlere konulduktan, yine kamyona binilip zangır zangır sallanan kasanın içinde bir o yana bir bu yana savrula savrula İskenderun'a gelindikten sonra bile konuşmadı hiç. Sessizce kamyondan indi, evine girdi.

İvon'u hiç düşünmüyorduk. İvon arkadaşımız değildi. Evden çıkmayan, okulu yarım bırakmış bir kızdı İvon. Çok güzel olduğunu söylüyordu annelerimiz onun ama bize çekici gelen bir yanı yoktu. Corç kaç yıllık arkadaşımızdı. Acaba babasına söyler miydi İvon'u koskoca bir adamla gördüğünü? Ya bizler? Bizler annelerimize söyleyecek miydik?

Cebrail Usta iyice kafayı bulur, karısını ve İvon'u döver, sonra kepenklerini sıkı sıkı kapattırdığı pencerenin ardına uzanır, sızana kadar bağırırdı sokağa doğru:

"-Ben bu sokağın eskisiyim. Kimse yoktu burada. Cebrail geldi. Sonra herkes doldu burada...Öyleyse neymiş? Mahallenin namusu Cebrail'e emanet. Her şey Cebrail'den sorulur burada. Hele bir..."

Neydi bu "Hele bir,"in ardındaki ceza?

Bunu, sokakta oturan hiç kimse merak etmiyordu. Cebrail'in değil söyledikleri, avaz avaz yükselen sesi bile sokaktakileri ilgilendirmiyordu artık. Bir hastası olanın, ya da misafiri gelenin ilgilendiği, kızdığı bir sesti Cebrail. Yalnızca buydu.

İvon'u bir adamla gördüğümüzü hiçbirimiz annelerimize söylemedik. Ne kadar aldırılmadığını düşünsek, yine de bir olay çıkarsa, Cebrail Ustanın nasıl davranacağı kestirilemezdi. Üstelik bu olay üstünde bir kez konuşsaydık, birbirimize, başkasına söylemeyeceğimize söz verseydik, birimiz belki ağzından kaçırırdı. Oysa herkes konuşmadan, bakışmadan anlaştı. Annesi de babası da öğrenmedi İvon'un yaptığını. Yalnızca Corç kardeşini bir güzel dövdü, dudağını patlattı. İvon, gık çıkarmadan dayak yedi. Hiçbir çocuk onun neden dayak yediğini, gözlerinde ışıtıverdikleri bir çokbilmişlikle belirtmeye kalkmadı. Hepsi İvon'un dayağı hakettiğine inanıyordu kuşkusuz. Üstelik Corç arkadaşımızdı.

İvon, ancak annesiyle birlikte sokağa çıkabiliyordu. Başka zamanlar, kapının önüne kadar geliyor, bir adım ötesine adım atamıyordu. Sokağa çıkarken dişleriyle ısırarak dudaklarını kızartıyor, saçlarının alnına, kulaklarının üstüne düşen kıvrımlarını çoğaltmak için tükrüklüyor, zaman zaman da parmaklarına sarıp lülelenmesini bekliyordu. Esmer gövdesi iki büyük memenin eklenmesiyle çekicileşmiş, kıvraklaşmıştı. Beli incecikti. Ondan biraz büyük olduğumuz halde bizim memelerimiz yalnızca kabarık ve ağrılıydı.

Annem:

"-Bu kız da ne çabuk serpiliverdi ayol," diyordu. "Dün şuncağızdı. Bugün memeleri bile kopmuş."

Memelerinin nereden koptuğunu bilmiyordum İvon'un ama, bu kadar sallantılı olduğuna göre, doğruydu Nazmiye Hanımın söylediği, memeleri gerçekten kopmuştu.

Annesiyle birlikte sokağa çıktıktan az sonra, Sara yalnız başına eve dönüyordu. İvon neredeydi? Bunu kimse bilmiyordu. Corç'un dayağından sonra yine o assubayla buluşacak kadar yürekli davranacağı aklımıza bile gelmiyordu. Sara, kocası gelmeden bir süre önce yine sokağa çıkıyor, hemen ardından da İvon'la birlikte

dönüyordu. Madam Mariya Sara'yı görünce bağırıyor, kızgın kızgın bir şeyler söylüyordu. Aralarında sürekli olarak Arapça konuştukları için ne dediğini anlayamıyorduk. Sara'nın başı geniş omuzlarının arasına saklanmak ister gibi kasılıyordu ve karşı çıkışlarında zayıftı. İvon, başını havaya kaldırıyor, bakışlarını hem Madam Mariya'dan hem de annesinden kaçırıyordu. Dudaklarını dişliyor, saçlarını parmaklarına sarıyordu. Hep suskundu.

Tartışmanın sonunda Madam Mariya kızgınlıktan kapısını anne kızın yüzüne çarpıyor, evine giriyor bir de iç kapıyı çarpıyordu. Bahçenin demir kapısı bir süre sallanıyordu. Sara duruyor, yüzüne kapatılmış iki kapının önünde bekliyor, sonra yürümüş, kendi evlerinin önüne gelmiş olan kızına yetişmek için adımlarını sıklaştırıyordu.

Annem iç yana geçip Remziye Teyzeyi arka balkona çağırıyordu:

"-Ne oluyor bacım bu gâvurlara? Mariya, kızı üstüne kaldı diye kudurdu. Kudurdu ya neden hıncını zavallı Sara'dan alıyor?"

Sara bir gün boğazlanır gibi bağırarak, yalınayak fırlamış evden. Okullar yeni açılmıştı. Okuldaydım. Annem anlattı. Eren'in yanında kestiriyormuş, gürültüye fırlamış. Bir süre başı dönmüş hatta, yere yıkıldığını sanmış, sonra dışarı çıkmış.

Okulların açılmasına karşın daha herkes yayladan inmemişti. İnmeyenlerin çocukları belli ki, bir hafta on gün sonra başlayacaklardı okullarına. Buna kimse aldırmıyordu. Yaz bitmişti ama Sonbahar başlamamıştı henüz. Sokaklar neredeyse bomboştu. Oysa okuldan geldiğimde Cebrail Ustanın evinin kalabalık olduğunu gördüm. Cebrail Usta bir duvarın altında kaldı ya da sarhoşluğunun birinden yani sonuncusundan, ayılamadı sandım.

Cebrail Usta, kapısı ardına kadar açık evinin bahçesinde, kapının tam karşısındaki kerevetin üstüne, lif kabaklarının yanına kıvrılmıştı. Koca koca kabaklar kût gövdesine, kocaman başına sürünüyordu. Cebrail Usta gövdesini ileri geri çekerek inildeyen köpek sesleri

çıkarıyordu.

Bir assubayla dolaşıyormuş İvon. Ne zamandır sürüyormuş ilişkileri, günahı söyleyenlerin boynuna, Sara da onların buluşmalarına yardımcı oluyormuş. Assubay jipi çok hızlı sürüyormuş. İçkililermiş de üstelik. Dönemeçte devrilmeden önce, adam fırlayıp yola düşmüş. İvon önce jiple taklalar atmış, sonra dışarı düşüp ağaçlara çarpa çarpa yolun altına kadar inmiş. Bir kamyon geçmiş üstünden. Bir özel araba çarpmış da sonra durmuş ancak.

Neresinden tanıdı anasıyla babası kızlarını? O ince, esmer gövdesinden mi? Ölürken de saçları tükrüğüyle kıvırtılmış, alnına dökülmüş müydü? Ondan mı tanıdılar? Çünkü, "Tanınmaz haldeymiş," demişti kapıda birikmiş olanlardan biri. Esmer gövdesinin üst kısmında memeleri kopmuştu. Kocamandı memeleri. O yüzden mi kızın İvon olduğunu anlamışlardı?

İvon öldükten sonra, kimisi onüç, kimisi de ondört diye diretti yaşı için. Sara'nın kızına yardakçılık edip etmediğini sormak bütün kadınların dillerinin ucuna kadar geldi, yine de o kadar yürekli olamadılar. Çünkü hepsinin kızı vardı. Madam Mariya gibi büyük söylemiş olmaktan korkuyorlardı.

Mahallesinde, namusuna söz eden biri olmadı Cebrail Usta'nın. O yine eski kepengin altına yatıp, mahallenin namusunun kendisi tarafından korunacağını sayıkladı sarhoşlukları boyunca. Kimse aldırmamazlık etmedi eskisi gibi. İvon'un kara gözlerinde bir acıklı gülüş okumuşlar gibi içleri dondu yalnızca.

11

Bir şeyler değişti sokakta. Değişiklik çok yavaş oldu, birbiri ardına eklendi. O yüzden değişirken, değiştiği ayrımsanmayan, ya da günlük yaşam içinde küçük dalgalanmalar olarak nitelendirilen şeylerdi başlarda. Giderek toptan değişti sokak.

Madam Mariya, çiçeklerden soluk alınamayan bahçesinde elini şakağına dayayarak tek başına oturmaya alıştı. Öğleye kadar mutfaktan çıkmıyordu. Postacının geçeceği saatte bahçe kapısının önünde oluyordu çoğu kez. Ama bunu bile eskisi kadar sık yapmıyordu. Bazan hiç görünmüyor, akşama kadar tek katlı, çok sıcak evinin içinde hiçbir kapıyı ve pencereyi açmayarak dolanıp duruyordu. Akşam üzeri bahçesini ve çiçeklerini suluyordu. O gün Jozef amca gelmeyecekse sokağın önüne hortumla su sıkıyor, ıslak toprağın kokusunu bastıran güney çiçeklerinin keskin kokusu bir süre, gelen geçenin burnuna çarpıyor, Madam Mariya, bu yoğun çiçeklerin saldığı baygın kokunun yeşil kırmızı ağırlığını, bu ağırlığın hoşa gitmezliğini ayrımsayamıyordu. Bu güzel çiçeklerin, onların güzel kokularının, giderek güzelliğin sınırlarını zorladığını, güzellikten öteye geçtiğini ve öteye geçildiğinde güzelin artık güzel olmadığını şaşkınlıkla fark edenler olsa bile, Madam Mariya bunu ayrımsayacak durumda olmuyor, kokuların yalnızca kendisinin güzel sandığı yerde durduğunu ve biriktiğini düşünüyordu.

Toprak tez kuruyordu. Kavruk pulcuklar oluşuyordu. Ayaklar geçiyordu üstünden, yeniden tozlaşıyordu. Su, az önce getirdiği serinlik duygusunu havaya karışırken yanında götürüyordu. Madam Mariya bahçedeki sandalyesine oturup gözlerini Ramon ile annesinin görüneceği yola diktikten sonra bu kuruluğu da fark etmiyordu. Sokaktan geçerken kendisine selam verenleri görmüyor, babamın, iyi akşamlar dileyen sesini duymuyordu.

Yaz akşamları çoğu kez kırmızı iniyordu sokağa. Esperans annesinin yanına gelse bile, sırtında o eski özenli giysileri olmuyordu, yüzü parlamıyordu. Çoğu zaman evin içinde oturuyordu. Eskilerde, Ramon'la birlikte sokağı gören misafir odasında oturur, Madam Mariya da her göz attığında içeriyi görebilmek için perdeleri açık tutardı. Şimdi Esperans misafir odasında oturmuyordu. Zaten o odanın perdeleri açık değildi artık. Koyu ve yeşil, kıvrımlı ve kirli ve karanlıktı perdeler. Misafir odası da öyleydi artık. Esperans arkada, annesinin yatak odasındaki geniş yatağın üstüne uzanıyor, "Yelpaze" okuyordu. Yelpaze dergisinde, yıllar öncesinin modasına uyularak, ama yine de abartılarak çizilmiş, kıvrım kıvrım saçları omuzlarına, çoğu kez bellerine inen, çok saçlı, incecik belli, büyük gözlü ve kocaman ağızlı, uzun giysili, omuzları vatkalı, yakaları göbeklerine kadar açık kızların gerçek olmayan, birbirinin hemen hemen aynı o bitmez tükenmez aşk öykülerini okurken, onların acılarını yaşadığını sanıyordu. O kızlara bu acıları veren kötü adama ya da kadına gerçek bir hınç besleyerek, kızların tertemiz duygu ve davranışlarıyla kendini özdeşleştirerek ağlıyor, ağladıkça, kendisini ağlatan duygulanımların tadına daha çok varıyor, bir daha, bir daha okuyordu öyküleri. Giderek konuşmaları ezberliyordu. Ezberlediğinin farkında değildi. Türkçesi çok düzgün olmadığı halde ezberlediği tümceleri kendi sözlerinin ardına takıyordu. Kimse de bu konuşma biçiminden bir şey anlamıyordu.

Her sabah, anne kızın bitmeyen kavgası sokağa taşıyordu. Madam Mariya bağırarak bir şeyler söylüyor, besbelli kızını suçluyordu. Neydi bu kızın suçu? Perdeleri sonuna kadar açık bir odada oturması mıydı nişanlısıyla? Onun verdiği plakları çalması mıydı? Yoksa her gün bir yenisini diktiği giysilerinde mi kusur vardı? Kızını neyle suçlamaya hakkı vardı, Madam Mariya'nın? Esperans annesinin sözü bitmeden, daha yüksek bir sesle bağırmaya başlıyordu. Savunuyor muydu kendini, yoksa, yoksa onun da suçlayacak nedenleri var mıydı?

Sara, şimdi kendisini sabahın erken saatinde sokağa

atıyordu. Eskiden aynı şeyi Zehra Hanım yapardı. Ama Sara, Zehra Hanım gibi yürekli değildi. Kimsenin evine çağrılmadan gidemiyordu. Gördüğü kişinin yüzüne bakıyor, buyur edilmeyi ya da hatırının sorulmasını bekliyordu. Annem de babam da çoğu kez yapıyordu bunu. O zaman Sara gelip babamın karşısındaki sandalyeye veya annemin oturduğu sedirin kıyısına ilişiyordu. Bir süre sesini çıkarmıyor, bekliyordu. Nazmiye Hanımın içi parçalanıyordu kadının haline. Kahve yapmaya ya da meyva getirmeye gittiğinde Sara hemen ardına takılıyor, hiçbir şey içmek veya yemek istemediğini söylüyordu. Yine de önüne bir şeyler konulursa, gözlerini dikiyor, bekliyordu. Birden uzanıp bir meyva alıyordu eline:

"-İvon onüçünde gitti. İşte bu elmayı yemedi. Görmedi bile. Hiç kahve içmedi İvon. Şu sandalyede otur demedi hiç kimse. Şimdi anasının boğazında nasıl geçer?"

Sara'nın ne aradığı kısa sürede anlaşıldı; yalnızca kocasını kötülemek istiyordu. Kızına gerçekten yardım ediyor muydu, yoksa yardım ettiği dedikodusu kulağına mı gelmişti, bunu söylemiyordu, özenle kaçınıyordu bu konunun açılmasından, ama söyledikleri bir tür kendini savunmaktı gallba:

"-Kim ister böyle bir babada olsun? Her gün dayak atsın? Okulda göndermesin? Bir gün adınla çağırmasın? Ne yapsın kız? İşte önünde ablası, hiç kimsede istemedi daha. Kim alır Cebrail'in kızında? Sen alır mı oğullarından birinde Nazmiye Hanım?"

Annem bu soruya nasıl yanıt versin? Sorun yalnızca İvon'un Cebrail'in kızı olması değil ki. Okumamış olması, dininin ayrı olması, Nazmiye Hanımın, oğullarının evlenebileceğini daha düşünmeye başlamamış olması da değil.

"-Saçmalama Sara. Bak, bu günlerde Cebrail Usta sana ne kadar iyi davranıyor. Dayak atmıyor. Hem başka çocukların da var senin. Başka kızın da var. Onlara haksızlık etme. Üstelik kızı öldü diye Cebrail Usta senden daha az üzülüyor değil, seni suçluyor değil."

Tartışma açıldığını sanıyordu Sara, ürküyor, başını boynunun içinde kasıyordu.

Sara her gün Ortodoks mezarlığına gidiyordu. Mezarlığın yolu uzundu, ıssızdı.

"-Ben de geleyim mi seninle Sara Teyze?" dedim bir gün.

Bunu sorduğumda ağlamaya başladı birden. Düz burnu kırıştı. Esmer derisi ağzının iki yanındaki çizgiler de derinleşerek ağladı. Sümüklerini önce koluna sildi. Birden yerinden fırlayıp sokağa sümkürdü.

"-Gel ya," dedi. "İvon sevinir."

İvon'un sevinmesi söz konusu olmazdı, bunu o gün de biliyordum.

"-İyi. Okuldan döndükten sonra gider geliriz. Sen bana uğrarsın değil mi Sara Teyze?"

Ortodoks mezarlığı, Katolik mezarlığı kadar görkemli değildi. Katolik mezarlığının çevre duvarları, süslü kapısı, içindeki küçük kilise Fransızlardan kalmaydı. Ortodoks mezarlığında bir şey yapmamışlardı Fransızlar. Alçak duvarı yosun grisiydi. Harçları yer yer düşmüş, altından görünen tuğlalar ince ince ufalanmaya, unumsu unumsu dökülmeye başlamıştı. Mezarlığın arka sağ yanı iyice bakımsızdı. O zaman mezar yerlerinde bile sınıfsal ayırım olduğunu düşünemezdim. Sınıflı yaşayanlar öldükten sonra bile sınıflarından kopamıyordu.

Biz o bakımsız mezarların olduğu sağ yana saptık. Yollar yer yer yitmiş, ısırganlarla kaplanmıştı. Ayağımı ısırganlar daladı. Sara'nın bacaklarında kalın, fitilli kara çoraplar vardı. Bozarmış kara giysisi uzundu. Oysa benim bacaklarım çıplaktı. Kızıl mantarlar gibi pençe pençe kızarıyordu yürüdükçe. Sara önde, ben arkada, iki büklüm ve bacaklarımı kaşıyarak, bu kaşımanın yüreğime saldığı acılı soğumayı sürdürerek. İlk kez bir mezarın başında duruyordum. Bir dua okumam gerektiğini düşündüm. Doğru dürüst bir dua bilmiyordum. Bilseydim onu okuyacaktım. Bizim duamızın İvon'un duasından ayrı olacağına hiçbir zaman inanmamıştım.

Bir şeyi kesinlikle ayrımsadım o mezarın başında. Daha önce böyle bir şey düşünmemiştim: İvon bu mezarda diğer insanların hepsinden daha çabuk çürümeye başlamıştı. Gövdesi çok berelenmişti çünkü. Oralarından çürümüştür, dökülmeye koyulmuştur. Bir kusma isteği büyüyordu içimde. Şimdi geldiğim için hiç iyi bulmuyordum kendimi.

İyi yürekli bir kız değildim ben. Ölünün başına gidiyor ve onun için dua edeceğim yerde onun nasıl çürümüş olduğunu düşünmeye koyuluyordum. Sara'dan da bıkmıştım. Artık bu iş bitsin diye yan gözle gözlüyordum, ama, gidelim demeye cesaret edemiyordum. Belki de hâlâ benim iyi yürekli olduğumu düşünmesini istiyordum. Onun acısını, acısının en yoğunlaştığı ortamda bile anlayamamıştım. Kimse kimsenin acısını anlamıyordu. Yaşamıyordu çünkü. Bu az yükseltili, başı sonu belirsiz mezarın başında Sara'nın çok şey beklemesine kızıyordum.Altı üstü toprak parçasıydı işte, ne verebilirdi kızından? Sara, avucuyla toprakları yukarı doğru itiyor, yine de aşağı doğru kayıyordu toprak. Dağılıyordu. Üstündeki, bir gecede boy vermiş küçücük ot parçaları okşanarak söküldü. Yine toprağın üstüne kondu. Dışarlarda, ötelerde vızır vızır işleyen bir yol, motor gürültüleri, insan sesleri vardı. Burada kimse yoktu. İvon da yoktu. Ona gelmiş iyi yürekli bir kız da yoktu. Yalnız annesi vardı. Aciz, şaşkın ve yoksulluğu kambura dönüşüp sırtına yapışmış olan...

Mezarın başından kalktı sonunda Sara. Başucunda taştan haçlar, melekler bulunan ya da kabartma mermerlerle süslü mezarları geçtik. Kiliseye girdik. Bir ilkokulun yıl sonu sergisini gezer gibi gezdim kiliseyi. Bu kilise fakirdi. Daha önce kentin içindeki Ortodoks Kilisesini görmüştüm. Katolik Kilisesine de giderdik. Her zaman içine değil, daha çok bahçesine giderdik ama yine de biliyordum kiliseleri. Bu çok küçüktü. Mihrabın yanında bir Meryem Ana resmi vardı. Resmin önünde dikey demirler görünüyordu. Ama bu demirler resmi kesmiyordu.Meryem Ana'nın kucağındaki İsa gülüyordu. Meryem Ana dümdüz duruyor, gözlerini havaya dikmiş bulutlara bakıyordu. Resmin tam karşısında, bir pencere vardı ve bulutlar mavi göğü sıyırıyor, ak yığıntılar halinde koşuyordu. Gün ışığı değil, tüm karanlığıyla gece dökülse bu pencereden üstüne, ya da yıldız yıldız parlasa, Meryem, yine öyle duracaktı. Demir parmaklıkların ardından durmaya ve kucağındaki çocuğu taşımaya yükümlüydü. Sara, duasını bitirdikten sonra yanıma geldi. Beni resmin sağ yanına doğru itti. Resim, şimdi durduğum yerde birden değişti ve tahta çivilerle çarmıha gerilmiş bir acılı İsa'ya dönüştü. Yine öne geldim. Gülen İsa çocuk, yandaki, yüzü acılar

içindeki İsa'ya bakıyordu. Çocuk gözlerinde bir anlam var mıydı? Bunu çözümlemek zor...Kolaydı, uzağı görerek, başına gelecekleri bilerek bakıyordu demek. Öyle miydi? Yine acılar içindeki İsa'nın önüne geldim. Yüzü hiç umut vermiyordu. Acılarına tanrısal bir güçle katlanmış olan, yani öyle olduğu söylenen İsa bu resimde yoktu. Oysa İsa'ya resimlerde en güzel kollar,bacaklar ve yüz anlatımları takılıyordu. Bu, çok boyalı bir İsa'ydı. Güzel olmasına çalışılmıştı. Çalışılmıştı yalnızca, başarılamamıştı.

İsa'nın gerçekte belki de kısa boylu ve bir omuzu yukarda, diğeri aşağıda, dengesiz gövde yapısı olan, gözleri kızarık ve sürekli ıslanan bir adam olabileceğini o gün düşündüm. Mızmızdı belki. Mızmızlığı, kendisini yargılayanları kızdırmıştı...

O yüzden çarmıha gerilen o olmuştu. Barrabas kurtulmuştu. Barrabas nasıl bir adamdı? İlk çağların, sürüngen, sıvaşık ikiyüzlülüğü içinde miydi? Öyleyse İsa için o Romalı Vali neden "Ecco Homo" demişti? *İşte insan...*

Resmin sol yanına geçmeği kendim düşündüm. Bu resimde mavi bir gökyüzü vardı ve gökte, ardımdaki bulutlar gibi tombul ve ak melekler uçuşuyordu. Resmin yukarılarında bir yerde İsa göğe yükseliyordu. Gövdesi saydamlaşmış, ağırlıklarından, dolayısıyla renklerinden kurtulmuş. Onun ruhunun resmini çizmeye çabalamış resmi yapan.

Hepsi de dikey parmaklıklar ardındaydılar. İvon'un engeli topraktı. Herkesin vardı engelleri...

Elimden tuttu Sara. Bir süre öyle, konuşmadan gittik. Kızını görmeye geldiğim için yüreği benimle doluydu. ara sıra elimi sıkıyordu ama bunu yaparken bilinçli değildi.

"-Ya haram..." diyordu. "Sen böyle bir kızsın demek. Ama ben bildi idi, sen başka kızlardan hep ayrı. Sait Efendi ayrı. Hepiniz ayrı. Ben hepsini biliyor, herkesi biliyor ben."

Kapımızın önüne geldik. Ona Allahaısmarladık bile demedim. Sara'nın yorumu önemli değildi, bu gidişten sıkılmıştım. Gördüğüm o üçlü resim ne denli şaşırtıcı olursa olsun, bu gidişimle bir şeyler yitirdiğimi sanıyordum. İnançlarımdan, güzel sandığım şeylerden ya da hiç bilmediğim şeylerden bir eksilme olmuştu. İvon beni ilgilendirmiyordu. Ölümünü unutmuştum. Yaşadığını bile

unutmuştum. Ölüm biçimi vardı kafamda, yalnızca bu vardı. İvon diye biri belki de hiç var olmamıştı. İsanın yüzü çok boyalıydı. Acemice ve çok boyanmıştı. Meryem, —yalnızca oğlu olduğu için var olan Meryem— oğluna değil, gökyüzüne, İsa da bebekliğinde edindiği bir bilgiçlikle, otuz üç yaşındaki ölümüne bakıyordu.

Akşam olunca Sara beş tane lif kabağı getirdi. En irilerini seçmiş olmalıydı. Bu kabaklar İvon öldüğü gün Cebrail ustanın üstüne başına sürünüyordu ve kabukları daha yeşildi. Sara, bir küçük tepsiye de nar doldurmuştu. Narların hepsi de çok ekşiydi. Eskiden Corç koparır, arkadaşlarına dağıtırdı. O koşturmacalar, iplik iplik akan terler arasında duyulan coşkuyla yine de yüz buruştura buruştura yenilebilen narlardı bunlar. Bu tepsi dolusu ekşi narı ne yapacaktık? Burun kıvırmamı önlemek için belki, Sara, tepsinin üstüne gecikmiş bir nar çiçeği koymuştu. Dalına bitiştiği güdük boğum yerinden koparılmış, sert gövdeli, incecik yapraklı, bağırgan bir güzelliğe sahiplenmiş bir nar çiçeği.

Yıllar boyunca, yaşamımda en güzel bulduğum doğa armağanı o akşam güzelliklerini anladığım nar çiçekleri oldu. Belki o yüzden, o zavallı, evinin içki kokusundan, sövgülerden, karanlığından kaçan, ama kurtulamayan, ölmese bile kurtulamayacak olan İvon, güzelin anlamını çözdürüverdi bana. İnsanın sürekli olarak güzele doğru çekildiğini İvon anımsattı. Kendisine güvenememiş, yaprakları hafif buruşuk, çenekleri kösele sertliğiyle gergin ve güçlü, dişi organları sarı,alabildiğine gülen bir nar çiçeği biçiminde, annesinin kendisine duyduğu özlemi anlayan birisi var diye inanarak, bana gelmişti.

İvon da belki bir narın çiçeğiydi. Daha açmamıştı. Bir daha da açmayacak, nar çiçeği gibi gülen, gülerken güzellenen yaşamaya kavuşamayacaktı. Ama, onu korumayan koşullar beni korumuştu. Esperans'ı korumuştu. Remziye Teyzenin kızlarını korumuştu. Zehra Hanımın tek oğlu Sedat'ı da korumuştu o koşullar.

İvon, şimdi olsa olsa bir sonbahar göğünün içinde yüzen bir ak buluttur. Hâlâ buhar verir toprağı. Üstünü ısırganlar sarmış olsa bile. O buharlar toplanır, ağarır bulut olur, gökte ağar, Meryem demirlerin arasından o bulutlara bakar. Sara, kızının toprağını temizleyemez. Çok uzaklarda

artık. Kim bilir nerede? Yoksa o da buhar salmaya başlamış mıdır? Onun, gidenlerin ardından fazla kalma isteği hiç yoktu. Gitmiştir. Gitmiş, inandığı Tanrısından hesap sormak için yüreklenmeye çalışıyordur. Ama bu kez, kısmasın omuzlarını Sara. Başını kaldırıp, sesini sertleştirmeye, düşündüğünü ve acılarını söymeye hakkı var Sara'nın. Onun hakkı yoksa, kimin hakkı var?

12

Okaliptüs ağaçlarının gevşek, sarkık dallarının uçlarındaki sert, gözeneksiz yapraklarda süre giden titreşimin ne zaman hızlandığı, ne zaman titreşim olmaktan çıkıp sallanmaya dönüştüğü alışık bir göz tarafından bile kolay kolay ayrımsanamaz. Bu, kendisinden uğultulu ağaçlar, rüzgârı her şeyden önce algılar. Ses ve titreşim iyice arttığında bunun bir bahar yeli olmadığı anlaşılırdı artık. Yine de geç kalınmıştır; yine beklenmedik bir zamanda Yarıkkaya rüzgârı geliyordur. Kuru toprağı seviyordu bu rüzgâr. Toprağı hasatta buğdayın sevdiği gibi seviyordu. Toprağın küçük taneciklerini ve kumları ayırıyordu ustaca. Bunun için de iyice kurumuş toprak istiyordu. Bulamazsa, önce kurutuyordu toprağı. Sıcak sıcak esiyordu. Tüm solukları tıkıyordu. Sonra birden önünde bulduğu her şeyi yükseltiyor, hortumlar oluşturuyor, sokakları süpürüp, süpürdüğü ne varsa alıp götürüyordu. Nereye gittiği anlaşılamayan bir masal kişisi gibiydi. Evlerde eşyanın üstü parmak kalınlığında tozla kaplanıyor ama hiç kimse rüzgâr bitmeden tozu almaya kalkışmıyordu. Çünkü bir yandan silinen toz, öte yandan pencere pervazlarından, kapı aralıklarından, daha nice göz görmez gözeneklerden sızıyor, her şeyin üstünü örtüyordu. İki, üç gün, kesilmeksizin estiği oluyordu Yarıkkaya'nın. Gününe göre, çatıları, ağaçları söktüğü oluyordu. Denizi taşıyıp kentin en büyük alanına yerleştirdiği de oluyordu. O zaman insanlar, yalnızca bekliyordu: Bıksın, yorulsun ve gitsin artık. O gittikten sonra karıncalar gibi çalışma başlayacaktı. Ama o varken, böyle şeylere izin verici değildi. Bunu iyice öğrenmişti insanlar ve karşı çıkmayı akıllarından bile geçirmiyorlardı.

Rüzgâr kesilince, yoğun, sıkı iplikler gibi gökle yeri birleştiren yağmurlar başlıyordu. Evlerin damına kadar alçalan gökyüzünde oluşan ışıklı zikzaklarını sokaklarda

gezdiren elektriklenmeler başladığında, evler ıslak bezlerle silinmeye, tozlar süpürgelerin ya da bezlerin önüne katılmaya başlıyordu.

Asmanın üstündeki, renkleri ışıltılı hareler oluşturan ampuller yanmaz oldu. Erken bastıran çocuk uykuları arasına karışan kebap kokularıyla ağırlaşmış "Sazım gibi sinem dahi..." şarkıları uykuları bozmaz oldu. Sait Bey, ucuz ve çabuk tutan afyonlu şarabın uyuşukluğuyla başını önünden kaldırmaksızın mırıldandığı şarkıların kopyasını veren sesten yoksun kaldı.

Belki de bu yüzden, ilk o ayrımsadı sessizliği ve ışıksızlığı:

" —Hanım farkında mısın, iki gecedir Hidayet Beylerden ses soluk çıkmıyor Âlem yapmayı bıraktılar galiba."

Nazmiye Hanım bu sessizliği ayrımsamış olduğunu başıyla işaretledi ama, gerçekte hiç farkında değildi. Çünkü daha önce ayrımsamış olsaydı, çocuklarını daha kahvaltı sofrasında ekmeklerini batıra çıkara, çamurlu bir kahverengine dönüştürdükleri çaylarıyla bırakır, hemen arkadaki avluya koşar, Remziye Hanıma seslenir miydi?

" —Hu, Remziye Hanım baksana biraz!"

Remziye Hanım, tuzlu yoğurt sürülmüş koca bir dilim ekmeği ısırarak, avurtları dolu dolu balkona seğirtti, gözleri soruluydu.

" —Bacım, farkında mısın, Zehra Hanımlarda iki gündür fasıl bitti."

Remziye Hanım yutmakta zorluk çektiği kocaman lokma yüzünden hemen yanıt veremedi, yutarken anımsamaya çalıştı, iki işi birden yapmaya çalıştığı için kaşları çatılıyordu:

" —Hihh... Doğru ayol. Zehra da görünmüyor ortalarda."

Sözlerini bitirme gereğini duymadan içeri kaçtı. Annem biliyordu, balkondan konuşmayı yeterli bulmamıştı Remziye Hanım, aşağıya gelecekti.

Gerçekten de az sonra, saçları taranmamış, yüzü yıkanmamış, ayaklarına kocasının terliklerini takmış olarak aşağı indi. Zehra Hanımların kapısını çaldı. Kapı açıldı, az sonra yine kapatıldı. Nazmiye Hanım kendi kapısının önüne çıkmış, Remziye Hanımı bekliyordu.

Remziye Hanım kendisini kahvaltı sofrasına attı:

" —Bir bardak çay da bana koyuver bacım."

Çay bitmişti demlikte, kaynamasını bekler miydi, yoksa üstüne su koyup...

"-Olsun, olsun. Nasıl olursa olsun."

Höpürdeterek kocaman bir yudum aldı sarı renkli ılık sudan.

" —Zehra karısı yok evde. Besbelli. Zehra'nın her şeyi avlunun köşesine yığılı duruyor. Hidayet Bey donla açtı kapıyı."

Kikirdedi Remziye Teyze:

" —Herifin donu şuncacık bir şey. Karı donu kadar. Bir elinde de cımbız, yüzünün kıllarını yoluyordu. Belki de bacaklarının kıllarını alıyor. Bacakları da karı bacağı gibi. "Zehra evde yok, gitti," dedi, tek söz etmeye bırakmadan kapıyı suratıma çarptı herif."

Remziye Hanımla annem, bir süre Zehra Hanımın nereye gitmiş olabileceğini tartışmaya koyuldular. Anneme kalırsa karı koca kavga etmişti. Kocasına, bu hallere daha fazla dayanamayacağını söylemişti. Haklıydı da, nasıl dayansındı. Adam da burnundan kıl aldırmadığından... Al sana bir patırtı, ne yapsın kadıncağız, çekip babaannesinin yanına, köye gitmişti.

Oysa, Remziye Hanıma kalırsa yalnızca bir ağız dalaşı değildi sebep. Doğruydu, artık kadıncağızın canına tak demişti. " Her gece bu hizmetçilik çekilmez." demişti kocasına. Üstelik ne için? Sen bir takım heriflerle alem yapasın diye. Mahallenin ağzına sakız olduk. Hem de benim paramla, yok... Yetti artık." deyince, Hidayet Bey, nice zamandır bıraktığı sopa çekme faslına yeniden başlamıştı. Sopa yemese bırakır mıydı kadın evini? Can korkusuna düşmüştü besbelli kadıncağız. Bırakıp gitmişti. Herifi besleyip başka heriflerin koynuna salacağına kendi canını beslerdi. İyi de ederdi. Zaten Hidayet Beyin kapıyı Remziye Hanımın yüzüne kapatması da bundandı. "Karısının arkadaşıyım diye..."

" —Belki de beni Zehra gönderdi sanmıştır Herif. Aslında ben Zehra'nın yerinde olsaydım, kovuldum diye, yahut dayak yedim diye gitmezdim evimden. Kolay mı bu zamanda ev sahibi olmak? Benim kıçımdan ter aksın, herif

safasını sürsün, olur mu? Hani, herif bir de erkek olsa..."

Ağzını kapattı, masanın üstüne pusarak güldü Remziye Teyze. Annem de güldü, ağzını tuhaf bi, biçimde çarpıtarak. Sonra bizleri anımsadı, gülmesini kesti, bakışlarını sertleştirdi. O anda bizim orada, çevresinde olmamızı ne kadar da istemiyordu Nazmiye Hanım. Bunu da ne kadar belli ediyordu.

Kahvaltı bitti. Annemle Remziye Teyze karmakarışık masanın başında oturmayı sürdürdüler. Yakalarımız bulunamıyordu. Alkan'ın çorabının bir teki kayıptı. Annem her sabahki gibi söylene söylene aramaya kalkışmadı. Hatta bizim yakınmalarımızı duymazdan geldi.

Tek kız bendim, böyle olunca, işi annem ele almayınca, aramak bana düştü. O sırada sokak kapısının üstündeki sürgü açıldı. Kapının kanadı, eğilip baktığım sırada yarısı divanın altında, yarısı dışarda kalmış gövdeme hızla çarptı. Madam Mariya, bana çarptığını, itip düşürdüğünü, canımı acıttığını görmedi bile. Gövdesiyle sesi aynı anda dalgalandı salonda:

" —Haberiniz var komşular? Bizim Zehra kaçmış?"

"Remziye Teyze bildiği olayın yinelenmesine aldırmadığını belirtmek için omuzunu silkti. Nazmiye Hanım:

" —Ne yapsaydı yani," dedi. " Herif evden kovmuş..."

" —Kim kovmuş?"

" —Hidayet Bey. Sen bilmiyor musun?"

Madam Mariya'nın gözlerindeki bakış çaprazlaştı:

" —Yok be yahu. Benin bildiği kovmak falan yok. Zehra kendi kaçmış. Bir herif, hani vardı evi tamir ediyor, işte onda kaçmış Zehra."

" —Canım o adam Hidayet Beyle şey değil miydi?"

Annem kendini toparlayıverdi birden. Ortalarda dolanan üç büyük, bir de küçük çocuğu olduğunu anımsadı, onlara karşı sorumluluk duygusuyla doldu içi:

" —Okula geç kalıyorsunuz. Haydi hepiniz toparlanın, çabuk."

Bu kadar ilgiyle annelik görevinin bu bölümünü yaptığını sanıp, yine Madam Mariya'ya döndü:

" —Nasıl olmuş Madam? O adamla Hidayet Bey..." Bizlere kaçamak bir bakış attı. "Demek şeyleymiş ha? Bizim Zehra'yla. Kimse farkına varmadan... Herifinin önünde... Ya öbür kadın, adamın karısı? Neredelermiş?

Yahu bu kadın deli mi? Nereden öğrendin Madam? Yanlış olmasın?"

" —Yoook... Hiç yanlış olur? Sedat gitmiş ağlamış bizim Sara'da. Annesi gitti o herife, babası beni hep dövüyor, demiş. Benim suçum ne ki? Annesi suçum ne ki bıraktı beni burada, bu adamda, demiş."

Remziye Teyze çok bilmiş, çok bilmiş salladı başını:

" —Ben size söylemiştim. Kudurdu bu karı diye. Ayol erkekse Hidayet Bey de erkek değil mi? Nedir yaptığın? Çocuğunu fırlatıp atarak, bu yaştan sonra..."

" —Sahi kaçtır yaş bu şarmutada ?"

"Şarmuta..."

Cebrail Usta İvon'u döverken kahpe ya da şarmuta derdi. Şimdi, Madam Mariya Zehra Hanımı şarmuta yapmıştı. Şarmuta, Zehra... Tey.. Hanım. Şarmuta... Sokakta her zaman bir şarmuta oluyordu demek.

Bundan sonraki on gün boyunca, sokakta oturanların hepsi de ne diyeceklerini bilemedikleri için Hidayet Beyi görmezden geldiler. Gerçekte adama acıdıkları yoktu. İstedikleri yalnızca biraz daha bilgi, biraz daha ayrıntı. Kimse bu konuyu bırakılmış kocayla konuşma yürekliliğini gösteremedi. Üstelik Hidayet Beyde en küçük bir değişiklik bile fark edilmiyordu. Adam her sabah kılsız kırışık yüzü, süt aklığındaki bisiklet fanilalarıyla, kolarının kasıntısı eksilmeksizin, başı yine eskisi gibi, ne havaya fazla bakarak, ne önüne indirilmiş, hayır, dümdüz karşıya bakarak, kimseyi görmeyerek sokağı geçti, sola dönüp caddede yitti. Oysa bu on gün süresince Sedat evden çıkmadı, okula gitmedi, kapıyı çalanlara açmadı kapıyı.

Bir sabah, bir pazar sabahı, çay daha ocağın üstünde kaynarken, kapının sürgüsüne tanıdık tombul, kara parmaklar asıldı ve çekti. Zehra Hanım, salonun ortasına kadar yürüyüp seslendi:

" —Nazmiye Hanım, çayın olduysa, işe çıkmadan önce bir bardak da bana ver bacım."

Çay pişti, temiz bir bardak, yeniden gıcırdata gıcırdata yıkandı, Zehra Hanıma onunla çay verildi. Nazmiye Hanım hiç soru sormadı. Sait Bey içi giderek bakıyordu Zehra Hanıma. Ben yaptıklarının izini yüzünde nasıl görebilirim diye bakıyordum. Bu kadının güzel ya da çekici bir yanı vardı da ben o yanlarını görmemekte direnerek mi

bakmıştım bu güne kadar? Gözlerime ve yüreğime takındığım iyi niyet, bir türlü güzel bir şeyler bulamadı. Sarıya boyanmış permalı saçları esmer yüzünü çevreliyordu. Dallı bir buluz giymiş, yakasına ucuz ucuz ışıyan kötü bir iğne takmıştı. Yüzü boyasızdı. Ellerinin üstünde yer yer birleşip lekeler oluşturmuş kara benekler vardı. Eteğinin altından koyu kırmızı bir gömleğin danteli görünüyordu. Masanın biraz uzağına çekerek oturduğu sandalyeye kalçaları sığmıyor, yayvan ve gevşek, taşıyordu. Gözleri utanmazca, hayır, aldırmasız, hayır, meydan okuyarak, hayır... Gözleri her günkü gibi bakıyordu. Uçları aşağı doğru çekikti gerçekten. Kaşları, saçlarına inat kara ve dümdüz bırakılmış, kaşların altındaki kıllar, tüm göz kapağının üstüne çizgili gölgeler vuruyor.

Ya, Sait Beyin ona bakışı? O ne görüyordu bu kadında?

" —Nerelerdeydin bunca zamandır Tombul Teyze? Özlettin kendini... Hiç arayıp sormaz oldun?"

Sesinde yalnız alay yok Sait Beyin. Başka şeyler de var. Bunu en iyi annem anlar. Belli, o da bir şeyler sezdi, kaşları yukarı doğru kalktı kuşkuyla ...

Zehra Hanım karı koca arasındaki bu çekişmenin hiç de farkında görünmüyordu.

" —Nerede olacağım ayol? Köye gittim. Babaannem hastalanmıştı. Yaşlı, yapayalnız bir kadın. Köy yerinde kim baksın hastaya? Herkesin işi gücü, tarlası bostanı var. On gün kaldım, neyse iyileşti. Yüreğim rahat döndüm. Peki sizler nasılsınız?"

Madam Mariya, karşıdan koşmuş, Remziye Teyze koca göbeğini hoplata hoplata merdivenleri ikişer ikişer atlamış gelmiş olmalıydı. İkisi ardarda girdiler. Onların ağızlarını bile açmalarına zaman bırakmadı Zehra Hanım:

" —Ohhh! Ne iyi yahu. Bütün komşular bir araya toplandık. Hepinizi de özlemişim. İnsan bunca zaman birlikte yaşayınca akrabadan da yakın oluyor. Gelin sizleri bir öpeyim anam."

Kadınların iki yanağına gürültülü birer öpücük kondurdu. Nazmiye Hanıma kondurduğu öpücük biraz geç sayılırdı ama, bu hiç önemli değildi. Kadınların hepsi dimdik durdu. Öpermiş gibi yapıp, havaya doğru dudak büzüp ses çıkarmaya bile kalkışmadılar. Babam, annemin ardından sıraya girmeye çabaladı:

" —Bana da yok mu öpücük Zehra Hanım?"

Zehra Hanım ne yapacaktı bunu bilemeyeceğim, çünkü Nazmiye Hanım atik davrandı, dilini uzatıp, ucunu kıvırarak tükrüksüz bir "tuh" çekti Sait Beye, kolundan çekip geriye attı.

" —Ne utanmaz şeysin be Sait."

Unutuldu Zehra Hanımın olayı, ya da unutulmuş gibi yapıldı. Zehra Hanım sokaklar boyunca sıralanmış, zengin yoksul evlerine girdi çıktı. Yoksul evlerine daha çok girdi, iğne yaptı. Sedat'a yeni oyuncaklar, Hidayet Beye yeni bisiklet fanilaları ve kısacık donlar aldı. Evinin nemli duvarlarına, kapı ardlarına dayalı, içi naftalinlenmiş, bir kez bile serilmemiş, hatta desenleri bile unutulmuş halılar aldı. Yenilerini de aldı daha sonra, onları da eskiden aldıklarının üstüne dayadı. Kollarındaki şangırtılı bilezikleri artırdı, sonra geri verdi, daha kalınlarını, daha ağırlarını aldı. Sayıları azaldı ama, bileziklerin koluna yüklediği ağırlık arttı. Bileziklerin eski şangırtıları, yerlerini kalın, pes seslere bıraktı.

"-Evim biteli şu kadar zaman oldu, bir hayırlı olsuna gelmediniz. Ne biçim komşularsınız siz ayol?" diye sorunca, her sabah bu "Şarmuta"nın dedikodusunu yapan kadınlar verecek bir yanıt bulamadılar. Sevindiler. Toparlanıp ortak bir armağan aldılar. Önceden haber verdiler. Gittiler.

Önlerine çıkarılan yiyeceklere şaşkınlıkla baktılar. Tepsi içinde getirdiği çukulatayı tuttuktan sonra, Zehra Hanım yukarılarda bir yerlere kaldırmadı, yanlarında bıraktı. "Yiyin, yiyin" diye üsteledi. Oysa, bayramlarda alabildikleri çukulatanın saklanmayabileceğini hiç düşünmemişti kadınlar. Billur bardakların uzunluğundan, içindeki nar şerbetinin kokusunun güzelliğinden, kıvamını ayarlamanın zorluğundan, elmasiyenin saydamlığının, titrekliğinin ve renginin tutturulmasındaki ustalıktan, içli köftenin incelik ve uzunluğundan, cevizli samsanın ağızda dağılıvermesinden, şaşkına düştüler. Önce aşağılık duygusuna saplandılar. Sonra o duygunun ağırlığını ayrımsamaksızın "demek elin herifini böyle yiyecekler hazırlayarak tavladı. Ne orospuymuş ama, pes..." dediler.

Bu gün kendilerine sunulan yiyeceklerden ikisini bir araya getiremiyordu kadınlar. Hem de en önemli günlerde

bile olamıyordu bu. Belki Madam Mariya'nın gücü yeterdi böyle şeyleri yapmaya ama o da şimdiye kadar hiç bir komşusuna böyle bir sofra donatmamıştı.

Ertesi sabah, Madam Mariya, Nazmiye Hanıma da Remziye Hanıma da "benin meşhur" dediği patlıcan reçelinden birer kavanoz armağan etti.

Yağmurlar yağdı, güneş çıktı, rüzgâr esti, yine yağmurlar yağdı, sonra toprak kurudu...

Bir gün Mariya'nın kapısına gelip, titreyerek içeri giren, sonra gözleri şişmiş, yüzü çökmüş olarak çıkan ürkek genç kadını kimse tanımadı. Çünkü bu kadını hiç kimse gündüz gözüyle görmemişti.

Kadın yirmi beş yaşlarındaydı. Koskoca, evli, çocuklu bir kadının kendinden küçük, üstelik evli iki çocuklu bir erkeğin evine kaçmasını anlayamamıştı bu genç kadın. Onuru kırılmıştı. Komşuları da bilsin kadının ahlâksızlığını diye düşünmüştü. Madam Mariya'ya o yüzden gelmişti. Kerhane orospuları bu kadının yanında namusluydu. Kocası onu, kendilerine hizmet etmesi için zorlamıştı. Karı, kocasıyla birlikte kendisinin gelinlik yatağına girmişti. Kapıyı kapatmış, içerde gülüşerek bağrışarak neler neler yapmışlardı. Kendisine de sabahları kahvaltı hazırlamak, öğlenleri bir tepsiye koyup yemeklerini içeri uzatmak düşmüştü. Çocukların gürültüsünü kesemediği için bir de azar yemişti kocasından. On gün sürmüştü bu. Sonra kadın hevesini almış olmalı ki, kocasını bırakıp evine gitmişti... Dayanmasa mıydı? Nasıl dayanmasın? Aklından geçen bir şeyler olmamış değildi, sıçan zehirini filan düşünmemiş değildi, ama o zaman iki çocuğu ne olacaktı? Çekip gitse? İki çocukla gidecek bir yeri olduğunu mu sanıyordu? Ah Madam....

Deniz, ne denli dalgaya tutulsa, taşsa, ne denli yüksek olsa çığlıkları, rüzgarın gitmesiyle suskunlaşıyordu sonunda. Çekilip yatağına uzanıyordu. Rüzgarsa... Rüzgar galiba anılarına sığınıyordu. Bir güneş vardı sürekli olan. Zaman zaman ıslak ıslak parlayan. Sonra yenen ıslaklığı. Bir o vardı, en güçlü!

13

Madam Mariya, eskiden beri sokak satıcılarından bir şey almazdı. Oysa diğerleri kışlık odunlarından, kışlık zeytinlerine varıncaya kadar sokak satıcılarını beklerlerdi. Ucuz olduğunu, kolay olduğunu söylerdi kadınlar sokak satıcılarından alış veriş etmenin . Doğruydu bu ama, öte yandan kötü olduğu da doğruydu satın aldıkları şeylerin.

Giderek Zehra Hanım da artık sokaktan bir şey almamaya başladı. Madam Mariya'nın almamasına alışılmıştı ama Zehra Hanımın da sokak satıcılarından değil, hatta sebzeciler çarşısından bile değil, Balıkçı Halinin arkasındaki manavlardan alış veriş etmesi, kadınlar arasında dengesiz bir çekişmeye yol açtı. Herkes, maddi koşullarının sanıldığı kadar kötü olmadığını kanıtlama yarışına girdi. Bu yarışın anlamsızlığını, yarışa girenler daha başından biliyorlardı. Bununla birlikte, Allahın kendilerine yardım edeceği inancınıkafalarından sllemedikleri için yine de güçleri yettiği kadar sürdüreceklerini ve güçleri yittiğinde Allahın yetişeceğini umuyorlardı. Böylece, evlerde perdeler değiştirildi, yeni oturma takımları alındı, odaları ısıtan halılar artırıldı. Çay takımları, yemek takımları....

Yarışı yarıda ilk bırakan Nazmiye Hanım olacaktı. Sonra Remziye Hanım pes diyecekti. Öyle oldu. Madam Mariya ile Zehra Hanım arasındaki çekişmeydi önemli olan, kıyasıya süren. Yarışı bırakanlar, sonucu izlemeye koyuldular.

Zehra Hanım şimdilik en önde gidiyordu. Savurgan bir gösterişe girişti. Madam Mariya'nın zenginliği köklüydü, topraktan geliyordu.

Zehra Hanım saçlarını sürekli olarak boyatıyordu artık. Boyatması salt daha güzel göründüğünü sanmasından değildi. Bir saç boyatmanın fiyatını biliyordu kadınların hepsi, üstelik bir saçın yeni boyanmış olup olmadığını da

anlayıveriyorlardı.

Giysileri de çoğaldı Zehra Hanımın. Eskiden oturduğu evin sahibi olan Ermeni dönmesi Zekiye Kadının torunu Aysel, Akşam Sanat'ı bitirip terziliğe başladığından beri, dikiş odasının ortasına gerdiği ipin üstüne atılmış provalı kumaşların çoğuna Zehra Hanımın etli esmer gövdesinin ağır ter kokusu siner olmuştu.

Zehra Hanımın evine gelen hizmetçi, kadınların ayağa kalkmasına neden oldu. Bunun suçunu kendi kocalarında buldular, birkaç gün, hizmetçisi olmayan bir kadının aksiliğini taşıdılar yüzlerinde. Çünkü, kendileri hizmetçi gibi sabahtan akşama kadar çalışırken dünkü hastane halayığı —artık hepsi Remziye Teyze gibi, Hastane Halayığı demekten hoşlanıyordu— ve "Şarmuta"nın evinde işler tıkır tıkır yürüyordu. Evine geliyor, ayaklarını uzatıyordu besbelli. Hanım pozları takınıp, telaşla ve özenle yapılmış kahvesine uzanıyordu, bir zahmet edip...

Paraları olsaydı bile, bu kadınların hiç biri evine yatılı hizmetçi almazdı. Onca yürekli değillerdi. Kendilerine de güvenmezlerdi, kocalarına da. Çünkü biliyorlardı, kocaları da erkekliklerini tek bir kadın üstünde duyuyor olmaktan doyumsuzluk içindeydi. Erken evlenmiş, gözleri dışarda kalmıştı. Kadınlar bunu pek güzel biliyordu. Eve giren bir değişik dişi, erkekleri olmadık duygulanımlara ya da davranışlara itebilirdi.

Önlerinde bir de Madam Mariya örneği vardı. Tehlikeyi sürekli olarak yaşamalarına neden olan, unutturmayan. Madam Mariya'nın önünde bile Madam Mariya örneği vardı.

Bu kıskançlık uzun süre kalmadı yüreklerinde. Hemen burun kıvırmanın yolunu buldular:

" —Hiyadet Bey o biçim olmasaydı, zor alırdı Zehra Hanım o hizmetçiyi evine."

Zehra Hanım iyiden iyiye boşladı eski dostlarını. Bir gün evine çağırmış, yıllardan beri görmedikleri yiyecekler sunmuş, halılarını altınlarını göstermiş, almayı düşündüğü şeylerden söz etmiş, bunların hepsiyle de onların gözlerini yuvalarından fırlatmış, sonra da "Tamam artık, size bir borcum yok, siz benim verdiklerime hiç bir zaman karşılık veremezsiniz..." deyivermişti, öyle mi? Bir köylü parçasıydı altı üstü. Kocasının gözünün önünde bile olmadık işler çeviren bir orospuydu. Koca diye yanında taşıdığı da —hiç

birlikte dolaştıklarını görmemişlerdi ama bunu da unutmayı yeğliyorlardı— bir müsvette. Erkek bile değil. Öylesine razı olduktan sonra... Canım ne olacaktı yani, al birini, vur öbürüne. Kör satıcının kör alıcısı .

Remziye Teyze:

" —Ben demedim miydi?" diyordu.

Diğerleri onun ne demiş olduğunu anımsamadıkları halde " Doğru.." diye yanıtlıyorlardı.

Daha da şişmanladı Zehra Hanım.

Onun öyle, yuvarlanarak kapısının önünden geçtiğini görünce, Nazmiye Hanım:

" —Maaşallah hem o kadar dolaşıyorsun bacım, hem de şişmanlıyorsun..." demeden edemedi.

Üçü bir araya geldiklerinde bıyık altından gülüyorlardı. İki türlü taş attıklarından hoşnuttular.. Yine de zaman zaman kuşkuya düşmüyor değillerdi. Bu, taşların Zehra Hanıma değdiğine kesinlikle inanamadıkları zamanlardı bunlar. Zehra Hanımın sanki boyu uzamıştı, kendilerine yüksekten bakıyordu. Bakmıyordu bile. Eğilmiyordu. Erişemez olmuşlardı. Bunu en önce Nazmiye Hanım anladı, çekildi. Madam Mariya'yla karşı karşıya kaldı Zehra Hanım.

" —Onca uğraştın ama kız yine evde kaldı ha Madam?" diye soruyordu, Zehra Hanım.

Şimdi artık on beş yaşını bitirmiş olan kızının gerçekten de evde kaldığına inanan Madam Mariya söylediklerini yutmak gerektiğini düşünerek üzülüyor, bu üzüntüyle üç gün başını dışarı çıkarmıyor, kızına yeniden bağırmaya başlıyordu.

Zehra Hanıma ise söz dokunmadan geçiyordu. Bir zırhı vardı kadının, delip geçemiyorlardı. Madam Mariya'nın zenginliğine dayanarak onunla başa çıkacağını sanmakla aptallık etmişlerdi. Madam Mariya, Esperans'ın nişanlıdan ayrılmasının ayıp olmadığına bir inanabilseydi.

Zehra Hanım iyiden göbeklendi. Yürüyüşü tuhaflaştı. Arkadan bakıldığında yuvarlanıyor gibiydi gövdesi ama hiç kimse açıktan soru yöneltmeye kalkışmadı, Hidayet Bey için yaptıkları uyarının nasıl bir tepkiyle karşılandığını ve gerçeğin kendi değerlendirmelerinden ne kadar ayrı olduğunu gördüklerinden beri yeni bir sorunun getireceği yanıtı yutamamaktan çekiniyordu kadınlar. Tam bu sırada, kışın

ortasında, Sedat'ın okulu olmasına hiç aldırmadan; hastalıklar dolayısıyla iğnelerin en bereketli devresinde, "babaannem hastaymış..." dedi ağzının ucuyla Zehra Hanım ve her şeyi bırakıp köye gitti. Gitti yani, nereye gittiği belirsiz.

Dört ay süreyle her gün, onun görüneceği sabahı bekledi komşuları. Evinde hizmetçisi vardı, o yüzden kocasının ve çocuğunun perişan olması düşünülemezdi.

" —Binaenaleyh içi rahattır," dedi Hidayet Bey, kapının önünde babam kendisini yakalayıp da karısının nasıl olduğunu sorduğunda.

O sırada babasının yanında duran Eren, bu sözü çok beğendiğinden, akşamları yatma zamanının geldiği kendisine anımsatıldığında:

"-Binanay yatmayacağım" diyordu.

" —Binanay da yatacaksın, şinanay da canım! Yettin artık! Bize ders çalıştırmıyorsun."

Ağabeyleri de ablası da Eren'i anlamıyorlardı, zorluyorlardı.

Meydandaki çeşmenin musluğu bozuldu. Sular gürül gürül boşanmaya başladı oluğundan. Fransız yapısıydı çeşme. Yapıldığı günden bu güne kadar bir kez bozulmamıştı. Yalnız bizim meydandaki değil, kentin diğer yerlerindeki çeşmeler de yıllardan beri bir kez olsun bozulmamıştı. Kenti deniz bastığında, kendiliğinden çamurlu sular akıtmışlar, sonra, deniz gidince yatağına, susmasını bilmişlerdi. Oysa şimdi kuruydu hava. Güneş kızmaya başlamıştı. Yine de, meydandaki çeşme sonsuza kadar akmak ister gibi akıyordu. Çocuk oyunlarının en doyurucu kaynaklarından biriydi bu su. Eskiden toprağa karışır, çamur olurdu. Oysa şimdi durmasını bilmiyor, önüne gelen her şeyi katıp götürüyordu, nereye kadar?

Sular mozayık yatağa aktı. Sonra oradan taştı, Marangozlar Çarşısının taşlı sokağını kapladı. Çamurlar hemen küçük ellerde toplandı, ekmek oldu. Ortasına küçük parmaklarla bastırıldı araba tekerleğine dönüştü. Oğlanlar ikiye ayrılıp çamur savaşı yaptı. Hemen ardından, anaların uzayan sinirli çığlıklarıyla daha da korkutucu olan tokatlar

gelince, yinelenmedi bu çamur savaşları. Eren, bu günlerde ilk kez koptu eteğimden. Meydana daldı. O dolu dizgin daldığını sanıyordu ama, gerçekte, yıllar önce Sedat'ın yaptığı işleri verdiler ona sokağın çocukarı. Büyük bir coşku ve doyumla yapmaya koyulduğu işlerdi bunlar. Maçlarda kalede durdu. Çocuklara çamur taşıdı. Mahalle savaşlarında yedek taş bulmakla görevlendirildi. "Sizler öne geçin" denildiğinde, diğer yaşıtlarıyla, "kaçın" komutunu alana kadar kale gibi durdu, bekledi.

Omuzlarımdan bir çocuk düştü sonunda. Eren, uçmaya başlamasa da kanatlarını çırpıyordu artık. Bu yüzden yaşamımdamutlak özgürlük dönemi başladı. Bu özgürlük istendiği zaman deniz kıyısına, hatta daha da öteye, istenirse tümene kadar uzayan yolda piyasa yapmaktı. Esperans'tan alınan Yelpaze dergilerinin başında, yelpaze kızlarının sevda acılarını paylaşmaya çalışmaktı. Bunun için saatleri akıtmak, yatağın üstünde yuvarlanmaktı. Bu özgürlük döneminin çok uzadığı söylenemez. Sokak sokak dolaşmanın güzelliğini anlayamamıştım. Resimli roman kızlarının aşk acılarından başka hiç bir sorunları olmamasını yabancılıyordum. Yalnızca erkekler için acı çekiyordu kızlar. Oysa erkekler acı çekmiyordu. Onlar olağan yaşamlarını sürdürüyordu. Çok çok yaptıkları, engeller aşıldığında, kızlara sarılmak, güzel şeyler söylemek, sonsuz sevgilerini açıklamaktı.

Esperans, ancak kısa bir süre dertleşebileceği, anlaşabileceği bir arkadaş bulmuştu bende. Hemen ardından yine yalnız kaldı. Onu yalnız bıraktığıma pişman olmadım aptalın biriydi bu kız. Aptalca şeylere inanılmaz bir tutkuyla bağlı, üzülmeyi seven bir kör.

Nazmiye Hanım, yatağımı toplamadığım için, okuduğum kitapları darmadağınık bıraktığım için, elinde süpürgesi başıma dikiliyordu:

" —Büyüdün koca kız oldun, hâlâ düşmedin yakamdan"

Orta Okulu bitirmiş bir kız olduğumu belirleyen tek şey, artık kendime oyuncak bebekler yapmamak, bebek giysileri dikmemek biçiminde somutlaşmıştı. Ama, bebekler hâlâ çok ilgimi çektiği için sokağın iyi bir ablası olmaya yöneldim. Sokağın hep gelmekte, hep büyümekte olan çocuklarından kız olanları için bebekler yapıyor, bunlara

giysiler dikiyordum.

Büyümüş müydüm? Büyümüştüm. Bebeklerle oynamamalı mıydım? Oynamamalıydım. Oynamıyordum. Ağabeyimden dayak yiyordum. Annemi kızdırıyordum. Ağabeyimizin ikimize de haksızlık ettiğini düşündüğümüz için Akkan'la onu kızdıracak şeyleri düşünüyor, hazırlıyorduk. Sonra ikimiz de dayak yiyorduk. Akkan, erkekliğe alışmak için ağlamamaya çabalarken ben bir yandan gözyaşları döküyor, bir yandan da tükenmez ilenmelerle ağabeyimin sinirini büsbütün bozuyordum. Bu ilenmeler beni doyuma ulaştırıyor,kadın mantığına giderek erişiyordum. Zayıf olmayı ve bu zayıflığın gücünü kullanmayı başka ne zaman öğrenecektim ben?

Annem benim bu değişimimden korkuyordu. Kızının sıradan bir kadın olma yoluna girmiş olması kendisini tedirgin ediyordu.

Yaz ortasında Zehra Hanım döndü. Hayli zayıflamıştı.

" —Babaannemin hastalığı uzun sürdü de yoruldum, ondan zayıflamışımdır," dedi.

Tez zamanda topladı kendini. Uzun süredir suyu boşu boşuna akan çeşmenin oluşturduğu çamura kimsenin aldırış etmemesine şaştığını söyledi. Onarılamayacağı öğrenildi çeşmenin. O zaman suyunu kestirtti Zehra Hanım. Yeni oluşan su yolu, çarşının toprağını aşındırmış, derince bir oyuk bırakmıştı. Çamur, tez zamanda kurudu. Meydanın en serin köşesi kör kaldı. Arka sokaklarda oturan yoksul kadınlar su alabilecekleri başka ve daha uzak çeşmeler aradılar. Onların akşam alacasında meydandan çekilmeleri bile o kadar büyük boşluk oluşturmadı ama, çocuk çığlıklarını da yutuverdi boruya tıkanan takoz. Açık bir ağızda, dişsiz bir boşluk, ya da denize düşmeyen bir ışık, aysız bir gece, ters yağıp güneşe değen ve yokolan bir yağmur. Meydanın güler yüzünü sildi susuzluk.

Meydanın dibindeki evlerden birinde oturan hiç tanımadığımız bir adam kerpiç dökmeye başladı çeşmenin tıkanmasının hemen ardından. Maraş'tan gelmişti. Önce seyre gitti meydanın çocukları. Kerpiç dökme işi bitince, adam oğlunu nöbetçi dikti. Çocuklar başlarda pek

aldırmadılar. Oyun sandılar. Kerpiçlerin üstüne, birbirini ayıran dar aralıklara basarak koşmaca oynamaya kalkıştılar. Kerpiçler ıslaktı, ezilip dağıldı. Oğlan, elindeki odunu, çocukların bellerine, bacaklarına indirdi. Sopanın değdiği yer morardı. Annelerine, babalarına yakındı çocuklar. Onlar bunu çok ciddiye almadılar. Adamcağız, bir garip yoksul; evine bir göz oda daha ekleyecek sandılar. Kuruyunca kerpiçleri meydandan kaldıracak, çocuklar da oyun yerlerine yeniden kavuşacaktı. Öyleyse bunca şamata edilmesi için neden yoktu.

Oysa, yine büyükler yanıldı. Adam, kerpiç dökme işini para kazanmak için yapıyordu ve çocukları ve kendisi ve karıları ekmek yedikçe satılan kerpiçlerin parasından, para biriktirmek için yeniden kerpiç döktü adam. Sürdü iş. Çocuklar, kerpiç kurutma yeri olan meydanı unutmaları gerektiğini anladılar. Kimse onlara yardım etmeyecekti. Oyun, neresi bulunursa orada sürecekti.

14

Kent kaymaya koyuldu. Kaymanın nedeni büyümesiydi. Tümenin ardından Fenere doğru, Fenerden Antakya yoluna, Fransız Askeri Mezarlığının sol yanında kalan bataklığı kaplayarak tepelere yanaştı. Herkese kerpiç lazımdı. Kerpiççi, daha sık kerpiç dökmeye, kerpiç sıralarını darlaştırmaya koyuldu. Kazandığı parayla büyük bir apartman yaptırttı. Demiri az, kumu bol, çimentosu az tutulmuştu apartmanın. Ama üç katlı, her katta ikişer dairesi olan kocaman bir şeydi o günkü gözlerimizde.

Çocuklar, oyunlarını sokak aralarına kaydırmıştı. Bir zamanlar meydanda oynadıklarını söyleyen çocuklar vardı şimdi. Yeni gelenler yalnız sokak aralarını biliyorlardı. Kerpiç dökülen alan kısa sürede tümden yitiverdi. İtişip kakışan ellerin, koşturan bacakların altından, çekilip alındı. Meydan küçük bir üç yol ağzına dönüştü. Geriye kalan her boşluğa, kerpiççinin yaptırttığı apartman benzeri yapılar dikildi. Bu üç katlı yapılar ne kadar baştan savma yapılırsa yapılsın , yükseklikleriyle, öne çıkmış geniş balkon ve pencereleriyle, sokağın evlerinden daha görkemli göründü gözlere. Evler eskimişti. Pencereleri dardı. Duvarları kalındı. Odaları büyüktü. Yerleri taştı. Oysa onlar hiç böyle değildi. Başka türlü, yeni, göz kamaştırıcı... Bizim oturduğumuz evler yenildi. Bu evlerin yenildiğine en önce evlerde oturanlar karar verdi. O yüzden köhneleşti sokak. Eskidi daraldı.

O yıl liseye gittim. Başka bir kente. Sokağın kızlarına bebekler dikmeyi, o bebekleri giydirmeyi ardımdan gelen başka ablalara bırakıp, Eren'l kapının az ötesindeki köşeye salıp, bıraktım gittim.

Döndüğümde, Zehra Hanımın bir kız çocuğunu evlat

edindiğini söyledi annem. Hidayet Bey hiç ilgilenmiyormuş, adını anmıyormuş ama Zehra Hanım çok düşkünmüş çocuğa. Annemin bunu anlatışındaki gizli alayı anlamadım önce:

" —Ama Hidayet Bey Sedat'la da ilgilenmezdi ki anne..."

Başını salladı Nazmiye Hanım. "Doğru ya," dedi. Bunun doğru olmasından hoşnut kalmadığı belliydi.

" —Ama," diye ekledi sonra, benden bazı şeyleri saklamaya çabaladığını unutup: "Çocuk, hık demiş Zehra Hanımın burnundan düşmüş."

Zeynep'i ilk geldiğim gün gördüm. Hizmetçinin kucağındaydı. Haklıydı Nazmiye Hanım. Zehra Hanımla benzerliği çok belirgindi. Akrabası olduğuna da inanılabilirdi, ama bu kadar benzerlik fazlaydı doğrusu. Kollarını uzattı bana Zeynep, kucağıma geldi. Bir daha da inmek istemedi, ta Zehra Hanım gelip alana kadar.

" —İşte böyle," dedi Zehra Hanım. "Aptallık mı yaptım, akıllılık mı, bilmem ama, şu küçük çocuğu yoksulluktan kurtarayım dedim."

" —Kim bu çocuk Zehra Hanım?"

Teyzesinin torunuymuş, çok yoksullarmış, marazlıymış da kız. Acımış:

" —Alırım, okuturum. Hayrına girerim. Hem de Sedat'a kardeş olur. Herkes birbirine muhtaç. İhtiyarlığımda da bana bakar. Ana dedirtirim kendime. Hem kız evlat gibi var mı? Sedat'tan bile çok sevdiğim oluyor bazı bazı..."

" —Size de çok benziyor..."

" —Daha iyi ya... Evladımız o bizim, Hidayet'le benim."

Zeynep güzel giysiler giydi. Hizmetçi kadının kucağından inmedi. Sokağın tozuna toprağına bulanmadı. Arkadaşı olmadı. Yıllar sonra, okula başladığında parlak saten önlüğü, koca göbeğine yakışmıyordu. Karnının şişliği sıtmadan değil, aşırı beslenmedendi. Saçındaki kurdele, boyundan bir karış yukarılarda düzgün bağlanmıştı ve kendisinden ayrı bir yerde, yüksekte dalgalanıyordu. Kaşları düzdü. Kara saçları ince ve parlak iniyor, kulaklarının yanında dümdüz bitiveriyordu.

Tüm meydanların çeşmeleri tıkatıldı önce, ardından sıra meydanlara geldi. Onlar da yitti. Tıkandı. Apartmanlar yapılıyordu sürekli. Sara evini boşaltıp, büyük kızıyla birlikte Adana'ya oğlunun yanına gitti. Remziye Hanım büyük kızını evlendirdi. Sait Bey, dişini tırnağına takıp üç çocuğuna Antakya'da ev tuttu, liseye gönderdi. Bir ev daha açıldı. Çok bunaldı. Bunaldıkça unutmak için içkiyi artırdı. Belki de artırmadı da, bunaltısı arttığı için daha tez sarhoş olmaya başladı.

Esperans hâlâ evde oturuyor, annesinin yatak cdasında tüm bir günü akıtıyor, yelpaze dergisinden sonra çıkan resimli dergilerin hepsini alıyordu. Cahit Uçuk ve Kerime Nadir'in romanlarına bayılıyor, eline geçtikçe de Luis Charles Royer'in kitaplarını bitmez bir açlıkla okuyordu.

Isırganlar, İvon'un mezarına o günlerde yürümeye başladı. Çünkü Sara kızını yalnız bırakıp gitmişti. İvon'un aldırmazlığından yararlanan ısırganlar tez zamanda İvon'dan beslenmeye koyuldular. Geliştiler.

Madam Mariya, Sara'nın boşalttığı evi yıktırdı. Ekşi nar ağacını kestirdi. Molozların kaldırılması için kimseyle anlaşamadı, o yüzden evin tüm taşları, harçları oldukları yerde karma karışık kaldı. Eren'le arkadaşları, oyunlarını yok olan meydandan bu yıkıntıya taşıdılar. Coşkuyu burada sürdürdüler.

Nazmiye Hanım saçlarında çoğalan aklardan korkuya düştü önce, kısa sürede alıştı ama. Daha büyük sorunları vardı: Antakya'da okuyan üç çocuğuna bir hafta yetişecek kadar çok ama en ucuza çıkacak yemeklerin neler olabileceğini düşünmeye taktı aklını. Saçlarındaki akları unuttu. Onlar da yararlandı bundan, ısırganlar gibi, hızla çoğalmaya başladılar.

Küçük kız, Zehra Hanıma sevinç verdiyse de Sedat'ı mutsuz etti. Çok kıskanıyordu Sedat kızı. Zeynep, hizmetçiye de yorgunluk verdi. Hidayet Bey hiç ilgilenmedi Zeynep'le. Kız da köşe bucak kaçıyordu ondan.

Komşular Zehra Hanımla ilgilenemeyecek kadar kendi sorunlarıyla doluydu. Çocuklar bu arada ve her arada büyüyordu.

15

Kent duvarlarını yıkıp büyümeye koyulduğunda kıyıda tuttuğu düzlükten de uzaklaşmaya başladı. Tümenden ötesi Fenere kadar olan yerleri belediye parasız olarak dağıttı. Bir seçim öncesiydi. Kendisine arsa verilen kişi, beş yıl içinde evini yapmak zorundaydı. İlk günler, öbek öbek insan doldurdu dağıtılan alanı. Herkes inanılmaz bir telaş içinde elinden kaçıvereceği, bir gecede tozunun bile kalmayacağı korkusu ile gidip arsasının yerini saptadı, sonra çepeçevre çomaklar çaktı iple çevirdi.

Hızır Efendi, küçük izbe doğramacı atölyesinde bir süre için bıraktı çocuklara topaç yapmayı. Oturaklı iskemle yapıp çingene pembesi, türbe yeşili ve patlıcan moru boyalarla süslemeyi de bıraktı. Ufak tefek onarım işlerini boşladı. Bilek kalınlığında düzgün sopalar kesti, uçlarını sivriltti bunların. Hazır demetler oluşturdu. Bağladı. Ev yeri alanlara bu kadar kolaylık gösteren başka kimse yoktu. Beklemek, biçimini anlatmak, sonra gidip almak, yok. Şu kadar metre kare ev yeri için şu kadar çomak. İpi de başka yerde aramaya gerek yok. Hızır Efendide ölçülmüş, kesilmiş, kangal yapılmış bekliyor.

Böylece, kentteki insanlar dört kümeye ayrılıverdi hemen. Birinci küme, dağıtılan yeri beğenmeyecek kadar yukardaydı. Gereksinimi yoktu. Bıraktı, fakir, fukara sebeplensin diye. Üstelik öyle küçücük yerlerde oturamazlardı bunlar. Bu küme çok kalabalıktı, yani gelir düzeyleri çok farklı insanlardan oluşuyordu, o yüzden bir daha edinivermek isteğini de duyanlar olmadı değil içlerinde, ama çekindiler. Dönüp bakmazmış gibi yaptılar. İkinci kümedekiler kendi oturdukları babadan kalma evlerine bir ev daha eklerlerse sınıflarının yükseleceğini sanan orta halli esnaf kümesi ve kentin yerlisiydi. Kent büyüyor, insanlar mantar örneği çoğalıyordu. Şimdi ne kadar kötü görünse de dağıtılan yerler, ilerde para ederdi. Üstelik

işlerine ortak, evlerine ortak çocukları vardı. Torunları yetişiyordu. Bu yıl bir kat, daha sonra ikinci. Allahın izniyle elbet... Dahası da vardı, sonradan satılır, az daha diş sıkılır, her çocuğa ayrı bir ev açılırdı. Evlatların hayır dualarını almak, mezara gelmeleri, şöyle minnetle bir fatiha okumaları .. Gözleri doluyordu bunları düşündüklerinde. Mal sahibi olmanın mezarlarında bile kendilerini mutlu kılacağına inanan insanlardı bunlar.

Daha sonra, bir ev edinmek için canlarını dişlerine takmaya hazır olanlar geliyordu. Doğru dürüst bir hesap yapsalar kendilerine olan güvenlerinin yıkılacağından korkuyorlardı. Beş yıllık süreye güveniyorlardı. Çocukların boğazından, her tür gereksinmelerinden kesmeye hazır olan, gözü, beş yıl sonrasından daha yakını görmeyenler.

Son kümedekiler bunu bile göze alacak kadar kendine güvenemeyenlerdi. Sait Bey bunlardandı. Nazmiye Hanım bir süre direndi, kocasının direncini kırmak için gitti, Hızır Ustadan çomakları ve ipi bile satın aldı. Böylece kocasını yüreklendireceğini düşünüyordu. Oysa bunun hiç bir yararı olmadı. O zaman, "gündelikçilik yaparım, oradan gelecek parayla ağır aksak da olsa bitiririz, bir evimiz olur." diye tutturdu. "Çalışmak ayıp mı?" Kendisi inanıyor muydu söylediklerine, bilinmezdi ama Sait Bey, karısının bu üstelemelerine hiç aldırmadı. Böylece, kentte sayısı pek az olan o son kümeye girdiler onlar...

Daha sonraki günlerde, Nazmiye Hanım yapıların başladığı kazılmış yerlerden geçerken ağlamaklı oldu. Bir kısmı yerini seven bitkiler gibi hemen boy vermeye başlamıştı evlerin. Bir kısmı cılızdı, ama büyüyordu. Bazıları da Hızır Ustanın kararmaya, çürümeye başlamış çomaklarından kopmuş, yerlerde sürünen liflenmiş, çamurlanmış ipleriyle şaşkın ve yalnız. Küçülmüş gibiydi bu yerler. Evler ortaya çıkmaya başladığında salt toprak olarak kaldıkları için kabuklarına sinmiş, utanmışlardı. Nazmiye Hanım, yalnızca hızlı boy atanları görüyordu nedense. Kalakalan toprak parçaları gözüne değmiyordu. Ona daha da acı geleni, Remziye Hanımın evinin de hızlı boy atanlardan biri olmasıydı. Eve döndüğünde Sait Beyle kavgaya tutuşmak için öfkesinin iyice bilenmiş olduğunu ayrımsıyordu. Yalnız, dikkatli olmak gerekti; bu konudaki kavgalarını kimse duymasın. Karı kocanın bu yüzden

birbirlerini yediğini kimse duymasın. Kimse. Kol kırılsın....

Ertesi sabah Remziye Hanım ön veya arka balkonun penceresinden sarkıyor, Nazmiye Hanıma sesleniyordu. İyi yürekliliğini kanıtlamak için dudaklarını kıvırıp gözlerini kaydırarak:

" —Tüh bacım," diyordu. "Keşke Sait Bey inatçılık etmeseydi de siz de bir yer alıverseydiniz. Bizimki gibi sizinki de çıkardı ortaya. Zaten demişler ki.. Allah evkuranla ev yapanın yardımcısı...Sahiden de yardımcı oluyor Allah."

Nazmiye Hanım ödün vermiyordu:

" —Sait diyor ki, ben dört tane çocuk yetiştiriyorum. Hepsine yüksek tahsil yaptırtmak boynumun borcu. Ötesi benim işim değil. Kendilerinin işi. Hem, diyor, çocuklarımın kursağından kesip taşa demire para saçamam ben."

Remziye Hanım'ın çocukları iyi okumuyordu. Büyük kızı Enstitüyü bitirmiş, yenilerde de evlenmişti. Ortanca kız Nazmiye Hanımın kızıyla Orta Okula başlamış, sınıfta kalmış, Akşam Sanat Okuluna yazdırılmıştı. Hiç iş yapmayı sevmeyen bir kızdı. Oğlan da onun gibi. En küçük kız, ilkokul üçte, ne olacağı belli değil daha, yine de şimdiden söylüyor gözleri okumayacağını. Fındıkçının biri, şimdiden. Balkona yüzü koyun uzanıp, demirlerin arasından çıkarıyor başını, beş yaşından beri. Peltek peltek bağırıyor aşağıya:

" —Sait Bey amcaaa! Sen ne zaman Nazmiye Teyzeyi boşayıp beni alacaan?"

Bu sözü babası söyletiyordu kuşkusuz, ama, daha ilkokul üçüncü sınıfta okuyan kız, annesiyle birlikte konken masasına oturmak için olmadık edepsizlikleri yapıyor, sümüklerini akıta akıta ağlıyor, sonra yine annesini kızdırmak için, akan sümüklerini yalıyordu. Annesi ya da bir başkası, her hangi bir nedenle masadan kalksa hemen onun yerine oturuyor, kağıtları sıralıyor, çıkmış her kağıdı izliyor, kusursuz oynuyordu. Frapta da iyiydi. Pokerde de. Babasıyla karşılıklı Prafa oynuyordu. Ders çalışmasına gerek olmadığını hemen anlamıştı. Babası okulun başöğretmeniydi.

Böylece iki kadın da kendi iyi yüreklilikilerine inanarak, ama karşısındakini kötü niyetli görerek, birbirlerini iğneleme faslını sürdürüyor, az sonra doğal komşuluk ilişkileri içinde, birbirlerine gerçekten yakın olduklarını

söylüyor, buna da yürekten inanıyorlardı.

Yine de bu iki kadının değer verdiği şeyler değişmeye başladı. Her biri kendi yolunun doğru olduğuna inanmak zorundaydı, inanıyorlardı da.

Remziye Hanım:

" —Sanat iyi..." diyordu. "Ne varmış memurlukta? Senin kocan da memur, benimki de. Ne olduk? Eşeğin kuyruğu . Oğlanı Sanat Enstitüsüne vereceğiz gelecek yıl. O bitirene kadar evimiz de biter. Oğluma güzel bir dükkan açarım emekli ikramiyemle diyor Vahdet. Okumak da neymiş?"

Zehra Hanıma gelince, o, Sarıseki yakınlarında kırk dönüm mazılık satın aldı. Bu alış, bedelsiz bir ev yeri için bir kadının yürekli, bir diğerinin yüreksiz davrandığı günlerde olmuştu. İkisini de şaşırttı Zehra Hanım. Neden böyle bir yer satın aldığını sorduklarında, yalnızca güldü. Bu gülüşün altındaki uzun süreli hesaplılığın ne olduğunu çözemeyen kadınlar büsbütün tedirgin oldular. Yeni aldığı yeri de kocasının üstüne yaptırtmadığı için eleştirdiler. Oysa evi kocasının üstüne yaptırdığı için bir zamanlar onu aptallıkla suçlayan da kendileriydi. Hemen unuttular bunu ve karşı çıktılar:

" —Biti kanlandı iyiden iyiye. Öyle ya, artık Hidayet Bey gibi bir kocayı ne yapsın Zehra Hanım. Herifin kıçına tekmeyi atmak için fırsat kolluyor."

Eğer doğruysa bu söz, biti, gün geçtikçe daha çok kanlanıyordu Zehra Hanımın. Artık Hidayet Beyi sık sık görmüyordu bile. Aynı evdeydiler ama, adam, evin en uçtaki odasında kalıyordu, eve girip çıktığı saatler hâlâ belli değildi ve odasına girdikten sonra saatlerce burnunun ucunu bile göstermiyor, ne yaptığı da anlaşılmıyordu.

Aynası vardı Hidayet Beyin. Öyle böyle değildi büyütme gücü. Neyin önüne tutulsa tanınmaz hale getiriyordu. Sedat bile korkmuştu bir gün. Yüzüne bakmak istemiş, yüzünden taşıp ötelerde bir yerlere uzanır gibi büyüyen bir gözle karşılaşınca, içini bunun gerçek olduğu korkusu doldurmuştu.

Yalnız ayrıcası değildi Hidayet Beyin duyanlara çekici gelen. Bir çantası vardı. İçinde bazı ilaçlar, bisturiler, pensler, törpüler vardı ama en çok da makaslar vardı. Sivri uçlu, çok sivri uçlu, incecik, kût, kısa ağızlı makaslar.

Sedat, babasının makas koleksiyonu yaptığını sanıyordu. Bir ara çocuklardan bazısı Sedat'ı yüreklendirmeye çalıştı, o makaslar o kadar çoksa, babası farketmeden bir tanesini alsın, getirsin istediler. Başlarda Sedat'ın karşı çıkışındaki zayıflıktan umutlanmadılar değil. Ama tez anladılar, Sedat ağabeyleri darıltmaktan korktuğu için sertçe karşı çıkmıyordu ama, babasından çok korkuyordu. Yani, koleksiyonunun bozulması için Sedat parmağını bile kımıldatmayacaktı.

Hidayet Bey eve geldiğinde uyumayanlar varsa, onlara sertçe hiç ses çıkarmamalarını söylüyordu. Eli kayıyordu ses çıkarsa. Oysa ince iş yapıyordu. Yemeği odasına götürülüyor, kapı vuruluyor, onun açması beklenmeden bırakıp çekiliniyordu. Bu işi Zehra Hanım yapmıyordu artık. Zehra Hanım eve geldiğinde çoğu zaman kocasının yemeği verilmiş oluyordu. Geriye kalan ev halkı Hidayet Beyin en uzağındaki odada toplanıyor, Zehra Hanım, hizmetçisiyle sofraya oturuyor, Sedat o sırada yemeğini yemiş, halının üstünde yuvarlanarak derslerini yapmaya koyulmuş oluyordu. Derslerine, çalışır göründüğü zamandan daha az zaman ayırıyordu gerçekte. Pekos Bill dergisinin elindeki tüm sayılarını bir kez daha okuyor, uykusu gelene kadar dersinden tek sayfa çevirmeden oturduğu oluyordu ama, annesi hoşnuttu oğlundan, oğlan saatlerce dersine çalışan çalışkan bir çocuktu.

Öte odada Hidayet Bey, ince iş yapıyordu! Bacaklarının, kollarının kıllarını teker teker aldıktan sonra, yüzüne ve kollarına, ışıltılı bir yanıklık veren losyonlarını, ilaçlarını sürüyor, favorilerini düzeltiyordu, makaslarla. Çok parlak bir ışığın altında milimetrik ölçülerle düzeliyordu favoriler. Alnına dökülecek saç büklümünün uzunluğu ve kıvrımları da milimetrikti. Kim ayrımsıyordu bunca özeni kendisinden başka ve nasıl bir doyuma varıyordu bundan Hidayet Bey?

İşlerini bitirdikten sonra, ilacını alıyor, bazan yatağına gidecek gücü bile yitirerek, gözlerindeki parlaklığın baygın bir sarhoşluğun matlığına dönüşmesini, gövdesinin ılık, huzurlu bir yaz sonu denizinde okşanır gibi dingin bir

gevşekliğe teslim olmasını bekliyor, sonrasını da anımsamıyordu.

Zehra Hanım, eve çok geç döndüğü geceler, kocasının kapısını birkaç kez tıkırdatıyordu. Hidayet Bey kendinden geçmemişse hemen bağırıyordu:

" —Defol... Defol pis orospu. Kimin koynundan çıktıysan, oraya, yallah! Evime ayak basma benim. Odama da ayak basma..."

Sesi çıkmazsa eğer, o zaman yavaşça odaya giriyordu Zehra Hanım. Kocası yatağında değilse, koluna girip yatağına kadar götürüyor, yatağın içine itiyordu. Sevgi değil, ilgi bile yoktu bu davranışında. Hastane günlerinden alıştığı görev duygusuydu kendisine bunları yaptırtan. Bu sırada, kocasının kısacık donuna tiksinerek bakıyordu. Evde hep donla dolaşıyordu Hidayet Bey. Yaz ve kış. O kısacık, karı donuna benzeyen donlardan başkasını giymiyordu.

Bunlar, hizmetçi kadının sokaktaki komşu kadınlara anlattıklarıydı. Kadın, konuştuğu sürece, başını elindeki dantelden kaldırmıyordu. Baş örtüsünün uçlarından birini ağzına alıyor, sözcükleri, o ıslak tülbentten süzülerek çıktığı için, ıslıklı bir ıslaklıkla uzuyordu.

" —Zavallı ablam, neler çekiyor, ben olsam..." diyordu.

Kocası, üstüne kuma getirmiş bir kadındı bu. Kuma ağır basmış, kadın üç çocuğunu ağlayarak bırakmıştı kocasının evinde. Zehra Hanımın evinde bir çatı bulmuştu sığınacak.

Kadınların hepsi de kendilerinin izlemesi gereken doğru yolu saptayamıyor ama bir başkasının nasıl davranması gerektiğini biliyordu. Belki de kendi doğrularını bulamama yeteneksizlikleri, başka yeteneklerinin gelişmesine neden oluyordu. Yeterli değildi bu, çünkü her biri kendi kaderini boyun eğmişlikle sürdürüyordu.

16

Seçimler yapıldı. Zehra Hanım büyük üzüntü duydu sonuçlardan. Bu üzüntü, günden güne uzaklaştığı komşularına yaklaştırdı kendisini ister istemez. Biraz atıp tutmaya, içini soğuttuktan sonra da yeniden umutlanmaya gereksinimi vardı. Salt Bey, ona iyi bir dost oldu bu günlerde. Karşılıklı oturuyor, Menderes'e atıp tutuyorlardı. Birbirlerinin kızgınlığını çoğalta çoğalta, bitmez tartışmalara daldılar. Nazmiye Hanım da hiç eksik kalmıyordu bu tartışmalardan. Salt Bey kadınların uluorta ve tutarsız söz yığınlarını gülerek dinliyordu, yine de bu sözlerde onun da yüreğini soğutan bir şeyler vardı. Kızgın bir saçtı yürek. Üstüne damlayan suyun serinliği yoktu ama cazırtısı doyum veriyordu.

Nazmiye Hanım, bir gün dayanamadı; kocasının dizleri, dirsekleri yamalı pijamasını sokağa çıkarıp, pantolonu bel lastiğinden, ceketini de omuzlarından tutarak salladı:

"-Bu pijamayı o boyalı saçlı Menderes'e göndereceğim. Görsün de memurunun ne halde olduğunu anlasın. Kıssın çenesini. Hiç değilse milleti kuru sözle oyalamaktan vaz geçsin. Utansın azıcık. Utansın!"

Gözleri, o sırada yukarı katın balkonundaydı. Başbakan oradaymış da, yüzünü göstermeye korkarak Nazmiye Hanımı dinliyormuş gibi. Gerçekte Nazmiye Hanımın derdi, bu yakınmalarını Remziye Hanımla kocasına duyurmaktı. Onların Menderes'i ve partisini tutmalarına kızmıyordu, hayır bu değildi kızgınlığı, neden tuttuklarını çözümleyemiyordu. Buydu neden. Kendisinin Paşayı tutması için kızgınlıktan başka bir nedeni olmadığının farkında değildi.

Nazmiye Hanım, İkinci Dünya Savaşının ilk yıllarından başlayarak,tüm savaş yıllarını, köylerde geçirmiş bir öğretmen karılığının akla gelidik gelmedik tüm zorluklarından geçmişti. Çocuklarının açlığını kuru üzümle ve kendisinin evde yaptığı, yarı pişmiş, yarı çiğ nohut

leblebileriyle geçiştirmeye çalışmıştı. Oğlanların pantolonlarının içine giydireceği donları bile bulamadığı yıllar olmuştu. Ancak bu eve geldikten sonra, evin kirası da ucuz olduğu için, Amerikan bezi alacak, onları kireç kaymağına yatıracak, ağartıp don dikecek kadar düzelmişti durumu. Ama bu adamlar geldiğinden beri...Düzelecek demişlerdi, her şey düzelecek...Hiçbir şeyin bedeli geriye gitmiyordu. Hiçbir şeyi bir gün öncesinin fiyatıyla almak olanağı yoktu. Eskiden, Paşa hiç değilse memuruna kumaş dağıtırdı, bunların düşündüğü bile yok.

Hangi anne ve baba çocuklarının ilk mürüvvetini, sünnet mürüvvetini görmek istemezdi? Oysa Nazmiye Hanım bunda da burukluk duyuyordu. Bunun nedeni de baştaki Menderes. Memurun üç kuruş maaşını dört kuruşa çıkaramaz mıydı istese? İstemiyordu ama. O yüzden Alkan Orta sona geçtiği yıl, Akkan da İlkokulu bitirdiğinde, ikisininkini birden köyde kestirtivermişti Nazmiye Hanımın ağabeyi. Davulcu bir iki dönenmiş, zurnacı tam bir hava bile çalmamış, çekip gitmişlerdi. Bir sünnet fesi bile koyamamışlardı oğlanların başına. Yaldız serpmeli bir fes. Menderes'in yüzünden. Hem, ikinci mevki trene de binmemişti daha. Bunun da sebebi Menderes'ti...

Zehra Hanım da karşıydı yönetime ama, onun sorunları Nazmiye Hanımın sorunlarından farklıydı.

Sedat tüm bir gün için tutulmuş taksiden inmemişti akşama kadar. Saten giysisi, kırmızı pelerini, Maaşallah yazılı takkesinin ortasında parlayan, sallandıkça göz alan beşibiryerdesi, göğsüne takılıp entarisini aşağıya doğru çekiştiren altınlarıyla gün boyunca aklına esmiş arkada, aklına esmiş sürücünün yanında oturmuştu. Yanına aldığı arkadaşlarını canı sıkılınca arabadan indirmiş, kimse de kaşıyla gözüyle olsun "ayıptır" dememişti. İndirdiği çocuklar bile alınmış görünmemişlerdi. Üzülmüşlerdi kuşkusuz, ama bunu belli etmemeye çalışmış, ellerinden birini ağızlarına sokarak ya da ağızlarının açıklığındaki bir

hayranlık anlatımını gizleyemeyerek Sedat'ın gözünün içine bakmışlardı. Kapının önünde bitmez havalarla davul, zurna çalıyordu. Sedat en uzaklara gitme komutunu veriyordu. Sürücü gaza basıyordu. Deniz kıyısından gitmek istiyordu. Denizin ağır kokusu pencerelerden sızıp arabanın içinde çörekleniyordu. Sık sık da evin önünden geçilmesini istiyordu Sedat. Süslü arabanın alt ya da üst köşeden kıvrıldığını önce çocuklar ayırmsıyor, onların arasındaki kıpırdaşma ve bu kez bindirilecekleri umuduyla bağrışmaları, çalgıcıları uyarıyor ve davul da zurna da patırtıyı artırıyordu. Sedat sürücüye durmamasını, hızla geçip gitmesi komutunu verince,sürücü kornayı fiyakalı ve şımarık öttürüyor, Sedat oturduğu yerde ardına iyice dayanarak evin önünden ayrılamayan çocukların gözlerinden akan eriyik haldeki binme isteğini görmezden gelip, hızla çekip gidiyordu.

Demek, Nazmiye Hanım hepten haklı değildi neden olarak gösterdiği şeylerde. Zehra Hanım onun ezildiği şeylerin altında ezilmiyordu. Çocuğuna karşı görevini bir güzel yapmıştı Zehra Hanım. Şehzade modeli sünnet giysisi içinde geçen bir günü, bir şehzade nasıl yaşarsa öyle yaşatmıştı oğluna.

Yine de karşıydı baştakilere. Şimdilik İlçe Yönetim Kurulundaki bir doktoru gözünün tutmadığını söylüyordu. Partinin içinde hep o tip adamlar vardı. Peki ama nesi vardı bu adamın?..

Köylülerin en kolay gittiği doktordu. Çok gerekmedikçe ondan başka bir doktora gitmeyi istemezdi köylüler. Adam, para için sıkboğaz etmiyordu köylüleri. Ne verirlerse alırdı. Sert davranmazdı. Çoğukez eczaneye bile göndermezdi. Varsa ilaç örneklerinden verirdi. Parayla verirdi bu örnekleri, yine de bu davranışı köylülere güven verirdi. Tatlı dilli, yumuşacık bir adamdı. Karısı oyun arkadaşlarıydı Nazmiye Hanım ve diğerlerinin. Sürekli bir oyun arkadaşı değildi, ancak daha yüksek oynayan arkadaşlarını bulamadığında oynardı bizimkilerle. Hiçbir zaman da onları evine çağırmamıştı. Her gelişinde değişik giysiler olurdu sırtında. Şaşar kalırdı hepsi. Hatta Madam Mariya bile şaşardı kadının o kadar çok giysisi olmasına. Evet, Esperans bir zamanlar her gün bir giysi dikerdi kendine ama, Esperans'ın babasının kocaman bir kumaş mağazası

vardı. Sonra, dikiş için para vermezdi Esperans. İşini kendi görürdü. Oysa bu kadın, eteğindeki sökük için bile giysilerini terziye gönderiyordu duyduklarına göre.Ayrıca çantaları, ayakkabıları, girdiği yeri sarıp dolduruveren, ağır yapışkan kokuları...Ne kadar beğenmemeye, kadının kendisi için çok para harcamasını ayıplamaya çalışsalar, onun kendinden sarı saçları, mavi gözleri dilini alt damağına bastırarak oluşturduğu şımarık peltek konuşması karşısında bir tür aşağılanmış oldukları duygusundan kurtulamazlar, kadının evlerine gelmesinden sevinç duyarlardı.

Zehra Hanım,bu kadınla oyun oynadıkları için kızıyordu komşularına. En çok Nazmiye Hanım'a kızıyordu. Haydi Remziye Hanımlar, kadının kocasıyla aynı partiyi tutuyordu, o yüzden kuyrukları birbirine bağlıydı, Madamınsa sağı solu belli değildi, ya Nazmiye Hanıma ne oluyordu? Kadının onları hor gördüğünü, evine almaya yanaşmadığını görmüyor muydu? Madam Mariya'ya kızmıyordu. Madam Mariya'nın aklı, kendilerinin akıllarının erdiği işlere ermez, onun aklının erdiği işlere de kendi akılları ermezdi. Madam Mariya aklının ermediği işlerde herkese evet demeye hazırdı. Başka hesaplar içindeydi o. Varsın öyle olsun. Ama, Nazmiye Hanıma yakışmıyordu bu yaptığı.

Nazmiye Hanım, gözlerini aça aça soruyordu:

"-Nedir bu kadınla, daha doğrusu kocasıyla alıp veremediğin a Zehra Hanım? Partisini tutmuyorum ben ama adam pek âlâ, iyi bir adam. Sen de amma yükleniyorsun ha..."

"-Ben yüklenmiyorum. Siz o adamın suratına bakıyor, bir şey sanıyorsunuz."

"-Yoksa bir eski kuyruk acısı falan mı bacım? Hastaneden, mastaneden?"

Tam ortasına mı basmıştı parmağını Nazmiye Hanım? Hiç yanıt vermemişti karşısındaki. Eteği bir sağa, bir sola savuralarak, kalçalarının kızgınlığına uyarak dalgalanmıştı ardında.

Nazmiye Hanım, konuşmayı her zaman olduğu gibi, kocasına aktardı:

"-Bir şeyler var Sait. Bu doktorla Zehra Hanım arasında bir şeyler geçmiş."

"-Sana ne karı...Olmuş, geçmiş. Bırak şu herkesin

işine burnunu sokmayı."

"-Yahu ne biçim adamsın, bir şeyin aslını öğrenmek neden başkasının işine karışmak olsun?"

Belki de bu soruydu kadınlarla erkekler arasındaki fark. Kadınlar her şeyi öğrenmeye hakları var sanıyor, o yüzden ayrıntıların içinde yitip gidiyor, büyük şeylere ayıracak zamanları kalmıyordu. Belki akılları da.

Bir akşam üzeri, yemek masasının başında bir öyküyü belki de onuncu kez anlatmaya çalışan, anlatırken anlattığı şeyleri unutup çenesini avucuna dayayarak anımsamaya çalışan Sait Beyi, yapay bir ilgiyle dinlediğimiz sıra, sokağı sesler doldurdu. Bu seslerin içinde en belirgin olanı Zehra Hanımın sesiydi. Annemin, çıkmayın, bakmayın diye gözleriyle kollarıyla yaptığı uyarılara kimse aldırmadı. Kapı açılır açılmaz da en önce Eren, bacakların arasından sıyrılıp Zehra Hanımların evine kadar koştu. Daha önce gelmiş olanlar kapının önünde bir çember oluşturmuştu.

Bizler daha yarı yola gelmeden, Eren yüzgeri döndü:

"-Zehra Teyzeyi polis amcalar götürüyor..."

Zehra Hanım, saçı başı dağılmış, bağırıyordu. Silkinip tombul kolunu polisin elinden kurtarmak istiyor, iki de bir bu devinimi yineliyordu. Anlaşılabilecek gibi değildi konuşulanlar. Ama çok söz edilmiyordu ortada. Sürekli yinelenen birkaç söz...

"-Yolcu memnun, hancı memnun," diyordu Zehra Hanım. "Kime bir kötülüğüm dokunmuş benim? Sorun bakalım şimdiye kadar kimseye kaynatılmamış iğneyle iğne yapmış mıyım,kimseden fazla para almış mıyım? Size ne..." Yineliyordu "Size ne, diyorum!.."

Biz evin önüne varıncaya kadar Zehra Hanım götürülmüştü bile. Sedat ağzı açık, burun delikleri ve gözleri kızarmış ağlıyordu. Hidayet Beyin görünümü şaşırtıcıydı; ayağına bir pijama pantolonu geçirmişti ve ayakta öne, arkaya sallanıyordu. Sarkaç gibiydi gövdesi. Gözleri iki ince çizgi görünümündeydi, yarı aralık. Ama, en çok dikkati çeken şey, yüzündeki o gizlemeye çalışılan hoşnutluk duygusuydu. Karısıyla birlikte gitmek isteseydi, polislerin ona engel olmaları söz konusu değildi ama o

karısıyla birlikte gitmeyi aklına bile getirmemişti herhalde. Şimdi, karısının şamatası kesilince kendisini toparlamaya çalışıyordu:

"-Seyir bitti, hepiniz defolun artık!.."

Sedat'ı kolundan sertçe çekti, kapıyı çarptı. Hizmetçi kadın, ablasının ardından koştuğu için gerilerde kalmıştı, o da içeri giremedi. Kapıyı çalacak kadar da yürekli değildi. Kapının dibinde çömelip, kollarını koynuna soktu, sessizce ağlamaya başladı.

Kapı çarpınca, herkes dondu bir süre. Sonra, kendilerini toparlayanlar evlerine doğru yürüdüler ağır ağır, bizler de artlarına takıldık, çember çözüldü.

Remziye Teyze mırıldandı:

"-İğne yaptığı birini öldürmüştür. Kan yerde kalır mı? Pis şarmuta. Hangimizin evine polis geliyor? Sokağın da adını kirletti bu karı. Oh olsun!"

Kimse sesini çıkarmadı. Annem, Remziye Teyzenin ciddi olduğuna inanmak istemiyordu. Eğildi, yakından yüzüne baktı. Remziye Teyzenin hıncı, yüzüne yazılıydı sanırım, sesini çıkaramadı Nazmiye Hanım. Şaşkındı.

Ama, kapıdan girince, daha fazla dayanamadı, derin bir soluk verişiyle:

"-Bok Karı..." dedi.

Bu söz, suçunu hâlâ öğrenemediğimiz Zehra Hanıma değil, Remziye Teyzeye söylenmişti. Ya Zehra Hanım gerçekten birinin zehirlenip ölmesine neden olmuşsa? Öyle bile olsa Remziye Teyzenin sevinmesi için bir neden yoktu. Hiçbir neden...Çekişmeleri hangi boyutlarda olursa olsun, büyük bir kine dönüşmesinde sakatlık vardı. Belki doğruydu Remziye Teyzenin böyle düşünmesi. Ben daha yeteri kadar büyümemiştim. Büyükleri anlayacak kadar büyük değildim daha.

"-Yatın artık, yarın okul var. Kimseyi kaldırmam bakın..."

Nazmiye Hanım bunları sert sert söyledi ama hemen ardından gülmeye başladı. Herkes güldü. Çünkü bizler artık İskenderun'da, ortaokulda okumuyorduk. Üstelik tatildeydik.

Ertesi gün öğleden sonra uğradı Zehra Hanım. Kucağında Zeynep vardı. Uzun süre hasta yatmış insanların halsiz, solgun görünümü içindeydi. Zeynep, elindeki

bisküviyi kemirmek istiyor ama yemek istemiyordu. Koparıp ıslattıktan sonra yerlere tükürüyordu. Ağlamak istediği belliydi çocuğun. Zehra Hanım sonunda kızdı, kucağından indirdi, kıçına bir tokat patlattı:

"-Sus be kızım. İki laf edeceğim altı üstü."

Anneme döndü:

"-Şuncağızı da başıma bela ettim. Keşke olmasaydı."

Annem bu "keşke olmasaydı"nın üstünde durabilirdi ama durmadı, durmak istemedi:

"-Geri ver bacım...Bakamıyorum de. Bu zor bir iş. Bilmiyor musun, Fotoğrafçının Lamia Hanım dişini sıktı sıktı, sonunda pes etti. Gecem, gündüzüm belirsiz, çok yoruluyorum, de. Yalan da değil ki."

Zehra Hanım bu sözleri duymazdan geldi:

"-Gece başıma gelenleri gördünüz değil mi?"

"-Valla...Bir şeyler gördük ya, ne oldu ne bitti anlayamadık. Hidayet Bey de canı sağ olsun, bir şey sorulacak adam değil."

Korkarak baktı yüzüne Zehra Hanımın.Annem o anda, yeni bir tartışmanın çıkmasını istemeyen o pek kadınca duyarlığı içindeydi.

"-Haklısın. İyi ki sormadınız. Zaten koca olsa...Allah aşkına Hidayet koca olsa bırakır mıydı karısını tek başına. N'aparsan yap, der gibi. Polisler bile bu işe şaştı. Nasıl bir herif bu seninki abla, dedi bir tanesi. Doğru söyledi. Nasıl bir herif bu, benim paralarımı yerken iyi. İlaçlarını..."

Kesiverdi birden. Derin derin soluk aldı:

"-Sizin doktorun işi," dedi. "Boşuna söylemiyordum, alçağın biri bu herif diye. İşte beni sonunda konu komşuma da müşterilerime de rezil etti. Bir şey çıkmaz bu işten, çıkmaz ya, yine de insanların kötülüklerini anlamak kötü şey. Kandırması daha iyi insanın kendini. İşin içine parti işi girince.."

Dayanamadım:

"-Zehra Teyze ne oldu, ne istiyorlar sizden anlatsanıza."

"-Hep doktor Hilmi Beyle o pis herifin çekişmesi yüzünden bu. Hilmi Beye diş geçiremeyince, diş geçireceği birini bulması gerekiyordu adamın. Eh, işte en kolayı da bir kadınla uğraşmak. Bir defa yolda karşılaştık. Köpek gibi hırladı üstüme. Yok ruhsat almamışım da,ruhsatsız iğne

yapıyormuşum da...Beni sürüm sürüm süründürecekmiş de...Hoşt köpek...Tabii böyle diyemedim. Dün akşam akıllarınca suçüstü yapacaklar. Ben o gelen polislerin hepsine iğne yaptım be. Bugün bebesi hasta olsa, dün geceki polis, yine bana gelir. Başkasına gitmez, bana gelir. Neyin suçüstü bu? Herkes memnun benden. Ruhsatmış... Neyin ruhsatı? Neymiş ruhsat? Altı üstü bir kâğıt parçası."

Anlaşılması öyle kolay değildi söylediklerinin. Hilmi Beyle diğer doktorun çatışmasından Zehra Hanıma neydi, neden onu sıkıştırıyorlardı? Herhalde olay çok önemli değildi, önemli olsaydı Zehra Hanımı neden bıraksınlar? Ne oluyordu peki eve gece gelmeler, bağıra çağıra götürmeler? Gündüzleri kim bitirmişti? Yoksa doktor, Zehra Hanımı komşularına karşı küçük düşürtmek istemişti de o mu hazırlatmıştı böyle bir götürmeyi?

"-Geçti, geçti artık, her şey geçti," dedi annem. "Allah doğruyla. Sen gönlünü temiz tut. Bak işte aldığın dualar önüne geldi, seni korudu."

Geçmişti. Her şey geçmişti. Yarın, sabahın erken saatinde yine iğneye çıkardı Zehra Hanım. Doktor da ettiğiyle kalırdı.

Oysa öyle kolay başlayamadı çalışmaya Zehra Hanım. Önce efelenmişti ama bu efelik günler geçtikçe yerini korkuya bıraktı. Biz Antakya'ya dönerken çalışmaya başlamamıştı daha. Kapısına gelenleri bile geri çeviriyordu.

Diğer yarı yılı bitirip, tatil için eve döndüğümüzde, hâlâ çalışmıyordu Zehra Hanım. Değişmişti. Zehra Teyze olmuştu yeniden. Bir süre iğnecilik yapmış, iyi para kazanmış, şimdi artık çalışmayı bırakmıştı. Koyu bir İsmet Paşacıydı. Küçük bir kentin, olayları tüm boyutlarıyla değerlendirmekte yetersiz insanlarından biriydi. Küçük görüş açılarından bakarak ve içini soğutmak, zaman geçirmek ve doyuma varmak için politika yapıyordu. Kucağında, iki yaşına gelmesine karşın, kucakta dolaşmaktan başka hiçbir hoşnutluğu kabullenmeyen mızmız bir evlatlık vardı. Kocası kendisine ve her şeye karşı ilgisizdi. Sokağın alışılmış kadınlarından biriydi yazın bulduğumuz kadın. Oysa birkaç ay önceki Zehra Hanım bu değildi. Çekiciliği yitmişti artık. Ne tür olursa olsun, yitmişti bir şeyler...

17

O yaz, Esperans'ı ikinci kez nişanladı Madam Mariya. Bu kez nişan bir toplantıyla kutlandı. Madam Mariya gösteriş yapmak istiyordu. Yüzükleri Sait Beye verdi taksın diye. Sait Bey güzel konuştu. Esperans'ın daha önce hiçbir bağlantısı olmamış gibi, elinde büyüyen bir çocuğu yitirmekle duyduğu hüznü de anlattı. Madam Marlya zaten ağlıyordu. Toplantının başından beri gözündeki yaşı dindirememişti. Daha da çok ağladı. İçeri kaçtı. Mutfağa girip kapıyı üstünden kilitledi. Oğlan, —Esperans'ın yeni nişanlısı— aptal aptal sağına soluna baktı. Sanki söylenenler kendisiyle ilgili değilmiş gibi anlamsızdı bakışları.

Esperans çok yüksek topuklu ayakkabılar giydiği için, nişanlısı iyice kısa duruyordu. Güzel yüzlü bir oğlandı. Mahçup , sessiz. Pantolonu ayakkabılarının üstünde kıvrımlar oluşturmuştu. Remziye Teyze, zalimce söylendi: "Oğlan büyürse ya da elbise yıkanırsa diye düşünüp pantolonunu uzun yaptırmışlar. Haklılar..."

Büyük dükkânlardan birinde, bir ayakkabıcıda tezgâhtardı çocuk. İlkokuldan sonra babası okutmamış. Dükkânına almış. Kuyumculuk öğretmeye başlamış. Ama ağabeyi, kardeşinin zenaati öğrenmesini hiç istemiyormuş. Çok ezmiş çocuğu. Babası, önemli olan satmayı öğrenmesidir, demiş. Şimdi bu ayakkabıcının yanındaymış.

Çocuğa herkes burun kıvırdı. Esperans, nişanlısıyla hiç ilgili değildi. Çünkü bu çocuk, Esperans'ın okuduğu resimli dergilerin erkek kahramanlarına benzemiyordu. Gece boyunca, bir kez oğlanın yüzüne bakmadı. Tek sözcük etmedi. Suratı asık dolaştı. Başına, parlak taşlardan tacı andıran bir süs yerleştirilmişti. Taç eğrildi, bir gözünü kapattı, inadından düzeltmedi. Salt Bey Amcasının ortalığı ısındırmak için yaptığı şakalara da gülmedi. Madam Mariya, gece boyunca mutfak, büfe ve sehpalar arasında mekik dokudu. Jozef amca, nedense bu geceye katılmadı.

Oğlanın annesiyle babası, baş köşede duran koltuklara kuruldular. Madam Mariya'nın bu büyük maroken koltukları nişanlılar için ayırdığı anlaşılıyordu ama, oğlanın annesiyle babası hiçbir şeye aldırmadan, hiçbir davet beklemeden gidip oturmuşlardı oraya. Esperans'a, Madam Mariya'ya, Madam Mariya'nın komşularına, nişan yüzüklerini takan Sait Beye yukardan bakmalarını sürdürdüler. Bir şey yemediler, içmediler. Oğlanın annesi biraz ağır işitiyordu galiba. Ara sıra kocasıyla Arapça üç, beş sözcük konuştu. Adam o sıra sesinin elverdiğince bağırdı karısına. Madensi bir sesi vardı kadının. Sustuktan sonra bile kulaklarda sinir bozucu titreşimler bırakıyordu.

Nazmiye Hanımla Zehra Hanım başbaşa verip kaderi yazdılar:

"-Iıhhhh! Bu iş yürümez. Madam Mariya'nın yorgunluğu boşuna. Bu nişan tez zamanda atılır."

Sabah, erkenden Madam Mariya Nazmiye Hanıma geldi. Umutlanmak istiyordu. Nazmiye Hanım ne kırdı umudunu, ne de sağlamlaştırdı. O zaman Madam Mariya, Nazmiye Hanımı inandırmak istedi:

"-Bu oğlana, İskenderun'un en büyük kuyumcusu dükkânında açacak ben...Bak, görür."

Oğlanın annesi babası Ramon'lar gibi gelip gitmediler Madam Mariya'ya. İki kez oğlan geldi. Nişanlısını alıp giderken, Madam Mariya bu yalnız çıkıştan hoşnut olmadığını göstermek için, midesi yanıyormuş gibi yüzünü buruşturdu, ama sesini çıkarmadı.

Armağan vermesini de bilmiyordu bu çocuk. Hiçbir şey getirmedi nişanlısına. Madam Mariya, birkaç kez giyindi, süslendi,taktı takıştırdı, oğlanın evine gitti. Yine de o evden kendisine gelen olmadı. En kötüsü, Esperans'ın sürekli asık duran yüzüydü. Madam Mariya ağzını ne için açarsa açsın, kızı hemen paylamaya başlıyordu annesini. Bir gün sesi sokakta çınladı, dalgalandı:

"-Bana kocayı sen arama artık. Sen ne istiyorsun ben anlamıyorum. Hiç anlamıyorum. Rahat bırak Mama. Rahat bırak beni. Herkesin arada sokma beni Mama..."

•

18

Ermeni dönmesi Zekiye Kadının evinin bahçesi, yalnızca engebeli bir toprak yığınıydı. Yer yer iyice basılmıştı. Yer yer, bitmeyen yağmurlarla kabarırdı. Toprağın kabarması hiçbir işe yaramazdı. Kimsenin aklına bir şeyler ekmek, yetiştirmek gelmiyordu çünkü. Tohumu kim bilir nereden uçmuş bir papatya, bir kuskus çiçeği ve çokça ayrık otu baş veriyordu. Toprak sonra sönüyordu.

Mor bir salkım vardı bahçede. Dalları yapraktan çok çiçekle bezenirdi. Güneş vurur, gökyüzü salkımların altından bakıldığında ışık saçan ve yaşayan bir mora dönüşürdü. Salkımlar ve gökyüzü birbirinin içine girdiğinde yürek ağrımaya başlardı. Yağmur yağarsa, mor salkımlar karaya yaklaşır, üstüne çepeçevre kapaklanmış kurşuni gökyüzünde, sakin bir akşam güneşinin gittiğini duyurmaya koyulur, güneş çekip gittikten çok sonra da ardında bu ışıkları bıraktığı sanrısını oluştururdu. Bakılmaz bir gökyüzü olurdu gökyüzü o zaman. Bitişlerin elle tutulur görüntüsüydü bu. Bakılmamalıydı. Sakın...Sakın...Hüzne tutsak olmak, o yaşın doyum yolu değildi.

Yüksek bir duvarın ardında ama duvarı aşmış, açık mavi bir gökyüzünün önünde durur görmüştüm onu ilk kez; genç bir ağaçtı o zaman. Gürbüzdü. Sonra, yaşlanmaya başladı. Belki de ilk gördüğümde bile çok genç sayılmazdı. Gürbüzlüğü gerçekti ama. Zaman, ona da vurdu sonra. Değdi yahut. Değdikten sonra da bir daha gitmedi. Gövdesindeki diri koyuluk açılmaya başladı. Damarları derinleşti. Büyük iki dalından, sokağa yakın olanı kurudu. Kimse çıkıp kesmedi o dalı. Gövdeye, soluk ve halsiz ve bitmiş, asılı kaldı, yıllarca. Sağlam kalan dal, başını alıp gökyüzüne doğru uzanmasını sürdürdü durdu. Yaşlanıyor, daha yavaş büyüyor, ama büyüyordu. Ana dalda büyüme olmasa bile, her bahar, daha önceki bahardan yukarıya uzanan bir yığın salkımı yüklenmiş bir yeni dalı daha oldu.

O salkımı ilk gördüğüm çocuk günümde, yakınımda olsun istemiştim. Her zaman da yakınımda istedim. Güneşli günlerin ışığı çiçeklerini yarı saydamlığa dönüştürüyor, uzanmak, avucumda tutmak isteği uyandırıyordu içimde. Oysa hep uzaktan baktım o ağaca. Daha sonra, onun çiçeksiz olduğu bir dönemde ayrıldım sokaktan, çiçeksiz döneminde döndüm. Kollarını havaya uzatır, suskun dururdu. O zaman herhangi bir ağaç olurdu. Herhangi bir ağaca da özlemle bakmak için bir neden yoktu. Kendimi zorladığımı, böyle dönemlerde ağaca bakmadığımı da anımsıyorum. Çocukluğumda hep çiçekliydi gibi geliyordu bana. Şimdi yorulmuştu. Ara sıra gülecek kadar gücü kalmıştı. Bir dostluğu bozmuş gibiydi. Dostluklar olmadık nedenlerle, hiç beklenmeden, bozuluyordu. İstenmiyordu bu çoğu kez, ama oluyordu bir şeyler ve bozuluveriyordu. Hızlı bir rüzgâr ağaçtaki tüm salkımların tüm çiçeklerini uçurmuş gibi...

Zehra Hanım da bir yerlere doğru aktığını ayrımsamadan, bir şeylere kalkıştı. Kalkıştığı şeyi belki tam bilinciyle yapmamıştı ama ayrımsandı bu ve dostluğu gereksiz, belki de yararsız ve tehlikeli bulundu. Korkuldu ondan. Onun yeni bir yanından.

Alkan'la Akkan büyüyor, içlerinde çoğalıp biriken gücü çoğu kez dövüşerek, zaman zaman da yere yaydıkları bir yatağın üstünde güreşerek dışarı atıyorlardı. Anlamsız, aptalca solumalardı bana ulaşan, beni kitapların sayfaları içinden koparıp almaya çabalayan anlamsız bir ses oluşumuydu. Bu sesler,bu gücün harcanması, oturduğum, okuduğum her yere yayılmıştı. Sesten de, terli genç gövdelerin saldığı kokulardan da, hiçbir anlam veremediğim ünlemlerinden de iğreniyordum. Kaçmak olanağı olan yerler arıyordum. Somut bir yer değişikliği. Oysa o evde bu yoktu.

Böyle değerlendiren yalnız bendim. Gözle görünen bir gerçekti bu. Remziye Teyzenin Alkan'dan bir yaş küçük bir kızı vardı bir zamanlar.O evlenip gitmiş, yerini benim yaşıtım olan kardeşine bırakmıştı. Alkan bir tür aktarma yapılmıştı iki kız kardeş arasında. O kız, bu güreşleri

gözlemekten çok hoşlanıyordu. Bakışı tuhaf, Alkan'ı desteklerken gösterdiği coşku tuhaftı. Davranışı aptalcaydı, çünkü bu güreşi Alkan kazansa bile alkışlanması gerekmezdi. Akkan ondan üç yaş küçüktü. Aralarında ben vardım. Üç yaş küçüğünü yenip, ellerini kaldırması ve birleştirdiği iki yumruğunu başının üstünde havada sallaması ayıp değil miydi? Oysa kimse benim gibi düşünmüyordu. On yedi yaşın boylanmış diri gövdesi, on dört yaşındaki bir çocuğun canını dişine takarak sürdürdüğü çabasını boşa çıkarınca, yalnızca Alkan'ın kolları değildi havaya yükselen. Remziye Teyzenin kızı da zıplıyor, gözlerinde anlamını çözemediğim tuhaf pırıltılar uçuşuyordu. Salkımların arasından görünen gökyüzü gibi ışıyordu tüm yüzü. Akkan o zaman ağlamaklı oluyordu. Akkan'ın ağlamasını hiç istemiyordum. "Ona kadar sayacağım ona kadar ağlamazsa, ağlamasını yenmiş olacak...Bir, iki..." Sayıyordum. Her kez sayıyordum. Bazan bitiyordu bu saymalar, bazan yarıda duruyordum. Bitiremediğimde üzülüyordum. Yüreğim kararıyordu. Karanlık, yağmursuz bir gökyüzü yüreğimin ortasına çöküyordu.

Aslında hepsi de aptallıktı bunların. Hepsi.

Zehra Hanım, işine yavaştan yavaştan başlamıştı yine. Şimdi, uzun süre önce olduğu gibi, annelerimizin o eski arkadaşı olduğundan, yine sık sık girip çıkıyordu evlerimize.

Zehra Hanım, işine gitmeyi unutarak seyrederdi Alkan'ı. Zaman zaman, "Alkan için..." diyerek, bir avuç fıstık, iki kurabiye veya şekerli leblebi koyuyordu masanın üstüne. Bir kez bile Akkan için bir şey getirmedi. Önce Eren atlıyordu Zehra Hanımın getirdiklerini görünce. Alkan ise öyle ıvır zıvır şeylere ilgi duymuyordu bile. Nasılsa, sofraya oturulur oturulmaz, ortadaki tencere veya servis tabağını önüne çekip, istediği kadarını boca ediyordu önündeki tabağa. Geriye kalan yemeğin bekleyen beş kişiye yetişip yetişmeyeceğini aklına bile getirmiyordu. O yüzden, her oturduğunda,sofradan iyice doymuş olarak kalkıyordu. Kaslarının gelişmesi ve çalışması için hiçbir ek besine gereksinimi yoktu. Boyu uzuyor, gücü artıyordu. Bu boğuşmalar dışında,deniz kıyısında arkadaşlarıyla dolaşıyordu Alkan. Ya da bitmeyen uykularını uyuyordu. Yorganı

başından aşırıyor, dahası başını yastığın da altına sokup yataktan kıpkırmızı bir yüzle ve aç olarak kalkana kadar yatıyordu.

Zehra Hanımın yine bir güreş öncesi bıraktığı dört şekerin üstüne Eren bu kez de uzanmak isteyince, Zehra Hanım kızgınlıkla seyirtti, Eren'in eline sertçe vurdu:

"-Çek elini pis sümsük. Ağabeyinin onlar..."

Sonra anneme döndü:

"-Bu oğlanı pek şımarık yetiştiriyorsun bacım. Azıcık sıkıya alsan ya."

O zaman Nazmiye Hanımın içerlemesinin çok eskiden beri sürdüğünü okudum yüzünde. Alışkanlık haline gelmiş bir kızgınlıktı bu. Demek uzun zamandır Nazmiye Hanım kızıyordu. Ansızın bastıriveren bir kızgınlık olsaydı, yüzü pençe pençe allanırdı. Hemen de bir yanıt verirdi. Oysa şimdi içini çekiyordu Nazmiye Hanım. Şekerleri avuçladı, içeri götürdü. Zehra Hanım, istediği kadar şekerlerin Alkan için saklandığını sansındı. Eren bile biliyordu: Helayı boylamıştı şekerler.

Bütün şamataya karşın kitap okumaya ve okuduğumu anlamaya çaba gösteriyordum. Nazmiye Hanım evin içinde dolaşmaya başlamıştı. Bir o odaya giriyordu, bir buna. Bir mutfak yönüne sapıyordu, oğlanların güreştiği yatağın üstüne basarak, sonra yine oğlanlara çarparak, hatta omuzuyla birini ya da diğerini iterek kendi yatak odasına dalıyordu. Eren az önce azarlandığını unutmuştu. Hakemlik yaptığını sanıyor, sesinin elverdiğince bağırıyordu. Hakemliğini yaptığını sandığı şey güreş değil, bir boks maçıydı üstelik. Dahası, kendisinin de oynadığını sanıyordu.

Akkan'ın ne zaman yere düştüğünü görmedim. Süregiden çığlıklar vardı. Remziye Teyzenin kızının aptal aptal bakan gözleri, mongolyen bir çocuğun yarı açık ağzı gibi aralanmış ağzı vardı gözlerimin önünde. Zehra Hanımın o inceliğe bir türlü kavuşmamış, düz kaşlarının altında arsız arsız bakan gözleri...

Zehra Hanım,birden ayakkabılarını fırlattı ayaklarından ve yatağın üstüne koştu:

"-Haydi Alkan paşa...Erkeksen beni de yık."

Tuhaf bir maçtı bu. Herkes sustu. Akkan, yüzü gözü kızarıklıklar içinde, kenara çekildi. Remziye Teyzenin kızı, bir süre için arkasını döndü ama gitmeyi göze alamadı

besbelli. Kaldı. Nazmiye Hanım, yatağın ortasına doğru yürüyecekken yerinde duralayıverdi. Çok zaman geçmedi zaten.Alkan, kendini önce yatağın üstünde yatar, sonra da omuzlarından bastıran Zehra Hanımın altında ve Zehra Hanımı göğsünün üstünde oturur buldu.

O zaman, Nazmiye Hanımın yüzünde amansız bir fırtına patladı:

"-Tuh!" diye bağırdı oğluna. "Tuh sana! Bir kadına yenilmeye utanmıyorsun."

Çok üzgündü Alkan. Üstelik Remziye Teyzenin kızına da rezil olduğunu düşünüyordu. Gözünü kızdan alamıyordu. Kız ağlamaklıydı.

"-Ama anne, o benim her yerimi tutuyor. Bense ona elimi bile süremedim ki."

Nazmiye Hanım bu kez, kızgınlığını gerçek sahibine yöneltmek için duraksamadı:

"-Bacım,sen de çocuğun yaşındakilerle oynaşmaya kalkışacağına, emsalini bulsan olmuyor mu?"

"-Ne demek bu Nazmiye Hanım, biz şurada güreş..."

Kesti Nazmiye Hanım:

"-Ne demek güreş? Ben senin derdini bilmiyor muyum sanıyorsun?"

"-Ayıp bacım. Neymiş benim derdim?..."

"-Senin derdin? Senin derdin ne olacak? Oynaşmak. Ama ben şuncacık oğlanı senin eline vermem bak. Haberin olsun. Vermem. Başka kapıya Hanımı..."

Zehra Hanım, ayakkabılarını nasıl giydi, çantasını kapıp kendini nasıl dışarı attı, görünmedi sanki. Herkes çok kötü olmuştu. Nazmiye Hanım ne zamandan beri dişini sıkıyor, içindeki kapkara düşmanlığı ne zamandan beri besliyordu acaba? Zangır zangır titreyerek yatağı kaptı, götürdü odalardan birine attı. Kapıyı kapattı:

"-Bundan sonra bu evde güreş müreş yok. Bundan sonra bu eve orospular da girmeyecek."

Sonra, büzülmüş, küçülmek, yok olmak isteyen Remziye Teyzenin kızına baktı:

"-Haydi kızım, sen de evine git bakayım..."

Bu, şimdiye kadar görmediğim bir annemdi. Başka nedenler de var mıydı, bunca şiddetli bir patlamaya yol açacak? Olmalıydı. Olmasaydı. Nazmiye Hanım bu kadar yıtırmezdi kendini.

Artık Sait Bey de Nazmiye Hanım da, karşıdaki bahçede yer yer kabarmış ama üstünde bir şeyin yetişmediği toprağa benzer olmuşlardı. Damarlar büyüyordu gövdelerinde. Renkleri açılıyor, belirginleşiyordu. Dünya ne denli güzel olsa, yaşamaya nasıl hırsla sarılsalar, kuruyan bir şeyler vardı içlerinde. Bu kuruyan şeyler dayanma yeteneklerini azaltıyordu. Nazmiye Hanım da hızla, gittikçe büyüyen bir hızla dayanamaz oluyordu bazı şeylere. Kurumamıştı daha, ama, kurumaya başlamıştı. Bunun acısını duyuyordu içinde. O yüzden acılaşmaya başlamıştı. O yüzden kaç yıllık dostunu, Zehra Hanımı kesip atmıştı.

Atmamıştı gerçekte. Kendisi öyle sanmıştı. Kolay mıydı kesip atmak. Vaz geçtim deyince, vaz geçmek gerçekten...

Burukluk oldu. Uzayan, uzadıkça unutulan bir küskünlük dönemi de yaşandı. Ama tümden kesilmiyordu her şey. 27 Mayıs sabahı, sokağa çıkmak yasak olmasına karşın, ilk ikisi kucaklaştı sokağın ortasında. Güldüler, birbirlerinin sırtlarını, yanaklarını tokatladılar, ağladılar sonra.

Daha o günlere çok zaman vardı ama. Çok zaman vardı.

19

Zehra Hanımın dar sokak kapılı evi, gide gide daha içine kapanır oluyordu. Tüm evler gibi, içinde yaşayanların bir kısmı büyüyor, bir kısmı yaşlanıyordu. Biri zenginleşiyor ama tüm evler gibi bu evde deeksilen bir sürü şey oluyordu.

Denize tepeden bakan, Fransızlardan kalma su deposunun bulunduğu Pınarbaşı Tepesinin adı değiştirildi. Tepe, önceleri çok uzağındaydı kentin. Sonraları Belediye sınırları içine alındı. Adına Esentepe denildi. O güzelim, verimli kızıl toprağı, küreklerle, güçlü yapı araçlarıyla harmanlandı, atıldı, aşağılara taşındı, denizin yalayıp yutmasına bırakıldı. Göğsü yarıldı tepenin. Önceleri ince sızıltılarla sular aktı. Sonra suskunlaştı tepe. İnsanlar ve onların yaptıkları araçlar konuştu yalnızca. Bağırdı. Önce ilk ev, sonra da ikincisi boynunu uzattı su deposunun hemen yanından. Güzelim seyran yeri tez zamanda yitti. Çimentolu bir bozluğa yenildi. Tepenin her yanını kaplayan kuskus çiçekleri büyük Amerikan arabalarının altında, ezildikleri bile ayrımsanmadan, sesleri duyulmadan, tohumları savrulmadan rüzgarda, sonraki yıllarda bir daha açacaklarına inanmadan ezildi gitti. Belki de çiçeklerden ve toprağın altında ve üstünde yaşayan hayvanlardan çıkan sesler vardı da insanlar bunları duymamayı yeğledi. Villalar kondurulmaya başlandı. Her yerde olduğu gibi, villaların ardında, yolsuz izsiz yarlarda briketten yapılmış kondular göründü. Kondular hızla arttı. Arttıkça yoksulluğu ve eksikliği ve hastalıkları yanlarında artırdı. O kızıl toprak, boz bulanık bir demir, çimento gövde yığınının altında yiterken, başka yerlerden kara, özsüz bir un gibi elde dağılan topraklar taşındı. Bu topraklar gübreyle desteklendi. Ak, mavi, pembe villaların önünde bu kara toprak daha güzel duruyordu Pınarbaşının kendi toprağından. Bu topraklarda, işlerini iyi bilen yorgun sırtlı bahçıvanların bakımından hoşnut, kendilerini beğenmiş, uzun boyunlu çiçekler önce gürbüz yapraklarını, kalın gövdelerini sonra da renk renk çiçeklerini gösterdiler. Onları görecek çiğdemlerin, menekşelerin, kırmızı gelinciklerin tüm tohumlarının ardlarındaki yapıların beton yığınları altında yok olup gittiğinden, kendilerine özenecek bir çiçeğin bile

kalmadığından habersiz bahçe çiçeklerlydi:bunlar. Yalnız incir ağaçları direndi. Kendllerlne yeterli besini her şeye karşın alıyordu incir ağaçları.Ama yemişlerini ballandıracak güçleri kalmamıştı. Sürekli, gösterişsiz çiçekler açtılar, o çiçeklerin ardından, oluşmuş, düğüm düğüm yemişlerini büyütüp tatlandırmadan yerlere döktüler. Ardından yeni firikler yaptılar yine. Ellerinden gelen yalnızca buydu. Ellerinden geleni yapmaktan da geri durmadılar.

Ağaçların tepesindeki sütlü, kekre ve yeşll firikler, ağacın dibine atılana kadar kente yukardan bakmayı sürdürdüler. Yalnız insanlar,tepede oluşan o büyük evlere beğeniyle bakıyordu. Yalnız evler bile değildl insanların özentisini çeken: O evlerin içinde yaşayanlara, onların uzun, kuyruklu Amerikan arabalarına sinen kızıl toza hayrandılar. O evlerde oturan, o arabalarla dolaşan insanları üstün insanlar sanıyorlardı. Oysa, tepeye çıkmış olanların büyük çoğunluğu kısa süre önce, gün geçtikçe daralan sokaklarda, birlikte oturdukları kişilerdi. Birden yükselişlerlndeki gizi anlayamadıkları, ya da onların yapabildiklerini yapamadıkları lçln,seçlmin Tanrı tarafından yapıldığını, ama bunda yine de bir yanlışlık bulunduğunu, doğrusunun, Tanrının kendilerini seçmesi olduğunu düşünüyorlardı. Oysa, bunun bir başka Tanrı olduğunu, onun da hiçbir zaman yanlış seçim yapmadığını bir anlasalardı, bir uyansalardı...

Aşağıda ise, yalnız deniz aldırmıyordu yukarda olan şeylere. Sonsuza uzanmak ister gibi yayılıyor, kollarını gererek esniyor, uyuyor, uyanıyor, daha kirletilmemiş olduğu için balık besliyordu.

Zehra Hanım, o tepeden de, büyük bir arsa aldı. Artık parasını kolunda taşıdığı, yahut evinin duvarına dayadığı şeylerden başka, daha büyük ve daha çok güvence verecek şeylere yatırmayı yeğlIyordu.

"-İki çocuk, kolay mı? Hldayet'In emekll maaşı ne tutacak?" Gülüyordu. "Saçının boyasına yetmez. Üstelik daha ne merakları var onun. Dünyanın parası...Her yük benim omuzumda. Üstelik bu işin emeklIlığl memeklIlığl de yok. Bugün var, yarın yok bir iş. Ne yaparsam, şimdi. Gücüm yeterken..."

Çok şey yapıyordu. İyice tutunduğu lçln,haber vermeye kapısına gelen birine eskisi gibi, "Olur, gelirim," demiyordu.

"-Bir araba getir, adım atacak halim yok..." diyordu.

"-İki adımlık yol Zehra Hanım, araba niye lazım?"

"-Vallahi iki adımlık yolsa, iki adımlık yoldan gelecek bir başkasını bul. Ben senin kapına gelmedim. Sen geldin benim kapıma."

Kapıyı, adamın yüzüne çarpıyordu.

Az sonra, kapının el biçimi tokmağı kuşkulu ve hafif, yine vuruluyordu.

"-Zehra Hanım, öyleyse çıkalım da yolda rastladığımız bir faytona binelim bari. Şimdi beni deniz kıyısına kadar yürütme, iki kat para verdirtme bana. Haydi bacım..."

"-Git babam git, bir başkasını bul."

Kapısını yine kapatıyor, bu adamların cimriliğinden gına getirdiğini söylüyordu.

Adam, arabayı bulup geliyordu. Bu kez de salt adamı üzmek, az önceki paragözlüğünü cezalandırmak için, iyice ağırdan alarak hazırlanıyordu. Adam da, arabacı da onun hizmetçisine komutlar vermesini, kızını sevmesini, bir süre onunla oynaşmasını beklemek zorunda kalıyorlardı. Bazan bu kadarla da yetinmiyor, iğnelerini kaynatıyor, hasta sahibinin gözüne bakarak, onun karşı çıkmasını, iğnenin kendi evinde de kaynatılabileceğini söylemesini bekliyor, terslenmek için olanak yaratmaya çabalıyordu.

Bunca nazla evinden çıktıktan sonra saatlerce sokakta kalıyordu. Bu kez yorgun, gerçekten omuzları düşmüş ve bacakları titreyerek giriyordu eve. Kendinden geçip kalan kocasını omuzundan destekleyerek yatağa yatırıyor, Sedat'ı ve Zeynep'i uykularında öpüyor, sonra da, hizmetçisiyle aynı odada yatıyordu. Kendisi karyolada, kadın yerde ve eşiğe yakın bir yerde yatıyorlardı. Gece çişini yapmaya kalkarsa, hiçbir zaman, kadını rahatsız etmemeye özen göstermiyor, orasına, burasına basıyor, uyandırdığı için üzülmüyor, kadının, yatağını eşiğin az ilerisine, duvarın iyice kenarına çekmek için yaptığı önerilere kızgınlıkla karşı çıkıyordu:

"-Hizmetçisin sen!.. Yerini bil."

Kadın, yerini bildiğini kanıtlamak için, bir sonraki akşam da yatağını eski yerine, eşiğin hemen ucuna yapıyordu. Zaman zaman karşı çıksa da, cılızdı bu karşı çıkışlar, Zehra Hanımın insafına bırakmıştı kesiksiz uykularını. Bu insaf, nedense bir türlü uyanmıyordu.

20

Nisan gülleri, nisan gelmeden açtı. Önce küçük küçük güllerdi, tek tüktü. Aklığı, sabahın erken saatinde saydam, gün ışığı vurunca da parıltılı ve pembeye bakan bir aklıktı. Önceleri, dal boyu yüzlerce tomurcuk sıralanır, arada birkaç tanesi açardı. Sonra o ilk çiçekler kirli bir sarıya dönüşünce, kıvrılıp esmerleşince, suyunu yitirince, dizili tomurcuklar coşuverir dalı, yaprağı ve çevresini kapatırdı. O zaman, dallar tırmandıkları demir ya da tahta çitleri aşar, sokağa uzanırlar. İyice kaçamazlar ama, sokağa erişmek üzereyken, yarı bellerinde tutsak alınırlar. Dallar artık daha çok uzamazdı. Yine de çocuk boylarının uzanacağı kadar aşağıya inmiş olurlardı. O durduruldukları yerde asılı kalıp, çocuk gülüşlerinin kendi açılışlarına denk güzellikte olup olmadığını anlamağa çalışırlardı.

Babaannesinin ağır hasta olduğu haberi, böyle bir günde erişti Zehra Hanıma.

Gözü dünyayı görmeden, nasıl hazırlandığını, nasıl kopup gittiğini ayrımsamadan apar topar gitti. Hidayet Bey, Zehra Hanımın uzayan gidişiyle birlikte meraklı meraklı sunulan geçmiş olsun dileklerini, başını şöyle hafiften yana eğerek kabul etti. Bu, yana eğilen baş, hiç de, soylu bir davranışta bulunmak amacını taşımıyordu. Yalnızca çok önemli bulmadığını, dahası, pek de aldırmadığını göstermek ister gibiydi. Bu hastalığı, bu hastalık yüzünden karısının gidişini başkalarının önemsemesine veya önemser görünmesine anlam veremediğini belirtmek istiyordu sanki. Konuşmuyor, bir süre duruyor, sonra başı hâlâ yana eğik, yürüyor, caddenin sol yanında yitip gidiyordu.

Zehra Hanımın sokaktan eksildiği ayrımsanmaz olduğu sırada, Babaannenin ölüm haberi geldi. Kadın, sokakta yine günün konusu oldu. Zehra Hanım da. Nasıl ölmüştü anası, babası? Öyle ardarda neden ölünür, canına kıymadıkça? Gerçi bunlar yıllar önce de tartışılmıştı ama kadınların yürekleri şimdi de tartışmak istiyordu. Yine

tartışmak, yine bir şeyler konuşmak istiyorlardı. Babaannede Zehra Hanımın anne ve babası yer değiştiriyor, onların öyküsü konuşulmak, hatta yaratılmak isteniyordu. Biri, canlarına kıyan aşıkların öyküsünü, bir başkası, memesindeki sertlik bir türlü geçmeyen, o yüzden korkunç acılar çeken bir akrabasını anlatıyordu. Babaanne, onun hastalığı ve ölümü çok uzaktı. Ölen akraba ise, gözler önünde ölmüştü. Memenin içindeki şey neyse, onu yakmak gerektiğini düşünmüştü, köydeki yaşlı kadınlar. Katran kaynatmışlardı. O kaynar katranı memenin üstüne damla damla dökmüşlerdi. Kadın avaz avaz bağırırdı. Gözünden fışkıran yaştan daha çoğu, alnından, şakaklarından ter olarak fışkırıyordu. Katranı döken kadınlar yine de direniyorlardı. Çünkü o yaranın yok edilmesinin bir başka yolu yoktur diye biliyorlardı. Katran donuyor, bir süre yaranın üstünü kaplıyordu. Sonra, yanık kenarlarda irinler toplanıyor, büyüyüp yayılıyor, o zaman yeniden katran dökmek gerekiyordu. Kadın kendinden geçiyor, sabahlara kadar uyku uyuyamıyor, ağlıyor bağırıyor, yastıkları , yorganı, eline ne geçirdiyse dişliyordu.

Öldüğünde kimse ardından gözyaşı dökmemişti. Tanrıya küfür gibi geleceğinden korkmuşlardı da ondan. Ölümle öyle kesin ve öyle güzel kurtulmuştu ki. "İyi, iyi," demişti kadınlar. "Pek güzel oldu...Daha iyisi olur muymuş böyle bir dertten kurtulmak için?" Dört çocuk bırakmıştı ardında. Gencecik bir kadındı. Çocukların küçüğü, daha yürümeye başlamamıştı.

Zehra Hanımın Babaannesi böyle acılar çekmemişti. —Belki de çekmişti kimbilir— Konuları açan bir kapıydı. Remziye Hanım, Nazmiye Hanım ve Madam Marlya çok ölüm öyküsü bildiklerini kanıtlamak için bu kapıdan geçme zorunluluğunda duydular kendilerini.

Öyküler anlatıla anlatıla, hepsini Zehra Hanımın Hidayet Beyle evlenmesine, bu evlilikteki gizlerin çözülmesine vardırdı. Remziye Hanım bunu çoktan öğrenmişti, komşularına da anlatmıştı ya, bu kez çocukların yanında da konuştular. Gerçi, ortasından, sonundan, başından kimi bölümler yinelenerek anlatıldı ama, bağlamak tamamlamak zor iş değildi artık. Açığa çıkmayan yönleri de önemli değildi. Kim isterse, istediği gibi tamamlardı.

Anası babası öldükten sonra, Zehrayı Babaannesi almış, ekmeğini taştan çıkartarak torununa bakmıştı. Yayladağ'ın yoksul bir köyü. Dağın başı. Toprak yok. Keçiden başka bir hayvan yaşamıyor köyde Üç tavuğu, iki keçisi, sığındıkları bir çatı altı ve bir küçük bostanla,torununu on iki yaşına kadar getirmiş. Zehra'nın tek oyuncağı, yengeç yuvalarının ağzından topladığı çamurlar olmuş. Yengeç, yuvasını yaparken, çamuru iyice özlediği için kolay biçim alan, kuruyunca bozulup çatlamayan çamurlardan bebekler,damlar, fırınlar, fırının içinde pişen ekmekler, tekerlekler yapıp kurutarak, yengeçlerden, onların büyük ön ayaklarından korkarak, kıskaçlarına yakalanacağını düşlediğinde altını ıslatarak nice gün ve gece geçirmiştir. Yengecin eline düşmemiştir. Çok çamur topladığı günlerde aklında yer eden en büyük yengecin belki de birçok yengecin ayaklarından başlayarak tüm gövdesini yiyeceğinden korka korka, çamurları oyun oynadığı yere taşımıştır. Ardına takılan inatçı bir oğlağın ısrarlı tos vurmalarını hayvanın başını elinin ayasıyla iterek, başka yöne çevirmeye çabalayarak ve arkasından iterek, bunu büyük bir sevgiyle yaparak geçiştirmiştir. Çamurdan yaptığı hiç eksilmeyen ekmeklere özenmiş, istediği zaman yiyeceği kadar çok ekmekleri olmasını düşlemiştir.

Zehra onikl yaşına geldiğinde, babaannesiyle elele tutuşup kendilerine haber salan bir köylülerinin evine gitmişlerdi. Babaannesi, bir kente ilk kez gelen torununun çevresine dalarak elini bırakacağından korka korka, onu yitirmenin dünyayı yitirmek olduğuna inana inana, Zehra'nın eline sıkı sıkı yapışmıştı. Köylüleri, Devlet Hastanesinde hademe. Bir doktor vardı hastanede: Doktor Hilmi Bey. Doktorun annesi bir kız çocuğu istiyordu, evlendirip, ev bark sahibi edene kadar kendisine can yoldaşı olacak bir köylü kızı...

Köylülerlyle birlikte doktorun evine gitmişlerdi. Babaanneyle torun, yol süresince birbirlerinin elini bırakmamışlardı yine. Babaanneyi bir gece bile yatırmamıştı evinde, doktorun annesi.

"-Sen git bacı...Torunun işime yaramazsa haber salarız, gel al,derlz."

Babaanne torununun beğenilmesini yürekten istiyordu. İlkokula bile gönderememişti ama, iyi çocuktu torunu.

Yumuşak, ayağına çabuk. Gövdesinin kalınlığına bakıp da çok yediği sanılmamalıydı. Yok öyle şey. Önüne koyarsan yer, koymazsan, ağzını açmaz. Terbiyelidir de... Hırsızlık nedir bilmez.

"-Beğenirsin hanımım. Beğenirsin. Zehrayı beğenmezsen kimse yoktur beğeneceğim..."

Öyle güvenliydi. Torununun elini bırakıp gitmişti.

"Gel, torununu götür," diye haber salınmadı Babaanneye. Zehra'dan hoşnut kaldı doktorun annesi. Babaanne bir hafta sonra geldi.

"-Kız iyidir. Boşuna gelmişsin bacı," dedi doktorun annesi.

Babaanne güldü, ses çıkarmadı. Ayakta duruyorlardı. Zehra, babaannesinin yanına koşup elini tutmaya çekindi.

Doktorun annesi, her karşı koyuşu kabullenmeyeceğini belirten ses tonunu kullandı:

"-Sana para vermeyi düşünmüyorum. Sen şimdi onu har vurur, harman savurursun bacı. Doğru dürüst bir çeyiz yapamazsın kıza. İyisi mi ben biriktireyim, günü geldiğinde evlatlık çeyizi değil, evlat çeyizi düzeyim Zehra'ya..."

Döndü, yine gitti Babaanne. Ayda, yılda bir geldi torununu görmek için. Zehra'yı rahat gördü. Yüreğini soğuttu. Köylüsü hademeye gitti. Her gelişinde gitti adama. Her kez, yeniden sordu, doktoru da anasını da. Sanki ilk kez soruyormuş, şimdiye kadar hiç yanıt almamış gibi kuşkuyla doluyordu içi, adamın konuşmasını öyle bekliyordu. İçi rahatlıyordu sonra. Gözü arkada kalıyordu ama,kendi kendine gözünün arkada kalmaması gerektiğini öğütlüyordu.

On altı yaşındaydı Zehra, Doktorun koynuna girdiğinde. Çirkindi, şişmandı. Doktor onu sonraları da koynuna aldı. Bir daha, bir daha...Artık alışılmış bir şeydi bu. Zehra Babaannesine sözünü etmedi bu durumun. Söylese, yine köye, sap samana dönecek. Savaş sürüyor ve açlık günden güne büyüyordu. Evde rahatı yerindeydi. Öğle yemeklerinde sofraya doktorun anasıyla oturuyordu. Kadın gerçekten iyi yürekliydi. Hakça söylemeli, fiske bile vurmadı. Bir kötü söz çıkmadı ağzından. Türlü yemekler yapmayı öğretti Zehra'ya. Nakış işlemeyi, çok temiz olmayı, öğretti de, sevdirdi de.

Zehra, doktorun annesi yattıktan sonra da uyumamaya

alıştırdı kendini. Doktorun eve dönmesini bekliyordu. Beklediğinin anlaşılmaması için eline bir nakış alıyor, kör ışıkta nakış işliyordu. Vazoları doldurup taşan çiçeklerle bezenmiş köşe yastıkları işledi. Karyola etekleri, örtüler bitirdi. Tığları aşındırdı, geceler boyu işlediği dantellerle. Her zaman hoşnut görünmüyordu doktor, eve gelip de Zehra'yı ayakta gördüğünde. Çoğu kez, yanağından bir makas bile almadan, suratını asarak odasına kapanıyordu. Zehra,soluk almadan oturduğunu sanıyordu bir süre. Gidip yatağına yatıyor, içinden yükselen ağlama isteğini güçlükle bastırıyordu. Derdini kimseye söyleyemiyordu. Günler geçiyor, hiçbir şey olmuyor, sonra, tümden umutsuz olduğu bir gece doktorun sarhoş ya da çok yorgun günlerinden birinde, Zehra yüzüne gülündüğünü, yüreğini çarpıntılara uğratan bir bakışın bakışlarına takıldığını görüyor ve anlıyordu. Bu anlamanın tüm gövdesine yaydığı coşkulu bitkinlik, günlerce beklediği, özlediği duyguydu. Sarhoşsa, daha salonun kapısından çıkmadan soyunmaya başlıyordu doktor. Ardında olduğunu bilIyordu Zehra'nın, dönüp bakmıyordu. Yorgun gelmişse, Zehra, onun uyumuş olduğunu düşünerek tam kendisini uykuya bırakacağı sırada onu başucunda, uzun ve esmer, çok ince ve çok yakışıklı, duruyor buluyordu. Onun hızlı solukları ve çarpılan ağzı, yüreğinin ağzına gelmesine yetiyordu Zehra'nın.

On dokuz yaşında olmalıydı, gebe kaldığını anladığında. Önce kime söyleyeceğini bilemedi. Doktorun kendisine mi? Acaba alır mıydı, köylüdür, okumamıştır ama kanına girdim der, alır mıydı? Yoksa anasına mı söyleseydi? İyi bir kadındı. Oğlunu zorlar mıydı bunun için? "Günah değil mi, öksüz, yetim bir yavrucuk. Namusunu temizle kızın," der miydi? Yoksa köylüsü olan hademenin karısına mı söylemeli? Babaannesine haber salmadı. Hiçbir şey söylemeden "Gel" dese yalnızca...

Sonunda doktora söyledi. Umutluydu. Doktor, küfürler savurdu. Bağırdı, çağırdı. Anası yetişip gelince de, Pantolonumu yakmış bu salak. Şuna ütü yaptırtma be anne" diye bağırdı. Kadının pantolonun yanığını görmek istemesine yanıt vermedi, sokak kapısını çarptı evden çıktı.

Zehra da korkusundan kadına hiçbir şey söylemedi. Doktorun kızgınlığı gibi bir kızgınlığa neden olacağı

korkusuyla bir şeyler geveledi ağzının içinde. İçinden de, evden kovulacağını geçirdi. Çok korktu. Yengeçler, işte şimdi çevresini sarmıştı, nasıl kurtulacak bu işten? Babaannesinin haberi olsa, belki de öldürürdü onu.

Doktor Hilmi Bey o akşam eve erken geldi. Yine bakmadı yüzüne Zehra'nın. Bir ara, Zehra'nın anlayamadığı bir işaret yaptı. Bekledi Zehra. Anasının yatmasından sonra da...Hilmi Bey, hazırlık yapmıştı. Anasını, iki, üç günlüğüne teyzesinin yanına gönderecek, sonra da, evde, çocuğu alacaktı. Zehra ağladı. Direndi. Doktoru elinde tutabileceği tek olanaktı bu, yitirmek istemiyordu.

Günlerce sürdü tartışma...Günler uzadıkça birbirine eklendi, aylar oldu. Bu süre içinde, kaç kez, karnına, belinin ortasına tekmeler yedi Zehra. Bir kez de ilaçlı bir içki içirmek istedi doktor. Annesini sinemaya göndermişti. Öyle sert...

Gebeliği beşinci ayına girmiş, karnı iyiden iyiye belli olmaya başlamıştı. Doktor birden bire vaz geçti Zehra'yı zorlamaktan. Anasıyla konuştu mu, konuştuysa neler anlattı, bunu bile öğrenemedi Zehra. Bir sabah, doktorun zorlamasıyla hazırlandı, giyindi. Hastaneye gittiler. Kapıdan girer girmez, üstüne doktorların hemşirelerin saldıracağını, kollarından bacaklarından yakalayıp yere yıkacaklarını ve sonra birisinin gelip,karnını bir uçtan bir uca yaracağını sanıyordu. Kamburu çıkmış, suratı kıl içinde bir adam geldi. Elinde ak giysiler vardı, Zehra'yı aldı, götürdü.

Ak giysiler, ak ayakkabılar giydirdiler. Hemen o gün hastaları temizletmeye, bin türlü pisliği temizlemeye koşturdular onu. Evrakı sonradan tamamlatıldı. Hastaneye hademe olmuştu. Evden bohçasını almaya bile bir gün sonra gidebildi. Herkes onu en ağır işlere koşmak için yarışa çıkmış gibiydi. Doktorla hastanede konuşması yasaktı. Dışarı çıkmayı beklemesi gerekti. Dışarda konuşmak, kendisine acımasını istemek...Ama nasıl? Dışarı çıkamıyordu ki hiç. Çıksa bile, doktoru ara ki bulasın.

Yalnız pisliklerle uğraşmak yetmiyordu. Serum takıp ayarlamayı öğrendi. Pansuman yaptı, git götür işine koşuldu. Kısa sürede hastanede -üstelik artık gebeliği iyiden iyiye belliydi - paylaşılamayan biri oldu çıktı.

Babaannesi gelip de hastanede bulduğunda onu, hiç de şaşmış görünmüyordu. Çeyiz, çemen...Hepsi boştu bunların. Devlet kapısına yanaşmak kolay iş değil. Herkesin harcı hiç değil. Bu iyiliği yapmışlardı ya doktorla anası, artık hiç bir borçları kalmamıştı onların.Ne torununa ne de kendisine. İlk kez, engelleyemediği bir coşkuyla kucakladı yaşlı kadın torununu. İlk kez yüksek sesle konuştu, bir köşeye pusup, bir şeyler fısıldamadı. Konuşmaktan korkmadı. Hastane kapıcısının bahçenin girişindeki kulübesine gitti. Kapıcıyla karşılıklı birer sigara tellendirdiler. Sigara dumanının dağılan maviliğinde geleceğin güzel günleri getirdiğini gördü. Falına baktı böylece. İyiydi. Her şey....

Yedi aylık gebeydi Zehra Laborant Hidayet'le nikâhları kıyıldığında.

Kendisini Hidayet'e vereceklerini duyduğunda haykırarak ağlamıştı. O kupkuru, marsık suratlı adamla bir ömür boyu birlikte yaşamayı gönlünün kabullenmemesi bir yana, aklı da almıyordu bir türlü. Ama, direnmesi çok uzun sürmedi. İki gün ancak. Doktor Hilmi Bey, odasına çağırttı onu. Oturmasını bile söylemedi. Zehra öyle, şiş gözleriyle, karnının üstünde kavuşturduğu elleriyle kırgın dururken, masasından kalktı doktor, odanın kapısını kapattı, kilitledi. Yerine oturduğunda sesi inanılmaz ölçüde sakindi:

"-İftira atıyor derim" dedi.

Buz gibiydi. Zehra'nın sesini çıkarmadığını görünce, ayağa kalktı, odada dolaşmaya koyuldu. Çok uzun, çok ince bir bıçak gibiydi. Zehra'ysa fırından eğri çıkmış bir er tayınına benziyordu. Kaba, küt, şişman, kısa. Başını kaldırıp doktora bakamıyor onun bu sözüne ne aklı ne de yüreği bir karşılık bulabiliyordu. Evde, böyle belirgin değildi aralarındaki fark. Salt görünüşte de değildi aralarındaki uzaklık. Hastanede büsbütün ortaya çıkmıştı bu. Hidayet'i düşündükçe içinde yükselip kabaran, her yanını kaplayan istemezliği bir anlatabilseydi. Doktorun kendisini olmayacağını seziyordu. İçini boşaltan, kof bir çuval gibi bırakan bir sezgiydi bu. Üstelik de, yerine gelen: Hidayet. Görmüyor muydu hallini bu adam? Neden bu kadar haksızlık yapıyordu, kılını bile kıpırdatmadan?

Hilmi Bey, yine konuşmaya başladı:

"-Benim içim, sağda solda biriki kişi söz eder, sonra da

unutulur gider bu iş. Ama sen, sen hayatınla oynuyorsun. Şuradan atarlarsa seni -ki senin burada kalman ya da kalmaman benim iki dudağımın arasında- nasıl çıkacaksın babaannenin karşısına? Nerede iş bulacaksın?"

Zehra, sonradan, aradan yıllar geçtikten sonra bile bu haksızlığa karşı çıkış sözleri bulmaya çabaladı kafasında ama o zaman söyleyeceği sözü nasıl bulamadıysa, daha sonra da bulamadı. Öyle ayakta dururken, doktor gitgide elinden uzaklara kayarken, yüreği hâlâ onu istiyordu. Tümden isteksizleşen devinimi azalan gövdesinde bile alttan alttan bu isteğin sürdüğünü biliyordu. Her şeyi unutmak ve Laborant Hidayet ile evlenmek...

Direnci, doktorun hesapladığından daha kısa sürdü. Doktor, kapının kilidini açıp da, "çık artık" dediğinde kararını vermişti. İki gün direndi daha. Direndiğini sandı, kafasının yattığını ayrımsamadan. Doktorun annesine gidip "Peki" dedi.

Onun boynunun bükülüp, hazırlanan oyunu kabullenmesinde köylü kurnazlığının da bulunduğunu mutlaka düşünmüştür Doktor Hilmi Bey. Yitireceklerinin yanında, kısa sürede yitirmemesi, elinde tutması gereken şeylerin hesabını yapıp, doğruya vardığını sanmıştır. Umutsuzluğunu, umarsızlığını aklına bile getirmemiştir. Yine de , Zehra'nın evliliği kabullendiğini annesinden öğrendikten sonra Hidayet'le bu kez, kesin konuşurken, her şeye karşın kıza acımıştır. Gönül rahatlığından sonra gelen bir duyguydu belki bu, ama yine de acımıştır kıza. Ona koca olarak seçilen adamda, insanı iten yön, salt görünüşteki çirkinliği değildi. İki sözü bir araya getiremeyişi. Zaman zaman ellerinin titreyip, gövdesinde süregiden devinimsizlik.... Onun, uyuşturucu kullandığını sandığını sonradan anımsadı doktor. Ayak bileklerinin epey üstüne kadar yükselen bol keten pantalonu, ince gövdesine hiç uymayan, başkasından alınmış da geçici bir süre için takılmış gibi görünen kalın, güçlü kolları....

Mecburdu Hidayet. Daha savaş bitmemişti. Eli kulağındaydı ama, bittiği duyurulmamıştı. Memurların hepsi açlık çekiyordu. Hidayet de öyleydi. Anasına, dul ablasına bir kuruş yardımı olmuyordu. Onlar da açtılar. Köydeydiler ve açtılar. Çalışan bir kadın, üstelik de çeyiziyle gelecekti. O zaman Hidayet'in de bir evi olacaktı.

Evin birtakım dertleri söz konusu olmayacaktı. Doktorun vereceği parayı, -Doktor, nikâhın hemen ardından kendisine armağan olarak bin lira verecekti- anasıyla ablasına gönderirse... Ya da daha iyisi onlara iyi bir tarla alırsa... İçinin rahatlamasını çok özlüyordu Hidayet. Yaşı belirsiz gibiydi. Kimse bir tahminde bulunamıyordu ama, kendisi biliyordu yaşını; otuz yedi yaşındaydı. Evlenmeyi hiç aklına getirmemiş olmasına karşın evlense, hiç değilse yaşlılığında...Eve para getiren bir kadın üstelik:

"-Peki ..." dedi.

Doktor Hilmi Bey de mecburdu. Bin lira az para değil. Az değil, çok para. Ama, iyi bir aileden varlıklı bir kız almak istiyorsa, bundan sonra artık çok iyi yaşamak istiyorsa, parayı gözden çıkarması, çocuk gelip de dedikodular ayyuka çıkmadan bu işi bitirmesi gerekiyordu.

Herkes sözünde durdu. Alanlar da verenler de.

Hidayet Bey, parasını alır almaz, karısını köye götürdü. Köydekiler, gelinin hiç bir halini yadırgamış görünmediler. Hidayet'e bir kez bile sorulu gözlerini çevirmediler. Yalnız Zehra konuştu. Hidayet'in öğrettiği gibi:

"Çocuk Hidayet'dendi. Başlarda evlenmeye yanaşmamıştı Hidayet. Ama sonra acımıştı Zehra'ya. İnsanlığı üstün gelmişti. Allah razı olsun, bastığı yer altın olsun. Para mı? Para Zehra'nın anne ve babası öldükten sonra kalan mallardan hissesine düşen paradır diye, Babaannesi tarafından verilmişti damada. Babaannesi, Zehra'ya güvenmemiş, damadına güvenmiştl."

Hidayet'in anası, göstermeye tembihli olduğu hoşgörüyü unutmuştu bir ara, "Telli gelin, pullu gelin" sözleri edecek olmuştu. Ama, görümcesi susturmuştu anasını. İç odaya çekmişti. Kardeşinin ne olduğunu bilmiyorlar mıydı? Haydi canım öpsün de başına koysun. Pek âlâ da gelin. Kınasıymış, fistanıymış...Ana kendine gel. Kime, neyi satmaya kalkışıyorsun a kadın?

Bu konuşmadan sonra, Hidayet'in anası, aklını başına devşirdi gerçekten. Az zaman sonra da çocuk doğdu. Oğlan. Rabbe bin şükürler olsun. Tek acıması içinin, Hidayet'in eğilip bir kez öpmemesi bebeği. Adını, kulağına ezan okuyup koymaması. Adı uygun konulmadı diye eksiklendi kadıncağız. Nedenini de sormadı. Gözlerine yığılan soruları bir süre sonra sorardı, sorardı ama, sorular

daha diline inmeden toparlanıverdi karı koca, bebeklerini de alıp gittiler.

Zehra'nın çeyizi, doktorun annesinin bulduğu, Ermeni dönmesi Zekiye Kadının evinin üst katındaki tek odaya yerleştirildi. Topuzlu, kromajlı yüksek karyola, ak ipek üstüne Antep işli karyola eteği. Çarşafların bir bölüğü yandaki sedire konuldu atlas bohçaya sarılıp. Damat için çamaşırlar, yere bir halı, -küçük ama Demirci değil, İsparta- bir Antep kilimi, en has boyalısından. İki yatak üstüsteydi karyolada. O yüzden karyolaya çıkmak için iyice sıçramak gerekiyordu. Karyolayı hiç bir zaman karı koca kullanmadılar. Bir kişi yattı içinde: Hidayet Bey. Zehra ile oğlu, Zehra'nın hemen uydurduğu bir mindere kıvrıldılar. Yere. Sedat, bir kez yattı o karyolada. O evde değil. Kendi evlerinde.İsterse yatırmasındı.Hidayet Bey. O zaman Zehra hanım gider çok daha iyisini alırdı oğluna. Sünnetlydl oğlunun. İstesin de yatmasın, olur muydu?

Bakırlar, pırıl pırıl kalaylıydı. Maraş Bakırı: Dövme. Tencereler: Üç boy. Sahanlar, kaşık çatallar. Tahta kaşıklar ayrıca. Su tasları: İki tane. Çinko tabaklar, bir gaz ocağı, çamaşır leğeni, sofra tahtası. Aynalı konsol.

Namazlık, Kur'an kabı, başörtüleri... Hiçbir şeyi eksik değildi Zehra'nın. Gerçekten de doktorun annesi sözünde durmuş, evlatlık çeyizi değil, evlat çeyizi vermişti.

Babaannesi, torununun yavrusunu görmeye geldiğinde evi böyle buldu. Ardından gelmemekte direnen tekeyi çekmek için döne dolana ve yorgun argın vardı eve. Bayıldı evine Zehra'nın. Yayla gibi. Kız da temiz, Allah için. Tek oda ama, tahtalar ovulmaktan sapsarı. O yüksek, çift döşekli karyolada yatmak için içi gitti babaannenin; yüreklenip bunu söyleyemedi torununa. O söylesin diye bekledi. Torununun bebekle birlikte, küçücük mindere, kendisinin yanına kıvrılmasını da onun kendisine duyduğu büyük sevgiye bağladı, bundan da ayrıca mutluluk duydu.

Ertesi sabah, ardına takıp getirdiği keçiyi kestirdi torunu için. Kurban kanını bebeğin alnına sürerken;

"-Kaderi anasına benzemesin. Analı babalı büyüsün..." diye dua etti. Dua ederken ağladı. Hidayet'in fırlayıp gitmesinden de hoşnut kaldı:

"-Yüreği dayanamadı senin herifin...İyiymiş kızım, iyiymiş... Yüreği pek yufka bu adamın. İyidir, seni üzmez.

Bu bebe'yi de..."

Dualar etti Hidayet için. O akşam, Hidayet'in eve gelmemesinden, kendisinin istenmediği sonucunu da çıkarmadı. Torunu "Nöbette" deyince buna da inandı. Gözü kaldı, yaprştı hatta, yine de o yüksek karyolaya çıkmak, yumuşacık döşeklerin içinde bir gece olsun kemiklerini dinlendirmek istediğini yine de söyleyemedi. O akşam da koca karyolanın boş bırakılıp mindere kıvrılınmasını, doğrusu ya pek beğendi. Ertesi sabah, erkenden kalktı. Getirdiği keçinin döşünü bir beze sardı, sırtına vurdu gitti. Yola çıktığında gün yeni ağarıyordu daha. Tez davranmak zorundaydı Babaanne, et köylülerine yetişsin istiyordu. İskenderun köye benzemiyor. Çok sıcak, yayla gibi değil. İkindiye ancak varır köye. Et yesin köylüler de azıcık. Et yesinler, bu Sedat bebe'ye hayır dualar etsinler...

Kapıda durdu, yine bir şeyler okudu, herkes için ayrı ayrı dualar saldı. Bebe'nin yüzüne üfledi:

"-Tam zamanıdır. Torunumun bebesi için bir nisan gülü dikeyim evin önüne. Ak,pembe, dolansın direklere. Bu yavrunun kokusunu bana salsın."

Sevinç taşıyordu yüreğinden giderken. Öylesine taşıyordu ki, evlenmeden önce ettiği işler için torununa ve kocasına sitem edeceğini, Zehra'ya namusunu beş paralık ettiğini söyleyeceğini bile unutmuştu.. Namusun beş paralık olduğunu söylemesi de numara canım. Burada, kim kime, tum tuma. Kimseye anlatmamıştı durumu Babaanne. "Evlendi, hemen ardından pırt diye çocuk kunnadı" dememişti. "Bu şehir halleri bir başka. Evlenmiş, haber vermek aklına bile gelmemiş izansızın. Ne zamanki çocuğu olmuş, o zaman büyüklerini hatırlamış. Eh, ata olmadan.... Ama, belki de haklıdır bacım. Kıza da öyle fazla yüklenmemeli..." Böyle demişti. Dinleyen kadınlar da baş sallamak zorunda kalmışlardı o zaman:

"-He, öyledir. Her halleri başka şehirlilerin. Bizim yelli Zehra da onlara tez uydu. İcat çıkardı başımıza, görüyor musun Ebe?" dediler. Babaannenin yüreğini iyice rahatlattılar.

Babaannenin diktiği nisan gülü tutmamıştır. Nisan gülleri başka bahçelerde gün ışığıyla oynaşırken, kendi evinin direğine sarılmayan nisan güllerine darılmıştır Babaanne. Torununun evliliğinden, o evliliğin nedenlerin-

den hiç kuşku duymamış, o konudaki tek rahatsızlığı, yalnızca kök salıp dal vermemiş bir nisan gülü çubuğuna yönelmiştir. Olsun varsın. Babaanne, yanılgısını güllere darılarak sürdürsün. O da bitti artık . Gerçekte o tutmayan dala yaptığı haksızlıktan öte bir haksızlığı da olmadı onun.

21

Küçük bir ateş böceğiydi Eren. Büyüdü. Sekiz yaşındaydı, elini kırdı. Kendinden dört yaş büyük bir oğlanla boks yaparken, çocuğun korkuyla eğilmesi yüzünden yumruğunu duvara vurmuştu. Eli bileğinden kırıldı. Kimse anlamadı kazanın büyüklüğünü. Çünkü, bağırmamış, ağlamamış, yalnızca yüzünü buruşturmuştu. Ayaktaydı. Rengi yitmişti, ama, çocuklar, bir şeyler olduysa bile olanı çözecek durumda değillerdi. Kendini o sert yumruktan kurtaran çocuk sırıtıyordu. Zıplıyor, filimlerde gördüğü boksörlere öykünüyor, yumruklarını ileri geri sallıyordu. Eren bayılınca, deminden beri Eren'in kazanmasını isteyen, onu yüreklendirmek için bağıran çocuklar, çığlık çığlığa içeri daldılar. Nazmiye Hanım, yıkayıp kuruttuğu çamaşırları dürmekle uğraşıyordu. Dağ gibi yığılmış çamaşırların ardında kalmıştı, görünmüyordu. Çocuklar yığının deviniminden onun oturduğu yeri saptadılar:

"-Teyze, Eren bayıldı!..."

Nazmiye Hanım fırlayıp dışarı çıktığında Eren kendine gelmişti. Annesinin üstüne yürüdüğünü görünce çok korktu. Doğrulmaya, evin çevresini kuşatan ince kaldırıma doğru gövdesini çekmeye çabaladı. Sağlam eliyle üstündeki toz toprağı silkelemek istiyordu.

"-Yok bir şey anne. Yok bir şey. Hiç bir şey yapmadım ben..."

Elinin duruşu bir tuhaf. Çocuğun kırışıksız mat derili alnında domurcuklanan terler...

Nazmiye Hanım sesini çıkaramadı. Hemen eve koştu yine, ayağına bir ayakkabı geçirdi. Eren oturduğu yerde duruyor.

"-Bakayım çocuğum eline?"

Eren, kolunu omuz eklemiinden kaldırarak uzatmaya çalışıyor. Bunu yaparken bile ne kadar zorlandığı belli. El, aşağıya, parmaklara doğru ve bilekten yukarılara kadar kararıyor. Nazmiye Hanım dokunmak için uzanıyor ama

sonra elini yarı yolda tutuyor. Çocuğun duruşundan ve bakışından oraya dokundurtmayacağı belli.

Sedat atılıyor:

"-Dokunmayın Teyze. Duvara çok sert vurdu. Hastaheneye götürmeli."

Sedat, ondört yaşını bitiriyor. İnce uzun, esmer bir yeni yetme. Güzel bir oğlan oldu. Ses tonu, parlak saçları, parlak gözleriyle çekici bir delikanlı olacak. İki yıldan beri yalnızca uzun pantolon giyiyor. Demek gerçekten büyüdü.

Hastanenin dış duvarları bakımsızlıktan dökülüyor. Hastane de Fransızlardan kalma ve Fransız stili. Dış duvarlara, yıllardan beri hiç boya yapılmamış, dökülen yerler onarılmamış. Yıllar öncesinden, belki de ilk yapıldığı zamanın kirli sarısını taşıyor üstünde. Daha da kirli bir sarıyı kuşkusuz.

Görüşme günlerinde, görüşme saatinden çok önce geldikleri için bekleyen, beklerken de sıkıntıdan duvarlarla oynayanlar ya da içeri dışarı bir şeyler taşırken oluşan çizişmeler, aşınmalar yüzünden büyük giriş kapısının çevresi iyice harap olmuş.

İçerisi ise çok temiz. Geniş koridorlar açık yeşil yağlı boya ile boyanmış. Üzerinden binlerce ve binlerce kez geçmiş ıslak paspaslar yüzünden yere döşenmiş kırmızılı karalı beyazlı taşlar ışıltılı bir temizlik saçıyor.

Koridorlardan geçip, bir kat aşağıya iniyor, Hidayet Beyin çalıştığı yere geliyorlar. Kapıda "Girmek Yasaktır" yazılı ama bu yazının kim için yazıldığını anlamak olası değil. Çünkü içerden, dışardan gelip girenler var. Zaten çoğu kapıda bu yazı var ve hepsi de vızır vızır işliyor.

Girdikleri odanın dört bir yanını tezgâhlar çevreliyor. Üzerlerine gereçler dizilmiş. Nazmiye Hanım Hastanenin yalnızca hasta odalarını biliyordu. Buraya ilk kez geliyor. Tuhaf bir saplantıyla, karnının ağrısını ve korkusunu unutmak için oluşuveren saplantıyla, oğlunun alnının üstünde birikeń terlerin akmasını bekliyor. Oysa Eren'in alnında küçük kaynaklardan yeni ter damlaları doğuyor, ama her biri yükseldiği yerde asılı kalmış gibi duruyor. Eren'in eli iyiden iyiye morarmış. Morarma arttıkça, Nazmiye Hanımın yüreğine bastıran kaygı büyüyor.

Sedat, çok şişman bir kadından kan almak için kadının

damarını araştıran genç bir kızın yanına sokuluyor. Şişman kadının dirseğinin iç kısmında morarmış delikler var. Sarımsı gevşek deride hiç görünmeyen bir damarın girişini aramak, zorlu bir iş. Kolun üst kısmından sarılıp düğümlenen kalın lastik etin içine gömülmüş kesiyor. Sonuç yok. Damarın izi bile görünmüyor.

"-Leyla abla, babamı arıyoruz."

Kız, kalın iğneyi bir kez daha, gömü arar gibi dikkatle kadının derisine saplıyor.

"-İç odada. Ama girmesen daha iyi."

Kız, hemen girmelerini söylemiş gibi, önde Sedat, arkada Nazmiye Hanımla Eren, odayı kuşatan tezgahların kesildiği yere seğirtiyorlar. Bu kapının üstünde de "Girilmez" yazılı.

Açılan kapının tam karşısındaki koltukta oturuyor Hidayet Bey. Gövdesinin biçimini, oturduğu tahta koltuk belirliyor. Çünkü Hidayet Beyin gövdesine hükmedemediği apaçık görünüyor. Gözleri yarı aralık duruyor ve kollarından biri koltuğun arkasına doğru sarkarken, diğeri, göğsünün üstünde, ama göğsüne değmeden asılı duruyor. Bir ara, adamın yarı aralık gözlerinin ardına kendi görüntülerinin düştüğünü sanan Nazmiye Hanım sesleniyor:

"-Ah Hidayet Bey, Eren..."

Daha çok konuşması anlamsız. Konuşmanın yararı yok çünkü. Hidayet Bey hiç bir sesi algılayacak , kimseyi tanıyacak durumda değil. İnanılmaz derinlikte bir yapay uykunun ortasında yüzüyor ve bu uyuşukluktan öte, hiç bir şeye yanaşamıyor.

Sedat ağlamaklı. Kapıyı tutuyor bir eliyle, öbür eliyle Nazmiye Hanımı kolundan çekiştiriyor. Onlar dışarı çıktıktan sonra kapıyı kapatıyor. Babasını rahatsız etmekten korkuyormuş gibi, yavaşça.

Kızın sesinde haklı çıkmış olmanın hoşnutluğu dalgalanıyor. Çocuğun yüzündeki kederi göremiyor, çünkü şişman kadının yoğun kara kanı dalgalarla iğneye doluyor.

"-Sedat, sana söylemiştim. Girmesen iyiydi."

Ekliyor, yine başını kaldırmadan:

"-Azıcık beklerseniz, şimdi bakarım size."

Beklerlerken Nazmiye Hanım, yanındaki oğlu kadar, en az onun kadar acı çeken Sedat'ın başını okşuyor:

"-Sakın büyütme bu olayı çocuğum. Böyle şeyler olur.

Bilmez misin Sait Bey amcan kafayı çekince... Sen de görmüşsündür ya, bazan sallanır, doğru yürüyemez. Başını bile tutamaz."

Ama biliyor, söyledikleri rahatlatmaz bu çocuğu. Söylenecek söz, yıllardan beri bildiği, yaşadığı bu durumun şimdi apaçık, başkalarının gözü önüne serilmesinden duyduğu kırgınlığı sağaltamaz. Çünkü, Sedat'ın bu yaşlarını yaşayıp geçmiş iki oğlu var Nazmiye Hanımın. O bilmez mi bu yaşlardaki üzüntülerin derinliğini? Nazmiye Hanım bilmezse, kimse bilmiyor demektir.

Çocuk, yine de bir şeyleri saklama çabası içinde:

"-Ben sanıyordum ki Nazmiye Teyze, babam yalnız evde böyle. İşinde çalışıyor, kimse de onun nasıl biri olduğunu bilmiyor sanıyordum. Gece uyku uyuyamadığı için ilâç alıyor sanıyordum. Her zaman da ayrımsamadan ilâçları fazla kaçırıyor sanıyordum..."

Ağlamaya başlıyor.

Nazmiye Hanım, Hidayet Beyi o gün o durumda görmüş olmaktan her nedense bir suçluluk duydu.

Akşam kocasına dert yandı:

"-Bunlar ne kadar yalnız insanlar Salt. Hangisini alsan yalnız. Kim yönetiyor o evi? Suçlamak kolay bir şey. Suçlamaya kalkışınca hepsini suçlayacak şey bulmak kolay. Hidayet Bey ne yapsın? Kurtulamıyor işte. Belki bir zamanlar kurtulmaya çabalamıştır. Zehra Hanım ne yapsın? Sabahın kör karanlığından gece yarılarına kadar uyağı yanmış it gibi dolaşıyor. Evde en yakını, hizmetçisi. Bu kadın da kendini başka şeylere vurmasın da ne yapsın? Çıldırsın mı oturup? Ben yine de en çok çocuklara acıyorum. İkisinin suçu da ortada, şu oğlancığın günahı ne? Ya o kızı neden başına sardı Zehra Hanım?"

Sait Bey, bunca duyarlığı fazla bulmuş olmalı, gülüyor, Gülüşü alaylı:

"-Neden sardığı apaçık. Aldıramadı da ondan."

"-Sait, sofrada, çocukları nasıl unuttun?"

Çocuklar dediği Nazmiye Hanımın, ikisi üniversite, biri lise son sınıf öğrencisi. Eren'se hiçbir şeyi ayrımsayamaz. Kolu kırık Eren'in. İstediği şımarıklığı yapıyor. Sofraya bir oturup bir kalkmasına kimse ses çıkarmıyor bu akşam. Salonun her yanına yaydığı, sonra unuttuğu dağınık kitaplarından başka ilgisini çekecek bir şey yok Eren'in.

22

Sonraki yıllarda Zehra Hanımın kapısı hemen tümden kapandı sokağa. Kendisi de uğramaz oldu komşularına. Bir zamanlar birlikte yaşanmış ama beraberliği oluşturanlardan biri, çekip gitmiş gibiydi. Zehra Hanım kendini artık çalışmaya vermişti. Kentin, evinden gittikçe daha uzaklarda oluşan evlerini öğreniyordu; yeni sokaklarını, yeni insanlarını tanıyarak.

Gerçi, Yirmi Yedi Mayıs sabahı iki kadın evlerinin kapılarını ardına kadar açmış, sokağın ortasında birbirlerine sarılmış, öpüşmüş, sevinç gözyaşları akıtmışlardı; Nazmiye Hanımın salonundaki sedirin üstüne iki küçük kız çocuğu içtenliğiyle yan yana oturmuş, kollarını birbirinin omuzuna atarak, hiç kopmak istemeyerek, hiç kopmamış gibi yakın bilerek birbirlerini, güzel düşler kurmuşlardı. Kısa sürede Yirmi Yedi Mayısın kendilerine bir şeyler veremeyeceğini anlayınca, daha kötüsü, işler eskisi gibi gitmeye başlayınca yine, bu coşkuyu unutmayı yeğlemişlerdi. Mavi bir bahar sabahında duyulan coşkunun anısıydı dillerde gezen. Ezgisi, sözleri kötü bir marş kalmıştı o günden. Alaylı alaylı söylenen.

Nazmiye Hanımın saçlarındaki aklar çoğalmıştı. Bunları saklamak gereğini duymuyordu. Hiçbir şey beklemiyordu artık. Kocasının, önü ardı, bir emekli öğretmenden başka bir şey olamayacağını, yıllarca sabahlara kadar inanarak dinlediği düşlerinin gerçekten birer düş olduğunu anlamıştı. Emekli öğretmen ve taşra gazetecisi...Buydu Sait Bey. Kaleminin ucuna gelen her şeyi pervasızca yazdığı için her perşembe günkü Basın Mahkemesinde mutlaka bir iki davası olan, bu davaların neler olduğunu anlatırken gerçek hoşnutluk duyan, mahkemelere girip çıktıkça keyiflenip kahkahalar atan bir yaşlı adamdı. Üç kuruşu bir araya koyamamış, ama bunu yapmak için parmağını bile oynatmak zahmetine girmediği için, rahatsızlık duymamıştı. Nazmiye Hanım da yıllar yılı içinde hüküm süren geçim korkusunu unutmaya çabala-

mıştı. Olmuyordu işte, tek başına bir kadının çabası neye yarar? Şimdi tek isteği vardı: Büyükler ekmeklerini kazanmıştı nasılsa, şu Eren de öğrenimini bitirseydi. O zamana kadar babası başında olsaydı.

Sait Bey, karısının bu son isteğini de yapmadı. Zaten birlikte yaşamları, hep karısının dediğinin aksini yapmak ya da onun dediklerine kulak asmamakla geçmişti. Bu kez de, Eren'in liseye başladığı yıl, her şeyi bıraktı. Karısını çocuklarını, basın davalarını, gevrek gülüşünü, genç yürüyüşünü, onca yılda tek tel ak düşmemiş saçlarını, mavi gök yüzünü, denizin yelini, balıkçılardan orospulara kadar hiç ayırım göstermeden bağlanıp değer verdiği dostlarını, —o çok hoşlandığı sürprizlerinden birini yapar gibi— ansızın bıraktı.

Sait Beyin ölümünü duyduğunda Zehra Hanım kapıdan şöyle bir uğradı. Faytonu kapının önünde bekletti. "İşe çıkıyorum da, uğramadan edemedim. Fazla bekletmem doğru olmaz, yine uğrarım," dedi o kadar.

Hidayet Bey,kendisinden hiç beklenmeyen bir şey yaptı: Bir hafta süreyle her gün uğradı Nazmiye Hanıma. Oysa yıllardan beri oturdukları bu sokakta, Hidayet Bey hep sokağın dışında biri olarak düşünülmüştü. Onu benimsemek kimsenin aklına gelmemiş, kimsenin yüreğinde bir yakınlık duygusu oluşmamıştı. Üflesen uçacak kadar zayıftı. İlk gün, cenaze kaldırılıp eve dönüldüğünde, Nazmiye Hanım bir kör kuyunun ağzında durduğunu sanırken, içinde oluşan boşluğun doldurulmasının olanaksız olduğunu düşünürken, o kuyuya düşmeyi özlerken geldi ve Nazmiye Hanıma sarıldı: "Bacım...Bacım..."

Daha sonraki günlerde de geldi, eve girene çıkana bakmadan, kadınların konuşmalarını, kendi acılarını anlatarak Nazmiye Hanımı bir türlü anılarıyla baş başa bırakmak istememelerini duymadan, başı yerde, damarları fırlamış, zayıflığı yüzünden parmakları iyice uzamış ellerini olanca büyüklüğüyle dizlerinin üstüne bırakıp, yok gibi, bir yandan da var olarak, oturdu, oturdu gitti. Giderken, adımlarının düzgün olmasına özen gösteriyormuş gibi, ayakkabılarının burunlarına baka baka Nazmiye Hanıma yanaşıyor, onun omuzunu şöyle bir sıvazlıyor, sonra adımları dolaşarak kendini kapıdan dışarıya atıyordu.

Bir gün, yolda giderken, Sait Beyin büyük oğlu Alkan'ı

çevirdi. Kimden söz ettiğini karşısındakinin anlaması gerektiğini hesaplayarak ya da hesaplamayarak, öylece, içinden geldiği için, belki de sözü biraz daha uzatacak kadar sözcük toparlayamadığı için, "çok iyi adamdı. Bu sokakta da otursa, bizim küçüklüğümüzün üstündeydi," dedi.Bunu söylediğinde, Sait Bey öleli dört aydan çok oluyordu. O yüzden Alkan,Hidayet Beyin, babasından söz ettiğini sonradan anladı.

Hidayet Beyin ak bisiklet fanilaları yine öyle aktı. Pantolonları yine öyle yüksek kemerli. Hidayet Bey o biçim pantolonları giymeye başladığından beri geçen yıllar içinde erkek modasında iki kez bu tür pantolon biçimi gelmiş ve geçmişti. Yüzü yıllar öncesinde de kırışık içinde olduğundan yaşlanmıyordu, bunun yanında gözleri tüm yapısının çöküşünü sırtlanmıştı, zaman zaman durgunlaşıp kayıyordu. Boşluk; o zamanlarda, yaşlanmayı bile aşan, bitişe varan bir boşluk oluşuyordu gözlerinde. Böyle olduğunda kasıntılı yürüyüşü bir yana, adım bile atamıyor, durduğu yerde sallanıyordu. Onu eskiden beri tanımayanlar içkili olduğunu sanıyordu. Bilenlerse bilirdi Hidayet Beyi, yaşamı boyunca içki içmemişti. Bir zamanlar, ışıklı asmanın altında alemler düzenlerken bile içmemişti.

Ölümünden öncekl yıl, sık ve uzun uzun hastalanmaya başladı Hidayet Bey.Hastalıklarını hizmetçi anlatıyordu:Ne tür bir hastalıksa bu, zaman zaman kendini yitiriyordu adam: Yine de elinin altından büyütücü aynalarını eksik etmiyordu. Gücü biraz yerine gelince yüzündeki kılları cımbızla alıyordu. Çok zaman, işini bitiremiyor, elindekiler yatağa kayıyor, yine kendinden geçiyordu. Artık bacaklarındaki kılları almaya kalkışmaz olmuştu.

Remziye Teyze soruyordu:

"-Peki ama ayol, baldırlarının arkasındaki kılları nasıl alır bu adam?"

Nazmiye Hanım yanıtlıyordu:

"-İnsan bir şeyi istemeye görsün. Yapamayacağı şey mi var?"

Kocasının hastalığı, Zehra Hanımın düzeninde bir değişiklik yapmadı. Konuşmuyordu kimseyle, kimsenin evine uğramıyordu, ama yine de, kapılarının önünden gelip geçerken görüyorlardı komşuları onu. Hastalığın başlarında üzüldüğü belliydi. Çabuk toparladı kendini. Hizmetçi

hanımını savunuyordu:

"-Oğlana para gerekli. Kız da büyüyor işte. Çeyiz gerek. İşe gitmek zorunda. N'apsın?"

Kız, tıpkı Zehra Hanımın gençliği. Remziye Teyze soruyordu:

"-Bu kadar benzerliği de kim görmüş anam?"

Madam Mariya hınzır hınzır gülüyordu:

"-İşte halasıyım dedi ya bu Zehra. Ne demişler? Kız halada, oğlan dayıda çekermiş."

Nazmiye Hanım, Remziye Hanımın açtığı tartışmayı sürdürmek için atılıyor:

"-Ne halasından söz ediyorsun Madam? Bunun hiç kardeşi yoktu hani?"

"-Uzattınız ama. Teyzesinin mi ne kızının kızısı benin, demedi miydi?"

Böylece Zehra Hanımdan bir kez daha öç almış sayıyordu kadınlar kendilerini. Yüzlerce kez yineledikleri bu konuyu bir kez daha konuşmaktan bıkkınlık duydukları yoktu.

Hidayet Bey, kendini gittikçe daha uzun süre yatağa bağlayan hastalıkları bitince kalkıyor, koşa koşa işine gidiyordu. Komşu kadınlar onun iyice kendini toparlamadan işine gitmesinin nedenini bir türlü çözemedikleri söylüyorlardı birbirlerine. Gerçekte adamın koşturmasının nedenini biliyorlardı.

Bir akşam üzeri, Remziye Hanım Nazmiye Hanımı çağırdı arka balkondan:

"-Haberin var mı bacım? Hidayet Beyin istifasını istemiş yeni Başhekim."

Bir tür erinç, bir yürek soğukluğu duyduğu belliydi. Oysa Hidayet Beye kırgınlıkları yoktu. Hiç değilse olması için bir neden yoktu. Nazmiye Hanımsa, Sait Beyin ölümüne gösterdiği ilgi yüzünden,dedikodu yaparken bile Hidayet Beyi kollamaya özen gösteriyordu. Bunu duyunca üzüldü.

Remziye Hanım, duyduklarını Madam Mariya'ya aktarmış olmalı, sabahleyin Zehra Hanım arabasının içine kurulmuş işe giderken, arabacıyı durdurttu Madam Mariya ve eğilip sordu Zehra Hanıma:

"-Sahi, Hidayet beyin istifasını istedi Doktor Hilmi Bey?"

Zehra Hanımın kan başına çıktı:

"-Yok öyle şey. Hidayet neymiş ki,koskoca doktor istifasını istesin?"

Oysa, koskoca doktor, Doktor Hilmi Bey, Başhekim olur olmaz, genel bir sayım yaptırtmıştı hastanede Uyuşturucular eksikti. Büyük miktarda. Bu eksikliğin kaynağını biliyordu Hilmi Bey. Bugüne kadar beklemesi, Başhekime haber vermemesi, Hidayet'in emekliliğinin dolması içindi. Şimdi olmuştu işte. Şunun bunun eline bakması sözkonusu değildi.

Hidayet Beyi çağırtmış, hiçbir başlangıca gerek görmemişti:

"-Hemen istifanı ver Hidayet. Şimdi, şurada kağıdı, kalemi al, istifa ediyorum diye yaz. Ben de emekli işlemlerini hazırlatayım."

"Neden, ne oluyor?" gibi sözler geveleyecek olmuştu Hidayet Bey.

"-Bu sana iyilik. Son iyilik!" bağırıyordu şimdi doktor. "Bu yaptığım aslında görevimi suistimal etmektir. Bunu göze alıyorum. Çünkü yıllardan beri seni kollamak zorunda kaldım, şimdi birden bire değişemem. Son bir iyilik yapıyorum: İstifa et diyorum. Soruşturma açtırırsam başına gelecekleri sen düşün. Değil emekli maaşı almak, sürüm sürüm sürünürsün. Gideceğin yer, hapishane. Senin yaptığın az şey mi, yıllardan beri yapıyorsun diye, suç olmadığını mı sanıyorsun sen? Alıştın. Hastanede, çalışma saatlerinde, hastanenin ilaçlarıyla keyif çatıyorsun sen. Herkesin aptal olduğunu sanıyorsun!"

Hidayet Bey, ağlamaya başlamıştı. Doktor büsbütün kızdı buna:

"-Kalk,doğrul, ağlama. Elini kolunu sallaya sallaya çıkmana izin veriyorum. Daha ne bekliyorsun be adam? Kalk, sürünme karı gibi. Sana da adam demek..." gülmüştü Hilmi Bey. Yürekten geldiği sanılan yüksek kahkahalarla gülmüştü: "Sahi, seni de adam saymak zorundayız..."

Bir an tekme atacakmış gibi olmuştu. Sonra kendisini yenmişti doktor:

"-Çık dışarı, hemen yaz getir dilekçeni..."

Emekli olduktan sonra, bir süre Hidayet Bey neyle

oyalanacağını şaşırdı. Donu vardı ayağında, yalnızca don giyiyordu ve evin avlusunu yıkamaya başladı. Bu, evde tuttuğu ilk işti. Günde, iki üç kez, dip bucak avluyu yıkıyor, düşen asma yapraklarını topluyor, düzgünce bir yere yığıp, yakıyordu. Bu işi de günde birkaç kez yapıyordu. Sonra, yaktığı yaprakların kirlettiğini söyleyerek avluyu yeniden yıkıyordu. Biraz daha sonra, önce kendi odasını, sonraları da tüm evi her gün temizlemeye koyuldu. Hizmetçinin bulaşıkları temiz yıkamadığından yakındı sonra, bulaşıkları da kendisi yıkamaya başladı. Kitap okumasını bilmiyordu. Zaten evde Sedat'ın eski okul kitaplarıyla resimli dergilerinden başka —bir de Kur'an, kabında eskimişti— tek bir kitap yoktu. Kitap almak ve okumak ve bu alışkanlığı edinmek bu yaştan sonra aklına gelmedi Hidayet Beyin.

Hizmetçi, önceleri korka korka, sözcükleri ağzından çıktığı anda, bir ters tepkiyle karşılaşırsa yutmaya hazır, evde yapılması gereken diğer işleri göstermeye başladı Hidayet Beye. Hiç tepki görmeyince de yumuşak sözcüklerle anımsatmaya başladı. Sözcükler ne denli yumuşak seçilirse, seçilsin, iş buyuruyordu kadın. Kendisi, Zeynep'in çeyizi için boyuna dantel örüyor, yerinden kalkmadan da evin tüm işleri görülüyordu. Başını, tığın ucundan kaldırmadan, Hidayet Beyin yanaşan gövdesini seziyor, gölge daha üstüne düşmeden yeni bir iş söylüyordu:

"-Sıkılıyorsan ağabey, saksıların dipleri de bir deşilse, iyi olacak."

Ne var ki, Hidayet Beyin iş yaptığı bu dönem az sürdü. Daha sık yatağa düşmeye başladı. Yatağa düşünce, kalkması uzun zaman gerektiriyordu. Bazı geceler avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Bazan, gündüz de bağırıyor, gördüğü düşleri hiçbir zaman anlatmıyor, ama yüzünden çok korktuğu anlaşılıyordu. Böyle zamanlarda uzun süre kendine gelemiyor, İstanbul'a oğlunun yanına gitmiş olan Zehra Hanım olmadığı için, onu rahatlatacak bir şey yapamayan hizmetçiyle Zeynep'in ödünü patlatıyordu.

Neydi hastalığı? Bunu da kimseye söylemedi Zehra Hanım. Kadınlar hizmetçiden de öğrenemediler. Hizmetçi, teşhisini koymuştu: Hidayet Beyi cin çarpmıştı ve artık iflâh olmazdı. Tanrı yardım eder de canını tez zamanda alırsa...O zaman kurtulurdu Hidayet Bey.

Öldüğünde,sokağın kadınları Zehra Hanımın başına üşüştüler. Hepsi de ağlıyordu. En çok Madam Mariya ağlıyordu. Zehra Hanım onların karşısında, oturduğu yerde zaman zaman mendilini gözlerine götürüyor, kuru gözlerini mendile siliyordu:

"-İhtiyarlıktan öldü..." dedi.

Bir koca öldükten sonra parayla ne yapılabilirse hepsini yaptı Zehra Hanım, Mevlidini, hatimini camide okuttu. Mezarlığın en iyi yerlerinden birine gömdürdü. Orayı kocasına almak için belediye özel kaleminden torpil yaptırdı. Uğraştı bunlarla. Canla,başla uğraştı, Sedat, babasının cenazesi kalktıktan sonra gelebildi ancak. Zehra Hanım ölüyü evde tutmak istemiyordu, iş hemen bitsin istedi. Sedat da o yüzden yetişemedi. Sekiz yıldır İktisat Fakültesinde okuyordu Sedat. Yazları bile evine gelmiyordu artık. Oğlunu özlediğinde Zehra Hanım İstanbul'a gidiyordu.

Sedat, döneceği gün, Nazmiye Hanıma uğradı. Gerçi şimdi evinde yapayalnız oturuyordu Nazmiye Hanım ama, onun çocuklarını, özellikle Eren'i çok severdi Sedat. Bir süre Nazmiye Hanımla karşılıklı oturdu, İstanbul'daki yaşamını anlattı Nazmiye Teyzesine. Çocukluğundan beri sezdiği şeyleri de anlattı, bildiklerini de. Bu konuşma ikisinin arasında kaldı. Yalnızca ikisinin arasında. Nazmiye Hanım sonradan çocuklarına bile anlatmadı. Bir çocuğun bunca acı çekeceğini bilmiyordu.

Ayrılırken Nazmiye Teyzesine sarıldı Sedat. Gözleri dolu, sesi pürüzlüydü:

"-Keşke benim de bir annem, babam olsaydı," dedi. "Sahici bir anam, babam."

Uzun boyu, ince yapısı, gözlerine dökülen kara saçlarıyla genç, yakışıklı bir adamdı Sedat. Gün geçtikçe gözlere daha dar görünmeye başlayan sokağın ortasını bıçak gibi kesti ve gitti.

23

Önce ateş vardı. Sonra hava oldu. Ateş yandı, yandı ve söndü. Toprak oldu. Topraktan su çıktı. Ateş suyu yaktı, buhar oldu. Buhar toprağa değdi, yağmur oldu. Toprak ağacı verdi. Ağaç doğurdu, orman oldu. İçinde hayvan oldu. Sonra insan geldi. Hayvanı bitirdi. Sıra ormana geldi, ormanı bitirdi. Yine toprak oldu. Toprağı ekti, ekin oldu. Ekini yedi, arttı. Daha çok ekti; daha çok arttı. Çok olan şeyi sattı, zengin oldu. Toprağı ev yaptı, arttı. Yine ev yaptı, yine arttı. Yine ev yaptı...Toprak yetmez oldu, evleri yıktı...

Kentte büyük apartmanların sayısı hızla artıyordu. Bir zamanlar Belediyenin dağıttığı arsaların üstüne zorlukla ev yapanlar evlerini yapımcılara verdiler. Yapımcılar bu evleri hızlı hızlı yıktırdılar. Apartmanlar,denizin çevresini dolaşan caddeden başladı ve durmadı. Denizin yelini kentin içine, ötelere kadar ulaştıran dar sokaklar, küçük evler, evlerin pencerelerindeki pancurlar, meydanlar, meydan çeşmeleri, yüksek ve yaygın okaliptüs ağaçları, doğramacı dükkânları, sebzeciler, gezgin satıcılar, evlerin bahçeleri, bahçelerdeki erik, yeni dünya, zerdali, limon, turunç ağaçları, asma gülleri, yedi veren gülleri, nisan gülleri, ebruli güller, evlerin iç kısmındaki taşlıklar,dışındaki teraslar, terasları çevreleyen kalın beton korkuluklar, iskeleden donla denize atlayan kayış derili çocuklar, şeker satıcıları, pestilciler, cambazlar, bayram yerleri,bayramlarda allı yeşilli süslenen faytonlar bayramlar ve sevinçler, yerlerini, çıplak pencereli, yüksek ve sıkışık yapılara bıraktı. Bırakmamak için çok nedenleri vardı ama kimseler dinlemedi onları. Bir zamanlar ilk meydan yok edildiğinde de büyükler çocuklarını dinlememişlerdi.

Sokak değişmedi. Kent ötelere kaymıştı, yukarılara çıkmıştı, herkes apartmanda oturmayı seviyordu. Bu sıcak kentte, kendilerini kaloriferli evlerde oturtmayan kocalarına olmadık kötü sözü söyleyebilen kadınlar çoğalmıştı. Apartmanların alt katlarında süpermarketler açılmıştı. Kadın ve erkek kuvaförleri —Bunlar berber değildiler, berberlik sövgü gibi değiyordu kulaklarına-çamaşır yıkama fabrikaları, publar, şarküteriler, kokusuz büyük çiçekler satan çiçekçiler, pastahaneler, diskotekler, parfümeri, bijüteri mağazaları ve hotel'ler vardı artık. Oklahama Pazarı, Kilis Pazarı, Washington Pazarı vardı, sokaklarda taxiler dolaşıyordu vızır vızır. Sokak hep aynıydı. Cebrail Usta'nın evi yıkılmış, meydan, sokağın sonunu kesen evlerle, yitip gitmişti ama, vardı ve büyüyen bir kentte eskimiş bir sokaktı.

Eren, o küçük ateş böceği büyüdü ve Üniversiteye başladığı yıl,sekiz yaşındayken kırılan kolunun üstüne düştü ve kol kırıldı. Bu kez kırık bilekte değil, daha yukardaydı. Eren, yine dişini sıkmaya çabaladı ama yanındaki arkadaşları kazanın ciddi olduğu kanısındaydılar. Hep birlikte Mediko Sosyale gittiler. Nereden anladı oradaki teknisyen, bunu çözümlemek olanaksızdı ama, bu kırığın önemli olabileceğini, o yüzden iyi bir uzman hekime gidilmesini öğütledi.

Nazmiye Hanım, oğlunun kolunun kırıldığını ve hastanede yattığını öğrenir öğrenmez Ankara'ya gitti. Bu gidişin, evinden son kez ayrılışı olduğunu, bir daha o eve o sokağa dönmeyeceğini bilmiyordu.

Sarkom'dan kuşkulanılıyordu ve Eren'in kolu kesilecekti. Kesilmesi demek kurtulması demek değildi. Beklemekten başka yapacak şey kalmıyordu Nazmiye Hanıma.

Ondan sonraki günler, filmler, tahliller, yine filmler, konuşulan bir sürü anlaşılmaz söz ve kendisine hiçbir şey açıklanmayan bir annenin korkusuyla dolu geçti.

Ameliyatlar, birbirine benzemeyen hastalık adları sürdü gitti. Kemikler kesildi, kemik dokuları eklidi, hastaneden çıkarıldı Eren, sonra yine bu kez çok ağırlaşmış olarak ve yüksek ateşle yine yattı.

Son ameliyattan üç ay sonra, koluna ekilen kemik dokusunun üremekte olduğu ve kemiğin dolmaya başladığı anlaşıldı. O tarihlerde daha yürüyemiyordu... Bir yıl sonra sağlıklıydı Eren. Gözetim altındaydı ama sağlıklıydı. Soliter kemik kisti sağaltılmıştı ve Sarkom söz konusu değildi.

Böylece, aylarca evinden uzakta kaldı Nazmiye Hanım. Akkan, evin satıldığı, boşaltmalarının istendiği haberini getirdiğinde, Nazmiye Hanım duymadı bile onun söylediklerini. Evin de, eşyanın da sözü mü edilirdi şimdi? Yavrusu, can duvarı üstünde bir acemi cambaz gibi durmaya çabalarken.

Evin yeni sahibi, sürekli olarak mektuplar yazdı durdu. Hakkından söz ediyordu. Bir sonraki mektupta, mağdur olduğunu söylüyordu, bir sonrakinde, işin mahkemede çözümleneceğini, üst katta oturan Remziye Hanımın evi üç ay önce boşalttığını. Nazmiye Hanımın bu kadar vurdum duymaz olabilmesini anlayamadığını, bunu burnundan fitil fitil getireceğini, daha sonra da, Nazmiye Hanım yavrusunun can derdiyle uğraşırken, mal için bu mektubu yazmaktan utandığını, ama uzun zamandır evine gelmediğine göre, belki de Ankara'ya yerleşmesinin ve oğlunun başında bulunmasının doğru olacağını, binaenaleyh evi boşaltmasını rica ettiğini yazıyordu. Bunlar, Nazmiye Hanımın kulağından girip, bilincine varmadan unuttuğu sözlerdi. Yaşamında Eren'den başka bir şey yoktu çünkü.

Sonunda, Akkan bıktı. Evi boşaltmak için İskenderun'a gitti.Eski Antakya yolu üstündeki evi tuttu annesine. Bahçeli, bahçesinde koca koca yasemin, japon gülü, zerdali, portakal ve turunç ağaçları olan, önünde,sarı ve ak zambaklar açmış bir evdi, bu. Dönüp geldiğinde:

"-Çok güzel bir ev anne," dedi. "Asude yaşayacaksın bu yeni evinde. İnşallah,daha mutlu olursun."

Akkan, bu evi boşaltmak için geldiğinde, üst katın gerçekten de boşaltılmış olduğunu gördü. Remziye Hanım,dört ay önce evi temizlemiş, her yanı kilitlemiş, gitmişti.

Yıllar önce Belediyenin dağıttığı arsa üzerine yaptırttığı ev,şimdi iki katlıydı. Alt katı oğluna vermişti. Kızlarından uzak olmaya kendini alıştırmıştı nicedir. Tek oğlu, evin erkeğiydi şimdi ve Remziye Hanım ondan uzak olmak

istemiyordu. Yalnız bir kadındı o da sokağındaki diğer kadınlar gibi. Evin üst katında oturacak, böylece, "ansızın bir emr-i hak vâki olursa, çürümeden, kokmadan mezara götürülecekti."

Arkadaşlarına, Allahaısmarladık demek için Madam Mariya'ya geldi Remziye Hanım. Sokağın, caddeden girişinden Madam Mariya'nın evine kadar olan kısmı ya yıkılmış ya da dükkân veya imâlâthane olmuştu. Nazmiye Hanım Ankara'daydı. Zekiye Kadın ölmüştü. Oğulları işteydi, gelinleri Remziye Hanıma soğuk soğuk el uzatmakla yetindiler. Cebrail Usta çoktan ölmüş, Sara gitmiş, kızı, oğlu bir daha sokağa uğramamışlardı. Cebrail Usta'nın yıkılan evinin yanındaki simitçi fırınına gitti, adını bile bilmediği, ama yıllarca simitlerinin kokusunu duyduğu, beş kuruşa sattığı o simitlerle çocuklarının mutlu olmalarını sağlamış olan adama sarıldı. Simitçinin yanındaki dükkânda Zekiye Kadının torunlarından biri, Casim, terzilik yapıyordu. Casim aptal bir oğlandı. Küçücük dükkânında bayağı iyi para kazanıyordu. Kent terzisi olamadı ama yakın köylerden gelen köylülerin değişmez terzisiydi. Casim Remziye Hanımın oğluyla yaşıttı. Erken evlenmişti, boyunca oğlu vardı. Oğlan, Remziye Hanımın eline sarıldı, öptü, başına koydu. Remziye Hanımın gözleri ilk orada doldu. Parmaklarıyla saya saya buldu: otuz iki yıl, bu sokakta, şimdi pancurları kapalı, içi tertemiz duran o evde oturmuş...

En sonra Zehra Hanımın kapısını çaldılar. İki kadındılar. Birisi çok şişman, yüzü yuvarlak, koca memeleri yuvarlak, göbeği yuvarlak, saçları iyiden iyiye aktı. Ama, öyle güzel bir kıvırcıklığı vardı ki bu saçların. Her modaya meydan okuyan, güzeller güzeli saçlardı bunlar. Diğeri, zayıf, dört köşe gövdeli çok ince bacaklıydı, saçları rastık karasına boyalıydı. Saçından ayakkabılarına kadar karalar içindeydi.

Kapıyı Zehra Hanım açtı. Remziye Hanım tez davranıp, "Allahaısmarladık'a geldim" demeseydi, yüzünden, kapıyı suratlarına kapatacağı okunuyordu. Bu sözü duyunca çekilip yol vermek zorunda kaldı. Yüzünde sıkıntılı bir anlam vardı. Aklı başka yerde gibiydi. Uzak, çok uzak bir Zehra Hanımdı bu.

"-Ya komşu? Yoksa rahatsız ettik seni?"

"-Yok yok...Yabancı mısınız siz? Benim öz bacılarım sayılırsınız..."

Ama neydi o havada dolaşan uzaklık? Çok şeyler olmuştu, çok şeylerden kırılmışlardı birbirlerine; yine de yirmibeş yılları bir arada geçmişti. Belki de daha çoktu geçen yıllar. En yakın, en dost, en genç yıllarında iç içeydiler. Gençlikleri parmaklarının arasından birlikte akmıştı. Nedendi şimdi, bu son günde Zehra Hanımın sıkıntısı?

Yine de Zehra Hanımın kapıyı açarken söylediği sözün dostluğuna sığınmayı yeğlediler: "Kendileri, Zehra Hanımın öz bacıları sayılırdı."

Acele bir kahve geldi. Çay içerler miydi? Hayır...

Şimdi, bir düzensiz üçgen oluşturan biçimde oturan üç kadının da anılarına saklanmış kocaları vardı. Hepsi de ölü olan. Madam Mariya da Remziye Hanım da eski dostlarını yalnızca onlardan konuşmak için özlüyor gibiydiler. Anılar, birlikte veya kocalarıyla olan anılar en iyi bu eski komşularla paylaşılabiliyordu. Çocuklarla bile değil. hele onlarla hiç değil. Onlar çok dayanısızdı bu konuda. Hemen sözü kesiyor, konunun değişmesini istiyorlardı. Onların sorunları başkaydı. Kopmuşlardı: Analarından, babalarından ve en çok da anılardan. Hele Esperans. Esperans, yalnız kendiyle dolu, gözlüklü,şişman, sık sık ağlama krizleri tutan otuzunu aşkın bir evde kalmış kızdı. Annesiyle konuşmuyordu bile.

Anılar, insana coşku veriyordu: Bir gün Mösyö Jozef'in bahçesine gidilmişti hani. Hani o gün Madam Mariya zeytinyağlı dolma yapmıştı, kendi usulüyle. Nohutlu falan. Herkes saldırmıştı tencere ocaktan iner inmez, sıcak sıcak yutmuşlardı. "Madam Mariya, eline sağlık,bundan güzel dolma yemeyeceğiz bir daha...Sen yaparsan başka tabii," demişlerdi. O gün Jozef ne keyifliydi ama? Şanslıydı da. Sait Beyi Bakarada bin lira içeri sokmuştu. Sait Bey, kocaman dut ağacının altında uyuyup uyandıktan sonra inkâr etmişti yenildiğini. O zaman Jozef, "Sait Bey, kumar, namus borcudur," demişti. Sait Bey de: "Olsun sen beni istediğin gibi say," diye omuzunu silkmişti. O zaman Jozef, daha fazla üstüne varmamıştı.

Oysa bu öyküyü sonradan başka türlü anlatırdı Nazmiye Hanım. Remziye Hanımın anımsadığı ise

hepsinden farklıydı. Bakarada Sait beyi yenen kendi kocası Vahdet'ti. Yüz liraydı ortada dönen para. O gün yenen yemekler içinde,herkes, aslında Remziye Hanımın yaptığı ıspanaklı, yaprak biberli pideleri sevmişlerdi. Sonra, altında oturdukları o büyük ağaç da dut değildi, meşeydi. Madam Mariya,her şeyi kendi küçük kafasına göre anımsıyordu herhalde.

Bir gün de, deprem olmuş, —o depremde Fethiye'nin yerle bir olduğunu yazmıştı gazeteler— depremin ilk sarsıntısından sonra kendini yalınayak dışarı atan Vahdet bey,merdivenlerin birinci bölümünü indikten sonra karısını ve çocuklarını anımsamış, sesinin çıktığı kadar, yukarıya doğru bağırmıştı— bir yandan da ikişer ikişer merdivenleri iniyordu— "Remziye, çocukların hepsini toparla da sen de çık dışarı..."

Remziye Hanım bu anıdan çok alındı: "Hiç de öyle birşey olmadı. Vahdet bana da çocuklarına da çok düşkündü."

"-Oldu ya Remziye Hanım. Hatta o gece meydanda hep toplandı ya mahalleli. Sen anlattı o zaman. Hem de kızdın Vahdet Beyde. Sen korkağın biri Vahdet dedi, bağırdı sen. Kulakları duydu Mariya'nın, işte bunlar..." Kulaklarını iki eliyle öne bastırıp ellerini açtı kapadı.

Ya Zehra Hanımın evini polisler bastığında? Çok üzülmüşlerdi, çok..." Meğerse seni biz ne kadar çok severmişiz, bacım."

Nazmiye Hanımın küçük oğlu? Eren nasıldı acaba? Hastanedeymiş yavrucuk. Neredeyse yıl oldu Nazmiye Hanım gideli.Kendi oğulları gibiydi Eren. Ellerinde doğmuştu. Kara gözleri, gülen yüzü...En güzel çocuğuydu sokağın. Naylon şekerci, Eren'e hep parasız verirdi şekeri. Onun da eline doğmuştu. "Naylon şeker, güzel oğlan,şirin oğlan, Naylon şeker" diye bağırırdı dolaşırken. Eren, büyürken, hangi teyze istediyse onun için çarşıya gitmişti. Hiç surat asmazdı. Yazları her eve buz taşırdı. "Bizi hiç soğuk susuz bırakmadı." Buzcu o kadar uzaktı ama bir kez bile ellerinin donduğundan yakınmazdı Eren. Gözü de toktu. Ölmesin. Her şey bir yana, bizim için ölmesin Eren...

Madam Mariya'yla Remziye Hanımın bunca ateşle anımsadığı olayların dışında, suskun ve durgun Zehra

Hanım nasıl da tedirgindi.

İçeriye, çizgili pazen pijamayla giren adamı ikisi de geç ayrımsadı. Dalıp gitmişlerdi anılara çünkü. Zehra Hanım, huzursuz huzursuz kımıldandı yerinde, adama ters ters baktı.

"-Hoş gelmişsiniz bacılar."

"-Hoş bulduk!.."

Ellerini uzatmadan, kıçlarını tedirgin tedirgin kımıldattılar. İyice baktılar adama,kim olduğunu çıkaramadılar. Daha önceden tanıdıkları biri değildi.

Bundan sonra konuşmalar tek sözcüklü tümcelere dönüştü. Uzayan suskunluklar başladı. Zehra Hanım sürekli olarak adama bakıyor,kızgınlığını anlatmak istiyordu. Bunu da gördüler, sıkıldılar. Eskiden olsa sıkılmazlardı. Şimdiyse, çocuklardan, gelinlerden damatlardan dolayı dillerini tutmayı öğrenmişlerdi. Hem de nasıl?

Adam, rahatça bacak bacak üstüne attı. Uzun kılları topuklarına kadar iniyordu. Madam dışarı çıktıklarında Remziye Hanıma sormaya karar verdi: "Maymundur bu?"

"-Konuşun, konuşun bacılar," diye yüreklendirmeye çalıştı adam onları. "Ben yabancınız sayılmam.Zehra Hanımla teehhül edeceğiz de . Bir haftalık bir deneme yapıyoruz."

Madam Marlya boş bulundu, az düşünseydi boş bulunmazdı ama,hiç düşünmezdi Madam Marlya konuşurken:

"-Teehhül mü, ne demek teehhül?"

Remziye Hanımın dirseğini boş böğrüne yedi. Bu dirseklemeyi adam da gördü:

"-Bunda kötü bir şey yok ki...Zehra Hanımla evleneceğiz. Birbirimizden memnun kalırsak..."

"-Yani bir hafta sen onu sınayacak nasıl karı bu diye, bir hafta o seni. Yani nası sınayacak? Öyle mi?"

Zehra Hanım dayanamadı, dışarı çıktı.

Adam arkasından seslendi:

"-Zehra Hanım, hanımlara nişan şerbetimizden vermeyecek misin?"

Şerbetler hizmetçinin elinde geldi. İkisi de uzanamadılar. Boğazlarına bir şeyler tıkanmıştı. Ellerini tutan bir şeyler vardı. Madam Mariya daha çok dayanamadı:

"-Yok öyle şey. Bu ev rahmetli Hidayet Beyin evi. Bu

evde senin dediğin olmaz. Biz izin vermez bunda. Remziye Hanım da vermez."

Ayağa kalkıverdi. Remziye Hanım da kalktı. Sokak kapısından çıkarlarken arkalarından seğirten Zehra Hanıma döndü Madam Mariya:

"-Tuh sana ya Zehra. Sen böyle azgındın? Nası aldın bu herifi onun yatağında?"

Öyle üzgün, öyle dövülmüş gibi sokağa çıktılar. Tek sözcük edemediler birbirlerine. Madam Mariya, Remziye Hanımı caddeye kadar geçirdi. Remziye Hanım, iki gözü iki çeşme ağlıyordu. Madam Mariya ona da kızdı:

"-Ağlama karı. Ne var ağlayacak? Sankim kocası öldü?"

Oysa bu ayrılığın bir kocanın ölümü kadar acı verdiğini kendisi de biliyordu. Remziye Hanım, yuvarlana yuvarlana uzaklaşırken yalnızca ardından baktığını sanıyordu Madam Mariya, ama, gözlerinden yaş iniyordu. Ayrımsamadığı... Zaten, az önce Remziye Hanımı azarlarken de gözlerinden yaşlar akıyordu.

"Ya Haram," diye mırıldandı, evinin kapısından içeri girerken. "Ya Haram. Hepsi de gitti. Bir Zehra kaldı. Ama, en önce o yok oldu. Allah yok etsin!..."

24

Nazmiye Hanım, iki yıl sonra İskenderun'a döndü. Yeni evini beğendi. Temizledi, temizlemedi,kendini eski sokağında buldu. Caddeden saptığı anda, karşısında yüksek, altı katlı apartmanları buldu. Apartmanların yüzüne çarptığını sandı,sendeler gibi oldu. Hayır,bu apartmanlar yeni yapılmamıştı. İki yıl önce giderken apartmanlar yine vardı, üç katlıydı o zamanlar.Onlar da yıkılmıştı demek. Meydanı ilk yiyenler onlardı. Yıkmış, daha yükseğini yapmışlar. Böylece sokağın sonunda yüksek, kesin bir duvar oluşmuş. En çok, sokağı, ilk yıllarda olduğu gibi,sonunda açıldığı yamuk biçimi meydanıyla, orman kuşları kadar çok olan çocuklarıyla ve gürültüsüyle anımsıyor olmasına şaştı. Oysa bu, ne kadar çok yıl öncesinin görünümüydü.

Sokak aynıydı. Giriş değişmiş ama, apartman yok henüz. Küçülmüş biraz. Daralmış. Bir zamanlar daha mı geniş görünürdü gözüne? Ama haksızlık etmemeli. Eskiden de dardı. Remziye Hanımlar yaylaya çıkarken,kapının önüne gelen kamyon, nasıl da sürtündü sürtünecek geçerdi duvarlara. Yine de, daralmıştır o günlerden bu güne. Yaşlanınca insanın boyu nasıl kısalıyor, nasıl ufalıyor kemikleri...Sokak da küçülmüş işte.

Yeni sahibi, kendisini çıkartmak için bunca uğraştığı eve dokunmamış bile. Ne yıktırmış, ne onartmış. Remziye Hanımın oturduğu üst katın yarı çürük kepenkleri örtülü. Kendi oturduğu alt katta ise hiç kepenk kalmamış. Yıllardır yoktu bu kepenkler ama nedense, üst kattaki kapalı kepenkleri görünce, alt kata haksızlık yapılmış gibi geldi Nazmiye Hanıma. Oysa anımsıyordu: Çok yoksul oldukları yıllarda, kepenkleri menteşelerinden çıkarıp çıkarıp yakmıştı Sait Bey. Yıllardır silinmemiş camların ardında evin içi görünmüyor. Burnunu iyice cama dayadı. Ellerini gözlerinin iki yanına siper edip, dışardaki yakıcı güneşin

gözlerini almamasını, gözlerinin karanlığa alışmasını bekledi. Yine de bir şey görünmüyor. Ne göreceğini sanıyordu? Sonra, uçtaki odanın pencerelerinden birinde kırık bir cam buldu. Bu oda, eşyalarına biraz çeki düzen verdikten sonra, Nazmiye Hanımın misafir odası olarak kullandığı odaydı. Sait Bey öldüğünde, hatim duası bu odada okunmuştu. Akı çok, karası az taşlarının birbiri içinden geçmeli güzelim nakışı görünmüyor. Her yan, toz, moloz içinde. Çocuklar kırık camın arasından ellerine ne geçtiyse içeri atmışlar. Çürürken kurumuş elma ve portakallar, asma dalları, taşlar, bir kırık araba, plastikten... Duvarlara en son Alkan'ın vurduğu güneş sarısı badana, tozla kararmış; bu tozlara hiç ses etmemiş, sahipleri gitti diye hiçbir şeye aldırmaz olmuş sanki, kendini bırakmış. Yıllar önce, yine böyle çocuk taşları veya toplarıyla kırılan ve uzun süre yenisini taktıramadıkları kırık camları anımsadı. Camın kırık yerlerini, gazete kağıdına sürdüğü, kül ve un karışımı, bol sulu yapıştırıcıyla onarışını...Aynı yapıştırıcıyı beze sürüp, sürekli olarak tüten soba borularını da onarırdı Nazmiye Hanım.

Madam Mariya'nın da kapısı kapalıydı. Bahçenin demir parmaklıklarının arasından kimselerde olmayan türde, yüzlerce bitkinin, hiçbir şeye aldırmayan yeşil dalları ve şımarık çiçekleri gülüyordu. Hiç kimseyi özlemeyen çiçeklerdi bunlar. Hiç acı çekmemişlerdi. Biteviye gülüyorlardı. Yıllardan beri, yıllardan beri...Ölenlerin ardından yenileri geliyor, eskilerin ve yaşayanların kökleri birbirine karışıyordu. Yeniler o çiçek gülüşünü; yalnız toprağı, güneşi ve suyu seven gülüşü sürdürüyordu.

Simit fırınına gitti. Simitçi, unlarla, bembeyaz olmuş sandalyeyi, önlüğünün eteğiyle silip Nazmiye Hanıma uzattı. Eren'i sordu. İyileşmesine sevindi. Sonra Nazmiye Hanım sordu...

"Madam Mariya bahçesinde..." diye anlattı adam. "Artık zamanının çoğunu kızıyla birlikte, annesinden ve mösyö Jozef'ten kalan bahçelerinde geçiriyor." Nisan'da taşınıyordu Madam Mariya bahçeye. Tüm yazı ve sonbaharı orada geçiriyordu. Ortaklarla, ırgatlarla, bağıra çağıra gün geçirmekten hoşnuttu adamın söylediğine göre. "Bilmez misin Nazmiye Hanım, Madam Mariya, akıl vereceğikimse olmazsa yaşayamaz. Eh, şimdi sizler de gidince..." Yine

de. arada sırada geliyordu evine Madam Mariya. "Bahçe kapısının bir anahtarını da bana verdi. Çiçeklere ben su veriyorum. Güzel iş Nazmiye Hanım, bunca sıcaktan sonra bol suyla oynamak hoşuma gidiyor."

"Zehra Hanım mı? Görme şimdi Zehra Hanımı. Alkan'ın orta okuldan bir arkadaşı vardı hani. Canım nasıl anımsamazsın, kasapların evinin karşısındaydı evleri, şu sağdaki sokakta. Saraçın oğlu Memet...Memet'le evlendi Zehra Hanım. Şimdi, ahçısı var, hizmetçisi var, iki tane. Çok seviyormuş oğlan karısını. Gözünden kıskanıyor diyorlar. Çalıştırtmıyor da. Zehra Hanım kısa kol giyemez. Giymesin diye kollarını dişliyor, morartıyormuş oğlan. Öyle herkesle görüşmesi de yasak. Kime gidecekse Zehra Hanım, arabasıyla bırakıyor kocası, sonra da gidip alıyor..."

"Zeynep? Zeynep öğretmen okulunda. Bu yıl mı, seneye mi ne, okulu bitiriyor. Kocası, Sedat'ı da, Zeynep'i de eve almıyormuş. Zeynep yazları gelir. Zehra Hanım da hizmetçisini salar, bu karşıki evde birlikte kalırlar."

"Evi de satılığa çıkardı Zehra Hanım, biliyor muydun?" 'Hatıradır babamdan, sattırmam' diye tutturmuş Sedat. 'Gözü çıksın o hatıranın,' demiş Zehra Hanım. 'Bir güzel satarım ki... İstersen al, hakkındır, izâleyi şüyû yaparsın. Sevmedim bu evi. Nasıl ki, babanı da hiç sevmedim...' demiş. Birbirlerine girmiş ana oğul. Şimdi durum nedir, bilmiyorum."

"-Evini tarif etsene bana Zehra Hanımın?"

"-Seni eve alacağını mı sanıyorsun yoksa bacım? Belki kendisi ister ama alamaz. Kocası izin vermeli önce. Sen de gidip o oğlancığa mı yalvaracaksın?"

"-Lâf, dayanırım kapıya. Kırk yıllık arkadaşım, öz bacımdan ileri, derim...Ona da derim ki, çocuklarına bunu yapmaya..."

"-Vaz geç Nazmiye Hanım. Kendisini göremezsin. Kapıyı açmıyor. Hizmetçisi kapıdan çevirir seni. 'Hanımım sizi kabul edemeyecek,' der."

Böyle olmuştu demek? "Halayık Zehra" nereye çıkmıştı? Eriştiği her şeyde var olan yozlaşma kendisinden mi geliyordu, yoksa koşullardan mı? Bunu Madam Mariya ile ya da Remziye Hanımla konuşmak isteğini duydu. Bu isteğin, her zamanki isteği olduğunu, otuz yıla yakın bir

süredir var olduğunu ayrımsamadı.

"-Usta, madem sende duruyormuş, Madam Mariya'nın bahçesinin anahtarını versene bana."

Anahtarı alıp içeri girdi Nazmiye Hanım. Üç basamağı çıktı. Bahçenin ortasındaki ak çimento düzlükte çok kısır yemişlerdi. Duvara bitişik, küçük yarım havuzda kendi çocukları, Remziye Hanımın çocukları ve Esperans ayaklarını suyun içinde çırparak en güzel gülüşlerini ve coşkularını savurmuşlardı, çiçeklere inat. Esperans iki nişanlıdan ayrıldıktan sonra bu havuzun kenarına oturmuş, başını duvara dayamış, görmeyen gözlerle yere bakmış ama aslında kendini kim bilir nerelerde ve kim bilir kimlerle birlikte düşlemişti.

Bu bahçeydi, kızının, ince bacaklarını kırıp, eteklerini açarak bir Yirmi Üç Nisan gösterisinden sonra geldiği gülen, pespembe gülen resminin çekildiği yer. Sonraları da, bu havuzun kıyısında ve bahçede onun büyüyen resimleri çekilmişti. Çocukluktan çıkmış, genç kız olmuş, kendine güven gelmiş resimleri ardarda burada çekilmiş, evde yığılmıştı. Eren'in başını bile tutamazken kundakta çekilmiş ilk resmi,sonra büyümesi, havuzun boyuna erişmesi, geçmesi, afacanlaşması, demirlere çıkıp, altında kalan havuza bakıp gülerek durması ve Sait Beyin son resmi: Bu havuzun önünde. Kaç yıllık karısına sarılıp, herkesin içinde sarıldığı için utangaç gülüşü...

Çiçekleri suladı Nazmiye Hanım. Yüzünü yıkar gibi önce, sonra yüreğini ve anılarını yıkamak ister gibi, çok çok suladı.

Sonra hortumu,karşıdaki eski evine doğru tuttu. Suyu sonuna kadar açtı. Suyun boşalan gürültüsü geriye kaçış gibi değil, öne koşmak gibiydi. İyiydi bu. Zehra Hanıma gitmekten o zaman vaz geçti. Camları yıkadığını sanıyordu önce. Sonra duvarları, kapıyı, kapının önünü suladı,sular önce sokakta durgun ve tutuk birikti. Gitmekte olan bir güneş düştü üstüne suyun. Islandı. Sonra akmaya başladı sular, hızla akmaya başladı. Eskiden meydan olan ve kendi sokağını kesen, bitiren sokağa kadar aktı. Şimdi, her yer sıcaklığını yitirmişti. Her yer yıkanmış, toprak yumuşamıştı. Sait Bey açardı artık kapısını. "Han kapısı gibi, ardına kadar..." Ardına kadar açar, karşısına misafiri için bir sandalye koyar sonra oturur:

"-Sağol Madam Mariya," derdi, karısını Madam Mariya sanıp. "Sağol Madam Mariya, yüreğimizi serinlettin..."

Aylâ Kutlu
3 Mayıs 1979
ANKARA

ÇAĞDAŞ TÜRK YAZARLAR DİZİSİ

Talip Apaydın
TOZ DUMAN İÇİNDE 40
Melih Cevdet Anday
İSA'NIN GÜNEŞİ 40
Lâle Oraloğlu
KIZIM 40
Selim İleri
DESTAN GÖNÜLLER 30
Çetin Altan
ZURNADA PEŞREV OLMAZ 50
VİSKİ 50
BEN MİLLETVEKİLİ İKEN 60
BÜYÜK GÖZALTI 120
Fatma İrfan Sarhan
KARAGÖL 50
Ayla Kutlu
KAÇIŞ 60

SAVAŞ ROMANLARI DİZİSİ

Theodor Plievier
BERLİN 100
STALİNGRAD 100
MOSKOVA 70

İkinci Dünya Savaşı bitmiş, Marshall yardımı başlamış, Türkiye kendi üstüne kapanmışlığından çözülüp ekonomisiyle ve ekonominin oturduğu politik yapısıyla batıya açılmıştır. Bu açılışla birlikte ülkede hızlı değişmeler oluşmaya başlar.

İlk romanı KAÇIŞ'ta, 1958 leri fon olarak alıp, aydınların çıkmazını irdeleyen ve çıkış noktası arayan Ayla Kutlu, bu kez, güneyde küçük bir kentin kısacık sokağının yirmibeş öyküsünü anlatıyor.

Sokaklar da doğar, eskir ve ölür, yerine yenileri doğar. İnsanın ve toplumun kaçınılmaz gelişim sürecidir bu: Her şey belli bir yönde sürekli değişir. İnsanlar, sokaklar, kentler ve ülkeler...

"Anlatmak, bir kez daha yaşamak değil," diyor Kutlu. "Bir çocuk oyunundaki gibi köprüler kurulur, altından geçilir anlatırken. Bazan da gökkuşağıdır o köprü. Güneşin ıslanması da o yüzden."

00 LİRA

15.000 T